

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI**

**KONYA İÇ KALE VE SELÇUKLU SARAYI KAZILARI
LÜLE BULUNTULARI**

ÖZLEM PINAR SAMANCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. AHMET ÇAYCI**

KONYA- 2023

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Özlem Pınar SAMANCI		
	Numarası	20811801009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi / Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları Lüle Buluntuları			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Özlem Pınar SAMANCI
İmzası

ÖZET

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Özlem Pınar SAMANCI		
	Numarası	20811801009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi / Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI		
Tezin Adı	Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları Lüle Buluntuları			

17. yüzyıl başlarında, Osmanlı topraklarına bir şifa aracı olarak getirilen tütün, çok geçmeden her tabakadan insan tarafından kabul görerek, yaygınlaşmıştır. Zaman zaman farklı yasaklara tabi tutulmuş ancak yasaklar tütün içme adedinin önüne geçememiştir. Tütünün yaygınlaşması üzerine içim aleti olan lüleler, Osmanlı'nın kendine özgü sanat anlayışıyla ürettiği, el sanatlarının sergilendiği bir simge haline gelmiştir. Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazı çalışmalarında 2010, 2015 ve 2018 yıllarında ele geçirilen 90 adet lüle buluntusu incelenmiştir. Buluntu tarihi 2010 ve 2018 olan lüleler günümüzde, Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi'nde, sayıca fazla olan 2015 yılı lüle buluntuları ise Konya Etnografya Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Çanak biçimine göre lüleler, duman yolu bulunmayan kaideli lüleler ve tipi tespit edilemeyen lüle parçaları olmak üzere üç ana başlık altında incelenen lüleler, çanak biçimine göre yedi gruba ayrılmaktadır. Bu tipoloji doğrultusunda kataloğu oluşturulan lüleler, malzeme, teknik, form, bezeme teknikleri ve unsurları ile mühür ve damgalar alt başlıkları altında, değerlendirilmiştir.

Tamamı kil malzeme ile üretilen Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı lüle buluntuları, form açısından oldukça zengindir. Lüleler kalıp ve çark olmak üzere iki farklı teknikte üretilmiş olup, çoğunluğu rulet baskı olmak üzere, kazıma ve baskı teknikleri kullanılarak, oldukça çeşitli geometrik ve bitkisel motifler ile bezenmiştir. Çark yapımı olan lüleler genellikle bezemesizdir. İncelenen lülelerde bezeme amacının yanı sıra üretici ve üretim yerine ilişkin bilgi veren, mühür ve damgalar ile karşılaşmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, lüle buluntuları 17. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Tarihlendirmeler, lülelerin buluntu yerine ilişkin bilgiler ile desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Osmanlı, Tütün, Lüle.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Özlem Pınar SAMANCI		
	Student Number	20811801009		
	Department			
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI		
Title of the Thesis/Dissertation	Pipe Finds from Konya Citadel and Seljuk Palace Excavations			

The excavations of Konya Inner Castle and Seljuk Palace in 2010, 2015 and 2018 yielded 90 pipes finds. The pipes found in 2010 and 2018 are preserved in the Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi, while the more numerous 2015 pipes finds are preserved in the Konya Etnografya Müzesi. The pipes, which are analyzed under three main headings: pipes according to bowl shape, pipes with pedestal without smoke paths and pipes fragments of which type cannot be determined, are divided into seven sub-groups according to bowl shape. The pipes cataloged in line with this typology were evaluated under the subheadings of material, technique, form, decoration techniques and elements, and seals and stamps.

The pipes finds from Konya İç Kale and Seljuk Palace, all of which are made of clay, are quite rich in terms of form. The pipes were produced in two different techniques, mold and wheel, and were decorated with a wide variety of geometric and floral motifs using engraving and printing techniques, mostly roulette printing. Wheel-made pipes are generally undecorated. In addition to the purpose of decoration, seals and stamps giving information about the manufacturer and place of production were encountered on the examined pipes. As a result of the evaluation, the pipes finds from Konya İç Kale and Seljuk Palace were dated between the 17th and 20th centuries. These dates are supported by the information about the place where the pipes were found.

Anahtar Kelimeler: Konya, Osmanlı, Tütün, Lüle.

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	vi
Fotoğraflar Listesi.....	vii
Çizimler Listesi.....	xiv
Grafikler Listesi	xxii
Önsöz	xxiii
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KONYA

1.1. Konya Coğrafi Durumu ve Tarihçesi.....	6
1.2. Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Tarihi	9

İKİNCİ BÖLÜM

TÜTÜN VE LÜLENİN SERÜVENİ

2.1. Tütünün Keşfi ve Tarihçesi.....	13
2.2. Osmanlı İmparatorluğunda Tütün.....	17
2.3. Lüle Tanımı, Ögeleri ve Bölümleri.....	22
2.4. Lülenin Tarihçesi ve Lüle Formlarının Gelişimi	27
2.5. Osmanlı İmparatorluğu'nda Lüle.....	29
2.5.1. Lüle Kullanımı	31
2.5.2. Lüle Yapım ve Bezeme Teknikleri	34
2.5.3. Lüle Formları ve Tipolojisi.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

3.1. Çanak Formlarına Göre Lüleler	42
3.1.1. Yuvarlak Çanaklı Lüleler	42
3.1.2. Basık Yuvarlak Çanaklı Lüleler.....	82
3.1.3. Torba Çanaklı Lüleler	102
3.1.4. Silindir Çanaklı Lüleler.....	122
3.1.5. Lale Çanaklı Lüleler.....	126
3.1.6. Karinalı Çanaklı Lüleler.....	134
3.1.7. Disk Çanaklı Lüleler	157
3.2. Duman Yolu Bulunmayan Kaideli Lüleler.....	169
3.3. Tipi Tespit Edilemeyen Lüle Parçaları	189

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

4.1. Malzeme ve Teknik	220
4.2. Form.....	224
4.3. Bezeme Teknikleri ve Unsurları	233
4.3.1. Bitkisel Bezeme	235
4.3.2. Geometrik Bezeme.....	238
4.4. Mühür ve Damgalar	245
4.4.1. Yazılı Mühürler.....	247

4.4.2. Bitkisel Damgalar	250
4.4.3. Geometrik Damgalar	252
4.5. Tarihlendirme.....	253
Sonuç	258
Kaynakça	260
Ekler.....	268

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1. Hamur renkleri.....	268
Tablo 4.2. Astar renkleri	270
Tablo 4.3. Yapım teknikleri	272
Tablo 4.4. Lüle formları.....	273
Tablo 4.5. Çanak formuna göre lülelerin ölçüleri.....	275
Tablo 4.6. Duman yolu bulunmayan kaideli lülelerin ölçüleri	277
Tablo 4.7. Tipi tespit edilemeyen lüle parçalarının ölçüleri	277
Tablo 4.8. Süsleme teknikleri	278
Tablo 4.9. Mühür ve damgalar.....	279
Tablo 4.10. Tarihlendirme	280

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1.1. Konya, Alaeddin Tepesi (Google Maps)	9
Fotoğraf 1.2. Alaeddin Tepesi kültür katmanları (Özcan ve Yenice, 2008: 4).....	10
Fotoğraf 2.1. Tütün içen maya papazı (Corti, 1946: 150).	14
Fotoğraf 2.2. Duman ile hasta tedavisi (Corti, 1946: 155).	14
Fotoğraf 2.3. Ağızlık örnekleri (Örnek, 2014: 800).	24
Fotoğraf 2.4. Kıyafet Albümü, 1650-1660 yıllarında kervansarayda lüle kullanan insan tasviri (Bağcı vd., 2006: 237).	30
Fotoğraf 2.5. 17. yüzyıl gravürü, sokakta tütün içen İstanbullu genç tasviri (Koçu, 1966: 4135).	30
Fotoğraf 2.6. Jean-Baptiste Vanmour'un, lüle kullanan kadın gravürü, 1707-1708 (Robinson, 1985:2008).	33
Fotoğraf 2.7. Gergef işleyen kadınlar (lüle kullanırken), Suna ve İnan Kırac Vakfı Oryantalist Resim Koleksiyonu, Pera Müzesi (https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Vanmour , 2023).	33
Fotoğraf 2.8. Lüle kalıbı örnekleri (Bakla, 2007: 144- 145).	35
Fotoğraf 2.9. Kalıp yapımında kullanılan takoz ve mil örnekleri (Bakla, 2007:146).....	35
Fotoğraf 2.10. Lüle yapım aşamaları (Volkov, 1999, aktaran Khalil ve Gusach, 2018: 236).	36
Fotoğraf 2.11. Bezeme için kullanılan ıstampalar ve rulet baskı aletleri (Bakla, 1993: 50-51).	37
Fotoğraf 3.1. Kat. No: 1.....	43
Fotoğraf 3.2. Kat. No: 1.....	43
Fotoğraf 3.3. Kat. No: 1.....	43
Fotoğraf 3.4. Kat. No: 2.....	45
Fotoğraf 3.5. Kat. No: 2.....	45
Fotoğraf 3.6. Kat. No: 2.....	45
Fotoğraf 3.7. Kat. No: 3.....	47
Fotoğraf 3.8. Kat. No: 3.....	47
Fotoğraf 3.9. Kat. No: 3.....	47
Fotoğraf 3.10. Kat. No: 4.....	49
Fotoğraf 3.11. Kat. No: 4.....	49
Fotoğraf 3.12. Kat. No: 4.....	49
Fotoğraf 3.13. Kat. No: 5.....	51
Fotoğraf 3.14. Kat. No: 5.....	51
Fotoğraf 3.15. Kat. No: 5.....	51
Fotoğraf 3.16. Kat. No: 6.....	53
Fotoğraf 3.17. Kat. No: 6.....	53
Fotoğraf 3.18. Kat. No: 6.....	53
Fotoğraf 3.19. Kat. No: 7.....	55
Fotoğraf 3.20. Kat. No: 7.....	55
Fotoğraf 3.21. Kat. No: 7.....	55
Fotoğraf 3.22. Kat. No: 8.....	57
Fotoğraf 3.23. Kat. No: 8.....	57
Fotoğraf 3.24. Kat. No: 8.....	57
Fotoğraf 3.25. Kat. No: 8.....	57

Fotoğraf 3.26. Kat. No: 9	59
Fotoğraf 3.27. Kat. No: 9	59
Fotoğraf 3.28. Kat. No: 9	59
Fotoğraf 3.29. Kat. No: 10	61
Fotoğraf 3.30. Kat. No: 10	61
Fotoğraf 3.31. Kat. No: 10	61
Fotoğraf 3.32. Kat. No: 11	63
Fotoğraf 3.33. Kat. No: 11	63
Fotoğraf 3.34. Kat. No: 11	63
Fotoğraf 3.35. Kat. No: 11	63
Fotoğraf 3.36. Kat. No: 12	65
Fotoğraf 3.37. Kat. No: 12	65
Fotoğraf 3.38. Kat. No: 12	65
Fotoğraf 3.39. Kat. No: 13	67
Fotoğraf 3.40. Kat. No: 13	67
Fotoğraf 3.41. Kat. No: 13	67
Fotoğraf 3.42. Kat. No: 14	69
Fotoğraf 3.43. Kat. No: 14	69
Fotoğraf 3.44. Kat. No: 14	69
Fotoğraf 3.45. Kat. No: 15	71
Fotoğraf 3.46. Kat. No: 15	71
Fotoğraf 3.47. Kat. No: 15	71
Fotoğraf 3.48. Kat. No: 16	73
Fotoğraf 3.49. Kat. No: 16	73
Fotoğraf 3.50. Kat. No: 16	73
Fotoğraf 3.51. Kat. No: 17	75
Fotoğraf 3.52. Kat. No: 17	75
Fotoğraf 3.53. Kat. No: 17	75
Fotoğraf 3.54. Kat. No: 18	77
Fotoğraf 3.55. Kat. No: 18	77
Fotoğraf 3.56. Kat. No: 18	77
Fotoğraf 3.57. Kat. No: 19	79
Fotoğraf 3.58. Kat. No: 19	79
Fotoğraf 3.59. Kat. No: 19	79
Fotoğraf 3.60. Kat. No: 20	81
Fotoğraf 3.61. Kat. No: 20	81
Fotoğraf 3.62. Kat. No: 20	81
Fotoğraf 3.63. Kat. No: 21	83
Fotoğraf 3.64. Kat. No: 21	83
Fotoğraf 3.65. Kat. No: 21	83
Fotoğraf 3.66. Kat. No: 22	85
Fotoğraf 3.67. Kat. No: 22	85
Fotoğraf 3.68. Kat. No: 22	85
Fotoğraf 3.69. Kat. No: 23	87
Fotoğraf 3.70. Kat. No: 23	87
Fotoğraf 3.71. Kat. No: 23	87
Fotoğraf 3.72. Kat. No: 24	89

Fotoğraf 3.73. Kat. No: 24.....	89
Fotoğraf 3.74. Kat. No: 24.....	89
Fotoğraf 3.75. Kat. No: 25.....	91
Fotoğraf 3.76. Kat. No: 25.....	91
Fotoğraf 3.77. Kat. No: 25.....	91
Fotoğraf 3.78. Kat. No: 26.....	93
Fotoğraf 3.79. Kat. No: 26.....	93
Fotoğraf 3.80. Kat. No: 26.....	93
Fotoğraf 3.81. Kat. No: 27.....	95
Fotoğraf 3.82. Kat. No: 27.....	95
Fotoğraf 3.83. Kat. No: 27.....	95
Fotoğraf 3.84. Kat. No: 28.....	97
Fotoğraf 3.85. Kat. No: 28.....	97
Fotoğraf 3.86. Kat. No: 28.....	97
Fotoğraf 3.87. Kat. No: 29.....	99
Fotoğraf 3.88. Kat. No: 29.....	99
Fotoğraf 3.89. Kat. No: 29.....	99
Fotoğraf 3.90. Kat. No: 30.....	101
Fotoğraf 3.91. Kat. No: 30.....	101
Fotoğraf 3.92. Kat. No: 30.....	101
Fotoğraf 3.93. Kat. No: 31.....	103
Fotoğraf 3.94. Kat. No: 31.....	103
Fotoğraf 3.95. Kat. No: 31.....	103
Fotoğraf 3.96. Kat. No: 32.....	105
Fotoğraf 3.97. Kat. No: 32.....	105
Fotoğraf 3.98. Kat. No: 32.....	105
Fotoğraf 3.99. Kat. No: 33.....	107
Fotoğraf 3.100. Kat. No: 33.....	107
Fotoğraf 3.101. Kat. No: 33.....	107
Fotoğraf 3.102. Kat. No: 34.....	109
Fotoğraf 3.103. Kat. No: 34.....	109
Fotoğraf 3.104. Kat. No: 34.....	109
Fotoğraf 3.105. Kat. No: 34.....	109
Fotoğraf 3.106. Kat. No: 35.....	111
Fotoğraf 3.107. Kat. No: 35.....	111
Fotoğraf 3.108. Kat. No: 35.....	111
Fotoğraf 3.109. Kat. No: 36.....	113
Fotoğraf 3.110. Kat. No: 36.....	113
Fotoğraf 3.111. Kat. No: 36.....	113
Fotoğraf 3.112. Kat. No: 37.....	115
Fotoğraf 3.113. Kat. No: 37.....	115
Fotoğraf 3.114. Kat. No: 37.....	115
Fotoğraf 3.115. Kat. No: 38.....	117
Fotoğraf 3.116. Kat. No: 38.....	117
Fotoğraf 3.117. Kat. No: 38.....	117
Fotoğraf 3.118. Kat. No: 39.....	119
Fotoğraf 3.119. Kat. No: 39.....	119

Fotoğraf 3.120. Kat. No: 39.....	119
Fotoğraf 3.121. Kat. No: 40.....	121
Fotoğraf 3.122. Kat. No: 40.....	121
Fotoğraf 3.123. Kat. No: 40.....	121
Fotoğraf 3.124. Kat. No: 41.....	123
Fotoğraf 3.125. Kat. No: 41.....	123
Fotoğraf 3.126. Kat. No: 42.....	125
Fotoğraf 3.127. Kat. No: 42.....	125
Fotoğraf 3.128. Kat. No: 42.....	125
Fotoğraf 3.129. Kat. No: 43.....	127
Fotoğraf 3.130. Kat. No: 43.....	127
Fotoğraf 3.131. Kat. No: 43.....	127
Fotoğraf 3.132. Kat. No: 44.....	129
Fotoğraf 3.133. Kat. No: 44.....	129
Fotoğraf 3.134. Kat. No: 44.....	129
Fotoğraf 3.135. Kat. No: 45.....	131
Fotoğraf 3.136. Kat. No: 45.....	131
Fotoğraf 3.137. Kat. No: 45.....	131
Fotoğraf 3.138. Kat. No: 46.....	133
Fotoğraf 3.139. Kat. No: 46.....	133
Fotoğraf 3.140. Kat. No: 46.....	133
Fotoğraf 3.141. Kat. No: 47.....	135
Fotoğraf 3.142. Kat. No: 47.....	135
Fotoğraf 3.143. Kat. No: 47.....	135
Fotoğraf 3.144. Kat. No: 48.....	137
Fotoğraf 3.145. Kat. No: 48.....	137
Fotoğraf 3.146. Kat. No: 48.....	137
Fotoğraf 3.147. Kat. No: 49.....	139
Fotoğraf 3.148. Kat. No: 49.....	139
Fotoğraf 3.149. Kat. No: 49.....	139
Fotoğraf 3.150. Kat. No: 50.....	141
Fotoğraf 3.151. Kat. No: 50.....	141
Fotoğraf 3.152. Kat. No: 50.....	141
Fotoğraf 3.153. Kat. No: 51.....	143
Fotoğraf 3.154. Kat. No: 51.....	143
Fotoğraf 3.155. Kat. No: 51.....	143
Fotoğraf 3.156. Kat. No: 52.....	145
Fotoğraf 3.157. Kat. No: 52.....	145
Fotoğraf 3.158. Kat. No: 52.....	145
Fotoğraf 3.159. Kat. No: 53.....	147
Fotoğraf 3.160. Kat. No: 53.....	147
Fotoğraf 3.161. Kat. No: 53.....	147
Fotoğraf 3.162. Kat. No: 54.....	149
Fotoğraf 3.163. Kat. No: 54.....	149
Fotoğraf 3.164. Kat. No: 54.....	149
Fotoğraf 3.165. Kat. No: 55.....	151
Fotoğraf 3.166. Kat. No: 55.....	151

Fotoğraf 3.167. Kat. No: 55.....	151
Fotoğraf 3.168. Kat. No: 56.....	153
Fotoğraf 3.169. Kat. No: 56.....	153
Fotoğraf 3.170. Kat. No: 56.....	153
Fotoğraf 3.171. Kat. No: 57.....	155
Fotoğraf 3.172. Kat. No: 57.....	155
Fotoğraf 3.173. Kat. No: 57.....	155
Fotoğraf 3.174. Kat. No: 57.....	155
Fotoğraf 3.175. Kat. No: 57.....	155
Fotoğraf 3.176. Kat. No: 58.....	158
Fotoğraf 3.177. Kat. No: 58.....	158
Fotoğraf 3.178. Kat. No: 58.....	158
Fotoğraf 3.179. Kat. No: 59.....	160
Fotoğraf 3.180. Kat. No: 59.....	160
Fotoğraf 3.181. Kat. No: 59.....	160
Fotoğraf 3.182. Kat. No: 60.....	162
Fotoğraf 3.183. Kat. No: 60.....	162
Fotoğraf 3.184. Kat. No: 61.....	164
Fotoğraf 3.185. Kat. No: 61.....	164
Fotoğraf 3.186. Kat. No: 62.....	166
Fotoğraf 3.187. Kat. No: 62.....	166
Fotoğraf 3.188. Kat. No: 62.....	166
Fotoğraf 3.189. Kat. No: 63.....	168
Fotoğraf 3.190. Kat. No: 63.....	168
Fotoğraf 3.191. Kat. No: 63.....	168
Fotoğraf 3.192. Kat. No: 64.....	170
Fotoğraf 3.193. Kat. No: 64.....	170
Fotoğraf 3.194. Kat. No: 65.....	172
Fotoğraf 3.195. Kat. No: 65.....	172
Fotoğraf 3.196. Kat. No: 66.....	174
Fotoğraf 3.197. Kat. No: 66.....	174
Fotoğraf 3.198. Kat. No: 66.....	174
Fotoğraf 3.199. Kat. No: 67.....	176
Fotoğraf 3.200. Kat. No: 67.....	176
Fotoğraf 3.201. Kat. No: 67.....	176
Fotoğraf 3.202. Kat. No: 68.....	178
Fotoğraf 3.203. Kat. No: 68.....	178
Fotoğraf 3.204. Kat. No: 68.....	178
Fotoğraf 3.205. Kat. No: 69.....	180
Fotoğraf 3.206. Kat. No: 69.....	180
Fotoğraf 3.207. Kat. No: 69.....	180
Fotoğraf 3.208. Kat. No: 70.....	182
Fotoğraf 3.209. Kat. No: 70.....	182
Fotoğraf 3.210. Kat. No: 70.....	182
Fotoğraf 3.211. Kat. No: 71.....	184
Fotoğraf 3.212. Kat. No: 71.....	184
Fotoğraf 3.213. Kat. No: 71.....	184

Fotoğraf 3.214. Kat. No: 72.....	186
Fotoğraf 3.215. Kat. No: 72.....	186
Fotoğraf 3.216. Kat. No: 72.....	186
Fotoğraf 3.217. Kat. No: 73.....	188
Fotoğraf 3.218. Kat. No: 73.....	188
Fotoğraf 3.219. Kat. No: 73.....	188
Fotoğraf 3.220. Kat. No: 74.....	190
Fotoğraf 3.221. Kat. No: 74.....	190
Fotoğraf 3.222. Kat. No: 75.....	192
Fotoğraf 3.223. Kat. No: 76.....	193
Fotoğraf 3.224. Kat. No: 77.....	195
Fotoğraf 3.225. Kat. No: 77.....	195
Fotoğraf 3.226. Kat. No: 78.....	196
Fotoğraf 3.227. Kat. No: 79.....	197
Fotoğraf 3.228. Kat. No: 80.....	198
Fotoğraf 3.229. Kat. No: 81.....	200
Fotoğraf 3.230. Kat. No: 81.....	200
Fotoğraf 3.231. Kat. No: 81.....	200
Fotoğraf 3.232. Kat. No: 82.....	202
Fotoğraf 3.233. Kat. No: 82.....	202
Fotoğraf 3.234. Kat. No: 83.....	204
Fotoğraf 3.235. Kat. No: 83.....	204
Fotoğraf 3.236. Kat. No: 83.....	204
Fotoğraf 3.237. Kat. No: 84.....	206
Fotoğraf 3.238. Kat. No: 84.....	206
Fotoğraf 3.239. Kat. No: 84.....	206
Fotoğraf 3.240. Kat. No: 85.....	208
Fotoğraf 3.241. Kat. No: 85.....	208
Fotoğraf 3.242. Kat. No: 86.....	209
Fotoğraf 3.243. Kat. No: 87.....	210
Fotoğraf 3.244. Kat. No: 88.....	211
Fotoğraf 3.245. Kat. No: 89.....	213
Fotoğraf 3.246. Kat. No: 89.....	213
Fotoğraf 3.247. Kat. No: 90.....	215
Fotoğraf 3.248. Kat. No: 90.....	215
Fotoğraf 4.1. II. Kılıçarslan Köşkü'nün doğusundan görünüm (Mehmet Ali Çelebi'den alınmıştır).....	217
Fotoğraf 4.2. II. Kılıçarslan Köşkü'nün güneyinden görünüm (Çelebi, 2021: 242).	217
Fotoğraf 4.3. 2 No'lu burçtan görünüm (Çelebi, 2021: 229).....	219
Fotoğraf 4.4. Slip tekniği ile astarlanan lüle.....	222
Fotoğraf 4.5. Bitlis Kalesi Kazısı, slip tekniği ile astarlanan lüle örnekleri (Sağcan, 2019: 81, 153).	222
Fotoğraf 4.6. Divriği Kalesi Kazısı, slip tekniği ile astarlanan lüle örnekleri (Budaktaş, 2020: 212, 218).	222
Fotoğraf 4.7. Astar renginde kararmalar ve farklı renk tonları olan lülelerden örnekler....	222
Fotoğraf 4.8. Kalıp izi bulunan lülelerden örnekler.....	223

Fotoğraf 4.9. Çark izi bulunan lülelerden örnekler.....	223
Fotoğraf 4.10. Yuvarlak çanaklı lüle örnekleri.....	225
Fotoğraf 4.11. Basık yuvarlak çanaklı lüle örnekleri.....	226
Fotoğraf 4.12. Torba çanaklı lüle örnekleri.....	227
Fotoğraf 4.13. Silindir çanaklı lüleler.....	227
Fotoğraf 4.14. Lale çanaklı lüle örnekleri.....	228
Fotoğraf 4.15. Karinalı çanaklı lüle örnekleri.....	229
Fotoğraf 4.16. Karinalı çanaklı lülelerde omurga kullanımı.....	229
Fotoğraf 4.17. Karinalı çanaklı lüle örnekleri.....	229
Fotoğraf 4.18. Disk çanaklı lüle örnekleri.....	230
Fotoğraf 4.19. Duman yolu bulunmayan kaideli lüle örnekleri.....	231
Fotoğraf 4.20. Ayasuluk İç Kalesi, kaideli süzgeç çanaklı lüle örneği (Ayhan, 2015: 48).	232
Fotoğraf 4.21. Tipi tespit edilemeyen lüle parçalarından örnekler.....	232
Fotoğraf 4.22. Duman yolu üzerinde görülen stilize ağaç motifi.....	236
Fotoğraf 4.23. Stilize ağaç motiflerinin yer aldığı duman yolu parçası (Ayhan, 2011: 91).	236
Fotoğraf 4.24. Yivli çanağı bulunan lülelerden örnekler.....	238
Fotoğraf 4.25. Balık sırtı motifiyle bezeli lüle örnekleri.....	241
Fotoğraf 4.26. Yay motifiyle bezeli lüle örnekleri.....	243
Fotoğraf 4.27. Farklı geometrik bordürlere sahip lüle örneği.....	243
Fotoğraf 4.28. Geometrik baskı motifli lüle örneği.....	244
Fotoğraf 4.29. Basamak halkasında delik bulunan lüleler.....	246
Fotoğraf 4.30. Hasankeyf Kalesi Kazısı, basamak halkasında delik bulunan lüleler (Ayhan, 2011: 120).	246
Fotoğraf 4.31. Divriği Kalesi Kazısı, basamak halkasında delik bulunan lüleler (Budaktaş, 2020: 246-247).....	246
Fotoğraf 4.32. Silindir mühürlü lüle.....	247
Fotoğraf 4.33. Benzer silindir mühürlü lüle örneği (Gaál, 2010: 51).	247
Fotoğraf 4.34. Benzer silindir mühürlü lüle örneği (Khalil ve Gusach, 2018: 259).....	247
Fotoğraf 4.35. Damga mühürlü lüleler.....	248
Fotoğraf 4.36. Bitkisel damgalı lüleler.....	250
Fotoğraf 4.37. Geometrik damgalı lüleler.....	252

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 1.1. Selçuklu Dönemi, iç ve dış surlar (Karpuz, 2012: 452).....	12
Çizim 1.2. İç Kale surları ve Selçuklu Sarayı vaziyet planı (Çelebi, 2021: 294).....	12
Çizim 2.1. Lüle ve öğeleri (Ayhan, 2011: 2).....	23
Çizim 2.2. Lüle, öğeleri ve takatuka (Yılmaz, 2010: 8).....	24
Çizim 2.3. Lüle tipleri (Ayhan, 2009: 52).....	25
Çizim 2.4. Lüle bölümleri.....	26
Çizim 2.5. Batı tarzı lüle (Bekić, 2010: 2).....	28
Çizim 2.6. Doğu tarzı lüle (Robinson, 1985: 154).....	28
Çizim 3.1. Kat. No: 1.....	43
Çizim 3.2. Kat. No: 1.....	43
Çizim 3.3. Kat. No: 1.....	43
Çizim 3.4. Kat. No: 1.....	43
Çizim 3.5. Kat. No: 2.....	45
Çizim 3.6. Kat. No: 2.....	45
Çizim 3.7. Kat. No: 2.....	45
Çizim 3.8. Kat. No: 2.....	45
Çizim 3.9. Kat. No: 3.....	47
Çizim 3.10. Kat. No: 3.....	47
Çizim 3.11. Kat. No: 3.....	47
Çizim 3.12. Kat. No: 3.....	47
Çizim 3.13. Kat. No: 4.....	49
Çizim 3.14. Kat. No: 4.....	49
Çizim 3.15. Kat. No: 4.....	49
Çizim 3.16. Kat. No: 5.....	51
Çizim 3.17. Kat. No: 5.....	51
Çizim 3.18. Kat. No: 5.....	51
Çizim 3.19. Kat. No: 5.....	51
Çizim 3.20. Kat. No: 6.....	53
Çizim 3.21. Kat. No: 6.....	53
Çizim 3.22. Kat. No: 7.....	55
Çizim 3.23. Kat. No: 7.....	55
Çizim 3.24. Kat. No: 7.....	55
Çizim 3.25. Kat. No: 7.....	55
Çizim 3.26. Kat. No: 8.....	57
Çizim 3.27. Kat. No: 8.....	57
Çizim 3.28. Kat. No: 8.....	57
Çizim 3.29. Kat. No: 8.....	57
Çizim 3.30. Kat. No: 9.....	59
Çizim 3.31. Kat. No: 9.....	59
Çizim 3.32. Kat. No: 9.....	59
Çizim 3.33. Kat. No: 9.....	59
Çizim 3.34. Kat. No: 10.....	61
Çizim 3.35. Kat. No: 10.....	61
Çizim 3.36. Kat. No: 10.....	61
Çizim 3.37. Kat. No: 10.....	61

Çizim 3.38. Kat. No: 11	63
Çizim 3.39. Kat. No: 11	63
Çizim 3.40. Kat. No: 11	63
Çizim 3.41. Kat. No: 11	63
Çizim 3.42. Kat. No: 12	65
Çizim 3.43. Kat. No: 12	65
Çizim 3.44. Kat. No: 12	65
Çizim 3.45. Kat. No: 12	65
Çizim 3.46. Kat. No: 13	67
Çizim 3.47. Kat. No: 13	67
Çizim 3.48. Kat. No: 13	67
Çizim 3.49. Kat. No: 13	67
Çizim 3.50. Kat. No: 14	69
Çizim 3.51. Kat. No: 14	69
Çizim 3.52. Kat. No: 14	69
Çizim 3.53. Kat. No: 14	69
Çizim 3.54. Kat. No: 15	71
Çizim 3.55. Kat. No: 15	71
Çizim 3.56. Kat. No: 15	71
Çizim 3.57. Kat. No: 15	71
Çizim 3.58. Kat. No: 16	73
Çizim 3.59. Kat. No: 16	73
Çizim 3.60. Kat. No: 16	73
Çizim 3.61. Kat. No: 16	73
Çizim 3.62. Kat. No: 17	75
Çizim 3.63. Kat. No: 17	75
Çizim 3.64. Kat. No: 17	75
Çizim 3.65. Kat. No: 17	75
Çizim 3.66. Kat. No: 18	77
Çizim 3.67. Kat. No: 18	77
Çizim 3.68. Kat. No: 18	77
Çizim 3.69. Kat. No: 18	77
Çizim 3.70. Kat. No: 19	79
Çizim 3.71. Kat. No: 19	79
Çizim 3.72. Kat. No: 19	79
Çizim 3.73. Kat. No: 19	79
Çizim 3.74. Kat. No: 20	81
Çizim 3.75. Kat. No: 20	81
Çizim 3.76. Kat. No: 20	81
Çizim 3.77. Kat. No: 20	81
Çizim 3.78. Kat. No: 21	83
Çizim 3.79. Kat. No: 21	83
Çizim 3.80. Kat. No: 21	83
Çizim 3.81. Kat. No: 21	83
Çizim 3.82. Kat. No: 22	85
Çizim 3.83. Kat. No: 22	85
Çizim 3.84. Kat. No: 22	85

Çizim 3.85. Kat. No: 22.....	85
Çizim 3.86. Kat. No: 23.....	87
Çizim 3.87. Kat. No: 23.....	87
Çizim 3.88. Kat. No: 23.....	87
Çizim 3.89. Kat. No: 23.....	87
Çizim 3.90. Kat. No: 24.....	89
Çizim 3.91. Kat. No: 24.....	89
Çizim 3.92. Kat. No: 24.....	89
Çizim 3.93. Kat. No: 24.....	89
Çizim 3.94. Kat. No: 25.....	91
Çizim 3.95. Kat. No: 25.....	91
Çizim 3.96. Kat. No: 25.....	91
Çizim 3.97. Kat. No: 25.....	91
Çizim 3.98. Kat. No: 26.....	93
Çizim 3.99. Kat. No: 26.....	93
Çizim 3.100. Kat. No: 26.....	93
Çizim 3.101. Kat. No: 26.....	93
Çizim 3.102. Kat. No: 27.....	95
Çizim 3.103. Kat. No: 27.....	95
Çizim 3.104. Kat. No: 27.....	95
Çizim 3.105. Kat. No: 27.....	95
Çizim 3.106. Kat. No: 28.....	97
Çizim 3.107. Kat. No: 28.....	97
Çizim 3.108. Kat. No: 28.....	97
Çizim 3.109. Kat. No: 28.....	97
Çizim 3.110. Kat. No: 29.....	99
Çizim 3.111. Kat. No: 29.....	99
Çizim 3.112. Kat. No: 29.....	99
Çizim 3.113. Kat. No: 29.....	99
Çizim 3.114. Kat. No: 30.....	101
Çizim 3.115. Kat. No: 30.....	101
Çizim 3.116. Kat. No: 30.....	101
Çizim 3.117. Kat. No: 30.....	101
Çizim 3.118. Kat. No: 31.....	103
Çizim 3.119. Kat. No: 31.....	103
Çizim 3.120. Kat. No: 31.....	103
Çizim 3.121. Kat. No: 31.....	103
Çizim 3.122. Kat. No: 32.....	105
Çizim 3.123. Kat. No: 32.....	105
Çizim 3.124. Kat. No: 32.....	105
Çizim 3.125. Kat. No: 32.....	105
Çizim 3.126. Kat. No: 33.....	107
Çizim 3.127. Kat. No: 33.....	107
Çizim 3.128. Kat. No: 33.....	107
Çizim 3.129. Kat. No: 33.....	107
Çizim 3.130. Kat. No: 34.....	109
Çizim 3.131. Kat. No: 34.....	109

Çizim 3.132. Kat. No: 34.....	109
Çizim 3.133. Kat. No: 34.....	109
Çizim 3.134. Kat. No: 35.....	111
Çizim 3.135. Kat. No: 35.....	111
Çizim 3.136. Kat. No: 35.....	111
Çizim 3.137. Kat. No: 36.....	113
Çizim 3.138. Kat. No: 36.....	113
Çizim 3.139. Kat. No: 36.....	113
Çizim 3.140. Kat. No: 36.....	113
Çizim 3.141. Kat. No: 37.....	115
Çizim 3.142. Kat. No: 37.....	115
Çizim 3.143. Kat. No: 37.....	115
Çizim 3.144. Kat. No: 37.....	115
Çizim 3.145. Kat. No: 38.....	117
Çizim 3.146. Kat. No: 38.....	117
Çizim 3.147. Kat. No: 38.....	117
Çizim 3.148. Kat. No: 38.....	117
Çizim 3.149. Kat. No: 39.....	119
Çizim 3.150. Kat. No: 39.....	119
Çizim 3.151. Kat. No: 39.....	119
Çizim 3.152. Kat. No: 39.....	119
Çizim 3.153. Kat. No: 40.....	121
Çizim 3.154. Kat. No: 40.....	121
Çizim 3.155. Kat. No: 40.....	121
Çizim 3.156. Kat. No: 40.....	121
Çizim 3.157. Kat. No: 41.....	123
Çizim 3.158. Kat. No: 41.....	123
Çizim 3.159. Kat. No: 41.....	123
Çizim 3.160. Kat. No: 42.....	125
Çizim 3.161. Kat. No: 42.....	125
Çizim 3.162. Kat. No: 42.....	125
Çizim 3.163. Kat. No: 42.....	125
Çizim 3.164. Kat. No: 43.....	127
Çizim 3.165. Kat. No: 43.....	127
Çizim 3.166. Kat. No: 43.....	127
Çizim 3.167. Kat. No: 43.....	127
Çizim 3.168. Kat. No: 44.....	129
Çizim 3.169. Kat. No: 44.....	129
Çizim 3.170. Kat. No: 44.....	129
Çizim 3.171. Kat. No: 44.....	129
Çizim 3.172. Kat. No: 45.....	131
Çizim 3.173. Kat. No: 45.....	131
Çizim 3.174. Kat. No: 45.....	131
Çizim 3.175. Kat. No: 45.....	131
Çizim 3.176. Kat. No: 46.....	133
Çizim 3.177. Kat. No: 46.....	133
Çizim 3.178. Kat. No: 46.....	133

Çizim 3.179. Kat. No: 46.....	133
Çizim 3.180. Kat. No: 47.....	135
Çizim 3.181. Kat. No: 47.....	135
Çizim 3.182. Kat. No: 47.....	135
Çizim 3.183. Kat. No: 47.....	135
Çizim 3.184. Kat. No: 48.....	137
Çizim 3.185. Kat. No: 48.....	137
Çizim 3.186. Kat. No: 48.....	137
Çizim 3.187. Kat. No: 48.....	137
Çizim 3.188. Kat. No: 49.....	139
Çizim 3.189. Kat. No: 49.....	139
Çizim 3.190. Kat. No: 49.....	139
Çizim 3.191. Kat. No: 49.....	139
Çizim 3.192. Kat. No: 50.....	141
Çizim 3.193. Kat. No: 51.....	143
Çizim 3.194. Kat. No: 51.....	143
Çizim 3.195. Kat. No: 51.....	143
Çizim 3.196. Kat. No: 51.....	143
Çizim 3.197. Kat. No: 52.....	145
Çizim 3.198. Kat. No: 52.....	145
Çizim 3.199. Kat. No: 52.....	145
Çizim 3.200. Kat. No: 52.....	145
Çizim 3.201. Kat. No: 53.....	147
Çizim 3.202. Kat. No: 53.....	147
Çizim 3.203. Kat. No: 53.....	147
Çizim 3.204. Kat. No: 53.....	147
Çizim 3.205. Kat. No: 54.....	149
Çizim 3.206. Kat. No: 54.....	149
Çizim 3.207. Kat. No: 54.....	149
Çizim 3.208. Kat. No: 54.....	149
Çizim 3.209. Kat. No: 55.....	151
Çizim 3.210. Kat. No: 55.....	151
Çizim 3.211. Kat. No: 55.....	151
Çizim 3.212. Kat. No: 55.....	151
Çizim 3.213. Kat. No: 56.....	153
Çizim 3.214. Kat. No: 56.....	153
Çizim 3.215. Kat. No: 56.....	153
Çizim 3.216. Kat. No: 56.....	153
Çizim 3.217. Kat. No: 57.....	156
Çizim 3.218. Kat. No: 57.....	156
Çizim 3.219. Kat. No: 57.....	156
Çizim 3.220. Kat. No: 57.....	156
Çizim 3.221. Kat. No: 57.....	156
Çizim 3.222. Kat. No: 58.....	158
Çizim 3.223. Kat. No: 58.....	158
Çizim 3.224. Kat. No: 58.....	158
Çizim 3.225. Kat. No: 58.....	158

Çizim 3.226. Kat. No: 59.....	160
Çizim 3.227. Kat. No: 59.....	160
Çizim 3.228. Kat. No: 59.....	160
Çizim 3.229. Kat. No: 59.....	160
Çizim 3.230. Kat. No: 60.....	162
Çizim 3.231. Kat. No: 60.....	162
Çizim 3.232. Kat. No: 61.....	164
Çizim 3.233. Kat. No: 61.....	164
Çizim 3.234. Kat. No: 62.....	166
Çizim 3.235. Kat. No: 62.....	166
Çizim 3.236. Kat. No: 62.....	166
Çizim 3.237. Kat. No: 62.....	166
Çizim 3.238. Kat. No: 63.....	168
Çizim 3.239. Kat. No: 63.....	168
Çizim 3.240. Kat. No: 63.....	168
Çizim 3.241. Kat. No: 63.....	168
Çizim 3.242. Kat. No: 64.....	170
Çizim 3.243. Kat. No: 64.....	170
Çizim 3.244. Kat. No: 64.....	170
Çizim 3.245. Kat. No: 65.....	172
Çizim 3.246. Kat. No: 65.....	172
Çizim 3.247. Kat. No: 65.....	172
Çizim 3.248. Kat. No: 66.....	174
Çizim 3.249. Kat. No: 66.....	174
Çizim 3.250. Kat. No: 66.....	174
Çizim 3.251. Kat. No: 67.....	176
Çizim 3.252. Kat. No: 67.....	176
Çizim 3.253. Kat. No: 67.....	176
Çizim 3.254. Kat. No: 68.....	178
Çizim 3.255. Kat. No: 68.....	178
Çizim 3.256. Kat. No: 69.....	180
Çizim 3.257. Kat. No: 69.....	180
Çizim 3.258. Kat. No: 69.....	180
Çizim 3.259. Kat. No: 70.....	182
Çizim 3.260. Kat. No: 70.....	182
Çizim 3.261. Kat. No: 70.....	182
Çizim 3.262. Kat. No: 71.....	184
Çizim 3.263. Kat. No: 71.....	184
Çizim 3.264. Kat. No: 71.....	184
Çizim 3.265. Kat. No: 72.....	186
Çizim 3.266. Kat. No: 72.....	186
Çizim 3.267. Kat. No: 72.....	186
Çizim 3.268. Kat. No: 73.....	188
Çizim 3.269. Kat. No: 73.....	188
Çizim 3.270. Kat. No: 73.....	188
Çizim 3.271. Kat. No: 74.....	190
Çizim 3.272. Kat. No: 74.....	190

Çizim 3.273. Kat. No: 74.....	190
Çizim 3.274. Kat. No: 75.....	192
Çizim 3.275. Kat. No: 75.....	192
Çizim 3.276. Kat. No: 76.....	193
Çizim 3.277. Kat. No: 76.....	193
Çizim 3.278. Kat. No: 77.....	195
Çizim 3.279. Kat. No: 77.....	195
Çizim 3.280. Kat. No: 77.....	195
Çizim 3.281. Kat. No: 78.....	196
Çizim 3.282. Kat. No: 79.....	197
Çizim 3.283. Kat. No: 80.....	198
Çizim 3.284. Kat. No: 80.....	198
Çizim 3.285. Kat. No: 81.....	200
Çizim 3.286. Kat. No: 81.....	200
Çizim 3.287. Kat. No: 81.....	200
Çizim 3.288. Kat. No: 81.....	200
Çizim 3.289. Kat. No: 82.....	202
Çizim 3.290. Kat. No: 82.....	202
Çizim 3.291. Kat. No: 83.....	204
Çizim 3.292. Kat. No: 83.....	204
Çizim 3.293. Kat. No: 83.....	204
Çizim 3.294. Kat. No: 83.....	204
Çizim 3.295. Kat. No: 84.....	206
Çizim 3.296. Kat. No: 84.....	206
Çizim 3.297. Kat. No: 84.....	206
Çizim 3.298. Kat. No: 85.....	208
Çizim 3.299. Kat. No: 85.....	208
Çizim 3.300. Kat. No: 86.....	209
Çizim 3.301. Kat. No: 86.....	209
Çizim 3.302. Kat. No: 87.....	210
Çizim 3.303. Kat. No: 87.....	210
Çizim 3.304. Kat. No: 88.....	211
Çizim 3.305. Kat. No: 89.....	213
Çizim 3.306. Kat. No: 89.....	213
Çizim 3.307. Kat. No: 90.....	215
Çizim 3.308. Kat. No: 90.....	215
Çizim 3.309. Kat. No: 90.....	215
Çizim 4.1. 2015 yılı kazı çalışmaları, açmalar (Mehmet Ali Çelebi'den alınmıştır)	218
Çizim 4.2. Buluntu tarihi 2015 olan lülelerin açma bilgileri I.....	218
Çizim 4.3. Buluntu tarihi 2015 olan lülelerin açma bilgileri II.	218
Çizim 4.4. Güneybatıdaki surların kesit görünümü, dolgu toprağı (Çelebi, 2021: 226).	219
Çizim 4.5. Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk'ün görünümü.....	219
Çizim 4.6. Bitkisel motifler	235
Çizim 4.7. Bilezik yüzeyinde görülen bitkisel motifler.....	236
Çizim 4.8. Rulet baskı ile oluşturulan bitkisel bordürlü lüle	237
Çizim 4.9. Geometrik motifli bordürler.....	240

Çizim 4.10. Kafes tarama motifiyle bezeli lüle örnekleri.....	241
Çizim 4.11. Aynı geometrik rulet baskı ile bezenen lüle örnekleri	242
Çizim 4.12. Stilize hayat ağacı motifli lüle (Kat. No: 45).....	251
Çizim 4.13. Hasankeyf Kalesi Kazısı, bitkisel damgalar/mühürler (Ayhan, 2011: 115)	251
Çizim 4.14. Cizre İçkale Kazısı, bitkisel damgalar (Karaaslan, 2019: 259).....	251

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1. Hamur renklerinin dağılımı	220
Grafik 4.2. Astar renklerinin dağılımı	221
Grafik 4.3. Lüle formlarının dağılımı	224
Grafik 4.4. Bezeme unsurlarının dağılımı	234

ÖNSÖZ

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazılarında bulunan lüleleri konu alan bu çalışma Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI danışmanlığında hazırlanmıştır. Konu seçiminden itibaren bilgisini ve değerli vaktini hiç esirgemeyen, tezin her safhasında yol gösteren hocam, Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Sabrı ve ilgisiyle bana rehberlik ettiği için kendisine minnettarım.

Kazı malzemesini çalışmama yardımcı olan gerek müze çalışmasında gerek tez yazım aşamasında bilgileri ve önerileriyle araştırmanın başarılı bir şekilde tamamlanmasını sağlayan Müze Araştırmacısı, Mehmet Ali ÇELEBİ'ye müteşekkirim. Lüleler üzerinde yer alan mühürlerin okunmasında ve çalışmama önerileriyle katkıda bulunan, değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ŞİMŞİR'e teşekkür ederim. Ayrıca çalışmada yer alan eserlerin fotoğraf çekimlerinde yardımcı olan Tolga GÜLDEREN'e teşekkür ederim.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiç esirgemeyen, yolumu aydınlatan aileme ve her zaman yanımda olan sevgili eşim Ahmet SAMANCI'ya teşekkür ederim. Umarım bu çalışma değerli hocalarımla ve sevgili ailemin emeklerini ve desteğini hak edecek şekilde okuyuculara fayda sağlar.

GİRİŞ

Araştırmanın konusunu, Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazı çalışmaları sırasında ele geçirilen lüle buluntuları oluşturmaktadır. Lüle, tütün ve benzeri diğer keyif verici maddelerin içimi için kullanılan bir alettir. Lüle ve lülecilik sanatı, tütünün Osmanlı topraklarına girmesiyle yaygınlaşmış ve çok geçmeden Osmanlı el sanatlarının sergilendiği bir simge haline gelişir. Bu konu kapsamında 2010, 2015 ve 2018 yıllarında Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı'nda yürütülen arkeolojik kazı çalışmalarında ele geçirilen 90 adet lüle buluntusu incelenerek, kataloğu oluşturulmuştur. Buluntu tarihi 2010 ve 2018 olan lüleler günümüzde, Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi'nde, sayıca fazla olan 2015 yılı lüle buluntuları ise Konya Etnografya Müzesi'nde muhafaza edilmektedir.

Ülkemizde yürütülen hemen hemen her arkeolojik kazı çalışmasında lüle buluntuları ile karşılaşmaktadır. Ancak kendine özgü sanat anlayışı ile üretilen Osmanlı lüleleri yakın tarihe kadar yeterli ilgi görmemiş, araştırmacılar tarafından incelenmemiştir. Bu tez kapsamında, katalog bölümünde ayrıntılı bir biçimde ele alınan lülelerin malzeme ve teknik, form, süsleme teknikleri ve unsurları, mühür ve damgalarının incelenerek, tarihlendirilmesi mevcut diğer lüle buluntuları ile karşılaştırılarak, benzerlik ve farklılıklarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı lüle buluntularının ilk kez topluca ele alındığı bu çalışma, kazı sonrasında müze depolarına kaldırılan Osmanlı lülelerinin, tanıtılması ve konuyla ilgili yapılacak yeni araştırmalara yardımcı olması bakımından önemlidir.

Konuyla ilgili karşılaşılan en önemli sorun, lüle buluntuları üzerine yapılan çalışmaların çok yeni olması nedeniyle, henüz ortak bir terminolojinin oturtulmamış olmasıdır. Lüle ögeleri ve bölümlerine verilen isimlerin ve yapılan tanımlamaların yayınlarda farklılık göstermesi, bir kavram kargaşasına sebep olmuştur. Lülelerin tarihlendirilmesi konusunda da belli problemler olduğu görülmektedir. Genellikle form ve hamur rengi esas alınarak, tarihlendirmeye gidilmiştir. Ancak formların gelişimi, Osmanlı gibi geniş topraklara yayılan bir imparatorluk için eş zamanlı olması pek mümkün değildir. Lüle yapımında kullanılacak hamurun ise, bölgedeki hammaddeye göre değişkenlik göstermesi göz ardı edilemez. Bu nedenle incelenen lülelerin tarihlendirilmesinde farklı

ölçütler dikkate alınmış, yapılan tarihlendirmeler buluntu yerlerine ilişkin katman ve geç dönem yapı temelleri gibi bulgular ile desteklenmiştir.

Çalışmaya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi ve Konya Etnografya Müzesi envanterler defterlerinin taranması ile başlamıştır. Eserler her cepheden fotoğraflanarak, kumpas yardımıyla ölçümleri yapılmış, motif ve mühür gibi detaylar önceden hazırlanan fişler üzerine not alınmıştır. Konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynakların taranmasının ardından, lülelerin sağlam ve nitelik gösteren cephelerinden çizimleri hazırlanmıştır. Müze çalışması sırasında alınan cidar kalınlıklarına göre eserlerin kesitleri oluşturulmuştur. Yazım aşaması envanter bilgileri, konuyla ilgili yayınlar ve hazırlanan bilgi fişlerinin yanı sıra kazı çalışmalarında faaliyet gösteren, Müze Araştırmacısı M. Ali ÇELEBİ'nin verdiği bilgiler doğrultusunda sürdürülmüştür.

Tez, dört ana bölümden oluşmaktadır; birinci bölüm “Konya”, ikinci bölüm “Tütün ve Lülenin Serüveni”, üçüncü bölüm “Katalog”, dördüncü bölüm “Değerlendirme ve Sonuç”. Konunun tanımı, kapsamı, amacı ve önemi, çalışmada karşılan sorunlar, metot ve yöntem, konuyla ilgili başlıca yayınlar “**Giriş**” bölümünde aktarıldıktan sonra “**Konya**” başlıklı ilk bölüme geçilmiştir. Bu bölümde Konya'nın coğrafi durumu ve tarihçesi kısaca aktararak, Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı hakkında bilgilere yer verilmiştir.

“**Tütün ve Lülenin Serüveni**” başlıklı ikinci bölümde, lüle formlarının gelişimini izlemek açısından önem arz eden tütünün, keşfine ve tarihçesine değinilmiş, tütünün Osmanlı topraklarına gelişi ve yayılımı ele alınmıştır. Lülenin tanımı, öğeleri ve bölümleri tanıtıldıktan sonra lülenin tarihçesi ve formlarının gelişimi üzerinde durulmuş, Osmanlı İmparatorluğu'nun Lüle ile tanışması ve lüle kullanımına dair bilgiler aktarılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda lüle başlığı altında, lülelerin yapım ve bezeme teknikleri aşamalarıyla anlatılarak, lüle formlarına ve tipoloji çalışmalarına değinilmiştir.

Üçüncü bölüm, tezin asıl konusu olan Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazısı Lüle buluntularının “**Katalog**” bölümünü oluşturmaktadır. İncelenen 90 adet lüle buluntusu belli bir metoda göre tanıtilmiştir. Sırasıyla çanak biçimine göre lüleler, duman yolu bulunmayan kaideli lüleler ve tipi tespit edilemeyen lüle parçaları olmak üzere üç ana başlık altında eserlere katalog numarası verilmiştir. Çanak biçimine göre lüleler kendi

içerisinde yedi gruba ayrılmıştır. Bu bölümde lülelerin buluntu yeri ve tarihi hakkında bilgilere, günümüzde muhafaza edildiği müzeye ilişkin bilgilere, ölçülerine, malzeme ve teknik özelliklerine yer verilerek tanımlamaları yapılmış, bu ölçütler göz önüne alınarak eserler tarihlendirilmiştir. Tablo şeklinde oluşturulan bu bölümde, ilgili lülenin katalog bilgileri altına fotoğrafları ve çizimleri eklenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde “**Değerlendirme ve Sonuç**”, öncelikle katalog bölümünde ele alınan eserlerin genel olarak, buluntu yerine ilişkin bilgiler değerlendirilmiş, kazı alanından açmaları gösteren fotoğraf ve çizimler eklenmiştir. Ayrıca kazı alanın planını gösteren pafta üzerine eklemeler yapılarak, açmalardan çıkarılan ok işaretleri vasıtasıyla eserler katalog numaralı ile gösterilmiştir. Bu bölümde malzeme ve teknik, form, bezeme teknikleri ve unsurları ile mühür ve damgalar alt başlıkları altında eserler, kendi içerisinde ve yayınlardaki benzer örnekleri ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler fotoğraf, çizim, grafik ve tablolar ile destekmiş, elde edilen bulgular doğrultusunda eserler tarihlendirilmiştir. Tarihi belli olan mevcut lüle örnekleri ve incelenen lülelerin buluntu yerine ilişkin bilgiler, eserlerin tarihlendirmesinde dikkate alınan diğer hususlardır. Değerlendirme bölümünde elde edilen tüm bilgiler, sonuç bölümünde kısaca ele alınarak yorumlanmıştır. Son olarak kaynakça, ekler ve özgeçmiş eklenmiştir.

Konuyla ilgili yararlanılan kaynakların başında, Erdinç Bakla'nın 1993 tarihli “*Tophane Lüleciliği*” başlıklı kitabı ve 2007 tarihli “*Tophane Lüleciliği Osmanlı Tasarımındaki Yaratıcılığı ve Yaşam Keyfi*” isimli kitabı gelmektedir (Bakla, 1993; Bakla, 2007). Bu kitaplarda Tophane yani İstanbul merkezli lüleleri inceleyen Bakla, tütünün ilk ortaya çıkışı ve gelişiminden başlayarak, Osmanlı lülelerinin gelişimi, formları, üretimi gibi konularda kapsamlı bilgilere yer vermiştir.

Osmanlı'da tütün ve lüle kullanımının gelişimini izlediğimiz başlıca kaynaklar; 1993 tarihli E. Amıçıs tarafından kaleme alınan “*İstanbul*” kitabı (Amıçıs, 1993), 1995 tarihli “*Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri*” kitabı (Abdülaziz Bey, 1995), “*Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları*” aktaran 2003 tarihli G. Ü. Aybet'in kitabı (Aybet, 2003), D'ohsson'un “*18. Yüzyıl Türkiyesinde Örf ve Adetler*” i anlattığı

kitabı sıralanabilir (D'ohsson, 1980). 2006 tarihli “*Osmanlı Resim Sanatı*” adlı kitap, lüle kullanımının minyatürler üzerinden incelenmesini sağlamıştır (Bağcı vd., 2006).

Dönemin tarihçilerinden, Peçevi İbrahim Efendi'nin “*Peçevi Tarihi I*” adlı kitabı ve Osmanlı Vakanuvisi olan Naima Mustafa Efendi'nin “*Naima Tarihi*” adlı kitabı, tütün ve lüle kullanımını, dönemin hükümdarlarının tütüne ilişkin getirdiği yasakları kapsamlı olarak ele almaktadır (Naima, 1967; Peçevi 1981).

Gökben Ayhan'ın “*Çeşitli Müzelerde Bulunan Örnekleriyle Osmanlı Lüleleri*” adlı yüksek lisans tezi, bu alanda hazırlanan ilk tez olma özelliğine sahiptir (Ayhan, 2006). Gökben Ayhan'ın “*Hasankeyf Kazısı Lüle Buluntuları*” isimli doktora tezi ise lüle buluntuları üzerine yapılmış en kapsamlı çalışmalardan biridir (Ayhan, 2011). Yakın tarihlerde, Türkiye'de yürütülen kazı çalışmalarında ele geçirilen lüle buluntularının konu edinildiği birçok yüksek lisans tezi bulunmaktadır. A. Cengiz, “*Edirne Yeni Saray Kazılarında Ele Geçen Lüleler*” başlıklı yüksek lisans tezinde 2009-2010 tarihlerinde ele geçirilen, 103 adet lüleyi incelemiştir (Cengiz, 2011). Berge, 2007-2015 yılları arasındaki “*Hoşap Kalesi Kazısı Tütün Lüleleri*” başlıklı yüksek lisans tezinde 48 adet lülenin katalogunu oluşturmuştur (Berge, 2020). Budaktaş, *Divriği Kalesi Kazısı Lüle Buluntuları*” adlı yüksek lisans tezinde, 2006-2017 tarihlerinde ele geçirilen 142 lüleyi incelemiştir (Budaktaş, 2020). G. Saldırgan Karaaslan ise 2013-2016 tarihlerinde bulunan 180 lüleyi “*Cizre İçkale Kazısı Lüle Buluntuları*” başlıklı yüksek lisans tezinde konu edinmiştir (Karaaslan, 2019). Bitlis Kalesi lüleleri üzerine farklı dönemlerde yapılmış iki yüksek lisans tezi bulunmaktadır; A. Yılmaz “*Bitlis Kazısı'nda Ortaya Çıkarılan (2004–2008) Tütün Lüleleri*” adlı yüksek lisans tezinde 123 adet lüleyi, K. Sağcan ise “*Bitlis Kalesi Kazısı Tütün Lüleleri (2011-2015)*” adlı yüksek lisans tezinde 155 adet lüleyi ele almıştır (Yılmaz, 2010; Sağcan, 2019).

Ayrıca çeşitli müzelerde bulunan lüleler, yüksek lisans tezi olarak yayımlanmıştır. M. Doğanay, “*Tarsus Müzesi'nde Bulunan Lüleler*” başlıklı yüksek lisans tezinde 50 adet lüleyi incelemiştir (Doğanay, 2019). E. Akbay ise “*Niğde Nevşehir ve Eskişehir Müzeleri'nde Bulunan Lüle Örnekleri*” başlıklı yüksek lisans tezinde, Niğde Müzesi'nde 27 adet, Nevşehir Müzesi'nde 10 adet ve Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde 29 adet olmak üzere 66 adet lülenin katalog çalışmasını yapmıştır (Akbay, 2017). A. Kübra

Erdoğan, Mardin Müzesi'ne 93 adeti satın alma, 7 tanesi Mor Yakup Kilisesi Kazısı'ndan getirilen lüleleri "*Mardin Müzesi'nde Bulunan Lüleler*" başlıklı yüksek lisans tezinde incelemiştir (Erdoğan, 2019). F. Mehmet Tanrıveren'in "*Konya ve Çevresindeki Müzelerde Bulunan Osmanlı Dönemi Tütün Kültürüne Ait Etnografik Objeler*" başlıklı yüksek lisans tezinde, ele aldığı eserler arasında 47 adet lüle bulunmaktadır (Tanrıveren, 2015).

Tez ve Kitapların yanı sıra lüle buluntuları üzerine yapılmış birçok makale bulunmaktadır. G. Ayhan'ın 2009 tarihli "*Başur Höyük Kazısı Lüle Buluntuları*" ve 2015 tarihli "*Ayasuluk İç Kalesi "Süzgeç Çanaklı" ve "Kaideli Süzgeç Çanaklı" Lüle Buluntuları*" makaleleri yararlanılan kaynaklar arasındadır (Ayhan, 2009; Ayhan, 2015).

H. Örcün Barışta'nın "*Ankara Eyne Bey Hamamı Kazısında Bulunan Lüleler Üzerine*" isimli makalesi, G. Cantay'ın "*Edirne Sarayı Kazısı Lüle Buluntuları*" isimli makalesi, M. Kemal Şahin'in "*Manisa/Akhisar- Thyateria Antik Kenti Kazılarında Ele Geçen Lüle Buluntuları*" isimli makalesi ve Aytaç'ın "*Harput İç Kale Kazılarında 2015-2016 Yıllarında Bulunan Tütün Lülelerinin Değerlendirilmesi*" isimli makalesi çalışmada yararlanılan başlıca makalelerdir (Barışta, 2002; Cantay, 2003; Şahin, 2019; Aytaç, 2019).

Konu kapsamında yabancı araştırmacılar tarafından kaleme alınan makale ve kitaplardan da yararlanılmıştır. Rebecca Robinson'un 1983 tarihli "*Clay Tobacco Pipes from the Kerameikos*" adlı makalesi ile 1985 tarihli "*Tobacco Pipes of Corinth and of the Athenian Agora*" isimli makalesi, lüleler hakkında kapsamlı bilgiler içermektedir (Robinson, 1983; Robinson, 1985). M. Stanaeva'nın "*La Collection de Pipes du Musee de Varna*" isimli makalesi, lüle tipolojisi açısından önem taşımaktadır (Stanaeve, 1972). J. W. Hayes, "*Excavations on Saraçhane in İstanbul*" adlı makalesinde, İstanbul Saraçhane Kazılarında ele geçirilen lülelerin tipolojisi oluşturularak, tarihlendirilmesini yapmıştır (Hayes, 1992). U. Baram'ın 1995 tarihli "*The Clay Tobacco Pipes of Cyprus*" isimli makalesi ile 2004 tarihli "*Filistin Geçmişinden Dolaşık Objeler*" başlıklı makalesi lüle formlarının gelişimi ve tarihlendirilmesi açısından yararlanılan kaynakların başında gelmektedir (Baram, 1995; Baram, 2004).

BİRİNCİ BÖLÜM

KONYA

1.1. Konya Coğrafi Durumu ve Tarihçesi

İç Anadolu Bölgesi'nin orta güney bölümünde, aynı adla anılan geniş bir ovanın Güneybatı kenarında bulunan Konya, 38.873 km²'lik yüz ölçümü ile Türkiye'nin yüz ölçümü bakımından en büyük ilidir. 36°41' ve 39°16' kuzey enlemleri ile 31°14' ve 34°26' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Konya ilinin topraklarının büyük bir bölümü İç Anadolu Bölgesi'nde yer alırken, güney ve güneybatı kesimleri (Beyşehir, Seydişehir, Bozkır, Hadim, Yalılıhöyük ve Taşkent) Akdeniz bölgesi içinde yer almaktadır. Kent kuzeyde Ankara, batıda Isparta, Afyonkarahisar ve Eskişehir, güneyde Mersin, Karaman ve Antalya, doğuda ise Niğde ve Aksaray illeri ile komşudur (Öcal, 2003: 4-5).

Birçok medeniyete ev sahipliği yapan şehrin adının, “*Kawana*” veya “*Kawania*” kelimelerinden çıktığı kabul edilmektedir. Hititler zamanında bölgeye, Luvice “*koyun yöresi*” anlamına gelen “*Kawana*” adı verilirken, Frigyalılar döneminde “*Kawania*” olarak adlandırılan kentin ismi, sonraları “*Konion*” olarak geçmektedir (Baykara, 2002: 182; Arabacı, 2016: 10-12). Roma ve Bizans dönemlerinde “*İkonion/İkonium*” olarak adlandırılan şehir, İslam tarihçileri tarafından “*Küniye*” olarak adlandırılmış ve Türklerin bu ismi benimsemesi üzerine kentin adı, Anadolu Selçuklu Devleti'nden günümüze Konya olarak geçmiştir (Baykara, 2002: 182).

Türkiye'deki en eski yerleşim yerlerinden biri olan kentin tarihi, Prehistorik çağlara kadar inmektedir. Neolitik dönemde Çatalhöyük (Doğu), Can Hasan III, Boncuklu Höyük ve Pınarbaşı gibi önemli yerleşim yerlerini barındıran kentte, Kalkolitik dönemde 150 civarında yerleşme bulunur (Bahar, 2017: 127-128). Anadolu'da yazılı tarihin ve Orta Tunç Çağı'nın başlangıcı olarak kabul edilen, Asur Ticaret Kolonileri çağında Konya-Karahöyük önemli bir merkez olmuştur (Bahar, 2015: 276). Uzun yıllar Hititlerin (MÖ 2000-700) hakimiyetinde kalan Konya'da Eflatunpınar, Fasıllar, Hatip-Kurunta Anıtları, Ilgın-Yalılırt Su Havuzu gibi Hititlere ait pek çok anıt ve yerleşim yeri bulunmaktadır. Hititlerden sonra Frigyalılar'ın (MÖ 1000-700) hakimiyeti altına giren Konya, daha sonra Lidyalılar, Persler ve Büyük İskender tarafından ele geçirilmiştir (Baykara, 2002: 182).

Milattan önce 1. yüzyıldan sonra Roma hakimiyetine giren kent, 395 yılında imparatorluğun ikiye bölünmesiyle, Doğu Roma yani Bizans sınırları içerisinde kalmıştır. Erken Hristiyanlık döneminde, dini öğretileri yaymak amacıyla bölgeye gelen Aziz Paulos'un ziyaretlerinden itibaren dini önemini hiç kaybetmeyen kent, Yunan Şehir Devletleri Kilise Cemaati kayıtlarında, "Metropol" olarak listenin başında yer almıştır (Yasa, 1996: 43-46).

Emeviler döneminde, İslam ordularının başta Bizans'ın merkezi İstanbul'u fethetmek için başlattığı İslam akınları, Konya ve çevresinde de etkili olmuştur. Emevi halifeleri I. Muaviye (661-680), Abdülmelik (704) ve I. Velid (708) dönemlerinde kuşatılsa da başarılı olunamamıştır (Yıldırım, 2000: 269). Abbasiler döneminde de Arap akınlarına maruz kalan Konya, 803 yılında Abbasi halifesi Harun Reşid zamanında yapılan savaşlar sonucunda, vergiye vermek suretiyle tekrardan Doğu Roma'ya bağlanmıştır (Doğan, 2018: 14). Türklerin, Konya ile tanışması bu akınlar ile başlamıştır. Bizans İmparatorluğuna karşı yapılan bu İslam akınlarında ordunun ve komutanların içerisinde Türkler önemli bir yer teşkil etmiştir (Konyalı, 2007: 17). Bizans İmparatoru II. Nikoforos Fokas, 965 yılında Arapların üssü konumunda ki Tarsus'u alması üzerine, Arap akınlarının önüne geçilmiştir (Ostrogorsky, 1981: 120; Yıldırım, 2000: 270).

Bulduğu coğrafi konum itibariyle önemini hiç yitirmeyen Konya, 1069 tarihinde Selçuklu kumandanı Afşin tarafından ele geçirilmiştir ancak bu hakimiyet çok uzun sürmemiş 1070 tarihinde Bizans, bölgedeki hakimiyetini yeniden sağlamıştır (Balık, 1998: 150-151). Malazgirt zaferinin ardından, Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasıyla Konya, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Kurucusu Süleyman Şah tarafından (1076-1077) fethedilmiştir (Konyalı, 2007: 20). Fetihlerine devam eden Süleyman Şah, Marmara Denizi'ne kadar ilerleyerek, (1080) İznik'i ele geçirmiştir (Yasa, 1996: 50-51). Kaynaklarda ilk başkent in neresi olduğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır; İznik'in kaybedilmesi üzerine başkent in Konya'ya taşındığını belirten araştırmacıların yanı sıra İznik'ten önce ilk payitaht in Konya'da kurulduğunu ifade eden araştırmacılar da mevcuttur (Yasa, 1996:51; Balık, 1998: 152-154; Konyalı, 2007: 20-23; Doğan, 2018: 14).

1243 tarihinde Köseadağ Savaşı ile bozguna uğrayan Anadolu Selçuklu devletinin zayıflaması üzerine Konya, Moğol ve İlhanlı hakimiyeti altına girmiştir. Kentin İlhanlı

idaresi altına girmesinin ilk zamanlarında Halk arasında herhangi bir etki görülmezken, Anadolu Selçuklularının yerini almak isteyen, Karamanoğullarının kente yaptığı akınlara karşı Konya halkı direnmeye çalışmıştır (Baykara, 2002: 184). Anadolu Selçuklu devletinin gücünü kaybetmesini fırsat bilen Karamanoğulları birçok defa kenti kuşatmaya çalışmıştır. 1327 tarihinde Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından kuşatıldıktan sonra yönetime Selçuklu hanedanından Gıyaseddin Siyavuş'u getirmiştir (Yıldırım, 2000: 270).

İlhanlı devletinin son bulmasıyla kente hâkim olan Karamanoğulları (1307-1465), Osmanoğulları ile 15. yüzyılın sonlarına denk sürecekle mücadele içine girmiş, kent çok defa bu iki beylik arasında el değıştirmiştir (Konyalı, 2007: 29-39). Konya'nın Osmanlı topraklarına katılması, 1466 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Karamanoğulları hakimiyetine son vermesiyle gerçekleşmiştir (Baykara, 2002: 184; Texier, 2002: 36). Karamanoğulları'ndan Osmanlı idaresine geçen ilk topraklar (Akşehir, Beyşehir ve çevresi), başlangıçta Anadolu beylerbeyliğine dahil edildikten sonra diğer toprakların da alınması üzerine Konya, yeni kurulan Karaman Eyaleti içerisine alınmıştır (Yörük, 2006: 180- 181). 16. yüzyılda Osmanlı'nın önemli bir eyaleti olan Konya'da nüfus artmış, şehir genişleyerek, dini ve sivil mimari yapıları ile kültür ve sanat merkezi olarak varlığını sürdürmüştür. Osmanlı İmparatorluğunun gerilemeye başladığı 17. yüzyılda, Anadolu'da çıkan isyanlar ve şehir yağmaları kenti etkilemiştir (Nas, 2005: 5).

1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, bölgedeki uzun süreli Osmanlı hakimiyeti sona ermiştir. Tarih boyunca önemini hiç yitirmeyen Konya günümüzde, içinde barındırdığı tarihi yapılar ile zengin bir kültürel mirasa sahip olmasının yanı sıra önemli bir sanayi ve ticaret merkezi olarak varlığını sürdürmektedir.

1.2. Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Tarihi

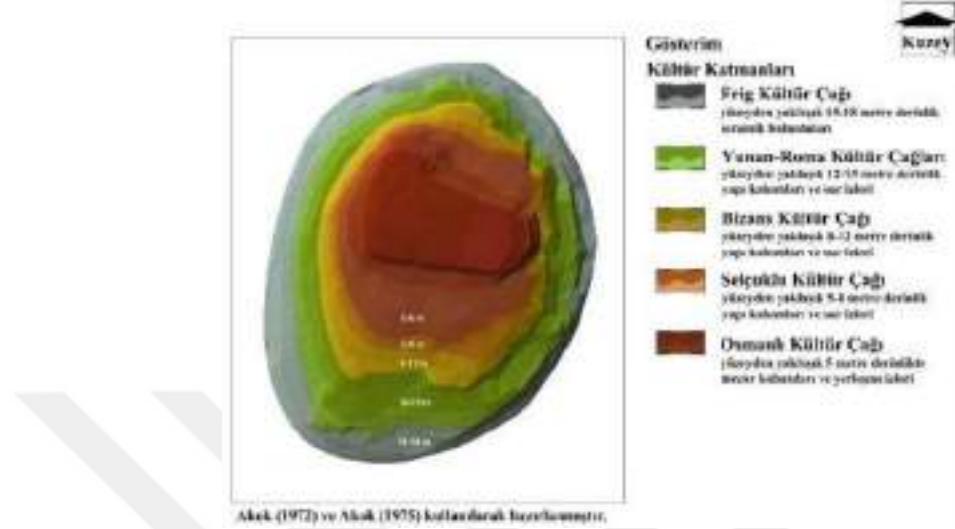
Anadolu Selçuklularının iç kalesini ve sarayını içinde barındıran Alaeddin Tepesi Höyüğü, tarih öncesi dönemden günümüze denk kentin merkezini oluşturan önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Yüksekliği 20 metre kadar olan oval biçimli höyük, doğu- batı istikametinde yaklaşık 350 metre, kuzey- güney istikametinde ise 450 metre civarında uzunluğa sahiptir (Uz ve Doğan 2017: 23) (Fotoğraf 1.1). 1941 yılı kazı çalışmalarında rastlanan, Frig dönemi temel kalıntılarının yanı sıra 2010 yılı kurtarma kazısı sırasında ele geçirilen, Friglere ait seramik buluntuları höyükteki ilk yerleşimin, MÖ 1. binde başladığını göstermektedir (Akok, 1975: 222; Çelebi, 2021: 190).

Fotoğraf 1.1. Konya, Alaeddin Tepesi (Google Maps).

Tepe yüzeyinden yaklaşık olarak 15.00-18.00 m derinliğinde ki Frig Kültür çağına ait katmanın üzerinde, 12.00-15.00 m arasındaki tabakada Roma ve Yunan çağına ilişkin yapı kalıntıları ve sur izleri gibi Helenistik döneme ait buluntular tespit edilmiştir (Özcan ve Yenice, 2008: 4). İ.H. Konyalı, tepenin etrafını saran kalenin ilk defa Romalılar tarafından yaptırıldığını, Bizans'ın ise duvarları güçlendirerek kullandığını ve Anadolu Selçukluları hakimiyeti altına girmesiyle de yeniden elden geçirildiğini anlatmaktadır (Konyalı, 2007: 41). Ayrıca ikinci Roma İmparatoru, Tiberius döneminde (MS 14-37), şeref unvanlarının kale duvarına kitabe olarak yazıldığı bilinmektedir (Texier, 2002: 312). Tepenin güneydoğusunda, Rum Kilisesi'nin temel kazılarında ele geçirilen, Roma dönemine ait sunak taşları ve iç kalenin batısında bulunan sunak taşlarının yanı sıra, 1949 yılında ele geçirilen mermer kitabeden yola çıkarak, şehirde Zeus'a adanmış bir tapınağın

varlığı tespit edilmiş ve bu tapınağın şehrin Akropolü olduğu düşünülen Alaeddin Tepesi üzerinde yer aldığı sanılmaktadır (Yasa, 1996: 42).

Fotoğraf 1.2. Alaeddin Tepesi kültür katmanları (Özcan ve Yenice, 2008: 4).

Konya'nın coğrafi durumu ve tarihçesi bölümünde de belirttiğimiz üzere Erken Hristiyanlık döneminden itibaren Konya, Hristiyanlık açısından çok önemli bir yer olmuştur. Alaeddin Tepesi yüzeyinden yaklaşık olarak 8.00- 12.00 m derinliği arasında bulunan tabakada Bizans dönemine ait kalıntılara rastlanılmıştır (Fotoğraf 1.2.). Roma döneminden kalan surların onarımı sağlanarak kullanılmasının yanı sıra höyükte, Amphilokios veya Eflatun adındaki bir kilisenin varlığı bilinmektedir. 10. yüzyıl ile 11. yüzyıl arasına tarihlenen kilisenin, Anadolu Selçukluları döneminde rasathane olarak kullanıldığına dair rivayetler olsa da kesin olarak işlevi bilinmemektedir; ancak bölgenin Osmanlı hakimiyetine girmesiyle kilise, mescide çevrilmiştir (Eyice, 1971: 278). Alaeddin Camisi yapılana kadar, cuma mescidi olarak kullanılan Eflatun Mescidi, 1872 yılında saat kulesine çevrilmiş, 1921 yılında ise Rumların tekrardan kiliseye çevrilmesini istemesi üzerine, o sıralarda ordu tarafından cephanelik olarak kullanılan yapı yıktırılmıştır (Atçeken, 2003: 3-8). Eflatun kilisesi dışında tepe üzerinde günümüze ulaşmayan, yan yana konumlanan Rum ve Ermenilere ait iki kilise daha bulunmaktadır (Önge, 2015: 129).

Konya'nın Anadolu Selçukluları tarafından fethedilerek, başkent yapılmasıyla gelişim açısından zirveye ulaştığı, adeta bir kültür ve sanat merkezi haline dönüştüğü anlaşılmaktadır. Şehirdeki en erken imar faaliyetleri I. Mesud döneminde inşa edilen,

İmam Begavi Türbesi (1122) türbesi ile başlamıştır. Söz konusu türbe ve kadı tarafından yaptırılan, Kadı Hürremşah Darülhadişi ve Türbesi, şehrin güneybatısında Dış Kale surlarının dışında, Çeşme kapısı civarında konumlandırılmıştır (Yasa, 1996: 56; Küçükdağ, 2018: 3). Sultan I. Mesud'un bizzat banisi olduğu, Alaeddin Cami'nin doğu bölümü, saray ve darphane ise İç kalede yer almaktadır (Yasa, 1996:56-57). I. Mesud'un ölümü üzerine tahta geçen II. Kılıçarslan döneminde imar faaliyetleri artmış, Alaeddin Cami'nin inşası tamamlanarak avlusuna türbe ve İç Kale'deki iki burcun üzerine köşkler inşa ettirmiştir (Çelebi, 2021: 194). Bizans döneminden kalan kale surları, II. Kılıçarslan tarafından 1173'de onarılmıştır ancak ilerleyen süreçte depremde büyük zarar gören surlar, I. Alaeddin Keykubad'ın 1221'de dış surları inşa ettirdiği sırada, yeniden inşa ettirmiştir (Uz ve Doğan, 2017: 24; Küçükdağ, Arabacı ve Yenice, 2020: 10). Sultan II. Kılıçarslan tarafından inşası tamamlanan, Alaeddin Cami'nin doğusuna I. İzzettin Keykavus (1210-1219) zamanında yeni bir ilave yapılmaya başlanmış ve bu ilave I. Alaeddin Keykubad zamanında (1221) tamamlanmıştır (Arbicel, 1987: 28; Önge, 1988: 51). I. Alaeddin Keykubad'ın inşa ettirdiği ikinci sur ile, Alaeddin Tepesi içinde barındırdığı önemli dini ve sivil mimari yapılarıyla bir iç kaleye dönüşmüştür (Çizim 1.1-1.2.). Şehrin genişlemesi sonucunda imar faaliyetlerinde büyük atılımlar olmuş, bu gelişimi mahalle aralarına inşa edilen küçük ölçekli mescitlerde bile izlemek mümkündür (Arslan, 2021: 182-183).

“Kösedağ Savaşı'ndan (1243) sonra ülke Moğol hâkimiyetine geçmiştir. XIII. yüzyılın son çeyreğinde, iç siyasi mücadelelerle geçen bu dönemin sonunda, 1327 yılında Çobanoğlu Timurtaş, Mısır Memluklerine iltica etmiş ve Konya'ya kesin şekilde Karamanoğulları yerleşmiştir. Karamanoğulları döneminde de Selçuklu Sarayı'nın kullanıldığı bilinmektedir. Ancak tepe üzerinde yaptıkları inşa faaliyetlerinin neler olduğu bilinmemektedir” (Çelebi, 2021: 196).

1466 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Karamanoğulları hakimiyetine son vermesiyle, Osmanlı hakimiyetine giren Konya önemini koruyarak, gelişimini sürdürmüştür. Alaeddin Tepesi'nde 1941 yılında yapılan kazı çalışmalarında, yüzeyden yaklaşık olarak 5,00 metre derinliğindeki açmalarda, 18. yüzyıla tarihlenen mezarlar ve yapı kalıntılarına rastlanılmıştır (Akok, 1975: 219-220). Fetih ile birlikte İç kale önemini

İKİNCİ BÖLÜM

TÜTÜN VE LÜLENİN SERÜVENİ

2.1. Tütünün Keşfi ve Tarihçesi

Tütün tarih içerisinde dini ritüellerde kullanılan mistik bir bitki, çeşitli hastalıklara iyi gelen şifa aracı ve keyif verici madde olarak farklı yorumlamalar ile varlığını günümüze denk sürdürmüştür. Dünya genelinde en çok bilinen ve tüketilen bitkiler arasında yer alan tütün, Patlıcangiller (Solanacea) familyasının Nicotiana cinsine ait 75 kadar farklı türdeki bitkilerin yapraklarına verilen isimdir ve bu türler arasında en yaygın kullanılan Nicotiana Tabacum'dur (Ceylan, 1995: 7).

Tütünün serüveni Christopher Columbus'un Amerika'yı keşfiyle başlamış, yeni kıtanın keşfiyle birlikte gelen bu esrarengiz bitki Avrupa'ya ve ardından Dünya'ya şifa aracı ve keyif verici bir ot olarak yayılmıştır. Keşiften önce yalnızca yerlilerin bildiği tütün kullanımının başlıca nedeni dini ritüellerdi. E. Bakla, tütün ve benzeri afyon, haşhaş, esrar gibi bitkilerin dumanından faydalanma fikrinin dumanın yükselişi ile oluşan mistik havanın tesiriyle, ilkel zamanlarda oldukça yaygın olduğundan söz etmektedir (Bakla, 1993: 58). Tütünün ilk kez ne zaman kullanıldığını bilinmemekle birlikte, oldukça sıcak iklimlerde yetişen bir bitki olması nedeniyle, ilk kez görüldüğü yer olarak Antiller kabul edilmektedir ve bölgedeki insanların güneş yahut ateşe tapınmaları sırasında tütün dumanını kullandığı bilinmektedir (Corti, 1946: 3-4; Ceylan, 1995: 8; Bozdemir, 2011: 457). Orta Amerika'da, Yuka'tan Yarımadası'nda yer alan taşlar üzerindeki Maya kavmine ait kalıntılar, bu bilgiyi doğrular niteliktedir (Fotoğraf 2.1.). Maya rahipleri tütünün şifasına inanıyor, ibadetleri sırasında dumanını pipoya benzer bir alet ile güneşe ve dört tarafa üfleyerek ibadetlerini gerçekleştiriyorlardı (Corti, 1946: 4-5; Ceylan, 1995: 8).

Tütünün dinsel amaçlı kullanımı dışında, taze yaprakların vücuda sürülmesiyle baş ağrısı, solunum rahatsızlıkları ve ateşli hastalıklar gibi birçok hastalığın tedavisi için kullanıldığı bilinmektedir (Goodman, 1993: 29). Tütünün şifasına inanan yerliler hastaların tedavisi için dumanından da faydalanmıştır (Fotoğraf 2.2.). Ayrıca doğum, düğün, cenaze gibi çeşitli törenlerde ve diğer kabilelerle yapılan barış anlaşmalarında da tütün kullanılmıştır (Ayhan, 2011: 7).

Fotoğraf 2.1. Tütün içen maya papazı (Corti, 1946: 150).

Fotoğraf 2.2. Duman ile hasta tedavisi (Corti, 1946: 155).

Zamanla Orta ve Kuzey Amerika'ya yayılan tütünün, kendilerine yetecek şekilde üretiminin dahi yapıldığı bilinmektedir (Goodman, 1993: 3). Ancak dünyanın Amerika'nın varlığından haberdar olmaması, tütünün de 15. yüzyılın sonuna kadar sadece yerliler arasında kullanılmasına sebep olmuştur.

Avrupa'nın tütün ile tanışması, 3 Ağustos 1492 tarihinde kıtaya ayak basan C. Columbus'un mürettebatından bir kısmını keşif yapmak amacıyla, Küba'nın iç kısımlarına göndermesi ile gerçekleşmiştir (Bakla, 1993: 58; Bluhm, 2001: 33- 34). Keşif için yola çıkan grup, yerlilerin çeşitli kuru yaprakları yakarak içlerine çektiklerini görmüşlerdir (Yılmaz, 2007: 3-4). Yerliler ise beyaz tenli bu yeni insanlara, gökten indikleri düşüncesiyle daha önce hiç görmedikleri meyveler, mızraklar gibi çeşitli hediyeler yanında, kuru yapraklar hediye etmişlerdir (Corti, 1946: 9; Kırmımlı, 2007: 537). Yerlilerin ikram ettiği hediyeler ile birlikte tütün C. Columbus'a sunulmuş ve nasıl kullanıldığı hakkında görülen bilgiler aktarılmıştır (Yılmaz, 2007: 4). Yerliler tütünü, mısır koçanına sararak (Ceylan, 1995: 8), kurutulmuş meyvelerin içine koyarak veya taze tütün

yapraklarını puro gibi sararak içiyordu (Bakla, 1993: 58). Ayrıca günümüzde tütün anlamına gelen “*Tabako/Tabacco*” adını verdikleri “Y” harfi biçimindeki bir alet vasıtasıyla, çatallı uçlarını burun deliklerine sokarak diğer ucunu da yanmakta olan tütüne koyarak, tütün içimini gerçekleştiriyorlardı (Corti, 1946, 12; Bakla, 1993: 58; Baykara, 2011: 301; Üçer, 2011: 319).

Columbus’un keşfinden sonra kıtanın zenginliklerinden faydalanmak amacıyla çeşitli seferler düzenlenmiş ve seferlerin çoğalmasıyla tütün hakkındaki bilgiler artmıştır. Öyle ki Columbus’un keşfinden 50- 60 yıl sonra tütün başta İspanya ve Portekiz olmak üzere Belçika, İsviçre, İtalya, Fransa ve İngiltere’de az miktarda da olsa üretimi yapılacak kadar yaygınlaşmaya başlamıştır (Yılmaz, 2007: 4). 16. yüzyıl ortalarında, tütün tohumunun dahi çeşitli yollarla İspanya, Portekiz ve Fransa’ya getirildiği bilinmektedir (Corti, 1946, 17). 16. yüzyıl sonlarına gelindiğinde ise tüm Avrupa, Hindistan, Sibiryaya, Uzak Doğu, İç Asya ve Afrika’ya yayılan tütün içimi, ticareti yapılan bir bitki halini almıştır (Goodman, 1993: 37) Başlangıçta keşif için yola çıkan denizciler arasında yaygınlaşan tütün içme adetinin, bu denli yayılış göstermesi kuşkusuz tıp ile ilişkilendirilmesi ve bir şifa aracı olarak görülmesidir.

Kıtanın keşfinden sonra büyük çaptaki ilk sefer, 1570 yılında İspanya Kralı II. Philip’in kraliyet doktoru olan Francisco Hernandez’i ve beraberindeki bir grup bilim insanını, değerli madenler dışında özellikle ilaç yapımında kullanılabilecek bitkileri keşfetmesi amacıyla Amerika’ya göndermesidir (Corti, 1946: 17; Yılmaz, 2005: 3; Baykara, 2011: 301). Tütün tohumlarının İspanya topraklarına getirilmesini sağlayan F. Hernandez, tütün kullanımından çok bu bitkinin yapraklarından etkilenmiştir. Bu tarihten itibaren bahçelerde, sahil şehirlerinde süsleme unsuru ve tıbbi amaçlı bir bitki olarak tütün ekimi başlamıştır (Corti, 1946: 18). İspanya Kraliyet doktorlarından bir diğeri Monardes, 1571 yılında Francisco Hernandez’in raporlarına ve daha önce Amerika’yı ziyaret eden kaşiflerin aktardıklarına dayanarak, tütün hakkında detaylı bilgi veren ilk çalışmalardan birini hazırlamıştır; “*Yeni Dünyadaki Tedavi Edici Bitkilerin Tarihi*” adlı bu kitabın içerisindeki bir bölüm tamamen tütüne ayrılmış, tütünün nasıl yetiştirilip kullanıldığından başlayarak, birçok hastalığa iyi geldiği yazmaktadır (Goodman, 1993: 44-45; Bluhm, 2001: 43; Yılmaz, 2007: 5).

Tütünün şifa aracı olarak benimsenmesi ve yaygınlaşmasında Jean Nicot önemli rol oynamıştır. Fransa hükümeti tarafından Portekiz, Lizbon Sarayına elçi olarak gönderilen Jean Nicot, 1559'da tütün hakkında bilgi veren bir rapor ile bir miktar tütün tohumunu Fransa'ya yollamıştır; söz konusu raporda tütünün şifa aracı olduğundan bahsetmekte, yetiştirilmesi ve kullanımına dair bilgiler içermektedir (Corti, 1946: 20-21; Bluhm, 2001: 41-42; Gökpınar, 2011: 337). 1560 yılında Fransa Kraliçesi Catherine de Medici'ye geçmek bilmeyen şiddetli baş ağrıları için sunulan tütünün, kraliçeyi rahatlatması üzerine tütün yetiştirme işini bizzat üstlendiği bilinmektedir ve bu ilişki nedeniyle tütün "*Kraliçe otu*" olarak da isimlendirilmiştir (Yılmaz, 2005: 4; Baykara, 2011: 301-302; Üçer, 2011: 319-320). Günümüzde tütünün bilimsel adı olan "*Nicotiane*" 1570'li yıllarda, ilaç niteliğinde olan bu bitkiyi Fransa'ya kazandırdığı düşüncesi ile Jean Nicot onuruna verilmiştir (Bluhm, 2001: 42-43). Yerlilerin dinsel ayinlerinde ve tedavilerinde kullandığı tütünün serüveni, Columbus'un yeni kıtayı keşfiyle başlayan yolculuğunda, bir şifa aracı olarak tanınırken 1550-1600 yıllarına gelindiğinde, şifa ve keyif veren bir madde olarak neredeyse tüm dünyayı etkisi altına aldı. 17. yüzyılın başları tütün aleyhine düşüncelerin çıktığı ve yasaklamaların getirildiği bir dönem olmuştur. Yasakların ana sebebi olarak, çıkan yangınlar ve insanların bir araya gelerek işlerini ve ibadetlerini aksatması gösterilmiştir. 1604 yılında İngiltere'de, 1607-1609 yıllarında Japonya'da, 1617'de Moğol İmparatorluğu'nda, 1632'de İsveç ve Danimarka'da, 1634'te Rusya'da, 1637'de Napoli'de, 1640'ta Sicilya'da, 1651'de Wustenburg'da tütün içimi yasaklanmıştır ve kiliselerde 100 yıl kadar sürecek olan tütün yasağı 1630 yılında başlatılmıştır. (Yılmaz, 2005: 5-7; Sönmez, 2020:11). Tütünün zararlı olduğunu belirten ilk yayın 1602 yılında Philirates tarafından kaleme alınan "*A Warning for Tobacconist*" adlı kitapçıktır, 1604 yılında ise I. James tütünün tedavi işlevinin olmadığını, sadece keyif veren bir madde olduğunu anlatan bir kitap yayımlamıştır (Yılmaz, 2007: 8).

Tütünün zararlarından bahseden yayınlara ve tüm yasaklara rağmen tütün kullanımının önüne geçilememiştir. 18. yüzyıla gelindiğinde toplu tüketim malı olarak yaygınlaşan tütünün, piyasaya sürüldüğü 1520'lerden itibaren tüketimi 40 kat kadar artmış ve devletlerin tütün kullanımının önüne geçememesi üzerine bizzat tekel kurarak, gelir kaynağı haline getirdikleri dönem başlamıştır (Yılmaz, 2005: 5-8).

2.2. Osmanlı İmparatorluğunda Tütün

Tarihi kaynaklar incelendiğinde tütünün Osmanlı Devleti'ne geliş tarihi ve nasıl getirildiğine dair fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. 1580 yılında Akdeniz üzerinden, İngiliz ve Venedikli denizciler tarafından Doğu'ya ve İstanbul'a getirildiğini belirten C. Corti, söz konusu istimalinden önce burada tütünün tıbbi amaçlı kullanımının bilindiğini eklemiştir. Bu bilgilere bir kanıt olarak, III. Murad'ın 1580'de Polonya Kralı Stefan Bathory'ye gönderdiği hediyeler arasında tütün yapraklarının bulunduğunu ve böylelikle tütünün ilk defa Polonya'ya tanıtıldığını aktarmaktadır (Corti, 1946: 46).

Hezarfen Hüseyin Efendi, "*Telhîsü'l-Beyan Fi Kavanin-i Âli Osman*" adlı eserinde İstanbul ve Rumeli'yi işaret ederek, 1598 tarihinden önce tütünün bilinmediği bu tarihten itibaren İngilizler tarafından hastalıklara faydalı bir bitki olarak satıldığını, 1635 tarihine gelindiğinde ise tamamen yaygınlaştığından bahsetmektedir (Hezarfen Hüseyin Efendi, 1998: 247-275). Bu tarihe yakın bir tarih veren Rebecca C. W. Robinson, tütün içim aleti olan lülenin 1601-1603 yıllarında Mısır'dan başlayarak yaygınlaştığını belirttiği makalesinde, Osmanlı topraklarında çok yaygın olmamakla birlikte 1599'larda dahi tütün içiminin bilindiğini ifade etmektedir (Robinson, 1985: 151). Yine İngilizler tarafından getirildiğini ve özellikle rutubetten oluşan hastalıklara ilaç olarak satıldığını aktaran Osmanlı tarihçisi İbrahim Peçevi Efendi, tütünün yurda giriş tarihi olarak 1600 yılını verir ve çok kısa sürede yayılarak, keyif ehli insanların tiryakisi olduklarını aktarır. (Peçevi, 1981: 259).

Tütünün Osmanlı İmparatorluğu'na girişi hususunda dönemin kimi tarihçileri Peçevi Efendi'ye yakın tarihler vermektedir. Kâtip çelebi, "*Mizânü'l-Hakk fî-İhtiyari'l-Ehakk*" adlı son eserinde, tütünü ve tütün yasağını anlattığı bölümde 1601 tarihine işaret eder (Gökyay, 1986: 56-57; Yılmaz, 2005: 17). İlk resmi Osmanlı vakanüvisi olan Naima M. Efendi 1605 senesi olaylarını anlatırken, Avrupa'da baş gösteren tütün kullanımının Osmanlı topraklarına gelmesiyle helal ve haram olduğuna dair çokça tartışmalara sebep olduğunu, giderek yaygınlaşarak memleket zürafasının tiryakisi olduğunu anlatmaktadır (Naima, 1967: 460). Koçu ise İstanbul Ansiklopedisi, çubuk maddesi altında tütün kullanımının I. Sultan Ahmed devrinde, 1605-1606 yılları arasında başladığını ve kısa süre içinde halkın her kesimi tarafından kullanıldığını ifade etmektedir (Koçu, 1966: 4133).

İncelenen kaynaklar doğrultusunda, tütünün Osmanlı topraklarına bir şifa aracı olarak getirilerek, satıldığı anlaşılrsa da tütünün yurda giriş tarihini kesin olarak söylemek zordur. 16. yüzyıl sonu ile 17. yüzyıl başını gösteren bu tarihler, ilk ithalinden ziyade özellikle İstanbul’da halk tarafından yaygın biçimde kullanılmaya başlandığı tarihleri işaret etmektedir. Kesin olmamakla birlikte, 1583 yılı Muğla bölgesine ait bir tahrir defterinde öşür alınan “*Milas*” adlı bitkiden yola çıkarak, tütünün 1570’lerde Osmanlı’ya girmiş olması yüksek ihtimaldir (Yılmaz, 2005: 15). Milas, 17. yüzyıl sonlarında Osmanlı İmparatorluğu’nun Anadolu yakasında üretilen bir tütün cinsidir (Mete, 2004: 252-255).

Avrupa ülkelerinde farklı telaffuz ve imla değişiklikleri ile “*tabacco*” adıyla tanınan bu bitki, bazı doğu ülkelerinde de bu kelimedenden türetilerek adlandırılmıştır. Buna karşın Osmanlı’ya gelindiğinde “*tabacco*” kelimesinden tamamen uzaklaşılması dikkat çekicidir. Osmanlılar bu yeni bitkiyi benimsemiş ancak beraberinde gelen yeni kavramı reddederek, dillerinde daha önceleri var olan ve duman anlamına gelen “*dütün- tütün*” veya Arapça yine duman anlamına gelen “*duhan*” kelimeleri ile karşılaşmışlardır (Şen, 2007: 205).

Bir şifa aracı olarak getirilen tütün, kısa bir süre içinde halkın her kesimi tarafından benimsenerek kullanılmıştır. Osmanlı’ya tütünden önce girmiş bir diğer yenilik olan kahve, çok geçmeden tütün ile ayrılmaz bir ikili halini almıştır. Osmanlı ahalesinde tütünün kahveyle birlikte içildiğinde çok lezzetli olduğu düşüncesi yerleşmiş, öyle ki manzumelerde bu ikiliyi birlikte tüketenler ehl-i keyf olarak adlandırılmıştır (Turan, 2013: 352). Tütün ile kahve içimi, devlet ve dini otoritenin denetimi dışında kalan halkın sosyalleştiği kahvehanelerde bir araya gelmiştir. Kahvehanelerdeki tütün ve kahve ikilisinin kullanımını Ahmet Refik şöyle ifade etmektedir; “*İstanbul’un keyf ehli zürafası, tütünü kahveyle pek çabuk uydurdular. Kahve gibi, ona da birden mübtela oldular. Kahvehaneler, tütün dumanlarından oturulmayacak hale geldi*” (Ünver, 1963: 48).

Osmanlı’da sadece kahvehanelerde değil hemen her yerde tütün içilmiştir. Tütün içme adetinin yaygınlaşmasını Peçevi İbrahim Efendi “*Keyf ehli kimi ahbaplar, keyif verir diye tiryakisi oldular. Giderek ehli olmayanlar da kullanmaya başladılar. Hatta ulema ve devlet büyüklerinden birçokları o tutkuya uğradılar. Kahvehaneler, rezil ve ayak takımı kimselerin fazla tütün içmelerinden dumanla doldu ve içinde olanlar birbirlerini göremez*

oldu. Çarşı ve pazarlarda ellerinden lüle düşmez oldu. Birbirinin yüzüne üfleye üfleye çarşı ve mahalleri de kokuttular ve üzerine nice saçma sapan şiirler yazıp yeli yersiz okuttular” sözleri ile anlatmaktadır (Peçevi, 1981: 259).

Tütün kullanımının artmasıyla birlikte haram olup olmadığına dair dini tartışmalar başlamıştır. Bu tartışmalar doğrultusunda, diğer devletlerde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğunda da yasaklanmalara gidilmiştir. Tütün ekimi, satılması ve içilmesi üzerine ilk yasak, I. Ahmet (1603-1617) döneminde uygulanmıştır. 1609 yılındaki fermanla yasaklama nedeni olarak, imamların ve hatiplerin, esnaf ve zanaatkarların işlerinden geri kaldıkları ayrıca halk arasında giderek artan bu alışkanlığın hastalıklara ve ölüme sebebiyet vermesi gösterilmiştir. Ancak tütün içiminin özellikle merkezden uzak köy ve kasabalarda kaçak olarak kullanılmasının önüne geçemeyen bu fermanı 1612, 1614, 1618 ve 1619 yıllarında yenileri takip etmiştir (Yılmaz, 2005: 17-18; Sönmez, 2020: 16-17).

Osmanlı Devleti'nin hukuk sistemi, İslam hukukuna dayandığından tütünün daha ilk girişinde yasaklanmış olması beklenen bir gelişmedir. Fakat Manisa ve Biga kadılarına gönderilen 1614 tarihli ferman, dini inançlara ters düşmesinden ziyade ekonomik bir neden taşımaktadır. Bu dönemlerde balmumu birçok ilacın yapımında ve özellikle sarayın aydınlatmasında kullanılan bir malzemeydi ve saray gerekli balmumunu Manisa ve Biga sancaklarından sağlıyordu, ancak tütünün kurtlanmasını önlemek için çok miktarda kullanılmaya başlandığından fiyatların yükselmesine yol açmıştır (Uluer, 2007: 615-616; Yılmaz, 2007: 15; Baykara, 2011: 302-303). Bu durum üzerine I. Ahmet, 1614 tarihinde Manisa ve Biga kadılarına bir ferman göndererek; *“Kasabat ve kurada ve meca-i nas olan yerlerde muhkem tembih ettiresin ki, min ba'de emrime muhalif duhan içmeyeler ve içtirmeyesin ve bahçelerde dahi ekilmeyip men ve def eyleyesin memnu olmayanları yazıp arz eyleyesin”* sözleri ile tütün içimini ve ekimini yasaklamıştır (Uluer, 2007: 615-616). Bu yasağa uymayanların burnuna tütün çubukları sokularak, İstanbul sokaklarında ibret için eşek üstünde gezdirildiği rivayet edilmektedir (Corti, 1946: 61; Ünal, 2007: 17).

Tütün kullanımına dair yasaklar, denetimini bizzat üstlenen II. Osman'ın (1618-1622) saltanat yıllarında da sürdürülmüş, ancak dış seferler ve iç ayaklanmalar nedeniyle etkili olmamıştır (Yılmaz, 2005: 18; Ünal, 2007: 17). En sert ve tesirli tütün yasağı IV.

Murad (1623-1640) tarafından uygulanmıştır. Padişah Aralık 1630, 14 Ocak 1631, 12 Mart 1631, 3 Haziran 1631, 2 Mayıs 1637 tarihlerinde peş peşe yayınladığı hükümler ile tütünün ekilmesi ve içilmesini kati biçimde yasaklamıştır (Sönmez, 2020: 18-19). Ancak tütün yasağının sıkı bir şekilde uygulanması ve yasalara uymayanların şiddetli cezalara çarptırılması 1633 yılından itibaren başlamıştır. Bu katı yasağa gerekçe olarak 1633 yılında İstanbul, Cibali’de tütün ateşinden çıktığı ileri sürülen büyük yangın ve Kadızade Mehmet Efendi’nin tütünün haram olduğuna dair fetvası gösterilmiştir (D’ohsson, 1980:56; Uzunçarşılı 2003: 191; Ünal, 2007:17-18; Sakaoğlu, 2011: 285-286). Kâtip Çelebi, Cibali yangınında İstanbul’un beşte birinin etkilediğini anlatmaktadır; “*Tahminen İstanbul’un humsu berbâd olup ‘ulemâ ve eşrâfin hânedân-ı kadîm sarâyı ve kitâbları cümle yanıp Üstâd-ı kâr-gâh-ı takdir halka âteş-bâzlık san‘atın gösterdi*” (Kâtip Çelebi, 2016: 734).

Kahvehanelerin kapatılıp hatta yıktırılarak, yerlerine yeni dükkanlar inşa edilmesini de kapsayan bu yasağın asıl nedeni, isyancıların kahvehanelerde toplanıp siyasi konuşmalar yaparak, yönetime karşı tehlike oluşturmasıydı (Ünver, 1963: 44-45; Koçu, 1965: 3555; Uluer, 2007: 616). IV. Murad yasağa karşı gelenleri şiddetli cezalara çarptırılmıştır, öyle ki saltanatı boyunca yaklaşık 20.000 kadar insanın başını vurdurduğu bilinmektedir (Bluhm: 2001: 78).

Evliya Çelebi, IV. Murad’ın kılık değiştirerek bu yasağa karşı gelenleri bizzat tespit edip, kafalarını kestiğini anlatmaktadır; “*Murad Han kimi zaman elbise değiştirerek yaya olup dünyanın hâlini öğrenmek için Melek Ahmed Ağa ve bostancıbaşı ile yoldaş olup köşe bostancı başı bazı eşkıyayı yakalayıp kellelerini kopardıktan sonra vücutlarını toprağa salıp ruhlarını gönderir ve başlarını sıriklar üzerine dikerdi. Bu padişahın ettiği kan dökücülüğü bir padişah etmemiştir. Kahvehaneleri, meyhaneleri, bozahaneleri ve tütünü yasak edip yüz binlerce insanı o bahane ile her gün yüzer, ikişer yüzer adamı öldürürdü*” (Kahraman ve Dağlı, 2003: 187).

İbrahim Peçevi ise bu yasağı “*Ulu Tanrı padişahımız hazretlerinin ömürlerini, adalet ve insaflarını çok, çok arttırsın ki, bütün Osmanlı ülkelerinde kahvehaneleri kaldırıp yerlerine uygun dükkanlar koydurmuşlar ve kokuşmuş tütünün içilmesini kesin olarak yasaklamıştır. Bu hususta nice fukara ve zengine, şefkatlerinden öyle bir büyük*

bağıştta ve herkese öyle zengin bir ikramda bulunmuştu ki, bunlar kıyamete dek şükretseler yine de yeterince borçlarını ödeyemezler” sözleri ile ifade etmiştir (Peçevi, 1981: 259-260).

IV. Murad'ın ölümünün ardından (1640) tütün yasağına ilişkin önlemler gevşemeye başlamıştır; Tahta çıkışının ilk yıllarında kahvehanelerin açılmasına onay veren, IV. Mehmet döneminde (1648-1687) sultanın da tütün içiyor olması, şiddetli yasakların ortadan kalkmasını sağlamıştır (Ünal, 2007: 18; Vanzan, 2007: 433; Karagöz, 2020: 522). 1646 yılında, Şeyhülislam Mehmet Behai Efendi'nin tütünün mubah olduğuna dair verdiği fetva ile bazı şartlar altında, tütün kullanımı serbest bırakılmıştır (İpşirli ve Uzun, 1991: 464; Bakla, 1993: 59;). 1680 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun tütüne olan yaklaşımını değiştirerek, bir gelir kaynağı olarak görülmüş ve vergilendirmeye tabi tutulmuş, tütün tarımıyla ilgili düzenlemeler (1695, Şütur-ı duhan Nizamnamesi) yapılmıştır (Ceylan, 1995: 25; Ünal, 2007: 18-19; Yılmaz, 2007: 15).

Sonuç olarak, Christopher Columbus'un Amerika'yı keşfiyle dünyaya yayılmaya başlayan tütün kullanımı, 16. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı topraklarına bir şifa aracı olarak girmiş ve çok geçmeden her tabakadan insan tarafından kabul görerek, yaygınlaşmıştır. Zaman zaman farklı nedenler ile yasaklamalara tabi tutulmuş ancak bu yasaklar tütün içme adetinin önüne geçememiştir. Halkın bu kötü alışkanlıktan vazgeçememesi üzerine Osmanlı yönetimi, tütünü bir gelir kaynağı haline getirerek yasakları kaldırmış ve tütün üretimi, ticareti ve tüketimi yayılarak devam etmiştir.

2.3. Lüle Tanımı, Ögeleri ve Bölümleri

Lüle kelimesi, Farsça kökenli “*lüle*” kelimesinden gelmekte ve bu dilde “*emzik*” anlamını taşımaktadır (Bakla, 1993: 58). Lüleye takılan çubuk ve ağızlık vasıtasıyla, tütün dumanının ağızdan çekilmesi bu terimin kullanılmasını sağlamış olmalıdır. Dilimize baktığımızda ise lüle kelimesinin birçok anlam içerdiğini görmekteyiz.

Celal Esat Arseven, Sanat Ansiklopedisi’nde Lüle kelimesini; “*Halka gibi yuvarlak ve devirli şeyler içim kullanılır; Saç lülesi, kaymak lülesi gibi- Suyun istenildiği miktarda akması için boruların ağzına konulan içi boş ve akacak suyun miktarına göre muhtelif kütürde boru parçası- Kâğıttan yapılmış külah.*” şeklinde tanımlamıştır (Arseven, 1950: 1245). Pakalın ise “*Su ölçülerinden birinin adıdır. Dört masura bir lüle sayılır. Çeşme, musluk ve emsaline takılan küçük boruya da lüle denilir.*” (Pakalın, 1993: 372).

Çalışmanın konusunu oluşturan lüle ise kurutulmuş tütün veya benzeri keyif verici bitkilerin yakılarak içilmesini sağlayan, çoğunlukla pişmiş topraktan yapılan, küçük kaplardır. Bazı yayınlarda lülenin tanımı yapılırken, nargilelerin ucuna takılan kaplarda dahil edilmiştir (Arseven, 1950: 1245; Pakalın, 1993: 372; Bozdemir, 2011: 467). Bu tanımlamalar konumuz olan tütün lülelerini tam olarak karşılamamakta, nargile lüleleri ile karıştırılmasına yol açmaktadır. E. Bakla tarafından “*Pişmiş topraktan yapılmış; çubukla tütün içilirken fincan gibi ağzı açık olup yan tarafında çubuğa bağlanacak bir ucu olan, tömbeki içilirken ise; duman çıkan ucun altta olduğu, küçük duman içme kapları*” şeklinde yapılan lüle tanımı, bu ayrımı sağlayan ve çalışmamız için en uygun olan tanımdır (Bakla, 2007: 156).

Lüle ile tütün içimi, lülenin ağzına takılan çubuk ve çubuğun ağzına takılan ağızlık vasıtasıyla sağlanmaktaydı. Bu nedenle bazı yayınlarda bu aletin tümüne lüle yerine çubuk kelimesi kullanılmıştır ve tütün içmek, çubuk içmek şeklinde adlandırılmıştır (Koçu, 1966: 4133; D’Ohsson, 1980: 32-210; Amıcsı, 1993: 28-225; Abdülaziz Bey, 1995: 45-523). Görüldüğü üzere terminolojide sorunlar vardır, lüle tanımlamalarının farklı, lüle ögelerine ve bölümlerine verilen isimlerin yayınlarda arasında değişiklik göstermesi bir kavram kargaşasına sebep olmuştur. Tütün içimi, farklı işlevdeki üç parçanın birleşimi ile gerçekleştiğinden, bu aletin tümünü çubuk yahut lüle şeklinde adlandırmak sağlıklı

olmayacaktır. Söz konusu parçaların farklı işlevde olması, ayrıca ele alınmasını gerektirmekte ancak bu parçaların, bir bütünü oluşturduğu da unutulmaması gerekmektedir. Bu sebeplerden dolayı çalışmamızda ağızlık ve çubuk dahil olmak üzere parçalar “Lüle ve öğeleri” olarak tanımlanmıştır (Çizim 2.1.).

Çizim 2.1. Lüle ve öğeleri (Ayhan, 2011: 2).

Çubuk; Bir ucuna lüle diğer ucuna ise ağızlık takılarak, dumanın içe çekilmesini sağlayan, çoğunlukla ağaçtan yapılmış boru şeklindeki alettir. Yayınlarda bu parça “*Beden*” olarak adlandırılmıştır (Arseven, 1943: 422; Bakla, 2007: 352). Uzunlukları 30-40 cm ile başlayarak, 2- 2,5 metreye kadar uzanabilen çubukların çoğu yekpare olmakla birlikte “*Yusufl*” olarak adlandırılan, birbirine zıvanalarla geçmeli olarak kullanılanları da bulunmaktadır (Bakla, 2007: 177- 178). Kısa çubuklar, tiryakilerinin yanlarından ayırmadan rahatça taşınmasını sağlamış, uzun olanları ise evler, kahvehaneler, hamamlar gibi daha çok kapalı mekanlarda oturarak içim için tercih edilmiştir.

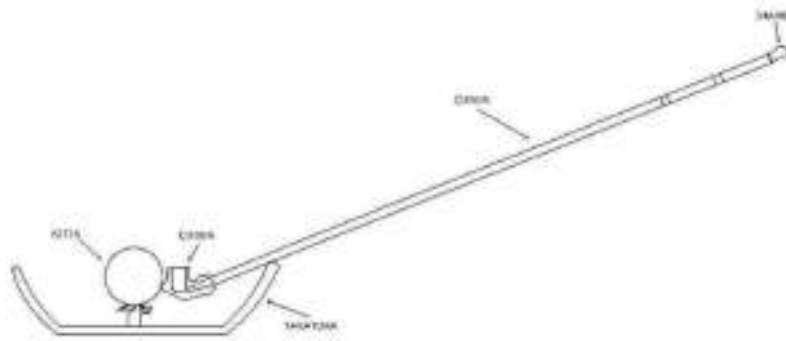
Çubuğun yapımında düz ve ince bir forma sahip yasemin, kiraz, gül ve pelesenk ağaçları kullanılmıştır (Koçu, 1966: 4135; Alus, 2011: 307). Nikotini emme özelliği bulunduğu için, çoğunlukla yasemin ağacı tercih edildiği ve hatta sadece çubuk yapımı için İstanbul, Ortaköy’de yasemin bahçeleri kurulduğu bilinmektedir (Bakla, 1993: 59-60). Lüle yapan kimselere lüleci dendiği gibi çubuk yapan ustalara da çubukçu denmiştir (Çağbayır, 2007: 1294). Adeta bir statü göstergesi olarak, kullanan kişinin durumuna göre çubuklar altın ve gümüş savatlarla bezenmiştir. Saraylarda ipek ve altın teller ile örülen elmas ve pırlantalı örnekleri bulunan bu çubuklar, “*Kayseriye*” çubuk olarak adlandırılmıştır (Amıcıs, 1993: 91; Bakla 2007: 177- 178).

Ağızlık; Çubuğun ucuna takılan, dumanı içe çekmek amacıyla ağıza alınarak kullanılan parçadır. Kaynaklarda ağızlık, “*İmame*” olarak da isimlendirilmiştir (Arseven, 1943: 421- 422; Koçu, 1966: 4133; Bakla, 1993: 59; Alus, 2011: 307). Ayrıca Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü’nün imame maddesinde, imamelerin ağza gelen kısmına “*Başpare*” olarak ayrıca bir adlandırılma yapıldığı görülmektedir (Pakalın, 1993: 59). Ağızlıkların çoğu kehribar olmak üzere sahibinin durumuna göre ağaç, fildişi, gümüş, kemik, amber, mercan ve zümrüden yapılarak, yine kullanan kişinin zenginliğine göre elmas, pırlanta gibi çeşitli taşlar ile süslenmiştir (Amıçıs, 1993: 91; Pakalın, 1993a: 383). D. Örnek ağızlıkların, başlık kısmına göre; keçi memesi, damaklık ve imame olmak üzere üç farklı şekilde isimlendirildiğini aktarmaktadır (Fotoğraf 2.3.) (Örnek, 2014: 199-800).

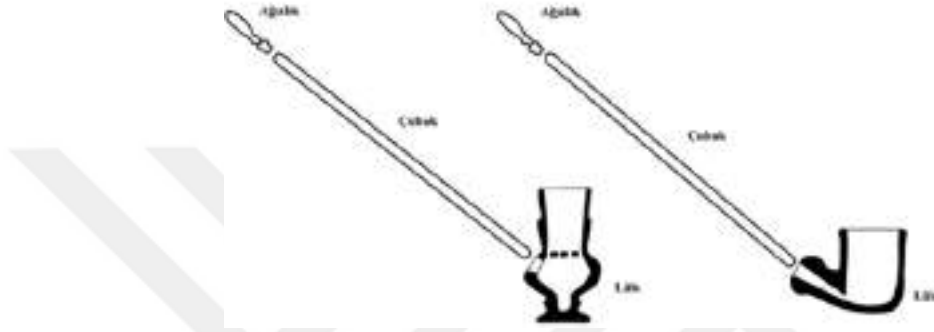
Fotoğraf 2.3. Ağızlık örnekleri (Örnek, 2014: 800).

Kapalı mekanlarda tütün içmek için uzun çubuklarının kullanımı dışında, tütün külünün yere dökülmemesi için “*Takatuka*” denen metal bir kap ve takatukanın ortasında yer alan, fazla külün dökülmesini sağlayan “*Kıtık*” denilen yuvarlak top kullanılmıştır (Abdülaziz Bey, 1995:425; Bakla 2007: 92). Bunlar ağızlık ve çubuk gibi lülenin ögesi değildir, ancak kapalı mekanlarda tütün içimini kolaylaştırmak amacıyla kullanılmıştır (Çizim 2.2.).

Çizim 2.2. Lüle, öğeleri ve takatuka (Yılmaz, 2010: 8).

Lülenin Bölümleri; Lüleler çanak, kaide ve duman yolu özellikleri bakımından oldukça çeşitli formlarda üretilmiştir. Ancak lüle tipi açısından duman yolunun mevcudiyeti, lülelerin temelde iki ana tipe ayrılmasını sağlamıştır. Bu ayrım duman yolu bulunmayan lülelerde, çubuğun yerleştirilmesi için doğrudan çanağa açılmış yuvadan kolaylıkla anlaşılacaktır (Çizim 2.3.). Yayınlarda bu ayrımın “*Tütekli ve tüteksiz*” lüleler şeklinde de yapıldığını görmekteyiz (Yılmaz, 2010: 6; Cengiz, 2011:6).

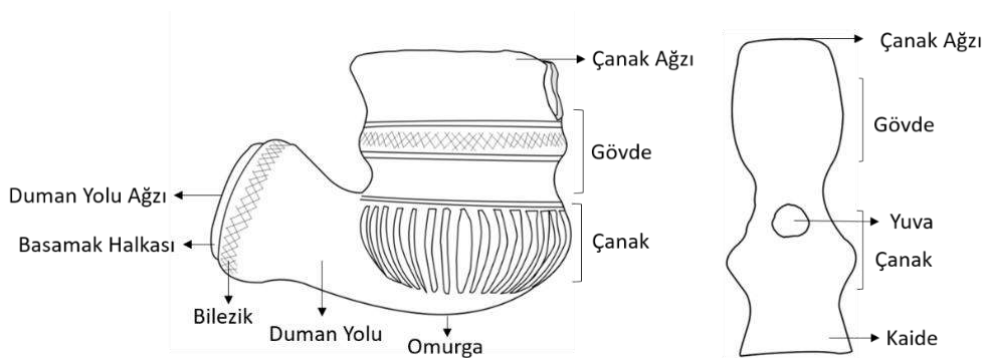
Çizim 2.3. Lüle tipleri (Ayhan, 2009: 52).

Çanak; Tütün veya benzeri diğer keyif verici bitkilerin doldurularak yakıldığı kısımdır. Kaynaklarda bu bölüm “*Tütün çanağı*” (Bakla, 1993: 63; Bozdemir, 2011: 467; Cengiz, 2011: 28; Metin, 2019: 84) “*Ateşlik*” (Cantay, 2003: 16- 18) ve “*Gövde*” (Yılmaz, 2010: 6) olarak da isimlendirilmiştir. Çanak bölümünde tütün dışında afyon gibi diğer keyif verici maddelerin de kullanıldığı bilinmektedir, bu nedenle tütün çanağı şeklinde bir adlandırma yapmak sağlıklı olmayacaktır. Gövde kelimesi, bir nesnenin ana bölümünü işaret etmesi nedeniyle çanak kısmına yine böyle bir adlandırma yapmak doğru değildir. Ayhan, belirli bir formu çağrıştırmadığı gerekçesiyle çanağın, ateşlik olarak isimlendirilmesinin yanlış olacağını belirtmiştir (Ayhan, 2014: 55).

Günümüze ulaşan lüle örnekleri incelendiğinde, yuvarlak, basık yuvarlak, torba, karinalı, silindir, köşeli ve lale biçimli olmak üzere oldukça çeşitli formda çanaklar ile karşılaşılmaktadır. Bu form zenginliğinin yanı sıra lülelerde en yoğun bezemeye sahip bölüm olduğu görülmektedir. Çanaklar çoğunlukla yukarıya doğru açılan, genişleyen çanak ağzı ile sonlanmaktadır. Bu bölümde yatay uzanan şerit içerisine yerleştirilen, geometrik ve bitkisel unsurlu bezemeler yaygın kullanılmaktadır. Çanak ile ağzı arasında kalan bölüm gövde olarak tanımlanmıştır (Çizim 2.4.).

Duman yolu; Çanakta yanmakta olan tütün dumanının, çubuğa uzanması sağlayan bölümdür. Genellikle silindir şeklinde olmakla beraber yüzeyi yivlendirilmiş, çokgen forma sahip örnekleri de bulunmakta, çanak kısmına uygun olarak farklı uzunluk ve kalınlıklarda karşımıza çıkmaktadır. Yayınlarda bu bölüm “*Tütek*” (Yılmaz, 2010: 6; Sağcan, 2019: 31) ve “*Çubukluk*” (Cantay, 2003: 16- 19; Karaaslan, 2019: 37) olarak da adlandırılmaktadır.

Duman yolunun, çubuk ile birleştiği nokta **duman yolu ağzı** olarak adlandırılmıştır. Lülenin boyutuna göre duman yolu ağız çapı değişmektedir. Bu bölüm ilgili çalışmalarda “*Tütek ağzı*” olarak da adlandırılmıştır (Sağcan, 2019: 31). Duman yolunun ağız kısmına doğru, bombeli, yivli, karinalı veya çok köşeli formlarda olabilen **bilezik** kısmı yer almaktadır. Bilezik süsleme amaçlı olduğu gibi aynı zamanda lülenin çanak bölümünde oluşan ağırlığı, duman yolu üzerinde dengeleyerek, lülenin daha dayanıklı olmasını sağlamaktadır. Bilezik araştırmacılar tarafından “*Çubuk ağzı*” (Bakla, 1993: 63) ve “*Bombeli bilezik*” olarak da adlandırılmaktadır (Tanrıveren, 2015: 23; Akbay, 2017: 15). Tüm lüle örneklerinde bulunmamakla birlikte, **basamak halkası** bilezikten hemen sonra, duman yolu ağzından önce görülen halkadır. Çoğunlukla ince, hafif dışarı taşkın ve bezemesiz şekilde uygulanmıştır. Omurga ise çanak ile duman yolunu birbirine bağlayan kısımdır. Duman yolu bulunmayan lülelerde farklı olarak iki bölüm görülür. Bunlardan ilki **yuva**, çubuğun doğrudan çanak ile bağlantısını sağlayan açıklıktır. Bir diğeri ise **kaide** kısmıdır (Çizim 2.4.).

Çizim 2.4. Lüle bölümleri.

2.4. Lülenin Tarihçesi ve Lüle Formlarının Gelişimi

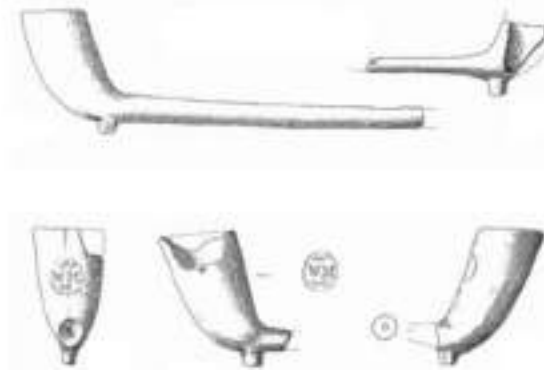
Tarihte ilk lüle kullanımı tütünden bağımsız olarak gelişmiştir. Tütün gibi keyif verici bitkilerin dumanından faydalanma, tarih öncesi çağlara kadar inmektedir. Bu amaçla çeşitli bitkileri yakmak için kullanılan kaplar ve dumanını teneffüs etmeye yarayan borular lülelerin ilkel hali olarak kabul edilmektedir. Amerika’da ve tütünün ana vatanı olarak kabul edilen Antiller de yerliler, tütün ve benzeri otların kurutulmuş yapraklarını mısır koçanı, hurma yaprağı gibi çanak formuna getirdikleri yapraklar içine koyarak, dumanını ise bambu ve kamış vasıtasıyla içmişlerdir. Bu alışkanlığın, bambu ve kamışın olmadığı bölgelere yayılması üzerine kemik, ağaç, taş ve kil gibi malzemelerden ürettikleri boruları kullanmışlardır (Corti, 1946: 4-6).

Ayrıca “*Tabako/Tabacco*” adını verdikleri, çatallı uçlarını burun deliklerine, diğer ucunu da yanmakta olan yaprağa koymak suretiyle “Y” harfi biçiminde bir alet geliştirdikleri bilinmektedir (Baykara, 2011: 301; Üçer, 2011: 319).

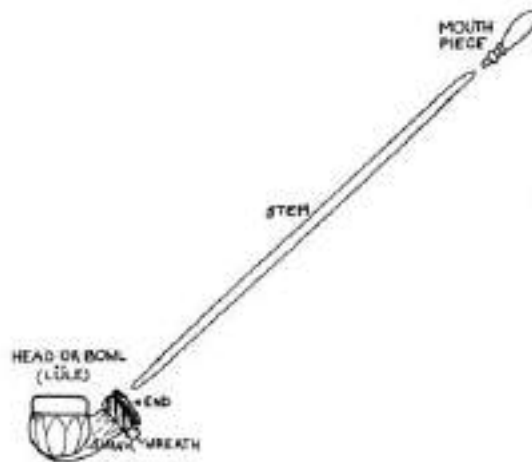
Günümüze ulaşan örnekler arasında, Kuzey Amerika’nın Colorado eyaletinin Jorgen bölgesinde bulunan ve 9000 yıl öncesine ait olduğu tespit edilen, silindir formundaki lüle en eski içim aleti olarak kabul edilmektedir (Turnbaugh, 1980, aktaran Tanrıveren, 2015: 15). Muskogee Kızılderililerinin mezarlarında bulunan, bir ucu çanağa benzer şekilde genişletilmiş çubuklar ise ilk gelişmiş lüle örnekleri olarak kabul görür; lüleden çok bir pipoyu andıran bu içim aleti geliştirilerek, iki parçalı şekilde Kuzey Amerika’da kullanılmaya başlanmıştır (Bakla 2007:18).

Amerika’nın keşfiyle beraber tütün gibi içim aleti olan lüle de gelişerek, yayılımını sürdürmüştür. Bu süreçte lülenin gelişimi coğrafyaya göre farklılık göstererek, iki farklı tip de lülenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yayınlarda “*Batı tarzı lüleler*” olarak aktarılan birinci tip lüleler, tek parça olarak beyaz kilden yapılmış, küçük çanaklı, ince uzun bir duman yolundan oluşmaktadır ve daha çok İngiltere ile Hollanda’da üretimi yapılmıştır (Çizim 2.5.) (Baram, 1995: 300; Gusar, 2008; 137). Avrupa’da yaygınlaşan bu tip lülelerin erken örnekleri, boyutları nedeniyle cüce anlamına gelen “*elfin*” olarak adlandırılmıştır (Ayhan, 2011: 11).

İkinci tipi oluşturan “Doğu tarzı lüleler” ise çubuk, çubuğa takılan çanak ve ağızlık olmak üzere çok parçalı formdadır (Çizim. 2.6.). Batı Afrika ve Osmanlı İmparatorluğu üretimi olan bu lüleler kırmızı kilden yapılmış, Afrika ve Doğu Akdeniz çevresinde yaygınlaşmıştır (Robinson, 1985: 151). Araştırmacıların “Akdeniz tipi, Osmanlı tipi, Türk tipi” olarak da adlandırdığı üç parçalı bu tip lüleler ayrıca İtalya, Avusturya ve Macaristan’da da üretilmiştir (Ayhan, 2011: 11). Osmanlı İmparatorluğunda görülen erken tarihli lüleler, batı tarzındaki lülelere benzerdir; küçük çanaklı, uzun duman yoluna sahip dirsek biçiminde lüleler kullanılmıştır (Baram, 2004: 160) 18. yüzyıla gelindiğinde, tütün içme alışkanlığının yayılmasıyla birlikte içim aleti olan lülede de büyük bir çeşitlilik görülmüş, üç parçalı doğu tarzı lüleler üretilmeye başlanmıştır.

Çizim 2.5. Batı tarzı lüle (Bekić, 2010: 2).

Çizim 2.6. Doğu tarzı lüle (Robinson, 1985: 154).

2.5. Osmanlı İmparatorluğu'nda Lüle

Osmanlı İmparatorluğu'na ilk lüle kullanımı hakkında net bir tarih vermek mümkün değildir. Kaynaklarda bu konuya ilişkin iki farklı görüş ile karşılaşmıştır. Bu belirsizliğin nedeni, lülelerde tütün kullanımından önce esrar ve afyon gibi diğer keyif verici bitkilerin içilip, içilmediği meselesidir. İlk görüşe göre, tütünün Osmanlı topraklarına girmesiyle beraber, içim aleti olan lülede aynı tarihte kullanılmaya başlanmıştır. İbrahim Peçevi Efendi, 1600 tarihinde tütün ile birlikte lülenin de İngilizler tarafından getirildiğini belirtmektedir (Peçevi, 1981: 259). Kâtip Çelebi ise çubuk, lüle, ağzlık gibi terimlerin 17. yüzyıldan itibaren kullanıldığını ifade etmektedir (Bakla, 1993: 60). Avrupalı seyyahların gözünden Osmanlı'yı anlatan G. Ü. Aybet, yine 17. yüzyılda bir el uzunluğunda olan ve dört parçadan oluşan lülelerin kullanıldığını aktarmıştır¹ (Aybet, 2003: 152- 153).

Kaynaklarda geçen bir diğer bilgi ise, tütünün kullanımından önce diğer keyif verici bitkileri içmek için Osmanlı'nın lüleyi biliyor olduğudur. Bakla, esrar ve afyonun kullanıldığı II. Beyazıt döneminde (1481- 1512) lülenin de kullanılmış olma olasılığı üzerinde durmaktadır ve ayrıca tarih mührü mevcut lülelerden en eski tarihli olanının 1646 yılını taşıdığını eklemektedir (Bakla, 1993: 60). Bu tarih IV. Murad'ın sert yasaklarından sonra, sultanın ölümüyle Şeyhülislam Mehmet Behai Efendi'nin tütünün mubah olduğuna dair verdiği fetva sonucu, yasakların hafifletildiği yıldır.

Tütünün Osmanlı topraklarına gelişinden önce, afyon kullanımına ilişkin veriler olsa da lülenin afyon ile kullanımı hakkında netlik bulunmamaktadır. Yapılacak kazı çalışmaları sonucunda mevcut bilgilerimiz değişebilir. Ancak tütünün 17. yüzyıl başlarından itibaren Osmanlı topraklarına girmesiyle, içim aleti olan lülenin yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Nitekim yazılı kaynaklar dışında gravürlerde ve minyatürlerde de en erken lüle tasviri 17. yüzyılda görülmektedir (Fotoğraf 2.4.-2.5.).

¹ Yüksek lisans tezinin "*Lüle Tanımı, Öğeleri ve Bölümleri*" başlıklı bölümünde belirttiğimiz üzere lüle, ağzlık ve çubuk olmak üzere üç parçadan oluşan bir içim aletidir. Ancak burada karşılaşılan dört parça ifadesi birbirine geçmeli olarak tasarlanan iki çubuktan dolayı olmalıdır.

Fotoğraf 2.4. Kıyafet Albümü, 1650-1660 yıllarında kervansarayda lüle kullanan insan tasviri (Bağcı vd., 2006: 237).

Fotoğraf 2.5. 17. yüzyıl gravürü, sokakta tütün içen İstanbullu genç tasviri (Koçu, 1966: 4135).

2.5.1. Lüle Kullanımı

Lüle ile tütün içimi, Osmanlı topraklarına gelmesiyle zaman zaman yasaklamalara tabi tutulmuştur. Ancak bu yasaklar lüle kullanımının önüne geçememiş kahvehaneler başta olmak üzere evlerde, hamamlarda, sokaklarda ve hatta sarayda da kullanılmıştır. Tütün ile içim aleti lüle Osmanlı'da ekseriyetle dönemin sosyalleşme mekanları olan kahvehanelerde tüketilmiştir. Dönemi anlatan tarihçiler, kahvehaneleri dolduran vasıfsız insanların lüle kullanımından kahvehanelerin dumanla dolup oturulmayacak hale geldiğinden bahsetmektedir (Ünver, 1963: 48; Peçevi, 1981: 259).

18. yüzyılın örf ve adetlerini anlatan M. D' Ohsson, lüle kullanımının Türkler arasında oldukça yaygın olduğunu belirterek; *“Misafirlere çubuk ikram etmek âdet olduğu için, ileri gelenlerin evlerindeki salonlarda, sırf bu iş için hususî yerlerde yirmi, otuz, hattâ kırk çubuk görmek mümkündür. Salonu çevreleyen divana yerleşen her misafire bir çubuk ikram edilir, çubukların bir ucu, döşemeyi kaplayan halının üzerinde bulunan, küçük, bakır bir tabak üzerinde bulunur. Çubuğun külü bu tabağa boşaltılır... Tütün içme âdeti o kadar yaygın ki, fazlaca düşkün olanlar tütün ve çubuklarını yanlarına almadan evden çıkmazlar. Bu gibiler tütünlerini atlas yahut ipekli kumaştan yapılmış bir torbaya koyarlar. Çubukları ise gümüştan yapılmış vidalı yerlerinden iki yahut üçe ayrılır, sonra elbisenin kemerine asılı hususi mahfazaya konur. Hele yazın, gerçekten bir ihtiyaç maddesi hâline gelmiş olan çubuğunu yanına almadan sokağa çıkan bir kimseye rastlamazsınız”* sözleri ile konaklara gelen misafirlere lüle ikram etmenin bir adet olduğunu, tütün içmenin yaygınlaşması ile birlikte lüle dışında bu ürünleri muhafaza etmek için farklı malzemelerinde geliştirildiğini görmekteyiz (D'Ohsson, 1980: 57).

Saraylarda ve büyük konaklarda misafirlere lüle ikramı, özel bir merasim şeklinde düzenleniyor ve bu merasim için özel hizmetçiler bulunuyordu. İlk dönemlerde saray kesimi tarafından kabul görmeyen tütün ve lüle kullanımı çok geçmeden saray tarafından da benimsenmiş ve sadece lüle kullanımı için bir teşkilat oluşturulmuştur. Bu teşkilatta yer alan her kişinin farklı bir görevi olduğu ve her birinin kendine özgü kıyafetinin bulunduğu bilinmektedir.

Sarayda bulunan lülelerin ve çubukların, temininden temizlenmesine, takatukaların düzenine, özel tütünlerin hazırlanmasına kadar sorumlu olan “*Tütüncü başı*” deslar denilen üzeri tülbent sarılı bir kavuk ile yaka ve kol ağzında kürkü olan kırmızı renkte bir çuha kaftan, içine entari ve kırmızı şalvar giymiştir (Bakla, 1993: 61). Büyük konaklarda da tütüncü başı bulunmakta, saraydakinden farklı olarak misafirlere lüle sunumunu da yapmakla görevlendirilmiştir; ayrıca konağın alt kat sofasında tütüncü başına ait bir oda ayrılmıştır, bu odada kilitli dolaplar içerisinde tütünler, kıymetli imameler ve hane üyelerine ait lüle ve çubuklar saklanmıştır (Abdülaziz Bey, 1995: 180-181). Lüleleri hazırlayıp saray misafirlerine ikram etmekte görevlendirilmiş “*Çubukçular*” üzeri tülbent sarılı kavuk, kırmızı göğsü kapalı kaftan, lacivert şalvar giyer ve bellerine kuşak bağlarlardı; ikram edilen lüleleri yakmak için ise fındık ateşi denen ateşi taşıyan “*Ateşçiler*” görevlendirilmiştir (Bakla, 1993: 61).

Sarayda bu teşkilat tarafından düzenlenen merasim şöyledir; “*Çubuk içileceği zaman evvela otaya, şimdiki sigara tablalarının gördüğü işe yarıyan ve gümüş veya pirinçten müstakil şekilde büyük takatuka adı verilen tabla konur, sonra lüleleri tütün doldurulmuş çubuklar, çubukçu tarafından lüleleri takatukaya, ağızlıkları ağız hizasına gelmek üzere misafirlere verilirdi. Misafir çubuğu sol el ile tutardı. Sonra elinde sitil denilen ve içinde fındık ateşi adı verilen yuvarlak küçük kömürlerden yakılmış ateşler bulunan zincirli bir mangalla ateşçi gelir, çubukçu başı her lüleeye ateşleri maşa ile koyardı...*” (Pakalın, 1993a: 383).

Lüle kullanılan sosyal mekanlar arasında kahvehaneler dışında hamamlar da bulunmaktaydı. Nitekim günümüzde hamamlarda yapılan kazı çalışmalarında da çok sayıda lüle buluntusu ile karşılaşılmaktadır (Barışta, 2002; Cengiz, 2011). Saraylarda ve konaklarda lüle merasimi için kurulan teşkilatın görevlerini, hamamlarda tellaklar üstlenmiştir (Koçu, 1966: 4135). Tütün içme adeti erkekler arasında olduğu gibi kadınlar arasında da yaygındır. Yazılı kaynakların yanı sıra İstanbul’un harem hayatı üzerine tasvirler yapan, Avrupalı seyyah ressamın çalışmalarında da bunu görmek mümkündür (Fotoğraf 2.6.- 2.7.). Osmanlı kadınlarının kullandıkları lüleler erkeklerden farklı olarak bolca çiçek motifleriyle süslenmiş, imameleri ise kadın ağzına uygun olarak daha küçük tasarlanmıştır (Koçu, 1966: 4135). Genç yaşta İstanbul’la gelen İtalyan seyyah Amicis,

harem kadınlarının sıkıntıdan kurtulmak için geçirdiği vakitlerde lüle kullandıklarını, tütünün kötü kokusunu engellemek için ise macun kullanıp, üzerine limonata içtiklerini anlatmaktadır (Amıçıs, 1993: 224-225).

Sonuç olarak, lülenin Osmanlı topraklarında ilk ne zaman kullanıldığına dair net bir tarih olmamasına karşın, yazılı ve görsel kaynaklardan edindiğimiz bilgiler ışığında tütünün topraklara gelişyle birlikte lüleyle kullanımı; sokaklardan saraylara, kahvehanelerden hamamlara, erkek kadın fark etmeksizin halkın her kesimi tarafından benimsenerek kısa sürede yaygınlaşmıştır.

Fotoğraf 2.6. Jean-Baptiste Vanmour'un, lüle kullanan kadın gravürü, 1707-1708 (Robinson, 1985: 2008).

Fotoğraf 2.7. Gergef işleyen kadınlar (lüle kullanırken), Suna ve İnan Kırac Vakfı Oryantalist Resim Koleksiyonu, Pera Müzesi (https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Vanmour, 2023).

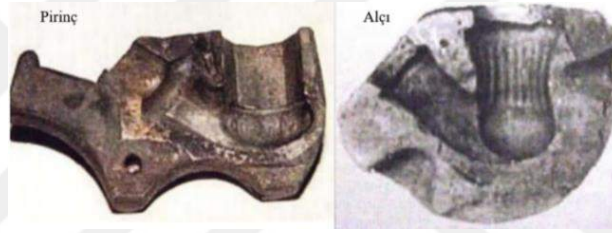
2.5.2. Lüle Yapım ve Bezeme Teknikleri

Lüleler taş, lüle taşı, ağaç, kemik ve kil olmak üzere oldukça çeşitli malzemelerden üretilmekteydi. Ancak günümüze ulaşan örneklerden anlaşıldığı üzere, Osmanlı dönemi lülelerinin yapımında daha çok kil malzeme tercih edilmiştir. Kil malzemeye oranla, ağaç ve taşın daha dayanıklı olmasına karşın, bu malzemedeki eserlerin oyma, kazıma gibi işlemlerinin daha zor ve vakit alıyor olması, lülelerin yapımında öncelikle kil malzemenin tercih edilmesini sağlamıştır. İzmir Agorası Kazısı'nda bulunan taş lüle örnekleri arasında, malzemenin çok sert olmasından kaynaklı yapımı yarım bırakılmış örneklerin bulunması bu durumu açıklar niteliktedir; yine bu yarım kalmış lülelerden hareketle, oyma işleminin “*burgu*” adı verilen bir aletle gerçekleştiği tespit edilmiştir (Uçar ve Ersoy, 2021: 61). Malzemeye adını verdiği lüle taşı ise öncelikle, yumuşak ve kolay işlenebilir bir malzeme olmasından ve nikotini çekme özelliğini barındırmasından dolayı tercih edilmiştir (Arseven, 1950: 1245). Ancak lüle taşı ocaklarının sınırlı ve başkentten uzak oluşu, daha çok malzemenin temin edilebildiği bölgelerde üretilip, sınırlı sayıda kullanılmasına sebep olmuştur (Robinson, 1985: 157).

Lüle yapımında kil malzemenin, diğer tüm malzemelere oranla daha kolay bulunur ve bu duruma paralel olarak daha az maliyetli olması, işlenebilirliği ve farklı renklerde üretilirliği, en çok tercih edilen malzeme olmasını sağlamıştır. Lülelerin üretimi, satışının da yapıldığı dükkanların altında, bodrum katında gerçekleşmiştir (Bakla, 1993: 61). Üretimde kullanılan özlü ve süzölmüş özel kil, “*Lüleci çamuru*” olarak adlandırılmıştır, farklı renklerde olabilen bu hamur lüleye özgü olsa da fincan, heykel, kap kacak yapımında da kullanılmıştır (Arseven, 1950: 1247; Pakalın, 1993: 372).

Kil yapımı lüleler, “*kalıp*” ve “*çark*” olmak üzere iki farklı teknikte üretilmiştir. Kalıp tekniği, çark yapımına oranla daha zahmet gerektiren bir teknik olmakla beraber günümüze ulaşan eserler incelendiğinde, lüle yapımında en yaygın kullanılan teknik olduğu görülmektedir. Bakla “*Tophane Lüleçiliği*” adlı eserinde kalıp tekniğini tüm ayrıntılarıyla anlatmaktadır; Lüle yapımı için kullanılacak kalıpların, ahşaptan modeli yapıldıktan sonra bu modele göre, kurşun kalıplar oluşturulmuştur. Ahşaptan yapılan model için çoğunlukla, işlemesi kolay ve yumuşak bir yapıya sahip ıhlamur ağacı tercih edilmiş, presleme esnasında ise daha dayanıklı olacak metal, pirinç ve alçı malzemedeki yapılmış kalıplar

kullanılmıştır (Fotoğraf 2.8.). Lüleci çamuru olarak tabir edilen ana malzeme; dinlendirme, yoğurma, tokmakla dövme gibi işlemler sonrasında kalıba yapışmayacak hale getirilirdi. Kıvama gelen hamur, yağlanmış kalıba yerleştirilir ve duman yolu tahta takoz ile kapatıldıktan sonra pres tezgahında, lüle çanağına uygun ahşap bir ıstampa yardımıyla şekil verilirdi. Kalıp dışına çıkan fazla hamur temizlendikten sonra presleme işlemi birkaç defa tekrarlanmıştır. Önceden yerleştirilen takoz parça dikkatle çıkarılarak, presleme esnasında hamur ile dolan duman yolu özel tahta kalemler ile temizlenirdi. Duman yolu temizleme işlemi çanağa 2- 3 mm. kalana kadar yapılmış, çanağa daha sonra demirden ince bir mil vasıtasıyla delikler açılmıştır (Fotoğraf 2.9.). Açılan bu delikler tütün ve köz gibi içime engel olacak maddelerin duman yoluna ulaşmasını engelleyen bir süzgeç görevindedir (Bakla, 1993: 62).

Fotoğraf 2.8. Lüle kalıbı örnekleri (Bakla, 2007: 144- 145).

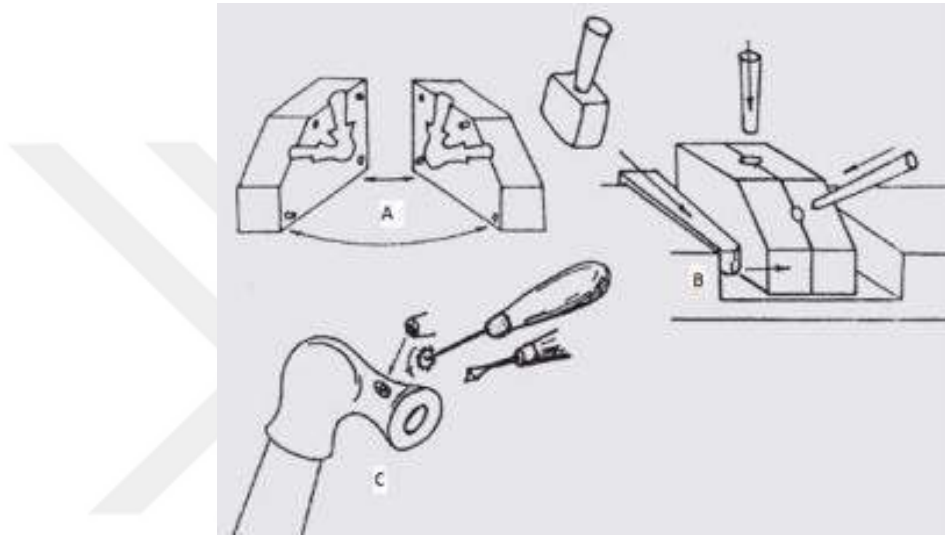

Fotoğraf 2.9. Kalıp yapımında kullanılan takoz ve mil örnekleri (Bakla, 2007:146).

Kalıptan çıkarılan lüle bir süre dinlendirilerek, bozuk yerlerinin ve kalıp izlerinin temizlenmesi gibi son rötuş işlemleri ardından, parlatma işlemine hazır hale getirilmiştir. Parlatma işlemi mevcut örneklerden anlaşıldığı üzere “*perdahlama*” ve “*astarlama*” olmak üzere iki farklı teknikle yapılmıştır. Lülenin fırınlandıktan sonra parlamasını sağlayan, astarlama tekniği; lülenin yüzeyine astarın sürülmesi yahut lülenin doğrudan astar dolu kaba batırılması ile uygulanmaktaydı (Bakla, 1993: 63). Osmanlı imparatorluğu içinde üretilen lülelerin, malzeme ve işçilik bakımından en kaliteli örneklerini sergileyen

Tophane lülelerinde, Van'dan getirilen “*Gülbahar*” adındaki kırmızı renkli astarın kullanıldığı bilinmektedir (Kocabaş, 1963: 12).

Perdahlama tekniğinde ise “*bağa*” denilen kaplumbağa kabuğundan yapılmış aletin lüle üzerine sürtülerek parlaması sağlanmıştır (Evren, 1996: 189). Pürüzsüz bir görünüm elde edilen lülenin yüzeyine, hamurun tamamen kurummasını beklemeden, istenen teknik ve motiflerle bezeme işi yapılarak lüleler fırına verilmiştir (Fotoğraf 2.10.).

Fotoğraf 2.10. Lüle yapım aşamaları (Volkov, 1999, aktaran Khalil ve Gusach, 2018: 236).

Lüle yapımında kullanılan bir diğer teknik çark tekniğidir. Bu teknik çanak ve duman yolu parçalarının ayrı olarak çömlekçi çarkında şekil verilmesinin hemen ardından, çamur kurumadan parçaların birleştirilmesi ile elde edilmekte; bu sayede kalıp yapımına oranda daha hızlı lüle üretimi yapılmaktadır (Ayhan, 2011: 42).

Bezeme işlemi iki farklı yöntem ile yapılmıştır, bunlardan ilki kalıp tekniğinde geçerli olan kalıbın yüzeyine işlenmiş desenlerin, presleme esnasında lüle yüzeyine geçmesidir. İkinci yöntem ise kalıptan çıkarılan lülelerin “*kazıma, kakma, baskı, rulet baskı, boyama, yıldızlama ve slip*” gibi tekniklerden biri veya birkaçının beraberce kullanılmasıyla bezenmesidir. Kazıma, kakma, baskı ve rulet baskı teknikleri lülenin parlatılmasından sonra, hamurun tamamen kurummasına izin vermeden uygulanmaktadır.

Bakla, lülelerin perdahlama veya astarlama tekniğinde parlatılmış olması fark etmeksizin aynı bezeme tekniklerinin uygulanabilir olduğunu ifade etmektedir (Bakla,

2007: 149). Çeşitli ince uçlu kalem benzeri aletler kazıma tekniğinde kullanılırken, baskı tekniğinde ağaç dallarından yapılan ıstampalar kullanılmıştır. Bu işlem için oldukça dayanıklı olan şimşir ağacı tercih edilmekte, şimşir dalının ucuna negatif olarak oyulan desenler nemli lüle üzerine tek tek bastırılarak oluşturulmaktadır. Lüle fırınlanmadan önce, hamur nemli iken uygulanan bir diğer bezeme yöntemi rulet baskı tekniğidir. Bu teknik “rulet” denilen merdane benzeri aletin, hareketli kısmına negatif olarak oyulan desenlerin lüle üzerine bastırılması ile uygulanmaktadır (Fotoğraf 2.11.). Lüleler üzerinde süreklilik gösteren motifler, özellikle lülelerin çubuk ile birleştiği noktada görülen bezemeler ve yazılar bu teknik ile yapılmıştır (Bakla, 1993: 63).

Fotoğraf 2.11. Bezeme için kullanılan ıstampalar ve rulet baskı aletleri (Bakla, 1993: 50-51).

Kazıma ve baskı tekniklerinin yanı sıra ender olmakla beraber yaldızlama ve kakma tekniği de lülelerde görülmektedir. Yaldızlama tekniği, lülenin fırınlanması ardından lüle hatlarına ve desenleri üzerine gümüş veya altın yaldızın sürülmesi sonrasında, ikinci kez fırınlanması ile uygulanmaktadır; “*Kakma tekniği de metallere ve renkli boncuklarla yapılabilmektedir*” (Ayhan, 2011: 85). Bu teknikler dışında Konya İç Kalesi ve Selçuklu Sarayı, lüle buluntuları arasında astar boyamada olarak bilinen, slip tekniği ile yapılmış lüle örneği ile karşılaşmıştır. Lülelerde geometrik, bitkisel, yazı ve figür gibi çok zengin bezeme unsurları dışında, baskı tekniği ile yapılan mühürlerde görülmektedir. Tüm bu bezeme işlemlerinin ardından lüleler fırınlanmıştır.

Yapım aşamasında olduğu gibi fırınlama işi de dikkat gerektiren ve aşamaları olan bir iştir. Fırınlanma esnasında lülelerin çatlamaması için tamamen kuruması beklenir yine fırınlama sırasında ateşin kontrolsüz yükselmesi, lülenin çatlamasına sebep olmaktadır; bu nedenle ateş yavaş yavaş yükseltilir (Bakla 2007: 150). Lüleler sıcaklık farkının kolayca kontrol edilebileceği üzeri kubbe örtülü, iki bölümden oluşan küçük fırınlarda pişirilmiştir

(Evren, 1996: 190). Cehennemlik ya da ateşlik olarak adlandırılan fırının alt kısmında yakılan odunlar, yukarı katta istiflenmiş lülelerin pişmesini sağlamıştır. (Bakla, 1993: 63). Özel müşteriler için hazırlanan lüleler, yukarıda belirttiğimiz üzere altın veya gümüş yıldızla bezenerek, sadece yıldızın pişeceği düşük ısıda ikinci defa pişirilmiştir (Kocabaş, 1963: 12). Bakla, bu işin ustalık gerektiren zor bir iş olduğunu, her fırında ve her ustanın yıldızlama işi yapamadığını belirterek, lülelerin yıldızcı denen atölyelere getirilerek hazırlandığını söylemektedir (Bakla, 2007: 150). Fırınlama işlemi ardından tekrar astarlanan lüleler çuha denen, sık dokunmuş ince yün bezle ovularak satışa sunulmuştur (Kocabaş, 1963: 12).

2.5.3. Lüle Formları ve Tipolojisi

Lüleler üzerine yapılan çalışmalarda, terminoloji sorunu olduğu gibi lülelerin tasnifinin yapılmasında da fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Osmanlı dönemi lüleleri üzerine yapılan bilimsel çalışmaların, henüz yeterli olmamasının yanında bu problemin başlıca nedeni; lülelerin küçük etnografik eserler olup yerel atölyelerde, çok çeşitli tiplerde üretilmiş olmasıdır. Araştırmacılar, hamur ve astar rengi, çanak, duman yolu ve kaide formu gibi çeşitli unsurlara bağlı olarak lülelerin tasnifini yapmıştır. Ancak bunlar arasında en yaygın kullanılan lülelerin çanak ve kaide formuna göre tipolojisinin oluşturulması olmuştur.

Tipoloji üzerine yapılan ilk çalışma, lüle tiplerinin numaralı gruplara ayrılması ve bu grupların adlandırılması ile yapılmıştır. Bu yöntemle göre Stanaeva, basık yuvarlak çanaklı lüleleri “*I. Grup*”, boru şeklinde çanağı olan duman yolu ağızda dışa doğru genişleyen lüleleri “*II. Grup*”, yuvarlak çanak üzerinde yüksek tutulan kenara sahip olan lüleleri “*III. Grup*”, lale çanaklı lüleleri “*IV. Grup*” ve çiçek kaideli lüleleri “*V. Grup*” olmak üzere, beş başlık altında lüle tipolojisini oluşturmuştur (Stanaeva, 1972: 81-91). Stanaeva'nın oluşturduğu bu yöntemin benzerini, A. Cengiz “*Edirne Yeni Saray Kazılarında Ele Geçen Lüleler*” başlıklı yüksek lisans tezinde; G. S. Karaaslan “*Cizre İçkale Kazısı Lüle Buluntuları*” başlıklı yüksek lisans tezinde uygulamıştır (Cengiz, 2011: 44-46; Karaaslan, 2019: 55-57).

Tipoloji çalışmalarında karşımıza çıkan bir diğer yöntem ise, lülelerin belirgin özelliklerine bakarak kategorisi oluşturulduktan sonra bu kategorileri, lüle tiplerine göre tekrar ayırarak incelenmesidir. İstanbul Saraçhane Kazısı lüle buluntularını, “*1- Erken tipler, iyi kalitede gri veya açık gri kilden yapılmış lüleler, 2- Erken kırmızı lüle tipleri, 3- Kırmızı ve sırlı olan lüleler, 4- Geç tarihli lüleler, 5- Geç Bulgaristan tipleri, 6- Diğer takımlardaki lüleler (ithal edilenler)*” olmak üzere altı kategoriye ayıran J. Hayes, bu altı kategoriye roma rakamları ile belirttiği 27 alt tipe ayırmıştır (Hayes, 1992: 393-394). Hayes'in uyguladığı bu tipoloji çalışmasında dönem, renk ve bölgesel özellikler gibi farklı ölçütleri bir arada gruplandırmasının karmaşaya sebep olduğu anlaşılmaktadır. Benzer bir çalışma J. Simpson tarafından “*1- Erken tipler, 2- Erken kırmızı lüle tipleri, 3- Kırmızı sırlı*

tipler, 4- Geç tipler” olmak üzere yapılmış, aynı yöntem sorunu ile karşılaşılmıştır (Simpson, 1993, aktaran Ayhan, 2014: 57).

Baram, Osmanlı dönemi lülelerini, “17.yüzyıl, 18. yüzyıl, 19. yüzyılın başından ortasına kadar, 19. yüzyıl ortalarından sonuna kadar ve 19. yüzyıl sonundan 20. yüzyıl başına kadar” başlıkları altında kronolojik olarak tipolojisini oluşturmuş, her başlık altına dönemin lülelerinin genel özelliklerini belirtmiştir (Baram, 2004: 160). Erdinç Bakla ise lüleleri çanak ve çanak ağızlı formuna göre 10 tipe ayırmaktadır; “*Koni çanaklı, silindir çanaklı, lale çanaklı, yarım küre çanaklı, yarım küre üzerinde silindir çanaklı, krater ağızlı çanak, çiçek şeklinde dip üzerinde krater ağızlı çanak, sekiz köşeli silindir çanak, dört köşeli ve ayaklı çanak, yassı küre biçimli çanak*” (Bakla, 1993: 63).

Lüle tipolojisi üzerine yapılan çalışmalarda en çok kabul gören yöntem, çanak formlarının dikkate alınıp, tespit edilen her çanak formuna bir tip ismi belirlenmesidir. R. Robinson, çanak formunun yanı sıra kaideleri de dikkate alınarak lüleleri “*1- Yuvarlak çanaklı lüleler, 2- Geniş disk kaideli lüleler, 3- Zambak şekilli lüleler*” olmak üzere üç ana tipe ayırarak incelemiştir (Robinson, 1985: 154). Yakın tarihli tezlerde de benzer tasniflerle karşılaşılmaktadır (Tanrıveren, 2015; 272-282; Akbay, 2017: 221-224; Doğanay, 2019: 88-94; Berge, 2020: 133-142; Budaktaş, 2020: 74-80;). Osmanlı dönemi lüleleri üzerine önemli bilimsel çalışmaları bulunan G. Ayhan, doktora tezinde incelediği Hasankeyf kazısı lüle buluntularını, çanak biçimine göre “*silindir çanak, torba çanak, karinalı çanak, yuvarlak çanak, basık yuvarlak çanak, dikdörtgen çanak, süzgeçli basık yuvarlak çanak, krater biçimli çanak, lale çanak*”, kaide biçimine göre ise “*disk kaideli, silindir kaideli, kaideli ve süzgeç çanaklı*” başlıkları altında ele almıştır (Ayhan, 2011: 52-72).

Mardin Müzesi lüleleri üzerine çalışan Erdoğan, lüleleri çanak formuna göre sekiz ana başlık altında toplayarak, sadece duman yolu mevcut örnekleri ise “*Ağız kısmına doğru genişleyen bilezikli duman yolu ve basamak halkalı duman yolu*” olmak üzere iki alt başlıkta incelemiştir (Erdoğan, 2019: 141-153). Bu yayınlar dışında sadece çanak formuna bağlı tipoloji oluşturan yayınlarda bulunmaktadır (Sağcan, 2019: 201-210).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KATALOG

3.1. Çanak Formlarına Göre Lüleler

3.1.1. Yuvarlak Çanaklı Lüleler

Katalog No: 1			
Fotoğraf No:	3.1.- 3.3.		
Çizim No:	3.1.- 3.4.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.802		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	2.1 cm
Çanak Çapı:	2.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Krem		
Astar Rengi:	Soluk kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı büyük oranda kırık olan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yolu doğrudan çanağa bağlanmaktadır. Çanak yüzeyi, dikey doğrultuda yivler ile hareketlendirilmiştir. Rulet baskı tekniğinde yapılan bu bezeme çanağın alt yüzüne kadar uzanmaktadır. Karınalı bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlandırılan duman yolu üzerinde, duman yolu ağzına yakın noktada görülen ince şerit dışında herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Duman yolunun ön yüzünde, lülenin kalıp yapımı olduğunu gösteren kalıbın birleşme izi bulunmaktadır. Ayrıca astarda görülen renk solması, fırınlama aşamasında gelişen ısı değişiminden kaynaklanmış olmalıdır.</p>			
Tarihlendirme			

Yuvarlak çanaklı lülelerin 17. yüzyıl sonundan itibaren, 19. yüzyıla kadar üretiminin yapıldığı bilinmektedir. Formun sürekliliğinin yanı sıra boyutlarda görülen artış, malzeme ve bezeme yoğunluğu bu tip lülelerin tarihlendirilmesinde belirleyici unsur olmuştur². Lüle çanak formunun yanı sıra açık renkli hamura sahip olması ve duman yolu ağız çapının 1 cm olması nedeniyle, 17. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir.

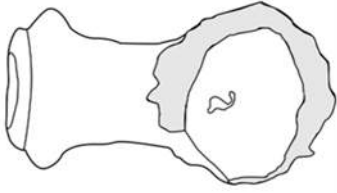
Fotoğraf 3.1. Kat. No: 1.

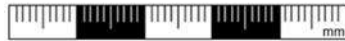
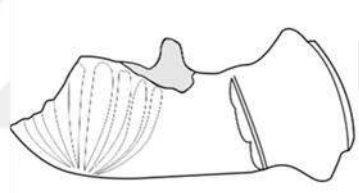
Fotoğraf 3.2. Kat. No: 1.

Fotoğraf 3.3. Kat. No: 1.

Çizim 3.1. Kat. No: 1.

Çizim 3.2. Kat. No: 1.

Çizim 3.3. Kat. No: 1.

Çizim 3.4. Kat. No: 1.

² Lülelerin tarihlendirilmesiyle ilgili hususlar, değerlendirme bölümünün “Tarihlendirme” başlığı altında detaylı olarak ele alınmıştır.

Katalog No: 2			
Fotoğraf No:	3.4.- 3.6.		
Çizim No:	3.5.- 3.8.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.47		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Güneybatı sur kalıntısı/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	2.5 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Yuvarlak çanaklı lülenin, çanak ağzında ve basamak halkasında kırıklık bulunmaktadır. Mevcut izlerden çanak üzerinde bir gövdenin yükseldiği anlaşılmaktadır. Doğrudan çanak ile birleşen silindirik duman yolu, ağza doğru genişleyen karinalı bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi, alt yüze kadar uzanan dikey yivler ile bezelidir. Duman yolunda, karinalı bilezikten hemen önce içi dikey çiziklerle bezeli, ince bordür yer almaktadır. Lülenin alt yüzünde, çanak ile duman yolunun birleştiği nokta, “V” biçimli rulet baskı ile vurgulanmıştır. Lülenin yüzeyinde yer yer çatlaklıklar, kırıklıklar görülmekte aynı zamanda astarda kullanıma bağlı olarak kararmalar izlenmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
Çanak formu, ölçüleri ile hamur ve astar özellikleri dikkate alınarak lüleyi, 17.			

yüzyıl sonları ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirmek mümkündür.

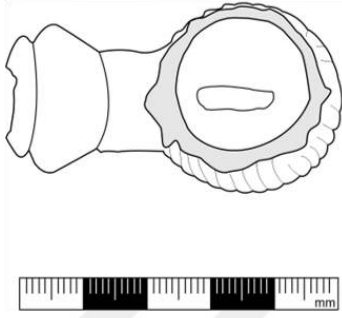
Fotoğraf 3.4. Kat. No: 2.

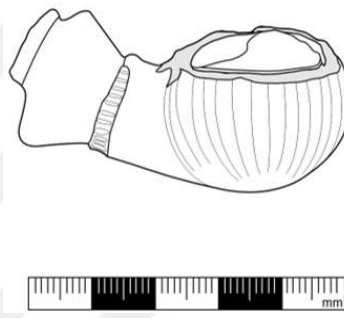
Fotoğraf 3.5. Kat. No: 2.

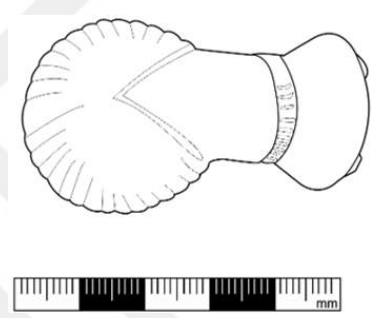
Fotoğraf 3.6. Kat. No: 2.

Çizim 3.5. Kat. No: 2.

Çizim 3.6. Kat. No: 2.

Çizim 3.7. Kat. No: 2.

Çizim 3.8. Kat. No: 2.

Katalog No: 3			
Fotoğraf No:	3.7.- 3.9.		
Çizim No:	3.9.- 3.12.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.858		
Buluntu Yeri/Tarihi:	2 No'lu Burç/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.6 cm	Yükseklik:	2.6 cm
Çanak Çapı:	2.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Bej		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağın bir bölümünde, duman yolunda ise yatay doğrultuda kırıklık bulunan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan duman yolu doğrudan çanağa bağlanmıştır. Silindirik formdaki duman yolu, ağza doğru genişlemekte bilezik ve hemen ona bitişik basamak halkası ile sonlanmaktadır. Çanakta rulet baskı tekniği ile yapılan, dikey şeritler dışında herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır.</p> <p>Duman yolunun ön yüzünde, lülenin yapım tekniğine ait kalıp izi bulunmaktadır. Lüle yüzeyinde görülen aşınmaların yanı sıra astarda ciddi bozukluklar göze çarpmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle formunun yanı sıra kullanılan hamur ve astar renklerinin açık tonlarda olması, çanak çapının küçük ölçekli olması nedeniyle, 17. yüzyılın sonuna tarihlenmektedir.</p>			

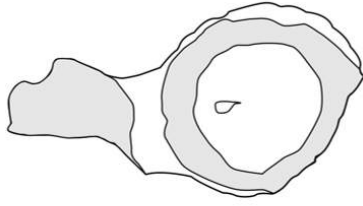
Fotoğraf 3.7. Kat. No: 3.

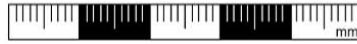
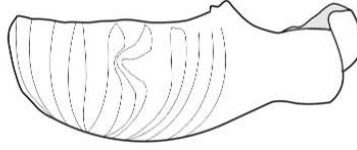
Fotoğraf 3.8. Kat. No: 3.

Fotoğraf 3.9. Kat. No: 3.

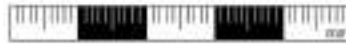
Çizim 3.9. Kat. No: 3.

Çizim 3.10. Kat. No: 3.

Çizim 3.11. Kat. No: 3.

Çizim 3.12. Kat. No: 3.

Katalog No: 4			
Fotoğraf No:	3.10.- 3.12.		
Çizim No:	3.13.- 3.15.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.820		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.7 cm	Yükseklik:	2.6 cm
Çanak Çapı:	-	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.6 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Bej		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı büyük oranda kırık olan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak ile duman yolu doğrudan birbirine bağlanmaktadır. Kısa tutulan silindirik duman yolu, şişkin biçimde bombeli bilezik ile sonlanmaktadır. Çanak içinde kullanıma bağlı is izleri, kararmalar izlenmektedir. Astar da ise yer yer çatlaklar mevcuttur. Lülede herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Tütünün yaygınlaşmasıyla beraber, lüle boyutlarının arttığı ancak işçilik kalitesinin giderek düştüğü gözlemlenmektedir. Bezeme unsuru barındırmayan lüle, ölçüleri ve özellikle duman yolu ağız çapının 1.6 cm olması sebebiyle 19. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.</p>			

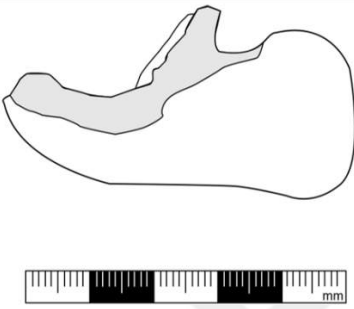
Fotoğraf 3.10. Kat. No: 4.

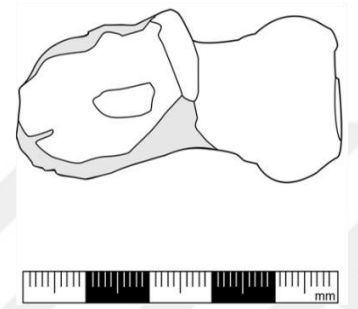
Fotoğraf 3.11. Kat. No: 4.

Fotoğraf 3.12. Kat. No: 4.

Çizim 3.13. Kat. No: 4.

Çizim 3.14. Kat. No: 4.

Çizim 3.15. Kat. No: 4.

Katalog No: 5			
Fotoğraf No:	3.13.- 3.15.		
Çizim No:	3.16.- 3.19.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.813		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.2 cm	Yükseklik:	4.2 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.8 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Baskı, rulet baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Yuvarlak çanaklı lülenin çanağı gövdeye doğru daralmakta, gövde ise ağza doğru genişleyerek nihayetlenmektedir. Lülenin bir yan yüzü, çanak ağzından başlayarak gövdeye kadar dikey doğrultuda kırılmıştır. Silindirik formulu duman yolu, çanağa doğrudan bağlanmaktadır. Kısa tutulan duman yolu, karinalı bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlandırılmıştır. Ayrıca karinalı bilezikten hemen önce bezeme amaçlı bir bilezik daha bulunmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi alt yüzden başlayan ve gövdeye kadar uzanan çiftli şeritler ile yivlendirilmiştir. Çanaktan hemen sonra gövdede, yatay doğrultuda geniş bir bordür yer alır. Bu bordürün içi zikzak motifi ve zikzaklar arasında kalan boşluklar, üçer nokta ile doldurulmuştur. Bordürden hemen sonra kare formulu rulet baskı, yatay doğrultuda gövdeyi dolanmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			

Siyah renkli hamur ve bordo renkli astar kullanımının dışında lüle, ölçüleri ve bezemeleri sebebiyle 18. yüzyıla tarihlendirilir.

Fotoğraf 3.13. Kat. No: 5.

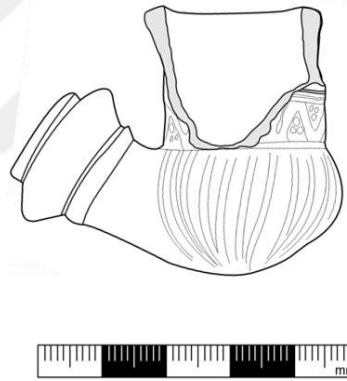
Fotoğraf 3.14. Kat. No: 5.

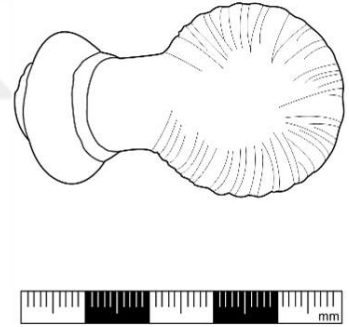
Fotoğraf 3.15. Kat. No: 5.

Çizim 3.16. Kat. No: 5.

Çizim 3.17. Kat. No: 5.

Çizim 3.18. Kat. No: 5.

Çizim 3.19. Kat. No: 5.

Katalog No: 6			
Fotoğraf No:	3.16.- 3.18.		
Çizim No:	3.20.- 3.21.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.885		
Buluntu Yeri/Tarihi:	26-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.2 cm	Yükseklik:	2.3 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Bej		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	Geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanağın büyük bölümü kırık ve noksandır. Kısa tutulan duman yolu, doğrudan çanağa bağlanmaktadır. Silindirik duman yolu, karınalı bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlandırılmıştır.</p> <p>Çanağın alt yüzünde, merkezde iç içe iki yuvarlaktan oluşan, geometrik damga bulunmaktadır. Geometrik damganın etrafında, çanağa doğru uzanan ışımsal çizgiler görülmektedir. Duman yolu üzerinde, karınalı bilezikten önce ve karınalı bilezik ile duman yolu arasında, rulet baskı tekniğinde yapılmış ince bordürler dışında, bezeme unsuru bulunmamaktadır. Lüle yüzeyinde yer yer kırıklıklar ve çatlaklar bulunmaktadır. Duman yolunun arka yüzünde, lülenin yapım tekniğini gösteren kalıp izi vardır.</p>			

Tarihlendirme

Lüle yapımında kullanılan hamur ve astarın açık renklerde olması, duman yolu ağız çapının 0.9 cm olması nedeniyle lüle, 17. yüzyılın sonuna tarihlenmektedir.

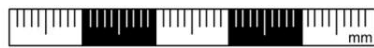
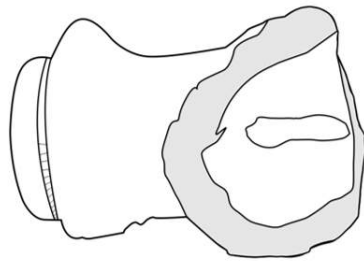
Fotoğraf 3.16. Kat. No: 6.

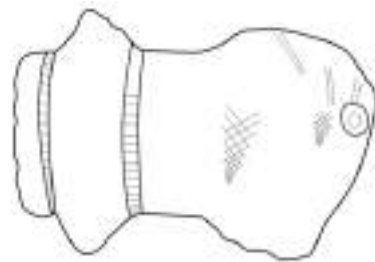
Fotoğraf 3.17. Kat. No: 6.

Fotoğraf 3.18. Kat. No: 6.

Çizim 3.20. Kat. No: 6.

Çizim 3.21. Kat. No: 6.

Katalog No: 7			
Fotoğraf No:	3.19.- 3.21.		
Çizim No:	3.22.- 3.25.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.950		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.6 cm	Yükseklik:	2.7 cm
Çanak Çapı:	2.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağında ve duman yolu ağzında kırıklık bulunan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Doğrudan çanağa bağlanan silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve hemen bitişiğinde oldukça ince tutulmuş basamak halkası ile sonlandırılmıştır.</p> <p>Yuvarlak çanak eşit dilimlere ayrılmış, her dilim içine yan yana nokta şeklinde iki daire ve bu daireleri içine alan, kalp şeklindeki yaprak motifi işlenmiştir. Bu bezeme dışında duman yolu ve basamak halkası üzerinde, dikdörtgen formlu rulet baskı görülmektedir. Çanağın alt yüzünde ise duman yolu birleşimini gösteren, “V” şeklinde rulet baskı bezemesi bulunmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lülenin hamur ve astar renklerinin yanı sıra bezemesinin ön planda olması, duman yolu açıklığının 1 cm olması, lülenin 18. yüzyıla tarihlendirilmesini sağlamıştır.</p>			

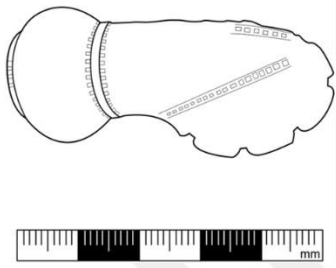
Fotoğraf 3.19. Kat. No: 7.

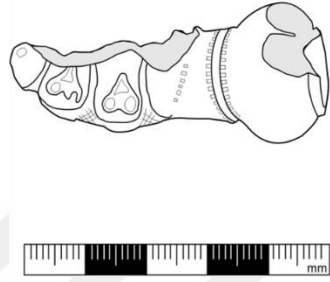
Fotoğraf 3.20. Kat. No: 7.

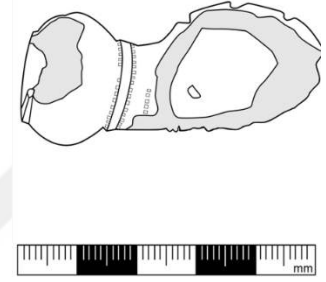
Fotoğraf 3.21. Kat. No: 7.

Çizim 3.22. Kat. No: 7.

Çizim 3.23. Kat. No: 7.

Çizim 3.24. Kat. No: 7.

Çizim 3.25. Kat. No: 7.

Katalog No: 8			
Fotoğraf No:	3.22.- 3.25.		
Çizim No:	3.26.- 3.29.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.947		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	2.1 cm
Çanak Çapı:	2.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	Yazılı mühür, geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak ağız kenarında ve duman yolu ağızında kırıklık bulunan lülenin, çanak ile duman yolu bağlantısı doğrudan sağlanmıştır. Silindirik duman yolu, keskin karinalı bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlanmaktadır. Ayrıca karinalı bilezikten hemen önce süsleme amaçlı ince bir bilezik daha kullanılmıştır. Omurgadan başlayarak, çanağa doğru uzanan yivler dışında herhangi bir motif bulunmamaktadır.</p> <p>Lülenin arka yüzünde, duman yolunun çanak ile birleştiği noktada, iç içe geçmiş iki daireden oluşan geometrik damga görülmektedir. Duman yolu üzerinde ise altı köşeli, yıldız biçimli kartuşun içine alınmış yazılı mühür bulunmaktadır. Mühürde “ışık/aydınlık” anlamına gelen “انر” (Anar/Anr) ifadesi okunmuştur.</p>			
Tarihlendirme			

Lüle astar ve hamur özelliklerinin dışında duman yolu ağız çapı ve özellikle yazılı mühür bulundurmasından dolayı, 18. yüzyıla tarihlendirilir.

Fotoğraf 3.22. Kat. No: 8.

Fotoğraf 3.23. Kat. No: 8.

Fotoğraf 3.24. Kat. No: 8.

Fotoğraf 3.25. Kat. No: 8.

Çizim 3.26. Kat. No: 8.

Çizim 3.27. Kat. No: 8.

Çizim 3.28. Kat. No: 8.

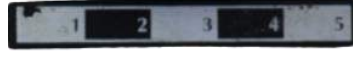

Çizim 3.29. Kat. No: 8.

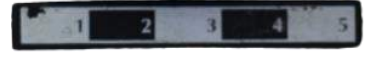
Katalog No: 9			
Fotoğraf No:	3.26.- 3.28.		
Çizim No:	3.30.- 3.33.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.80		
Buluntu Yeri/Tarihi:	10-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.3 cm	Yükseklik:	2.4 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.5 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sadece çanak bölümü günümüze ulaşan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu noksan olduğundan tasarımı bilinmemekte, mevcut izlerden duman yolunun doğrudan çanağa bağlandığı anlaşılmaktadır. Çanak yüzeyinde bezeme unsuru olarak, alt yüze kadar uzanan dikey yivler görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Çanak formu ve kiremit tonlarındaki astar ile hamur kullanımı sebebiyle lüle, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilir.</p>			

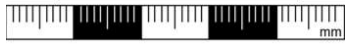
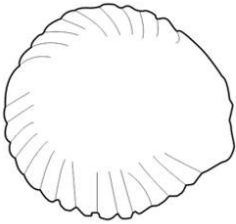
Fotoğraf 3.26. Kat. No: 9.

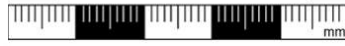
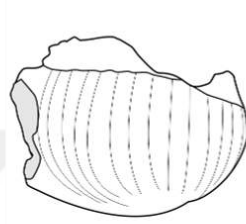
Fotoğraf 3.27. Kat. No: 9.

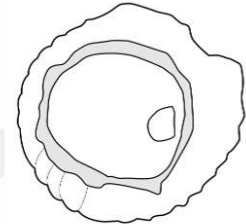
Fotoğraf 3.28. Kat. No: 9.

Çizim 3.30. Kat. No: 9.

Çizim 3.31. Kat. No: 9.

Çizim 3.32. Kat. No: 9.

Çizim 3.33. Kat. No: 9.

Katalog No: 10			
Fotoğraf No:	3.29.- 3.31.		
Çizim No:	3.34.- 3.37.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.314		
Buluntu Yeri/Tarihi:	7-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.9 cm	Yükseklik:	3.9 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.5 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak gövdeye doğru daralmakta, gövde ise çanak ağzına doğru genişleyerek açılmaktadır. Duman yolu ile çanak bağlantısı, şişkin bir omurga ile sağlanmıştır. Silindirik duman yolu ağza doğru genişlemekte, bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile nihayetlenmektedir.</p> <p>Lülede bezeme unsuru olarak yalnızca çanaktan omurgaya kadar uzanan, dikey yivler görülmektedir. Çanak içinde ve astarda kullanıma dayalı is kararmaları bulunmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Hamur ve astar özellikleri, çanak çapı ve duman yolu ağız çapı göz önüne alınarak lüle, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.29. Kat. No: 10.

Fotoğraf 3.30. Kat. No: 10.

Fotoğraf 3.31. Kat. No: 10.

Çizim 3. 34. Kat. No: 10.

Çizim 3.35. Kat. No: 10.

Çizim 3.36. Kat. No: 10.

Çizim 3.37. Kat. No: 10.

Katalog No: 11			
Fotoğraf No:	3.32.- 3.35.		
Çizim No:	3.38.- 3.41.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.489		
Buluntu Yeri/Tarihi:	7-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	3.9 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Bitkisel damga		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında kırıklık bulunan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan duman yolu doğrudan çanağa bağlanmaktadır. Silindirik duman yolu üzerinde ince bir bilezik, ona bitişik karınalı bilezik ve basamak halkası mevcuttur.</p> <p>Ağza doğru daralan çanak yüzeyi omurgaya kadar uzanan dikey çizgiler ile hareketlendirilmiştir. Dikdörtgen karakterli rulet baskı bezeme, duman yolu üzerine bileziklerin ve basamak halkasının arasına uygulanmıştır. Aynı bezeme unsuru, omurga üzerinde “V” şeklinde görülmektedir. Bu rulet baskının dışı yine aynı biçimde, ince iki çizgi ile sınırlanmıştır. Omurganın merkezinde, yuvarlak kartuş içine alınmış bitkisel damga bulunmaktadır. Lülenin astarında yer yer kırıklıklar ve çatlaklıklar gözlenmektedir.</p>			

Tarihlendirme

Lüle yapımında kullanılan gri tonlardaki hamur ve astarın yanı sıra karınalı bilezik kullanımı ve duman yolu ağız çapının 0.9 cm olması açısından lüle, 17. yüzyıl ile 18. arasına tarihlendirilmiştir.

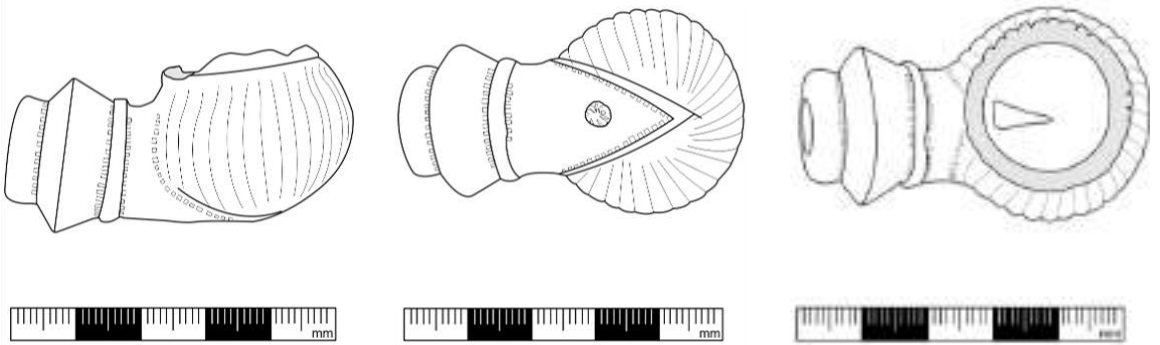
Fotoğraf 3.32. Kat. No: 11.

Fotoğraf 3.33. Kat. No: 11.

Fotoğraf 3.34. Kat. No: 11.

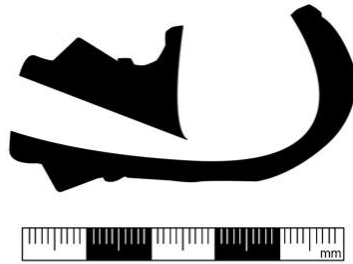
Fotoğraf 3.35. Kat. No: 11.

Çizim 3.38. Kat. No: 11.

Çizim 3.39. Kat. No: 11.

Çizim 3.40. Kat. No: 11.

Çizim 3.41. Kat. No: 11.

Katalog No: 12			
Fotoğraf No:	3.36.- 3.38.		
Çizim No:	3.42.- 3.45.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.588		
Buluntu Yeri/Tarihi:	35-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	2.2 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Koyu kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzı kırık olan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yolu karinalı bilezik ve basamak halkası ile sonlanmaktadır. Karinalı bilezikten hemen önce ince bir şerit duman yolunu dolaşmaktadır. Çanakta ise omurgaya uzanan çiftli yivler dışında bezeme unsuru bulunmamaktadır.</p> <p>Lülenin ön yüzünde kalıp yapımı olduğunu gösteren iz bulunur. Ayrıca çanak içinde kullanıma bağlı, is kararmaları görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle hamur ve astar özellikleriyle beraber duman yolu çapının 1 cm olması nedeniyle, 17 ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.36. Kat. No: 12.

Fotoğraf 3.37. Kat. No: 12.

Fotoğraf 3.38. Kat. No: 12.

Çizim 3.42. Kat. No: 12.

Çizim 3.43. Kat. No: 12.

Çizim 3.44. Kat. No: 12.

Çizim 3.45. Kat. No: 12.

Katalog No: 13			
Fotoğraf No:	3.39.- 3.41.		
Çizim No:	3.46.- 3.49.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.801		
Buluntu Yeri/Tarihi:	28-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	1.7 cm
Çanak Çapı:	2.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	1.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Beyaz		
Astar Rengi:	Beyaz		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağın bir bölümü kırık olarak günümüze ulaşan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu çok keskin olmasa da pahlanarak, çok yüzlü bir form alması sağlanmıştır. Ayrıca oldukça geniş tutulan bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasına sahiptir.</p> <p>Çanakta bezeme unsuru olarak, baskı tekniği ile oluşturulmuş iki sıra çiçek motifi bulunmaktadır. Aynı motif arka yüzde, çanak ile duman yolunun birleştiği noktada da uygulanmıştır. Bombeli bilezikten hemen önce diyagonal çiziklerden ibaret olan ince bir bordür duman yolunu çevrelemektedir. Bombeli bilezik ise yine diyagonal çiziklerle hareketlendirilmiştir. Bombeli bilezik ile basamak halkası arasında dikdörtgen karakterli rulet baskı bulunmaktadır. Aynı rulet baskı lülenin alt yüzünde “V” biçiminde görülmektedir. Çanakta görülen büyük kırık dışında, astarda yer yer çatlaklar ve atmalar bulunmaktadır.</p>			

Tarihlendirme

Lüle tasarımı, kullanılan hamur rengi ve duman yolu ağız çapının 0.8 cm olması nedeniyle, 17. yüzyıl sonuna tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 3.39. Kat. No: 13.

Fotoğraf 3.40. Kat. No: 13.

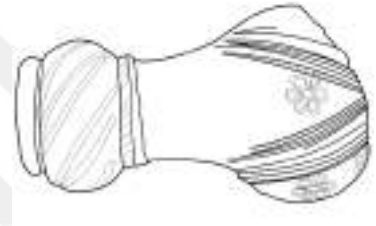
Fotoğraf 3.41. Kat. No: 13.

Çizim 3.46. Kat. No: 13.

Çizim 3.47. Kat. No: 13.

Çizim 3.48. Kat. No: 13.

Çizim 3.49. Kat. No: 13.

Katalog No: 14			
Fotoğraf No:	3.42.- 3.44.		
Çizim No:	3.50.- 3.53.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.800		
Buluntu Yeri/Tarihi:	34-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	2.2 cm
Çanak Çapı:	2.8 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzının bir kısmı kırık ve noksanıdır. Yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik olarak tasarlanan, basamak halkası ile sonlanmaktadır. Omurgadan başlayarak, çanağı dikey olarak bölen yivler dışında herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Rulet baskı tekniği ile yapılan bu bezeme de baskı esnasında hatalı işlem yapıldığı, kaymaların olduğu izlenmektedir.</p> <p>Bombeli bileziğinde bir bölümü kırık olup, kırıklık sayesinde yapımında kullanılan siyah renkli hamur net bir şekilde fark edilmektedir. Ayrıca astar yüzeyinde ve çanak içerisinde kullanıma bağlı is kararmaları görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle hamur ve astar özellikleriyle beraber, duman yolu ağız çapının 0.9 cm olması nedeniyle, 17 ile 18. yüzyıl arasına tarihlenmektedir.</p>			

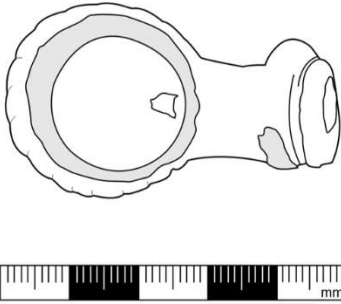
Fotoğraf 3.42. Kat. No: 14.

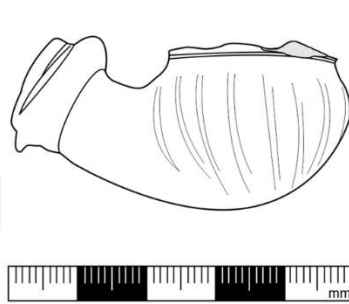
Fotoğraf 3.43. Kat. No: 14.

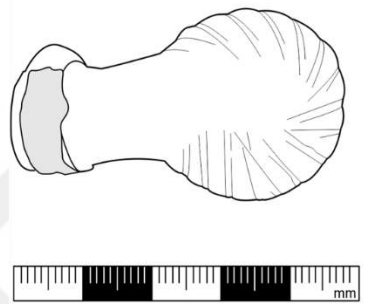
Fotoğraf 3.44. Kat. No: 14.

Çizim 3.50. Kat. No: 14.

Çizim 3.51. Kat. No: 14.

Çizim 3.52. Kat. No: 14.

Çizim 3.53. Kat. No: 14.

Katalog No: 15			
Fotoğraf No:	3.45.- 3.47.		
Çizim No:	3.54.- 3.57.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.816		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.9 cm	Yükseklik:	2.2 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Krem		
Astar Rengi:	Krem		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak ağzında ve duman yolunda kırıklık bulunmaktadır. Oldukça kısa tutulan duman yolu ile çanak bağlantısı, sivri uçlu omurga ile sağlanmıştır. Silindirik formlu duman yolu, bombeli bilezik ile sonlanmaktadır. Çanağı dikey olarak bölen rulet baskılar arasında, üst üste sıralanmış fiyonk motifleri görülür. Omurgada ise lüle ile duman yolunun birleştiği noktada “V” yapacak şekilde, iki farklı rulet baskı uygulaması bulunmaktadır. Bunlardan içeride olan rulet baskı, dikdörtgenlerin peş peşe sıralanması ile oluşturulmuş ince bir şerit, dışındaki ise birbirine paralel iki çizgiden ibaret olan bir şerittir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çanak formu, kullanılan hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra duman yolu ağız çapının 0.7 cm olması sebebiyle, 17. yüzyıl sonuna tarihlenmektedir.</p>			

Fotoğraf 3.45. Kat. No: 15.

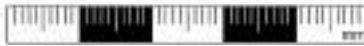
Fotoğraf 3.46. Kat. No: 15.

Fotoğraf 3.47. Kat. No: 15.

Çizim 3.54. Kat. No: 15.

Çizim 3.55. Kat. No: 15.

Çizim 3.56. Kat. No: 15.

Çizim 3.57. Kat. No: 15.

Katalog No: 16			
Fotoğraf No:	3.48.- 3.50.		
Çizim No:	3.58.- 3.61.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.954		
Buluntu Yeri/Tarihi:	34-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.4 cm	Yükseklik:	3 cm
Çanak Çapı:	3.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Yazılı mühür		
Eserin Tanımı			
<p>Yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak üzerinde bir gövdenin yükseldiği mevcut izlerden anlaşılmaktadır. Duman yolu büyük oranda kırık olarak günümüze ulaştığından, bilezik ve basamak halkasının mevcudiyeti ve tasarımı bilinmemektedir.</p> <p>Çanağın yan yüzünde baskı tekniği ile yapılmış, geometrik motif bulunur. Bu motif altı üstlü yerleştirilen, iki üçgenden oluşmaktadır. Çanaktan gövdeye geçişte yatay bir şerit lüleyi çevrelemektedir. Gövdede ise zikzak motifli bir bordürün varlığı mevcut izlerden anlaşılmaktadır. Lülenin alt yüzünde “V” biçiminde, zikzak tasarımlı bir şerit bulunmaktadır. Söz konusu zikzak motifleri rulet baskı tekniği ile oluşturulmuştur. Çanak ile duman yolunun birleştiği noktada ise daire kartuş içine alınmış yazılı mühür bulunmaktadır.</p>			

Tarihlendirme

Lülenin hamur ve astar özelliklerinin dışında, bezemede görülen yoğunluk ve lülenin yazılı bir mühre sahip olması açısından 18. yüzyıla tarihlenir.

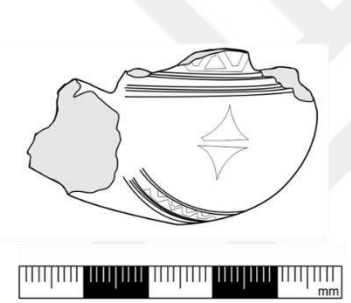
Fotoğraf 3.48. Kat. No: 16.

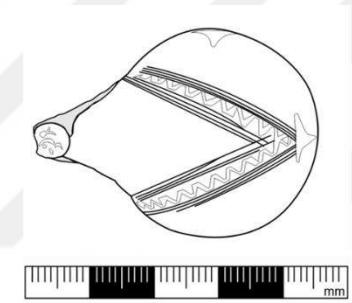
Fotoğraf 3.49. Kat. No: 16.

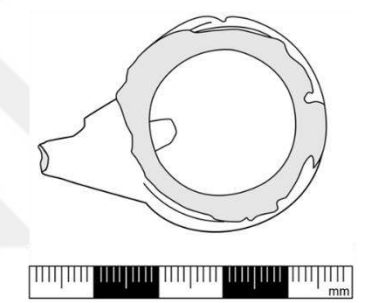
Fotoğraf 3.50. Kat. No: 16.

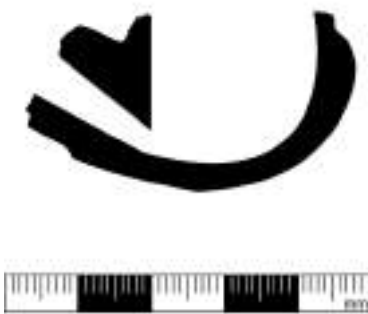
Çizim 3.58. Kat. No: 16.

Çizim 3.59. Kat. No: 16.

Çizim 3.60. Kat. No: 16.

Çizim 3.61. Kat. No: 16.

Katalog No: 17			
Fotoğraf No:	3.51.- 3.53.		
Çizim No:	3.62.- 3.65.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3834		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.9 cm	Yükseklik:	3.6 cm
Çanak Çapı:	3.6 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	3.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kırmızı		
Astar Rengi:	Kırmızı		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzı ve duman yolu ağzında noksanlık bulunan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Şişkin omurga, dairesel uçla sonlanarak duman yolunu çanağa bağlanmaktadır ve bu görüntü itibariyle bir kaideyi andırmaktadır. Silindirik duman yolu geniş tutulan bombeli bilezik ile sonlanmaktadır. Bombeli bilezik diyagonal çizgilerle hareketlendirilmiştir.</p> <p>Çanak altta düşey yönde, üçgen biçimde sonlanan yivler ile dilimlenmiştir. Çanağın orta kısmı sade bırakılarak, ağız kenarı inci dizilerinden oluşan yatay bir bordür ile bezenmiştir. Çanağın bu bordürden sonraki kısmı kırık ve noksandır bu nedenle nasıl nihayetlendiği bilinmemektedir. Lülenin alt yüzü de oldukça gösterişlidir; duman yolu ile çanağın birleştiği nokta yüksek tutulmuş ve on üç dilimli bir kaideyi oluşturmuştur. Kaide merkezinde iç içe geçmiş dairelerden oluşan geometrik damga bulunur. Çanağın alt yüzü, kaideden genişleyerek açılan on dört bordür ile bölümlere ayrılmıştır. Bu bordürlerin içine birer daire yerleştirilmiştir. Astar da görülen aşınmalar dışında,</p>			

fırlama aşamasında ya da kullanıma bağı olduğu düşünölen sararmalar izlenmektedir.

Tarihlendirme

Löle yapımında kullanılan kırmızı tonlarındaki hamur ve astar, duman yolu açıklığı ve bezemelerin yoğun oluşu lölenin, 18. yüzyılda üretilmiş olduğunu göstermektedir.

Fotoğraf 3.51. Kat. No: 17.

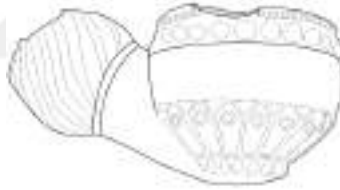
Fotoğraf 3.52. Kat. No: 17.

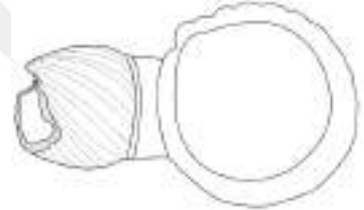
Fotoğraf 3.53. Kat. No: 17.

Çizim 3.62. Kat. No: 17.

Çizim 3.63. Kat. No: 17.

Çizim 3.64. Kat. No: 17.

Çizim 3.65. Kat. No: 17.

Katalog No: 18			
Fotoğraf No:	3.54.- 3.56.		
Çizim No:	3.66.- 3.69.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3835		
Buluntu Yeri/Tarihi:	C-2 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.2 cm	Yükseklik:	2.3 cm
Çanak Çapı:	3.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kırmızı		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında kırıklık bulunan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu ile çanak bağlantısı hafifçe şişkin, üçgen bitişli omurga ile sağlanmıştır. Silindirik duman yolu bombeli bilezik ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi, çift çizgiden oluşan düşey şeritler ile eşit dilimlere ayrılmıştır. Dilimler arasına, çanak ağzına yakın noktalarda stilize çiçek motifleri işlenmiştir. Baskı tekniği ile yapılan bu motifler, dilimlerin ters “V” şeklinde sonlanmasını sağlamış, dilimler ile ağız arasına kalan boşluklar ise iç içe geçmiş “V” şeklindeki motifler ile bezenmiştir. Çanağın ağız kısmı, dikdörtgen karakterli rulet baskı tekniği ile bezelidir. Duman yolunun bombeli bileziğe geçişinde, iki farklı karakterde rulet baskı uygulaması vardır; ilk şerit basit çentiklerden ibarettir ve çanak ile duman yolunun birleştiği noktada da görülmektedir. İkinci şerit ise, çanak ağzında görülen rulet baskının aynısıdır. Bombeli bilezik, yarım ay şeklindeki motiflerle dilimlenmiş, dilimler arasına çanakta yer alan stilize çiçek motifinin başında gördüğümüz, daireler baskı tekniği ile</p>			

uygulanmıştır. Böylelikle lüle ustasının tasarımda bir bütünlük sağlamak istediği anlaşılmaktadır. Ön yüzde, duman yolu ile çanağın birleştiği noktada görülen rulet baskı, arka yüzde devam ederek omurga çevresini “V” şeklinde sınırlamıştır. Rulet baskının kaymasıyla şeritlerden biri iki kez tekrarlanmıştır. Lüle yüzeyinde yer yer çatlaklar, kırıklar ve özellikle çanakta kullanıma bağlı astar renginin koyulaştığı görülmektedir.

Tarihlendirme

18. yüzyılda tütün kullanımının artmasıyla çanakların genişlediği bilinmektedir. Eserin çanak çapının genişliği, kullanılan astar rengi ve bezeme yoğunluğu nedeniyle lüle 18. yüzyıla tarihlenir.

Fotoğraf 3.54. Kat. No: 18.

Fotoğraf 3.55. Kat. No: 18.

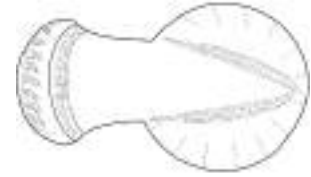
Fotoğraf 3.56. Kat. No: 18.

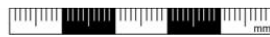
Çizim 3.66. Kat. No: 18.

Çizim 3.67. Kat. No: 18.

Çizim 3.68. Kat. No: 18.

Çizim 3.69. Kat. No: 18.

Katalog No: 19			
Fotoğraf No:	3.57.- 3.59.		
Çizim No:	3.70.- 3.73.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3837		
Buluntu Yeri/Tarihi:	E-3 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	3.3 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Açık gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Bitkisel damga		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yolu doğrudan çanağa bağlanmaktadır. Kısa ve geniş tutulan duman yolu ağza doğru genişlemekte, bombeli bilezik ve basamak halkası ile sonlanmaktadır. Yuvarlak çanak ise gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde çanağa oranla daha dar tutulmuş, ağız ise çok az genişlemiştir.</p> <p>Çanak yüzeyi dikey, ince şeritler ile dilimlere ayrılmıştır ve şeritler gövdeye doğru, birer palmet motifi ile sonlandırılmıştır. Baskı tekniğinde yapılan bu palmet motifleri, dilimler arasına da birer tane olmak üzere yerleştirilmiştir. Dilimler arasında her palmet motifinin üzerinde, birer eşkenar dörtgen motifi bulunmaktadır. Çanak gövdeye geçişte, içi dikey çentiklerden ibaret olan ince bordür gövdeyi kuşatmaktadır. Çanak ağız kenarında ise kare formlu rulet baskı bulunmaktadır. Lülenin arka yüzünde, çanağın merkezinde bitkisel damga bulunmaktadır. Çanağı dilimlere ayıran şeritler bu damgaya kadar uzatılmıştır. Yatay ince bir şerit duman yolunu dolaşmakta,</p>			

bu şerit ile bombeli bilezik arasında kalan boşluk, dikey ve ince dikdörtgen formlu motiflerle bezelidir. Bombeli bilezik ve basamak halkası sade bırakılmış, ancak ikisi arasına rulet baskı uygulanmıştır. Çanak içinde ve ağız kenarında kullanıma dayalı isler görülmektedir.

Tarihlendirme

Lüle çanak formu, ölçüleri ve bezemeleri sebebiyle 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

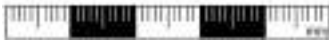
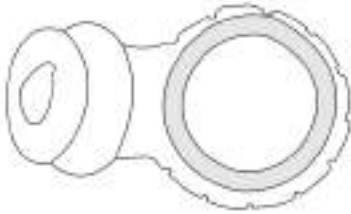
Fotoğraf 3.57. Kat. No: 19.

Fotoğraf 3.58. Kat. No: 19.

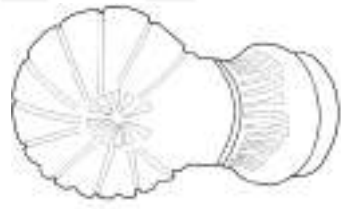
Fotoğraf 3.59. Kat. No: 19.

Çizim 3.70. Kat. No: 19.

Çizim 3.71. Kat. No: 19.

Çizim 3.72. Kat. No: 19.

Çizim 3.73. Kat. No: 19.

Katalog No: 20			
Fotoğraf No:	3.60.- 3.62.		
Çizim No:	3.74.- 3.77.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3846		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.7 cm	Yükseklik:	4.2 cm
Çanak Çapı:	3.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.4 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	3.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Krem		
Astar Rengi:	Sarımsı kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak gövdeye doğru daralır, çanaktan daha dar tutulan gövde ise, geometrik tasarımlı bir bordürden sonra dışbükey olarak çanak ağzına doğru açılmaktadır. Duman yolu ile çanak bağlantısı, hafifçe şişkin tutulmuş, üçgen uçla sonlanan omurga ile sağlanmıştır. Silindirik duman yolu, ağza doğru genişleyerek açılmaktadır ve duman yolunu kuşatan şerit bu bölüme bombeli bilezik görüntüsü kazandırmıştır. Duman yolu, ince tutulan basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Omurgadan başlayarak, gövdeye uzanan dikey şeritler ile çanak dilimlenmiş, bu tasarım yatay yönde çanağı çevreleyen düz bir şerit ile sınırlandırılmıştır. Gövdenin ağza yakın noktasında, geometrik geçmeli tasarıma sahip bir bordür gövdeyi yatay olarak dolaşır. Bu bordürü altta ve üstte birbirine paralel yatay iki şerit çevrelemektedir. Ağza doğru açılan silindirik duman yolunun en geniş noktasında, çanakta gördüğümüz geometrik geçmeli bordür uygulaması tekrarlanmıştır. Lülenin alt yüzünde duman yolu</p>			

ile çanağın birleştiği noktada “V” şeklinde, basit çentiklerden ibaret rulet baskı bezemesi bulunmaktadır. Lülenin alt yüzünde, duman yolunda yapım tekniğine ait kalıp izi bulunmaktadır. Çanak içinde ve çanak ağzında kullanıma bağlı is izleri görülmüştür.

Tarihlendirme

Lüle hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra ölçüleri ve özellikle duman yolu ağız çapının 1.4 cm olması nedeniyle 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

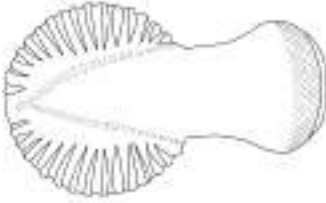
Fotoğraf 3.60. Kat. No: 20.

Fotoğraf 3.61. Kat. No: 20.

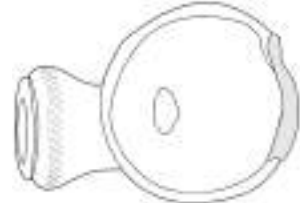
Fotoğraf 3.62. Kat. No: 20.

Çizim 3.74. Kat. No: 20.

Çizim 3.75. Kat. No: 20.

Çizim 3.76. Kat. No: 20.

Çizim 3.77. Kat. No: 20.

3.1.2. Basık Yuvarlak anaklı Lüleler

Katalog No: 21			
Fotoğraf No:	3.63.- 3.65.		
Çizim No:	3.78.- 3.81.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.805		
Bulutnu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.9 cm	Yükseklik:	2.1 cm
Çanak Çapı:	3.2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Soluk kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sadece çanağı günümüze ulaşan lüle, basık yuvarlak anaklı lüle tipindedir. Mevcut izlerden, basık yuvarlak çanak üzerinde bir gövdenin yükseldiği anlaşılmaktadır. Çanak yüzeyi dikey şeritler ile dilimlenmiştir. Çanak altında ise basit ince bordürden ibaret “V” biçiminde rulet baskı görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle formu, malzemesi ve ölçüleri göz önüne alınarak, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.63. Kat. No: 21.

Fotoğraf 3.64. Kat. No: 21.

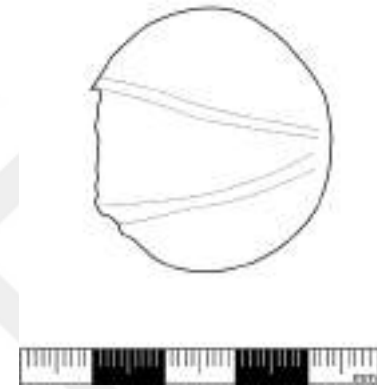
Fotoğraf 3.65. Kat. No: 21.

Çizim 3.78. Kat. No: 21.

Çizim 3.79. Kat. No: 21.

Çizim 3.80. Kat. No: 21.

Çizim 3.81. Kat. No: 21.

Katalog No: 22			
Fotoğraf No:	3.66.- 3.68.		
Çizim No:	3.82.- 3.85.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1623		
Buluntu Yeri/Tarihi:	?/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.2 cm	Yükseklik:	1.8 cm
Çanak Çapı:	2.8 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	1.8 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Siyah		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında ve duman yolu ağzında kırıklık bulunan lüle, basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yolu hafifçe şişkin bir omurgayla çanağa bağlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi omurgadan başlayarak, ağza kadar uzanan dikey şeritler ile dilimlenmiştir. Duman yolu üzerinde ince bir bilezik görülmektedir. Bu bilezik ile çanak arasında kalan boşluk zikzak motifiyle bezenmiştir. Lülenin alt yüzünde ise omurgayı dışarıdan çevreleyen, kare biçiminde rulet baskı bulunmaktadır. Üçgen bitişli omurga içinde, “V” şeklinde, çentik ve onun üzerindeki yarım daire formlu rulet baskı uygulaması vardır. Lüle yüzeyinde yer yer çatlaklar, kırıklar bulunmaktadır. Ayrıca astarta kullanıma bağlı renk değişimleri gözlemlenmiştir.</p>			

Tarihlendirme

Lüle yapımında kullanılan siyah renkli astar ve hamurun yanı sıra ölçüleri göz önüne alınarak, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

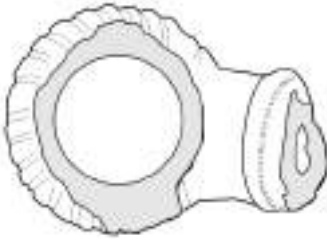
Fotoğraf 3.66. Kat. No: 22.

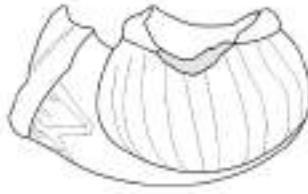
Fotoğraf 3.67. Kat. No: 22.

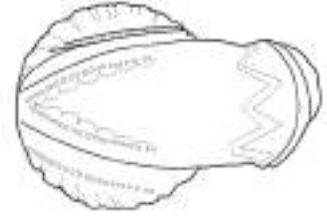
Fotoğraf 3.68. Kat. No: 22.

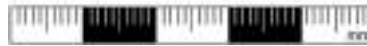
Çizim 3.82. Kat. No: 22.

Çizim 3.83. Kat. No: 22.

Çizim 3.84. Kat. No: 22.

Çizim 3.85. Kat. No: 22.

Katalog No: 23			
Fotoğraf No:	3.69.- 3.71.		
Çizim No:	3.86.- 3.89.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.171		
Buluntu Yeri/Tarihi:	3-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	2.1 cm
Çanak Çapı:	3.2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.8 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında ve duman yolu ağzında kırıklık bulunan lüle basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu çanağa doğrudan bağlanmıştır. Silindirik formlu duman yolu ağza doğru genişlemekte, bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Çanağın alt yüzünden başlayarak ağza doğru uzanan derin şeritler çanağı dilimlemiştir. Bu bezeme dışında lülede başka bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Astar da fırınlama işleminde yahut kullanımı esnasında oluşan sıcaklıktan dolayı oluşan, renk değişiklikleri gözlemlenmiştir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra çanak çapı ve duman yolu ağız çapı dikkate alınarak, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.69. Kat. No: 23.

Fotoğraf 3.70. Kat. No: 23.

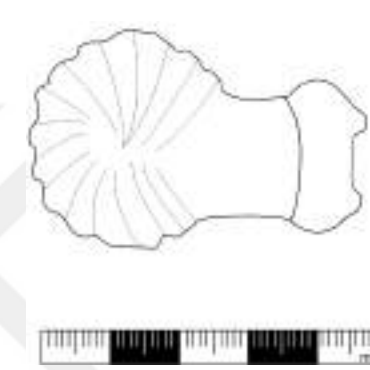
Fotoğraf 3.71. Kat. No: 23.

Çizim 3.86. Kat. No: 23.

Çizim 3.87. Kat. No: 23.

Çizim 3.88. Kat. No: 23.

Çizim 3.89. Kat. No: 23.

Katalog No: 24			
Fotoğraf No:	3.72.- 3.74.		
Çizim No:	3.90.- 3.93.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.226		
Buluntu Yeri/Tarihi:	4-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.3 cm	Yükseklik:	2.5 cm
Çanak Çapı:	3.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	1.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	Geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lülenin, çanak ağız kırık ve noksandır. Basık yuvarlak çanaklı lüle tipinde olup, çanak ile duman yolu bağlantısı üçgen bitişli, şişkin omurga ile sağlanmıştır. Silindirik duman yolu karinalı bilezik ve basamak halkası ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi omurgadan başlayan diyagonal şeritler ile yivlendirilmiştir. Duman yolu üzerinde, karinalı bilezikten önce bezeme amaçlı ince bir bilezik daha bulunur. Bu bilezikten önce ve sonra uygulanan rulet baskılar duman yolunu çevreler. Karinalı bilezik ve basamak halkası arasında ise kare karakterli, rulet baskı uygulaması bulunur. Üçgen bitişli omurganın çevresi, lüle ile çanağın birleştiği ön yüze kadar devam eden, çentiklerden ibaret bir şerit ile bezelidir.</p> <p>Omurga merkezinde iç içe geçmiş dairelerden oluşan, geometrik damga bulunmaktadır. Lüle yapımında aynı damganın defalarca kullanılması aşınmalara sebep</p>			

olur. Bu eserde de uygulanan geometrik damganın aşındığı anlaşılmaktadır. Lülenin yüzeyinde yer yer küçük çatlaklar ve kırıklıklar görülmektedir.

Tarihlendirme

Lüle hamur ve astar özellikleri ile ölçüleri dikkate alındığında 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.

Fotoğraf 3.72. Kat. No: 24.

Fotoğraf 3.73. Kat. No: 24.

Fotoğraf 3.74. Kat. No: 24.

Çizim 3.90. Kat. No: 24.

Çizim 3.91. Kat. No: 24.

Çizim 3.92. Kat. No: 24.

Çizim 3.93. Kat. No: 24.

Katalog No: 25			
Fotoğraf No:	3.75.- 3.77.		
Çizim No:	3.94.- 3.97.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.313		
Buluntu Yeri/Tarihi:	8-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.1 cm	Yükseklik:	2.1 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Ancak çanak yedi parça şeklinde derin yivlere ayrılmış ve böylelikle bir çiçek görünümü kazandırılmıştır. Bu tasarım kalıpla oluşturulmuş olmalıdır. Çanak ile duman yolu bağlantısı şişkin bir omurga ile sağlanmıştır. Silindirik duman yolu ağza doğru genişlemekte, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Lülede süsleme unsuru olarak, çanakta yivler arasına, bombeli bilezik ile basamak halkası arasında ve omurgada “V” biçiminde uygulanan rulet baskı görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lülenin ölçüleri ile hamur ve astar özellikleri 17. yüzyıl sonrasında, 18. yüzyıl içerisinde üretildiğini göstermektedir.</p>			

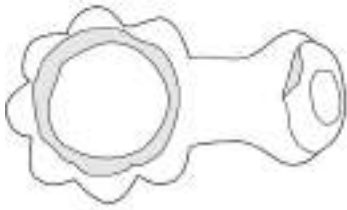
Fotoğraf 3.75. Kat. No: 25.

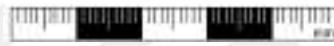
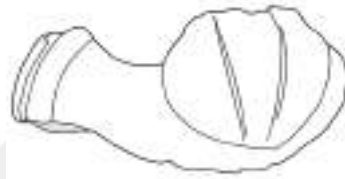
Fotoğraf 3.76. Kat. No: 25.

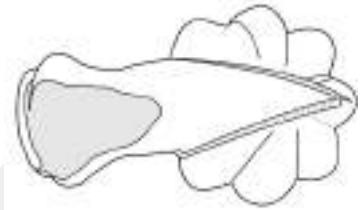
Fotoğraf 3.77. Kat. No: 25.

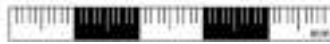
Çizim 3.94. Kat. No: 25.

Çizim 3.95. Kat. No: 25.

Çizim 3.96. Kat. No: 25.

Çizim 3.97. Kat. No: 25.

Katalog No: 26			
Fotoğraf No:	3.78.- 3.80.		
Çizim No:	3.98.- 3.101.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.470		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.3 cm	Yükseklik:	4.9 cm
Çanak Çapı:	3.2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak gövdeye doğru daralır ve yüksek tutulan gövde, ağza doğru çok az açılır. Lülenin bir yan yüzünde gövde, çanağa kadar kırılmıştır. Duman yolu, çanağa üçgen bitişli, şişkin bir omurga ile bağlanmaktadır. Silindirik duman yolu, bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlanmıştır.</p> <p>Lüle oldukça yoğun ve özenli işçilik gösteren bezemelere sahiptir. Çanak bombe yaptığı noktada, yatay doğrultuda uygulanan rulet baskı ile iki bölüme ayrılmıştır. Bu rulet baskının altında, yarım dairelerin yan yana eklenmesiyle oluşan tasarım çanağı dolaşır, her yarım daire içine küçük daireler yerleştirilmiştir. Rulet baskının üstünde, çanağın gövdeye yakın noktasında, eşit aralıklarla yerleştirilmiş yuvarlak formlu motifler çanağı çevreler. Çanaktan gövdeye geçişte geniş bir bordür bulunmaktadır. Bordürün içi, birbirini takip eden, iç içe geçmiş iki elips motifiyle bezelidir. Bu bordürden sonra ince bir bilezik görülür, bilezikten sonra gövde çanak ağızına doğru açılır. Bilezikten sonra ve çanak ağızına uygulanan kare karakterli rulet baskı gövdede</p>			

ayrı bir bordür oluşturmuştur. İki rulet baskı arasına, iki ucu aşağıda ve yukarıda “V” olarak açılan motifler, dikey olarak eşit aralıklarla yerleştirilmiştir. Her “V” formunun içinde “M” harfi benzeri motifler bulunmaktadır. Duman yolu üzerinde görülen bilezik yüzeyinde ise uç uca eklenmiş yay motifleri görülmektedir. Üçgen bitişli omurga etrafı rulet baskı ile vurgulanmıştır. Lüle yüzeyinde yer yer görülen küçük kırıklar dışında, astarda kullanıma bağlı ton değişiklikleri izlenmektedir. Özellikle çanağın bir yüzünde kararmalar oluşmuştur.

Tarihlendirme

Lüle ölçüleri, formu ve yoğun bezemeleri sebebiyle, 17. yüzyıl sonrasında lüle kullanımının yaygınlaştığı 18. yüzyıl içerisine tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 3.78. Kat. No: 26.

Fotoğraf 3.79. Kat. No: 26.

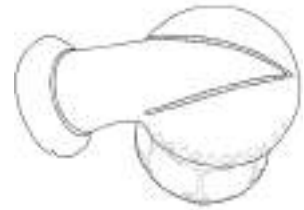
Fotoğraf 3.80. Kat. No: 26.

Çizim 3.98. Kat. No: 26.

Çizim 3.99. Kat. No: 26.

Çizim 3.100. Kat. No: 26.

Çizim 3.101. Kat. No: 26.

Katalog No: 27			
Fotoğraf No:	3.81.- 3.83.		
Çizim No:	3.102.- 3.105.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.538		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.3 cm	Yükseklik:	1.9 cm
Çanak Çapı:	3.2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında kırıklık bulunan lüle, basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan duman yolu doğrudan çanağa bağlanmıştır. Silindir formlu duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak, alt yüze kadar uzanan dikey şeritler ile bezenmiştir. Bombeli bilezikten hemen önce zikzak motifi duman yolunu çevrelemektedir. Bombeli bilezik ile basamak halkası arasında ince bir şerit bulunmaktadır Bezeme işleminin tamamı rulet baskı tekniği ile oluşturulmuştur. Lüle yüzeyinde, astarda kırıklar ve çatlaklar görülür.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra formu ve ölçüleri sebebiyle, 17. yüzyıl sonları ile 18. yüzyıl arasına tarihlenmektedir.</p>			

Fotoğraf 3.81. Kat. No: 27.

Fotoğraf 3.82. Kat. No: 27.

Fotoğraf 3.83. Kat. No: 27.

Çizim 3.102. Kat. No: 27.

Çizim 3.103. Kat. No: 27.

Çizim 3.104. Kat. No: 27.

Çizim 3.105. Kat. No: 27.

Katalog No: 28			
Fotoğraf No:	3.84.- 3.86.		
Çizim No:	3.106.- 3.109.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.859		
Buluntu Yeri/Tarihi:	35-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	2.3 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	1.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Sarımsı kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında ve duman yolu ağzında kırıklık bulunan lüle, yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Mevcut izlerden çanak üzerinde bir gövdenin yükseldiği anlaşılmaktadır. Duman yolu ile çanak bağlantısı omurga ile sağlanmıştır. Kısa tutulan silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bombeli bilezikten önce süsleme amaçlı, ince bir bilezik daha bulunmaktadır. Çanak yüzeyi ince şeritlerle dilimlenmiştir. Gövdede, yatay doğrultuda geniş bir bordür bulunmaktadır. Genişliği çanak ağzına kadar tutulan bu bordürün içi, zikzak motifi ile bezelidir. Astar görülen kırıklık ve çatlakların yanı sıra, ısıya bağlı ton değişiklikleri izlenmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle formu, tasarımı ve malzeme özellikleri dışında, 0.8 cm çapındaki duman yolu açıklığı nedeniyle, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.84. Kat. No: 28.

Fotoğraf 3.85. Kat. No: 28.

Fotoğraf 3.86. Kat. No: 28.

Çizim 3.106. Kat. No: 28.

Çizim 3.107. Kat. No: 28.

Çizim 3.108. Kat. No: 28.

Çizim 3.109. Kat. No: 28.

Katalog No: 29			
Fotoğraf No:	3.87.- 3.89.		
Çizim No:	3.110.- 3.113.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1334		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.2 cm	Yükseklik:	2.2 cm
Çanak Çapı:	2.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	1.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı büyük oranda kırık olarak günümüze ulaşan lüle, basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu çanağa doğrudan bağlanmaktadır. Ağza doğru genişleyen silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile nihayetlenmektedir. Çanak yüzeyi dikey doğrultuda, ince şeritlerle dilimlenmiştir. Bu şeritlerden sonra, yatay doğrultuda zikzak motifi çanak ağızını çevrelemektedir. Aynı bezeme duman yolu üzerinde, bombeli bilezikten hemen önce de uygulanmıştır. Astar da yer yer kırıklar görülmektedir. Lüle tasarım ve malzeme açısından, katalog numarası 27 olan eserle oldukça benzerdir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle tasarımı, malzemesi ve ölçüleri dikkate alınarak 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.</p>			

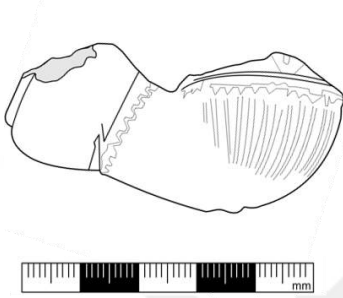
Fotoğraf 3.87. Kat. No: 29.

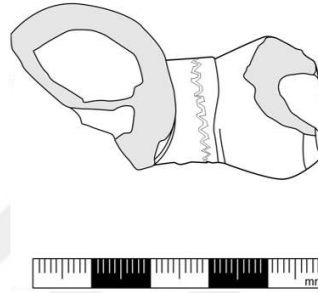
Fotoğraf 3.88. Kat. No: 29.

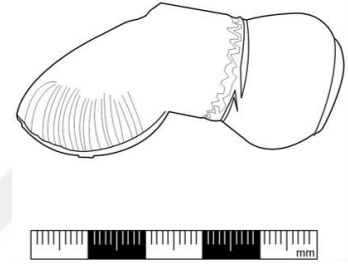
Fotoğraf 3.89. Kat. No: 29.

Çizim 3.110. Kat. No: 29.

Çizim 3.111. Kat. No: 29.

Çizim 3.112. Kat. No: 29.

Çizim 3.113. Kat. No: 29.

Katalog No: 30			
Fotoğraf No:	3.90.- 3.92.		
Çizim No:	3.114.- 3.117.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3847		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	2.4 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Siyah		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu ağzında ve çanak ağzında kırıklık bulanan lüle, basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yolu, çanak kısmına hafif şişkin ve üçgen uçla sonlanan omurga ile bağlanmıştır. Duman yolu üzerinde bombeli bileziğin bir kısmı görülmekte, devamında basamak halkasının mevcudiyeti ve tasarımı bilinmemektedir.</p> <p>Çanağın bombe yaptığı noktada, kare karakterli rulet baskı çanağı çevreler. Bu tasarım ile çanak yatay doğrultuda ikiye ayrılmıştır. Rulet baskı ile çanak ağzının arasında kalan boşluk, eşit aralıklarda yerleştirilmiş yedi, iri yaprak motifi ile bezenmiştir. Baskı tekniğinde yapılan yaprak motiflerinin iç tasarımı; üç bölüme ayrılarak uç noktasında bir eşkenar dörtgen ve üstte geniş alana yerleştiriliş, iki damla motifinden oluşmaktadır. Çanak ağzına geçişte yatay boş bir bordür görülmekte, çanak ağzında ise dikdörtgen karakterli rulet baskı uygulaması bulunmaktadır. Duman yolu üzerinde, çanağa yakın noktada ve bombeli bilezikten önce yatay şeritler bulunmaktadır. Bombeli bilezik yüzeyi ise eş aralıklarla yerleştirilmiş, dikdörtgen</p>			

motifleri ile bezelidir. Lülenin alt yüzünde, omurganın çanak ile birleştiği noktada “V” biçiminde, dikdörtgen karakterli rulet baskı bulunmaktadır. Lülenin astarı ve bezemelerinde aşınmalar vardır ve çanak içinde kullanıma dayalı işlenmeler görülmektedir.

Tarihlendirme

Lüle yapımında kullanılan siyah renkli astar ve hamur kullanımının yanı sıra görülen yoğun bezeme, lülenin 17. yüzyıl sonları ile 18. yüzyıl arasında yapılmış olduğunu göstermektedir.

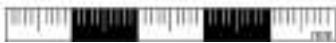
Fotoğraf 3.90. Kat. No: 30.

Fotoğraf 3.91. Kat. No: 30.

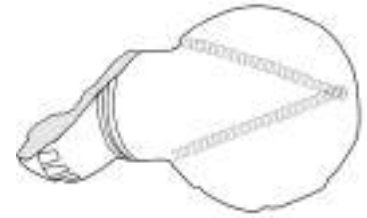
Fotoğraf 3.92. Kat. No: 30.

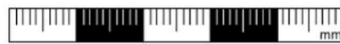
Çizim 3.114. Kat. No: 30.

Çizim 3.115. Kat. No: 30.

Çizim 3.116. Kat. No: 30.

Çizim 3.117. Kat. No: 30.

3.1.3. Torba anaklı Lüleler

Katalog No: 31			
Fotoğraf No:	3.93.- 3.95.		
Çizim No:	3.118.- 3.121.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.78		
Bulutnu Yeri/Tarihi:	Güneybatı sur kalıntısı/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	4.8 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Torba anaklı lüle tipindedir. Lüle gövdesinin bir bölümü ve duman yolu ağızı kırık ve noksandır. Çanak gövdeye doğru daralmıştır. Yüksek tutulan gövde, ağza doğru açılmaktadır. Silindirik duman yolu, doğrudan çanağa bağlanmıştır. Kısa tutulan duman yolu, karınalı bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>anak yüzeyi, alt yüze kadar uzanan kare karakterli rulet baskı ile bezenmiştir. anaktan gövdeye geçişte, yatay doğrultuda bir bordür bulunmaktadır. Bordürün içi yarım ay motifleri ile bezelidir. Gövde üzerinde yan yana yerleştirilen fiyonk motifleri vardır. Fiyonk motiflerinin altına ve üzerine uygulanan rulet baskı, bordür görünümünü oluşturmuştur. Bu tasarımın üzerinde ince bir bilezik gövdeyi dolaşmaktadır. Gövdenin ağıza yakın noktasında bir sıra, duman yolu üzerinde ise iki sıra olacak şekilde, kare karakterli rulet baskı bulunmaktadır. Lülenin alt yüzünde,</p>			

çanak merkezinde ve duman yolu üzerinde geometrik damga mevcuttur. İç içe iki daireden oluşan bu damgalar oldukça aşınmıştır. Astarıda yer yer küçük kırıklıklar bulunmakta, çanak içinde ise kullanıma bağlı is kararmaları görülmektedir.

Tarihlendirme

Lüle formu, boyutu ve malzemesi nedeniyle, 18. yüzyıla tarihlenir.

Fotoğraf 3.93. Kat. No: 31.

Fotoğraf 3.94. Kat. No: 31.

Fotoğraf 3.95. Kat. No: 31.

Çizim 3.118. Kat. No: 31.

Çizim 3.119. Kat. No: 31.

Çizim 3.120. Kat. No: 31.

Çizim 3.121. Kat. No: 31.

Katalog No: 32			
Fotoğraf No:	3.96.- 3.98.		
Çizim No:	3.122.- 3.125.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.158		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.7 cm	Yükseklik:	3.1 cm
Çanak Çapı:	3.6 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lülenin, çanak ağız ve bombeli bileziğinde kırıklık bulunmaktadır. Lüle torba çanaklı lüle tipindedir. Şişkince tutulan çanak ağza doğru daralmaktadır. Silindirik duman yolu ağza doğru genişlemekte ve bombeli bilezik ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi ince, dikey şeritlerle hareketlendirilmiştir. Çanağın alt noktasında yatay bir şerit bulunur. Bu şeridin altına ve üstüne yerleştirilen yarım daire motifleri ile bulut görünümü oluşturulmuştur. Aynı tasarım çanak ağzına yakın noktada da görülmektedir. Lülenin alt yüzünde, duman yolu ile çanağın birleştiği noktada “V” şeklinde rulet baskı bulunmaktadır. Yüzeyde küçük kırıklar ve astarda çatlaklar bulunmaktadır. Ayrıca özellikle çanak altında, astar renginin solduğu görülmektedir.</p>			

Tarihlendirme

Lüle çanak formu ve malzemesinin yanı sıra, bombeli bilezik ile sonlanan duman yoluna sahip olması nedeniyle, 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

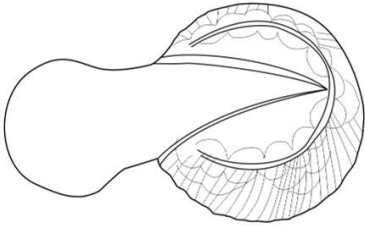
Fotoğraf 3.96. Kat. No: 32.

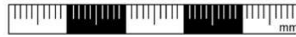
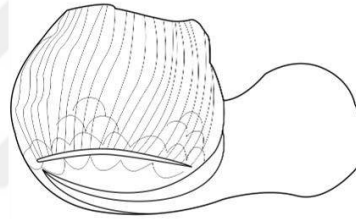
Fotoğraf 3.97. Kat. No: 32.

Fotoğraf 3.98. Kat. No: 32.

Çizim 3.122. Kat. No: 32.

Çizim 3.123. Kat. No: 32.

Çizim 3.124. Kat. No: 32.

Çizim 3.125. Kat. No: 32.

Katalog No: 33			
Fotoğraf No:	3.99.- 3.101.		
Çizim No:	3.126.- 3.129.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.272		
Buluntu Yeri/Tarihi:	12-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.4 cm	Yükseklik:	1.9 cm
Çanak Çapı:	2.7 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Torba çanaklı lüle tipindedir. Çanağı büyük oranda kırık olarak günümüze ulaşan lülenin, duman yolu doğrudan çanağa bağlanmaktadır. Kısa tutulan silindirik duman yolu, karinalı bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Karinalı bilezikten hemen önce süsleme amaçlı, ince bir bilezik daha görülmektedir. Çanak yüzeyi geniş aralıklarla dikey olarak yerleştirilen ince şeritlerle dilimlenmiştir. Astar da yer yer çatlaklar görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Duman yolu ağız çapının 1 cm'den düşük olması, 17. yüzyıl örneklerinde karşılaşılan bir uygulamadır. Ancak incelenen lülenin, hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra karinalı bilezik tasarımı, 17. yüzyılın sonları ile 18. yüzyıl arasına tarihlenmesini sağlamıştır.</p>			

Fotoğraf 3.99. Kat. No: 33.

Fotoğraf 3.100. Kat. No: 33.

Fotoğraf 3.101. Kat. No: 33.

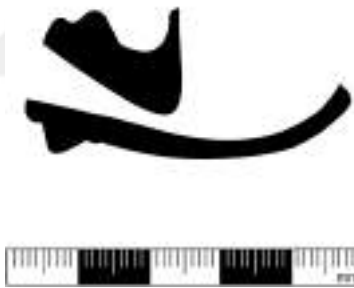
Çizim 3.126. Kat. No: 33.

Çizim 3.127. Kat. No: 33.

Çizim 3.128. Kat. No: 33.

Çizim 3.129. Kat. No: 33.

Katalog No: 34			
Fotoğraf No:	3.102.- 3.105.		
Çizim No:	3.130.- 3.133.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.463		
Buluntu Yeri/Tarihi:	10-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.7 cm	Yükseklik:	2 cm
Çanak Çapı:	2.7 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	Yazılı mühür		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağız kırık olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan silindirik duman yolu, ağza doğru açılmakta bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyinde, yatay olarak tek sıra şeklinde, eşit aralıklarla yerleştirilmiş bitkisel motifler bulunur. Bu motif daire içine alınmış stilize çiçek motifinden ibarettir. Motifleri altta ve üstte zikzak biçimli rulet baskı sınırlamaktadır. Lülenin alt yüzünde çanak ile duman yolunun birleştiği noktada, dikdörtgen karakterli rulet baskı “V” biçiminde uygulanmıştır. Duman yolunun yan yüzünde, çanak ile birleştiği noktada yazılı mühür bulunmaktadır. Mühürde “<i>Erkekler/Erkekler için</i>” anlamındaki “رجالي” (Ricali) ifadesi okunmaktadır. Astar da görülen küçük çatlaklar dışında, çanağın astar renginde ton değişiklikleri bulunmaktadır.</p>			

Tarihlendirme

Lülede görülen yoğun bezeme ve mühür kullanımı, 18. yüzyılda üretildiğini göstermektedir.

Fotoğraf 3.102. Kat. No: 34.

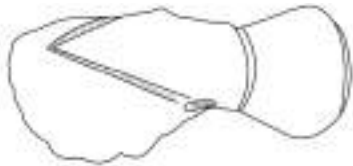
Fotoğraf 3.103. Kat. No: 34.

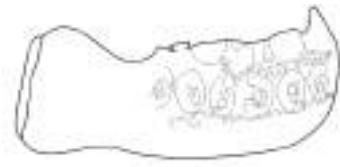
Fotoğraf 3.104. Kat. No: 34.

Fotoğraf 3.105. Kat. No: 34.

Çizim 3.130. Kat. No: 34.

Çizim 3.131. Kat. No: 34.

Çizim 3.132. Kat. No: 34.

Çizim 3.133. Kat. No: 34.

Katalog No: 35			
Fotoğraf No:	3.106.- 3.108.		
Çizim No:	3.134.- 3.136.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.803		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.1 cm	Yükseklik:	4.6 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Koyu kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Yazılı mühür		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolunun büyük bölümü kırık olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Çanak gövdeye doğru daralır. Çanak üzerinde yüksek tutulan gövdenin bir yan yüzü, ağızdan çanağa kadar kırıktır. Silindirik duman yolu çanağa doğrudan bağlanmaktadır. Duman yolu ağzının kırık olması sebebiyle, karınalı bilezikten sonra basamak halkasının mevcudiyeti ve tasarımı bilinmemektedir.</p> <p>Lüle oldukça özenli ve çeşitli bezemelere sahiptir. Çanak yüzeyi bombe yaptığı noktadan itibaren yatay, ince bir şerit ile iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölüm, çanak altından başlayan dikey çizgiler ile dilimlere ayrılmış, her dilimin uç noktasına birer kalp motifi yerleştirilmiştir. Yatay şeridin üzerinde ise peş peşe yerleştirilen yay motifleri çanağı dolaşmaktadır. Gövdede yatay doğrultuda, uç uca eklenmiş “V” motifleriyle bezemeli geniş bir bordür yer alır. Bordürde boş kalan yerler kafes şeklinde tarama ile bezenmiştir. Bordürden sonra ince bir bilezik gövdeyi dolaşmaktadır. Bilezik ile çanak ağızı arasında kalan boşluk, içi damla benzeri motiflerle bezeli, geniş bir</p>			

bordür olarak tasarlanmıştır. Duman yolu üzerinde, karınalı bilezikten hemen önce ince ince bir bilezik daha bulunmaktadır. Lülenin alt yüzünde, duman yolu üzerinde yuvarlak kartuş içine alınmış yazılı mühür bulunur.

Tarihlendirme

Lülede görülen yoğun bezeme, karınalı bilezik kullanımı ve yazılı mühür sebebiyle, 18. yüzyıla tarihlenir.

Fotoğraf 3.106. Kat. No: 35.

Fotoğraf 3.107. Kat. No: 35.

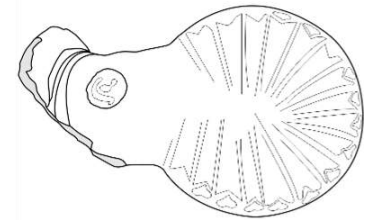
Fotoğraf 3.108. Kat. No: 35.

Çizim 3.134. Kat. No: 35.

Çizim 3.135. Kat. No: 35.

Çizim 3.136. Kat. No: 35.

Katalog No: 36			
Fotoğraf No:	3.109.- 3.111.		
Çizim No:	3.137.- 3.140.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.814		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.6 cm	Yükseklik:	2.5 cm
Çanak Çapı:	2.8 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Krem		
Astar Rengi:	Krem		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, kalıp		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Torba çanaklı lüle tipindedir. Ağıza doğru daralan çanak üzerinde kısa tutulan gövde yükselmektedir. Silindirik duman yolu, çanağa doğrudan bağlanmıştır. Kısa tutulan duman yolu üzerinde bombeli bilezik kullanılmıştır. Duman yolu üzerinde, bilezikten sonra rulet baskı ile yapılmış ince bir şerit bulunmaktadır. Çanak yüzeyi dikey şeritlerle dilimlidir ve bu tasarım lüle yapım aşamasında kalıpla oluşturulmuş olmalıdır. Astar da görülen küçük kırıkların yanı sıra alt yüzde, duman yolundan çanağa uzanan derin bit çatlak bulunmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lülenin ölçüleri ve malzemeleri dikkate alınarak, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.109. Kat. No: 36.

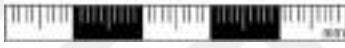
Fotoğraf 3.110. Kat. No: 36.

Fotoğraf 3.111. Kat. No: 36.

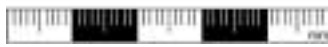
Çizim 3.137. Kat. No: 36.

Çizim 3.138. Kat. No: 36.

Çizim 3.139. Kat. No: 36.

Çizim 3.140. Kat. No: 36.

Katalog No: 37			
Fotoğraf No:	3.112.- 3.114.		
Çizim No:	3.141.- 3.144.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3840		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.3 cm	Yükseklik:	3.9 cm
Çanak Çapı:	2.8 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.2 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.8 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	Bitkisel damga		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolunun ve çanak ağzının bir bölümü kırık olan lüle, torba biçimli çanağa sahiptir. Hafif şişkin tutulan çanak gövdeye doğru daralmakta, çanak yüzünde silindirik formlu gövde yükselmektedir. Doğrudan çanağa bağlanan silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Lüle yüzeyi farklı karakterde olan, iki rulet baskı ile süslenmiştir. Balıksırtı biçimindeki rulet baskı çanaktan başlayarak, alt yüze doğru uzanmakta ve burada bir kısmı birleşmektedir. Gövdede ise birbirine paralel, üç sıra halinde yatay zikzak motifi bulunmaktadır. Duman yolunda dilimlenmiş bombeli bilezik dışında, alt yüzde çanağa yakın noktada stilize çiçek motifli damga yer almaktadır. Çanakta ve duman yolu üzerinde astar renginin koyulaştığı görülmektedir.</p>			

Tarihlendirme

Lüle çanak formu, bezeme özellikleri ve duman yolu ağız çapının 1.2 cm olması nedeniyle 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

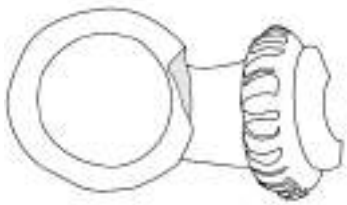
Fotoğraf 3.112. Kat. No: 37.

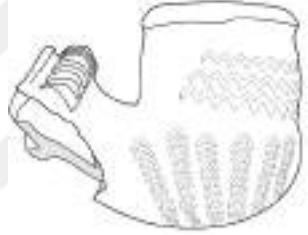
Fotoğraf 3.113. Kat. No: 37.

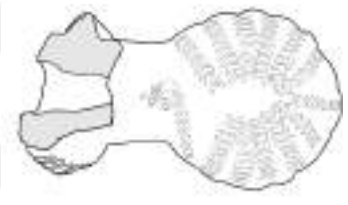
Fotoğraf 3.114. Kat. No: 37.

Çizim 3.141. Kat. No: 37.

Çizim 3.142. Kat. No: 37.

Çizim 3.143. Kat. No: 37.

Çizim 3.144. Kat. No: 37.

Katalog No: 38			
Fotoğraf No:	3.115.- 3.117.		
Çizim No:	3.145.- 3.148.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3841		
Buluntu Yeri/Tarihi:	C-2 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.5 cm	Yükseklik:	3.2 cm
Çanak Çapı:	2.6 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Açık gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Torba çanaklı lüle tipindedir. Sağlama yakın olan lülenin çanak ağzının bir bölümü kırık ve noksandır. Şişkin tutulan çanak gövdeye doğru daralmakta, çanak üzerinde silindirik gövde yükselmektedir. Duman yolu ile çanak bağlantısı doğrudan sağlanmıştır. Silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Lüle çanaktan gövdeye geçişte ve çanak ağzına yakın bir noktada, yatay doğrultuda uzanan, dikdörtgen karakterli rulet baskı ile bezelidir. Aynı rulet baskı bombeli bilezikten önce ve bombeli bilezik ile basamak halkası arasına uygulanmıştır. Duman yolu ile çanağın birleştiği noktada da kullanılan rulet baskı, arka yüzde birleşerek “V” şeklinde sonlandırılmıştır. Lüle yüzeyinde yer yer küçük kırıklıklar mevcuttur ve çanak ağzında kullanıma dayalı islenmeler görülmektedir. Ayrıca lülenin üst yüzünde, duman yolu üzerinde yapım tekniğine ait kalıp izi bulunmaktadır.</p>			

Tarihlendirme

Lülenin malzemesi ve ölçüleri dikkate alınarak, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasında tarihlenir.

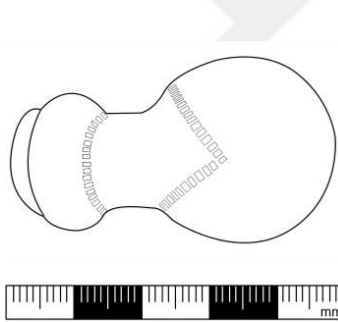
Fotoğraf 3.115. Kat. No: 38.

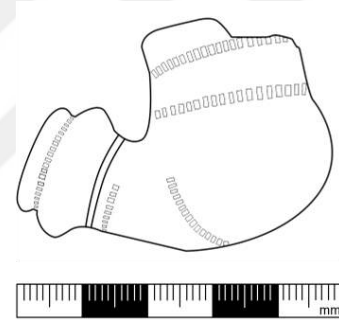
Fotoğraf 3.116. Kat. No: 38.

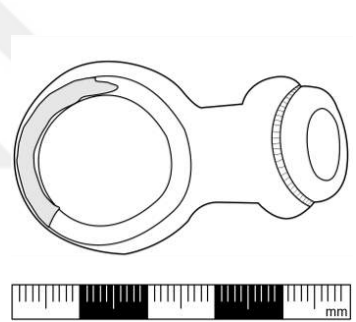
Fotoğraf 3.117. Kat. No: 38.

Çizim 3.145. Kat. No: 38.

Çizim 3.146. Kat. No: 38.

Çizim 3.147. Kat. No: 38.

Çizim 3.148. Kat. No: 38.

Katalog No: 39			
Fotoğraf No:	3.118.- 3.120.		
Çizim No:	3.149.- 3.152.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3842		
Buluntu Yeri/Tarihi:	B-3 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	3.1 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.3 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Şişkince tutulan çanak ağza doğru daralmakta, çanak üzerinde bir bölümü kırık gövde yükselmektedir. Çanak ile duman yolu bağlantısı hafif şişkin tutulan omurga ile sağlanmıştır. Silindirik duman yolu, karinalı bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Karinalı bilezikten hemen önce, süsleme amaçlı ince bir bilezik duman yolunu çevreler.</p> <p>Oldukça özenli işçiliğe sahip lülenin çanak kısmı geniş bir bordür olarak tasarlanmış; simetrik, uçları birbirine değen iki stilize yaprak motifini içeren halkalar, bordür içinde yatay doğrultuda, yan yana dizilerek tüm çanağı kuşatmıştır. Halkaların içi dahil olmak üzere bordür içinde kalan boş yüzeyler, ışınsal çizgiler ile kafes şeklinde taranmıştır. Alt yüzde, çanak ile duman yolu birleşimi, rulet baskı ile “V” şeklinde vurgulanmıştır. Karinalı bilezik yüzeyinde ise geometrik motifler bulunmaktadır.</p>			

Tarihlendirme

Lülenin hamur ve astar özellikleri, duman yolu ağız çapının 1 cm'den fazla olması ve lülede görülen yoğun bezeme unsurları 18. yüzyılda üretildiğini göstermektedir.

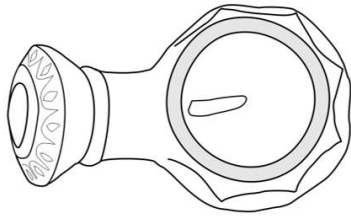
Fotoğraf 3.118. Kat. No: 39.

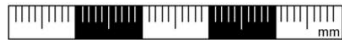
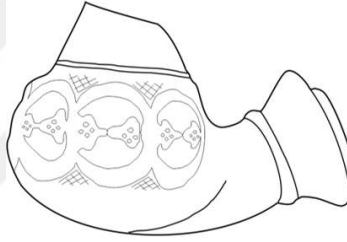
Fotoğraf 3.119. Kat. No: 39.

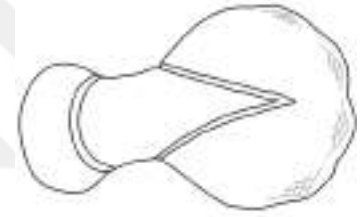
Fotoğraf 3.120. Kat. No: 39.

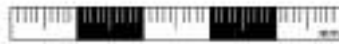
Çizim 3.149. Kat. No: 39.

Çizim 3.150. Kat. No: 39.

Çizim 3.151. Kat. No: 39.

Çizim 3.152. Kat. No: 39.

Katalog No: 40			
Fotoğraf No:	3.121.- 3.123.		
Çizim No:	3.153.- 3.156.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3843		
Buluntu Yeri/Tarihi:	B-3 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5 cm	Yükseklik:	3.7 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Açık gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Kalıp		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Torba çanaklı lüle tipindedir. Sağlama yakın olan lülenin yalnızca duman yolunun bir bölümü kırıktır. Ağza doğru daralan şişkin çanak üzerinde silindirik gövde yükselmektedir. Doğrudan çanağa bağlanan silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlandırılmıştır.</p> <p>Çanağın gövdeye yakın noktasında, eşit aralıklarla yerleştirilen dikey şeritler çanağı çevreler. Çanaktan gövdeye geçişte, birbirine paralel iki şerit bulunmaktadır. Gövde yüzeyinde, ağza yakın noktada tek bir şerit daha bulunmaktadır. Lülenin alt yüzünde kalıp yapımı olduğunu gösteren birleşme izi bulunur. Ayrıca lülede görülen söz konusu bezemelerin tümü, lüle yapım aşamasında kullanılan kalıp ile oluşturulmuştur. Astar da yer yer küçük kırıklar ve çatlakların yanı sıra, çanak içinde kullanıma bağlı is kararmaları gözlemlenmiştir.</p>			

Tarihlendirme

Lüle tasarımı ve kullanılan hamur ve astar özelliklerine bakılarak, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 3.121. Kat. No: 40.

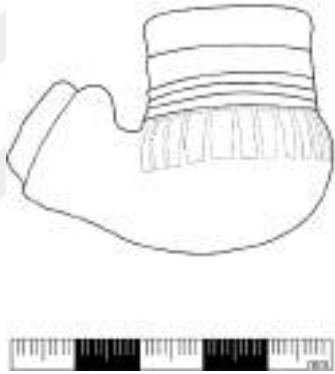
Fotoğraf 3.122. Kat. No: 40.

Fotoğraf 3.123. Kat. No: 40.

Çizim 3.153. Kat. No: 40.

Çizim 3.154. Kat. No: 40.

Çizim 3.155. Kat. No: 40.

Çizim 3.156. Kat. No: 40.

3.1.4. Silindir Çanaklı Lüleler

Katalog No: 41			
Fotoğraf No:	3.124.- 3.125.		
Çizim No:	3.157.- 3.159.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.587		
Bulutnu Yeri/Tarihi:	35-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.2 cm	Yükseklik:	4.4 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.5 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağının bir yan yüzü kırık olarak günümüze ulaşan eser, silindir çanaklı tiptedir. Silindirik duman yolu hafif şişkin bir omurga ile çanağa bağlanmıştır. Çanak herhangi bir bombe olmaksızın boru şeklinde yükselmektedir. Duman yolu, ağza doğru genişlemekte ve bilezik ile sonlanmaktadır.</p> <p>Lülenin çanağı oldukça sade tutularak, bezemeler duman yolu üzerinde yoğunlaşmıştır. Duman yolu ile çanağın birleştiği noktada rulet baskı bulunmaktadır. Bileziğe geçişte ışımsal çizgiden ibaret, birbirine paralel iki şerit duman yolunu çevreler. Bu şeritlerden sonra içi kafes tarama şeklinde bezeli bir bordür bulunmaktadır. Bilezik yüzeyi ise uç uca eklenen, yarım ay motifleri ile çevrenmiştir. Çanak içinde ve astarda kullanıma bağlı kararmalar izlenmektedir.</p>			

Tarihlendirme

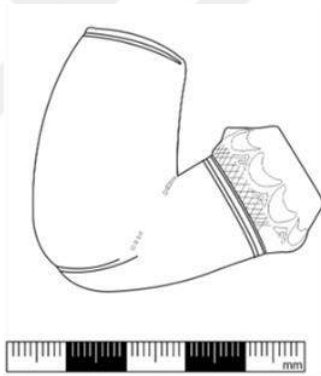
Lüle formu, hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra, duman yolu ağız çapının 1.5 cm olması nedeniyle, 18. yüzyıla tarihlenir.

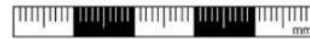
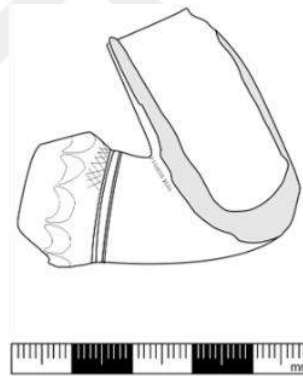
Fotoğraf 3.124. Kat. No: 41.

Fotoğraf 3.125. Kat. No: 41.

Çizim 3.157. Kat. No: 41.

Çizim 3.158. Kat. No: 41.

Çizim 3.159. Kat. No: 41.

Katalog No: 42			
Fotoğraf No:	3.126.- 3.128.		
Çizim No:	3.160.- 3.163.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3838		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.7 cm	Yükseklik:	3.9 cm
Çanak Çapı:	2.8 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.5 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Baskı, kalıp		
Bezeme Tekniği:	Kalıp		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında ve karinalı bileziğinde kırıklık bulunan lüle, silindir çanaklı lüle tipindedir. Çanak üzerinde, çanak ile aynı genişlikte tutulan gövde yükselir ve gövde çanak ağzına doğru dışbükey olarak açılmaktadır. Kısa tutulan silindirik duman yolu, çanağa doğrudan bağlanmakta, karinalı bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi eşit aralıklarla yerleştirilen, dikey şeritler ile hareketlendirilmiştir. Çanaktan gövdeye geçişte geniş bir bordür bulunur. Bordürün içi yan yana eklenen, dikey fiyonk motifleri ile bezelidir. Baskı tekniği ile yapılan bu motifler dışında bezemelerin, lülenin yapım aşamasında kullanılan kalıp ile oluşturulduğu mevcut izlerden anlaşılmaktadır. Yüzeyde görülen küçük kırıkların yanı sıra çanak altında, yüzeysel bir kırılma mevcuttur.</p>			

Tarihlendirme

Lüle çanak formu, tasarımı, ölçüleri ve özellikle 1.5 cm çapındaki duman yolu açıklığı nedeniyle 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

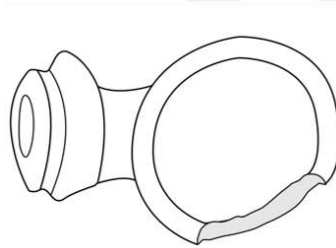
Fotoğraf 3.126. Kat. No: 42.

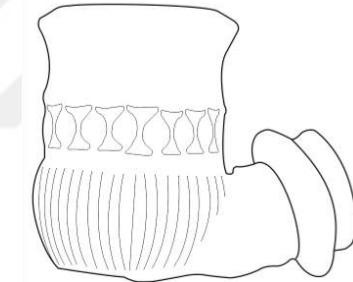
Fotoğraf 3.127. Kat. No: 42.

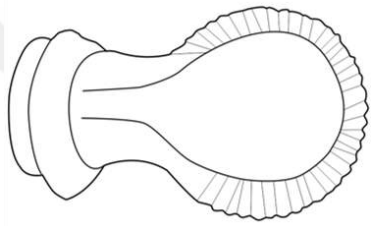
Fotoğraf 3.128. Kat. No: 42.

Çizim 3.160. Kat. No: 42.

Çizim 3.161. Kat. No: 42.

Çizim 3.162. Kat. No: 42.

Çizim 3.163. Kat. No: 42.

3.1.5. Lale Çanaklı Lüleler

Katalog No: 43			
Fotoğraf No:	3.129.- 3.131.		
Çizim No:	3.164.- 3.167.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3833		
Bulut Yeri/Tarihi:	B-3 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.7 cm	Yükseklik:	4 cm
Çanak Çapı:	3.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.3 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	3.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kırmızı		
Astar Rengi:	Kırmızı		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzından başlayarak bir bölümü kırık olan lüle, lale biçimli çanak tipindedir. Alt tarafta şişkin tutulan çanak, gövdede hafif daralarak, ağız kenarına doğru açılmaktadır. Çanak ve gövde bütünlük arz etmektedir. Duman yolu ile çanak bağlantısı, şişkince tutulan omurga ile sağlanmıştır. Silindirik formdaki duman yolu bombeli bilezik ile sonlanmıştır. Bombeli bilezik yüzeyi pahlanarak, çok yüzlü bir görünüm sağlanmıştır.</p> <p>Çanak yüzeyi, yatay doğrultuda dört sıra şeklinde uygulanan, damla ve üzerindeki yay motifinden oluşan kompozisyon ile bezelidir. Baskı tekniği ile yapılmış bu motifler, gövdeden başlayarak omurgaya kadar uzanmaktadır. Çanak ağız kenarında ise yatay doğrultuda, kafes tarama şeklinde tasarlanan bordür bulunmaktadır. Duman yolu üzerinde, bombeli bilezikten hemen önce, dikey dikdörtgen karakterli rulet baskı</p>			

bulunmaktadır. Aynı rulet baskı, alt yüzde omurganın etrafını “V” biçiminde dolandır. Lüle yüzeyinde yer yer küçük kırıklar bulunmaktadır. Ayrıca çanak içinde kullanıma bağlı is kararmaları izlenmiştir.

Tarihlendirme

Lale çanaklı lülelerin üretiminin, 19. yüzyıl ortalarından başlayarak, 20. yüzyıl başına kadar devam ettiği bilinmektedir. İncelenen eserin hamur ve astar özellikleri ile duman yolu ağız çapı, 19. yüzyıl ortalarında üretildiğini göstermektedir.

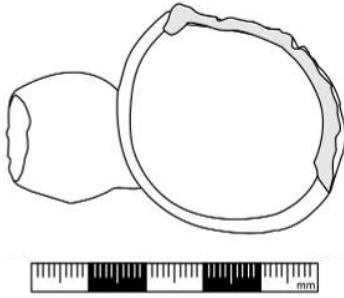
Fotoğraf 3.129. Kat. No: 43.

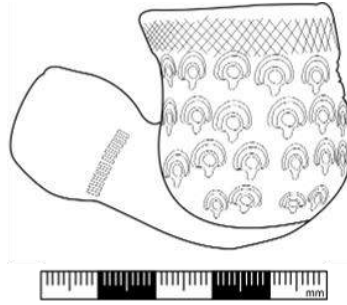
Fotoğraf 3.130. Kat. No: 43.

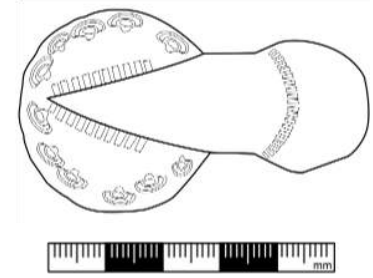
Fotoğraf 3.131. Kat. No: 43.

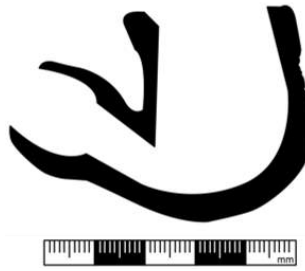
Çizim 3.164. Kat. No: 43.

Çizim 3.165. Kat. No: 43.

Çizim 3.166. Kat. No: 43.

Çizim 3.167. Kat. No: 43.

Katalog No: 44			
Fotoğraf No:	3.132.- 3.134.		
Çizim No:	3.168.- 3.171.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3836		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.2 cm	Yükseklik:	4.3 cm
Çanak Çapı:	2.6 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.4 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	3.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kırmızı		
Astar Rengi:	Kırmızı		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Lale çanaklı lüle tipindedir. Bir yan yüzünde, çanak ağzından bağlayarak gövdeye uzanan dikey kırıklık mevcuttur. Hafif şişkin tutulan çanak, gövdeye doğru daralmakta gövde ise genişleyerek, çokgen formlu ağız ile nihayetlenmektedir. Bütün olarak tasarlanan çanak ile gövde yüzeyi pahlanmıştır. Duman yolu ile çanak bağlantısı, üçgen uçla sonlanan omurga ile sağlanmıştır. Silindirik formlu duman yolu, bombeli bilezik ile sonlanmaktadır.</p> <p>Bir bütün olarak tasarlanan ve yüzeyi pahlanarak dilimlere ayrılan gövde ve çanak yüzeyinde, dilimlerin içerine yerleştirilen geometrik motifler bulunur. Yatay doğrultuda iki sıra şeklinde uygulanan bu motif, baskı tekniği ile oluşturulmuştur. Bombeli bilezik yüzeyini, uç uca eklenen yay motifleri çevreler. Lülenin alt yüzünde, omurgayı çevreleyen kare karakterli, rulet baskı bulunmaktadır. Çanak formu ve tasarımı açısından, Mardin Müzesi, Konya Etnografya Müzesi, Belgrad Kalesi ve Yunanistan'da ki örneklerle oldukça benzerdir (Bikic, 2012: 7; Erdoğan, 2019: 89;</p>			

Robinson, 1985: 191; Tanrıveren 2015:63).

Tarihlendirme

Lüle çanak formu ve duman yolu açıklığının 1.4 cm olması nedeniyle, 19. yüzyılın ortalarına tarihlenir. Değerlendirme bölümünde detaylı bir biçimde karşılaştırdığımız benzer örneklerinde, 19. yüzyıla tarihlendirildiği tespit edilmiştir.

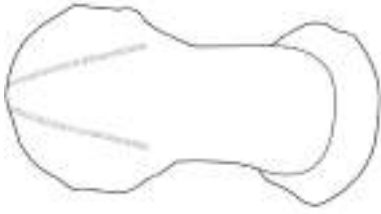
Fotoğraf 3.132. Kat. No: 44.

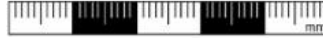
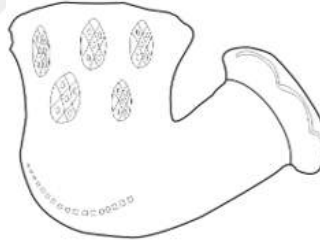
Fotoğraf 3.133. Kat. No: 44.

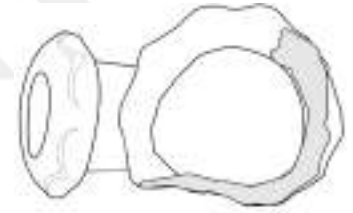
Fotoğraf 3.134. Kat. No: 44.

Çizim 3.168. Kat. No: 44.

Çizim 3.169. Kat. No: 44.

Çizim 3.170. Kat. No: 44.

Çizim 3.171. Kat. No: 44.

Katalog No: 45			
Fotoğraf No:	3.135.- 3.137.		
Çizim No:	3.172.- 3.175.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3844		
Buluntu Yeri/Tarihi:	C-2 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	6.5 cm	Yükseklik:	4.3 cm
Çanak Çapı:	3.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	4.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Kahverengi ve Sarı		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma, slip		
Mühür/Damga:	Bitkisel damga ve mühür		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağız kenarının bir kısmında kırıklık bulunan lüle, lale çanaklı lüle tipindedir. Bir bütün olarak tasarlanan çanak ile gövde yüzeyi pahlanmış ve genişleyerek, çokgen formlu ağız ile sonlandırılmıştır. Çanak ile duman yolu bağlantısı omurga ile sağlanmaktadır. Silindirik duman yolu ağza doğru genişleyerek, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyinde herhangi bir motif bulunmamakla birlikte, iki renkli astarın kullanılmasıyla yapılan, slip tekniği ile süslenmiştir. Sarı ve kahverengi tonlardaki astarların birbirine münavebeli olarak kullanılmasıyla çanak yüzeyine, ebruli mermer görünümü kazandırılmıştır. Slip tekniği ile astarlanan lale çanaklı lülelere, Divriği Kalesi Kazısı ve Bitlis Kalesi Kazısı lüle buluntuları arasında karşılaşılmaktadır (Budaktaş, 2020: 212, 218; Sağcan, 2019: 153). Bombeli bilezik yüzeyi, dikey ince çizgiler ile bezelidir. Duman yolunun yan yüzünde mühür bulunur, ancak oldukça aşındığından okunamayacak durumdadır. Çanağın alt yüzünde, hayat ağacı motifini</p>			

andıran bitkisel damga bulunmaktadır. Söz konusu damga, merkezde stilize ağaç motifi ile iki yanına yerleştirilen, iç içe geçmiş dairelerden oluşmaktadır. Bu bitkisel damganın benzerlerine, Hasankeyf Kazısı ve Cizre İçkale kazısı lüle buluntuları arasında karşılaşılmıştır (Ayhan, 2011:291; Karaaslan, 156-174). Çanak içinde kullanıma bağlı is karmaları ve astarda yer yer küçük kırıklar görülmektedir.

Tarihlendirme

Formu, malzeme ve ölçülerinin yanı sıra benzer örneklerle karşılaştırılmasının sonucunda, 19. yüzyılın ortalarında üretildiği tespit edilmiştir.

Fotoğraf 3.135. Kat. No: 45.

Fotoğraf 3.136. Kat. No: 45.

Fotoğraf 3.137. Kat. No: 45.

Çizim 3.172. Kat. No: 45.

Çizim 3.173. Kat. No: 45.

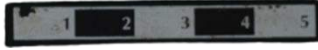

Çizim 3.174. Kat. No: 45.

Çizim 3.175. Kat. No: 45.

Katalog No: 46			
Fotoğraf No:	3.138.- 3.140.		
Çizim No:	3.176.- 3.179.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.812		
Buluntu Yeri/Tarihi:	28-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.6 cm	Yükseklik:	3 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağız kırık olan lüle lale çanaklı lüle tipindedir. Çanak ile gövde bütünlük arz eder. Şişkin çanak gövdeye doğru daralmakta, gövdeden ağza doğru genişlemektedir. Doğrudan çanağa bağlanan silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak alt yüzden başlayarak, ağza kadar uzanan dikey şeritler ile bezelidir. Duman yolu ile çanak arasında, içi zikzak motifiyle bezeli bordür bulunur. Rulet baskı tekniğinde uygulanan zikzak motifinde kayma olduğu görülür. Bombeli bilezik ile basamak halkası arasında ise dikey çizgilerden ibaret rulet baskı bulunmaktadır. Lülenin astarında küçük kırıklar ve renk solmaları izlenmiştir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çanak formu, tasarımı ve hamur özelliklerine bakılarak, 19. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir.</p>			

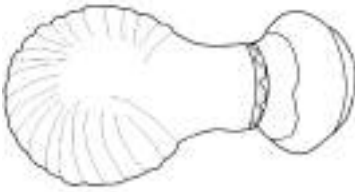
Fotoğraf 3.138. Kat. No: 46.

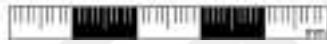
Fotoğraf 3.139. Kat. No: 46.

Fotoğraf 3.140. Kat. No: 46.

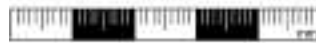
Çizim 3.176. Kat. No: 46

Çizim 3.177. Kat. No: 46.

Çizim 3.178. Kat. No: 46.

Çizim 3.179. Kat. No: 46.

3.1.6. Karinalı Çanaklı Lüleler

Katalog No: 47			
Fotoğraf No:	3.141.- 3.143.		
Çizim No:	3.180.- 3.183.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.67		
Bulutnu Yeri/Tarihi:	11-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	6.7 cm	Yükseklik:	2.9 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Açık gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Kalıp		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lüle karinalı çanaklı lüle tipindedir. Çanak yüzeyinde, alt yüze yakın noktada görülen keskin kırılma, bu tipe dahil edilmesini sağlamıştır. Çanak ile duman yolu bağlantısı, şişkin tutulan ve sivri üçgen uçla sonlanan omurga ile sağlanmıştır. Silindir formlu duman yolu, şişkin ve geniş tutulan bombeli bilezik ve ağza doğru dışbükey olarak genişleyen, basamak halkası ile sonlanmıştır.</p> <p>Çanak yüzeyi, kırılma yaptığı noktadan itibaren yatay bir şerit ile çevrelenmiştir. Bu şerit üzerinde, çanak ağzına kadar uzanan dikey şeritler ile çanak hareketlendirilmiştir. Duman yolu üzerinde, bombeli bilezikten önce süsleme amaçlı yapılan ince bir bilezik daha bulunur. Bombeli bilezik yüzeyi, çanakta görülen tasarım gibi ince şeritlerle dilimlenmiştir. Lülenin alt yüzünde, omurgada kalıp yapımı olduğunu gösteren birleşme izi bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu bezemelerin tümü, lüle yapım</p>			

aşamasında kullanılan kalıp ile oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Çanağın bir yan yüzünde küçük kırık bulunur. Lülenin formu ve tasarımı açısından, aynı kalıptan çıkmış olabilecek kadar benzeri, Wosinsky Mor Müzesi lüle örnekleri arasında tespit edilmiştir (Gaál, 2010: 49).

Tarihlendirme

Lüle açık renkli hamur ve astar kullanımı, formu, ölçüleri ve özellikle 0.8 cm çapındaki duman yolu ağız çapı sebebiyle 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

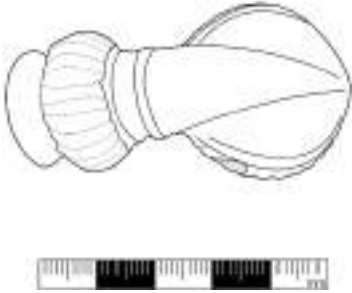
Fotoğraf 3.141. Kat. No: 47.

Fotoğraf 3.142. Kat. No: 47.

Fotoğraf 3.143. Kat. No: 47.

Çizim 3.180. Kat. No: 47.

Çizim 3.181. Kat. No: 47.

Çizim 3.182. Kat. No: 47.

Çizim 3.183. Kat. No: 47.

Katalog No: 48			
Fotoğraf No:	3.144.- 3.146.		
Çizim No:	3.184.- 3.187.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.586		
Buluntu Yeri/Tarihi:	35-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	3.2 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Sarımsı kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağında ve duman yolunun bir bölümünde kırıklık bulunan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Karinalı çanağın üzerinde, silindir şeklinde yükselen gövde bulunur. Duman yolu ile çanak bağlantısı, hafif şişkin tutulan omurga ile sağlanmıştır. Uzun tutulan silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlandırılmıştır. Lüle yüzeyinde herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Alt yüzde lülenin yapım tekniğine ait, kalıp izi mevcuttur.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çanak formu, malzemesi, duman yolu çapı ve uzunluğu nedeniyle 17. yüzyıla tarihlenir.</p>			

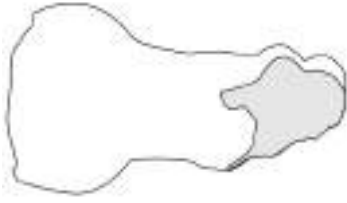
Fotoğraf 3.144. Kat. No: 48.

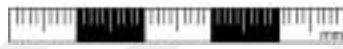
Fotoğraf 3.145. Kat. No: 48.

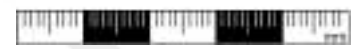
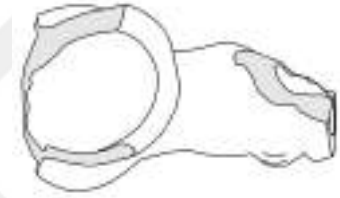
Fotoğraf 3.146. Kat. No: 48.

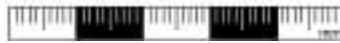
Çizim 3.184. Kat. No: 48.

Çizim 3.185. Kat. No: 48.

Çizim 3.186. Kat. No: 48.

Çizim 3.187. Kat. No: 48.

Katalog No: 49			
Fotoğraf No:	3.147.- 3.149.		
Çizim No:	3.188.- 3.191.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.804		
Buluntu Yeri/Tarihi:	28-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.4 cm	Yükseklik:	3.2 cm
Çanak Çapı:	2.8 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.2 cm	Çanak Ağız Çapı:	1.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında kırıklık bulunan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Mevcut durumdan çanağın üzerinde kısa bir gövdenin yükseldiği anlaşılır. Çanak ile duman yolu bağlantısı, şişkince tutulan omurga ile sağlanmıştır. Silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Çanağın karinasının üzerinde, baskı tekniği ile yapılan ve eşit aralıklarla yerleştirilen palmet motifleri bulunur. Çanağı çevreleyen bu motiflerin bazıları oldukça aşınmıştır. Alt yüzde, çanak ile omurganın birleştiği nokta rulet baskı ile vurgulanmıştır. Bu rulet baskının iki yanında, yan yana yerleştirilen geometrik motifler bulunur. Duman yolunun yan yüzünde, uçları sivri şekilde birleşen iki çizgiden ibaret, geometrik baskı görülür. Bombeli bilezik öncesinde yatay doğrultuda uzanan, birbirine paralel iki şerit duman yolunu dolaşır. Bombeli bilezik yüzeyi kısa, diyagonal çizgiler ile bezelidir.</p>			

Astarda yer yer görülen küçük kırıkların yanı sıra, lülenin hem alt hem de üst yüzünde, kalıp yapımı olduğunu gösteren, kalıp izi bulunmaktadır.

Tarihlendirme

Lüle çanak formu ve malzemesinin dışında, duman yolu ağız çapının 0.8 cm olması nedeniyle, 17. yüzyıla tarihlenir.

Fotoğraf 3.147. Kat. No: 49.

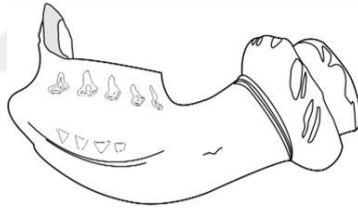
Fotoğraf 3.148. Kat. No: 49.

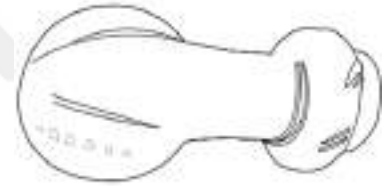
Fotoğraf 3.149. Kat. No: 49.

Çizim 3.188. Kat. No: 49.

Çizim 3.189. Kat. No: 49.

Çizim 3.190. Kat. No: 49.

Çizim 3.191. Kat. No: 49.

Katalog No: 50			
Fotoğraf No:	3.150.- 3.152.		
Çizim No:	3.192.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.815		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.5 cm	Yükseklik:	4.1 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Krem		
Astar Rengi:	Krem		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sadece çanağı günümüze ulaşan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Karinalı çanak üzerinde silindir formlu gövde yükselmektedir. Gövdenin bir kısmı da kırıktır. Duman yolu kırık olduğundan tasarımı bilinmemektedir.</p> <p>Karınanın altında ve üstünde, tek sıra şeklinde aralıklarla yerleştirilen, palmet motifleri çanağı çevreler. Çanaktan gövdeye geçişte ince bir bilezik mevcuttur. Bu bilezik üzerinde içi su dalgası motifliyle bezeli, yatay bordür gövdeyi dolaşmaktadır. Çanak ağzına yakın noktada, iki sıra çizgiden oluşan yatay şerit bulunur.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Kırıklık nedeniyle duman yolu ağız çapının tespit edilemediği lüle parçası, karinalı çanak formu, açık renkli hamur ve astar kullanımı sebebiyle 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.</p>			

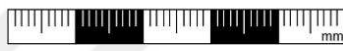
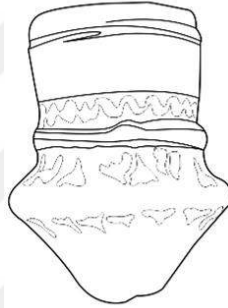
Fotoğraf 3.150. Kat. No: 50.

Fotoğraf 3.151. Kat. No: 50.

Fotoğraf 3.152. Kat. No: 50.

Çizim 3.192. Kat. No: 50.

Katalog No: 51			
Fotoğraf No:	3.153.- 3.155.		
Çizim No:	3.193.- 3.196.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.916		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Güneybatı sur kalıntısı/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.9 cm	Yükseklik:	2.2 cm
Çanak Çapı:	3.2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Geniş ve basık tutulan karinalı çanağın üzerinde kısa gövde yükselir. Duman yolu ile çanak, şişkince tutulan ve üçgen uçla sonlanan, omurga ile birbirine bağlanmıştır. Duman yolu, yüzeysel olarak pahlamıştır ve ağza doğru genişleyen bombeli bilezik ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanağın kırılma yaptığı noktada yatay bir şerit bulunur. Karinanın üstü, zikzak motifi ve zikzakların içlerine yerleştirilen dairelerle oluşan tasarım ile bezenmiştir. Baskı tekniği ile oluşturulan bu bezemelerin yer yer tahrip olduğu görülür. Duman yolu üzerinde, bileziğe geçişten önce yatay bir şerit bulunur. Bombeli bilezik yüzeyi yatay doğrultuda, dört sıra şeklinde uygulanan geometrik karakterli, rulet baskı ile bezelidir. Lülenin alt yüzünde, omurganın etrafını birbirine paralel iki çizgi, “V” biçiminde dolaşmaktadır. Çizgilerin etrafında ise bombeli bilezikte görülen rulet baskı tekrarlanmıştır.</p>			

Tarihlendirme

Lüle formu, malzemesi ve 0.7 cm çapındaki duman yolu ağız çapı sebebiyle 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 3.153. Kat. No: 51.

Fotoğraf 3.154. Kat. No: 51.

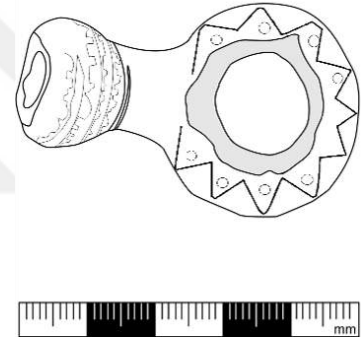
Fotoğraf 3.155. Kat. No: 51.

Çizim 3.193. Kat. No: 51.

Çizim 3.194. Kat. No: 51.

Çizim 3.195. Kat. No: 51.

Çizim 3.196. Kat. No: 51.

Katalog No: 52			
Fotoğraf No:	3.156.- 3.158.		
Çizim No:	3.197.- 3.200.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.868		
Buluntu Yeri/Tarihi:	31-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.8 cm	Yükseklik:	2.4 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.1 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Sarımsı kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lüle, karınalı çanaklı lüle tipindedir. Çanak üzerinde kısa bir gövde yükselir. Silindik formlu duman yolu, çanağa omurga ile bağlanmakta ve bombeli bilezik ile ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu üzerinde, bombeli bileziğe yakın noktada görülen ince bilezik dışında, lülede herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Lülenin alt yüzünde yapım tekniğine ait kalıp izi görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çanak formu, malzemesi ve 0.7 cm çapındaki duman yolu nedeniyle, 17. yüzyıla tarihlenir.</p>			

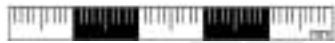
Fotoğraf 3.156. Kat. No: 52.

Fotoğraf 3.157. Kat. No: 52.

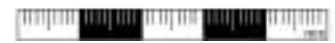
Fotoğraf 3.158. Kat. No: 52.

Çizim 3.197. Kat. No: 52.

Çizim 3.198. Kat. No: 52.

Çizim 3.199. Kat. No: 52.

Çizim 3.200. Kat. No: 52.

Katalog No: 53			
Fotoğraf No:	3.159.- 3.161.		
Çizim No:	3.201.- 3.204.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.918		
Buluntu Yeri/Tarihi:	26-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.2 cm	Yükseklik:	2.9 cm
Çanak Çapı:	3.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.1 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağzında kırıklık bulunan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Çanak ile duman yolu, şişkin tutulan ve üçgen uçla sonlanan omurga ile birbirine bağlanmaktadır. Kısa tutulan silindirik formlu duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmıştır.</p> <p>Çanak yüzeyi, keskin kırılma yaptığı noktanın üstünde, yan yana sıralanan “U” şeklindeki motiflerle bezenmiştir. Omurgadan başlayan dikey şeritler, karınaya kadar uzanmaktadır. Duman yolu üzerinde, bombeli bileziğe kadar uzanan dikey çizgiler bulunur. Bombeli bilezik yüzeyi “U” biçimli uygulanan baskı ile dilimlenmiştir. Basamak halkasının yüzü ise rulet baskı ile oluşturulan basit çentiklerle bezelidir. Aynı rulet baskı, omurga yüzünde altı sıra şeklinde ve omurgayı çevreleyen “V” şeklinde görülmektedir.</p>			

Tarihlendirme

Lüle açık renkli hamur ve astarının yanı sıra, çanak formu ve ölçüleri sebebiyle 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

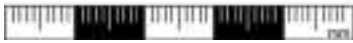
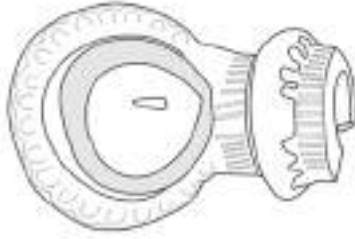
Fotoğraf 3.159. Kat. No: 53.

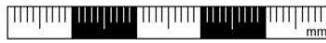
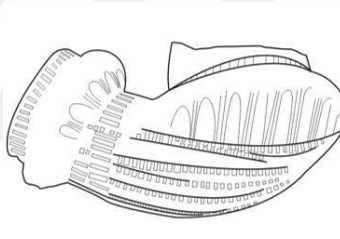
Fotoğraf 3.160. Kat. No: 53.

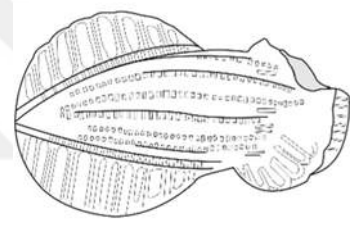
Fotoğraf 3.161. Kat. No: 53.

Çizim 3.201. Kat. No: 53.

Çizim 3.202. Kat. No: 53.

Çizim 3.203. Kat. No: 53.

Çizim 3.204. Kat. No: 53.

Katalog No: 54			
Fotoğraf No:	3.162.- 3.164.		
Çizim No:	3.205.- 3.208.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1524		
Buluntu Yeri/Tarihi:	8-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4 cm	Yükseklik:	2.5 cm
Çanak Çapı:	2.7 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.2 cm	Çanak Ağız Çapı:	1.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağız ve duman yolu ağzında kırıklık bulunan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Silindirik formlu duman yolu, sivri omurga ile çanağa bağlanmıştır. Çanak yüzeyi, kırılma yaptığı merkezden başlayarak çanak ağızına doğru uzanan, dikey şeritler ile bezenmiştir. Bunun dışında herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çanak formu, ölçüleri ve malzeme özellikleri nedeniyle 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.</p>			

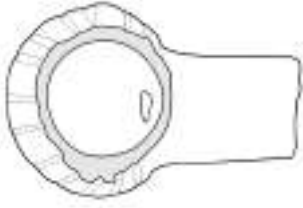
Fotoğraf 3.162. Kat. No: 54.

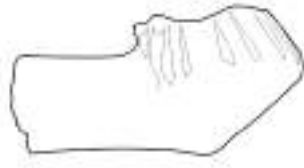
Fotoğraf 3.163. Kat. No: 54.

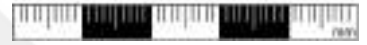
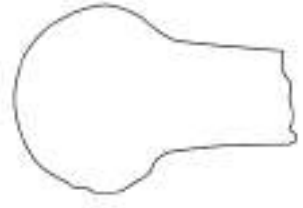
Fotoğraf 3.164. Kat. No: 54.

Çizim 3.205. Kat. No: 54

Çizim 3.206. Kat. No: 54.

Çizim 3.207. Kat. No: 54.

Çizim 3.208. Kat. No: 54.

Katalog No: 55			
Fotoğraf No:	3.165.- 3.167.		
Çizim No:	3.209.- 3.212.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3845		
Buluntu Yeri/Tarihi:	B-2 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.9 cm	Yükseklik:	2.4 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Siyah		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ve duman yolu bölümlerinde büyük oranda kırıklık ve noksanlık bulunan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Silindirik formlu duman yolu, hafif şişkin omurga ile çanağa bağlanmaktadır. Duman yolu kırık olduğundan bilezik ve basamak halkasının, mevcudiyeti ve tasarımı bilinmemektedir.</p> <p>Çanak karinadan başlayarak, ağza doğru uzanan dikey şeritler ile dilimlenmiştir. Bu dilimler arasında, kırıklık nedeniyle günümüze iki tanesi ulaşabilmiş stilize yaprak motifi bulunmaktadır. Kare karakterli rulet baskı, duman yolu üzerine ve omurga etrafına uygulanmıştır.</p>			
Tarihlendirme			
Lüle karinalı çanak formu ve ölçüleri nedeniyle 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.			

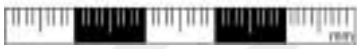
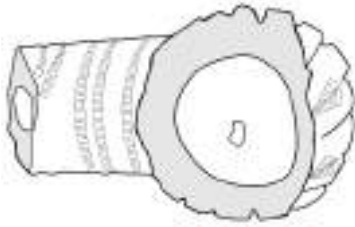
Fotoğraf 3.165. Kat. No: 55.

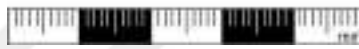
Fotoğraf 3.166. Kat. No: 55.

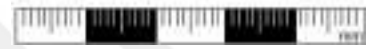
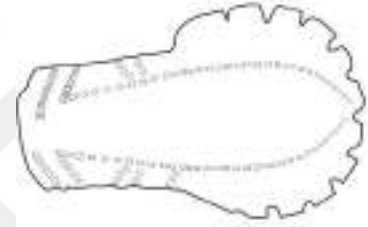
Fotoğraf 3.167. Kat. No: 55.

Çizim 3.209. Kat. No: 55.

Çizim 3.210. Kat. No: 55.

Çizim 3.211. Kat. No: 55.

Çizim 3.212. Kat. No: 55.

Katalog No: 56			
Fotoğraf No:	3.168.- 3.170.		
Çizim No:	3.213.- 3.216.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	4050		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk arası/2018		
Ölçüleri			
Uzunluk:	6 cm	Yükseklik:	2.9 cm
Çanak Çapı:	2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Karinalı çanaklı lüle tipindedir. Sağlam olarak günümüze ulaşmıştır. Karinalı çanak üzerinde silindirik gövde yükselir. Duman yolu ile çanak bağlantısı, sivri omurga ile sağlanmıştır. Uzun tutulan duman yolu, çok yüzlü forma sahip olup bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak bezemesiz olup çanaktan gövdeye geçişte, altta ve üstte iki şerit ile sınırlandırılmış, içi stilize yaprak motifleriyle bezeli bordür bulunur. Aynı tasarım duman yolu üzerinde, bilezikten önce de görülmektedir. Rulet baskı ile uygulanan bu motiflerde, özellikle duman yolu üzerinde kaymaların olduğu izlenir. Basamak halkasının yüzü basit çentiklerden ibaret, rulet baskı ile bezenmiştir. Astar da yer yer küçük kırıklar ve ton değişiklikleri görülmektedir. Ayrıca çanak içinde kullanıma bağlı is kararmaları bulunur.</p>			

Tarihlendirme

Lüle çanak formu, malzemesi ve ölçüleriyle 17. yüzyıla tarihlenir. Küçük tutulan çanağın yanı sıra uzun duman yolu, 17. yüzyıl başlarına tarihlenen, en erken lülelerde görülen bir tasarımdır.

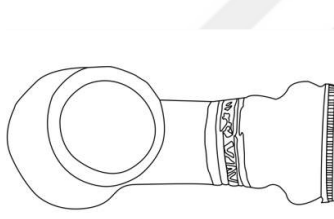
Fotoğraf 3.168. Kat. No: 56.

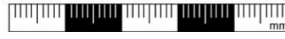
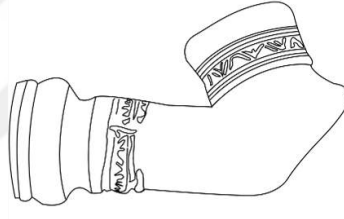
Fotoğraf 3.169. Kat. No: 56.

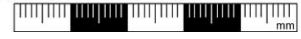
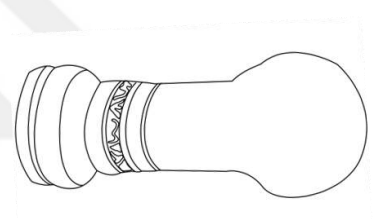
Fotoğraf 3.170. Kat. No: 56.

Çizim 3.213. Kat. No: 56.

Çizim 3.214. Kat. No: 56.

Çizim 3.215. Kat. No: 56.

Çizim 3.216. Kat. No: 56.

Katalog No: 57			
Fotoğraf No:	3.171.- 3.175.		
Çizim No:	3.217.- 3.221.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	4051		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk arası/2018		
Ölçüleri			
Uzunluk:	7.6 cm	Yükseklik:	4.2 cm
Çanak Çapı:	3.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2.5 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Yazılı silindir mühür, geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağız kırık olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Çanak ile duman yolu bağlantısı, çanak altında keskin bir kırılma yapan sivri omurga ile sağlanmıştır. Uzun tutulan sekizgen formdaki duman yolu, bombeli bilezik ve ağza doğru genişleyen basamak halkası ile sonlanmaktadır.</p> <p>Çanağın ön yüzünde geometrik damga bulunmaktadır. Bu damga, merkezde yarım ay motifi ve yarım ay motifinin üstüne ve iki yanına yerleştirilen “3” sayısı şeklindeki motiften oluşmaktadır. Çanağın kırılma yaptığı noktaya ve çanak ağzına, basit çentiklerden ibaret rulet baskı uygulanmıştır. Aynı rulet baskı duman yolu üzerinde, bombeli bilezik ve basamak halkası arasında da görülür. Çanak ağzında ince bir şerit çanağı çevreler. Sekizgen formdaki duman yolu üzerinde, sekizgenin her yüzüne birer tane olmak üzere yerleştirilen stilize ağaç motifi bulunur. Bombeli bilezikten hemen önce, Arap alfabesi ile yazılmış, silindir mührü barındıran bordür mevcuttur.</p>			

Silindir mühürde “لقاء المحبوب بالمحوب” (Lekâ al-Mahbûb-bîl Mahbûb) “Sevenin sevdiği ile kavuşması/ buluşması” ifadesi yazılmıştır. Şişkin tutulan bombeli bilezik yüzeyi ise diyagonal çiziklerle dilimlenmiştir. Lülenin astarında yer yer küçük kırıklar ve çanak içinde kullanıma bağlı is kararmaları izlenmektedir.

Tarihlendirme

17. yüzyıl başında üretilen lülelerin, Batı’da üretilen lülelere benzer, küçük çanağa ve uzun duman yoluna sahip olduğu bilinmektedir³. Eser formu, malzemesi ve ölçüleri sebebiyle 17. yüzyıla tarihlenmektedir.

Fotoğraf 3.171. Kat. No: 57.

Fotoğraf 3.172. Kat. No: 57.

Fotoğraf 3.173. Kat. No: 57.

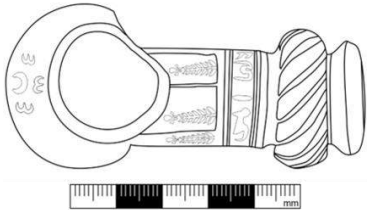

Fotoğraf 3.174. Kat. No: 57.

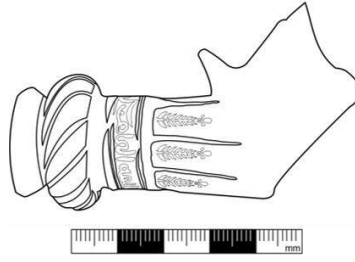

Fotoğraf 3.175. Kat. No: 57.

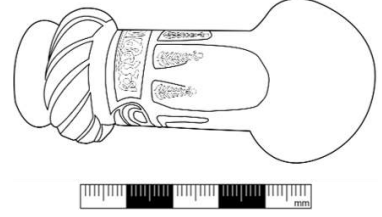
³ Osmanlı döneminde lüle formlarının gelişimi, değerlendirme bölümünün “Tarihlendirme” başlığı altında incelenmiştir. Ancak, Osmanlı gibi geniş topraklara yayılan bir medeniyet için formların eş zamanlı gelişmesi pek mümkün değildir. Bu nedenle eserlerin tarihlendirilmesi, yüzyıllar aralığında yapılmıştır.

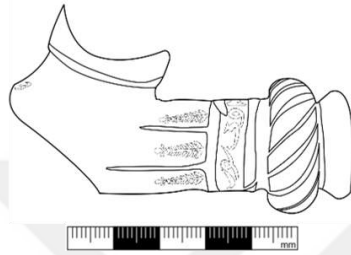
Çizim 3.217. Kat. No: 57.

Çizim 3.218. Kat. No: 57.

Çizim 3.219. Kat. No: 57.

Çizim 3.220. Kat. No: 57.

Çizim 3.221. Kat. No: 57.

3.1.7. Disk Çanaklı Lüleler

Katalog No: 58			
Fotoğraf No:	3.176.- 3.178.		
Çizim No:	3.222.- 3.225.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1A		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Güneybatı sur kalıntısı/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4 cm	Yükseklik:	1.8 cm
Çanak Çapı:	3.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.3 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Bitkisel damga		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı büyük oranda kırık olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Çanak geçiş tutularak, alt yüzde disk biçimini oluşturmuştur ve dairesel olarak ağza doğru yükselmektedir. Kısa tutulan silindirik duman yolu, çanağa doğrudan bağlanmakta, bombeli bilezik ile nihayetlenmektedir.</p> <p>Çanak yüzeyi, mevcut durumundan anlaşıldığı üzere su dalgası motifi ile bezenmiştir. Duman yolunun bir yan yüzünde, papatya benzeri bitkisel damga yer alır. Bombeli bilezikten önce içi dikey çiziklerden ibaret, ince şerit duman yolunu çevreler. Bombeli bilezik yüzeyi ise yarım ay motifleri ile bezelidir. Çanağın alt yüzünde, kırıklık nedeniyle tam okunamayan bitkisel damga mevcuttur.</p>			

Tarihlendirme

Disk çanaklı lüleler, 18. yüzyılın sonlarından başlayarak 19. yüzyılda yaygın görülen bir tiptir. İncelenen eserin diskinin belirgin olmaması ve duman ağız çapının 1.3 cm olması nedeniyle, 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

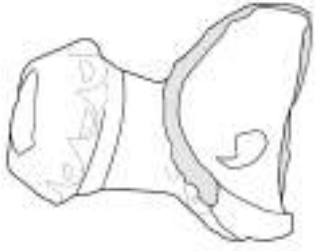
Fotoğraf 3.176. Kat. No: 58.

Fotoğraf 3.177. Kat. No: 58.

Fotoğraf 3.178. Kat. No: 58.

Çizim 3.222. Kat. No: 58.

Çizim 3.223. Kat. No: 58.

Çizim 3.224. Kat. No: 58.

Çizim 3.225. Kat. No: 58.

Katalog No: 59			
Fotoğraf No:	3.179.- 3.181.		
Çizim No:	3.226.- 3.229.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1335		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.2 cm	Yükseklik:	1.9 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.4 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kırmızı		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı kırık ve noksan olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Çanağın altı disk biçiminde olup kaideyi andırmaktadır. Kısa tutulan silindirik duman yolu, çanağa doğrudan bağlanmış ve bombeli bilezik ile ona bitişik basamak halkasıyla sonlandırılmıştır.</p> <p>Duman yolu üzerinde, bombeli bilezikten hemen önce dikdörtgen karakterli rulet baskı bulunur. Bu baskıda yer yer kaymaların olduğu gözlemlenmektedir. Çanak altında ise birbirine paralel iki çizgiden oluşan rulet baskı “V” biçiminde uygulanmıştır</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çanak formu, malzemesi ve duman yolu açıklığının 1.4 cm olması nedeniyle, 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.</p>			

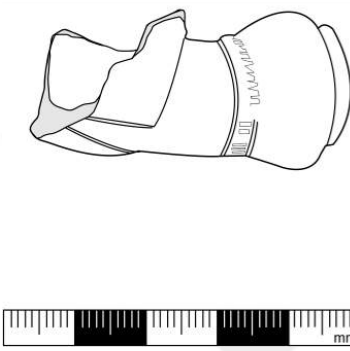
Fotoğraf 3.179. Kat. No: 59.

Fotoğraf 3.180. Kat. No: 59.

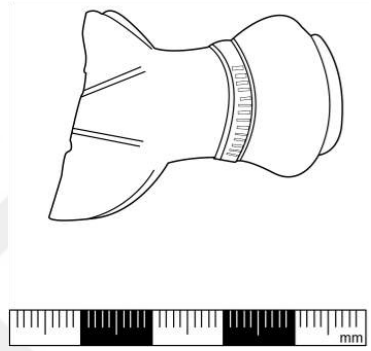
Fotoğraf 3.181. Kat. No: 59.

Çizim 3.226. Kat. No: 59.

Çizim 3.227. Kat. No: 59.

Çizim 3.228. Kat. No: 59.

Çizim 3.229. Kat. No: 59.

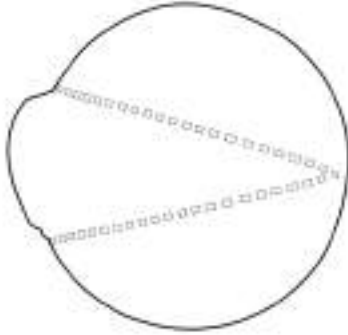
Katalog No: 60			
Fotoğraf No:	3.182.- 3.183.		
Çizim No:	3.230.- 3.231.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.585		
Buluntu Yeri/Tarihi:	35-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.4 cm	Yükseklik:	1.2 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Disk çanaklı lüle tipindedir, çanağın sadece disk bölümü günümüze ulaşmıştır. Diskin üzerinde çapı daha küçük tutulan çanağın yükseldiği anlaşılır. Lülede bezeme unsuru olarak yalnızca alt yüzde sivri omurgayı çevreleyen, dikdörtgen karakterli rulet baskı görülür.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lülenin çanak formunun yanı sıra hamurunun renginde astarlı olması sebebiyle, 18. yüzyıl sonları ile 19. yüzyıl arasına tarihlendirilir.</p>			

Fotoğraf 3.182. Kat. No: 60.

Fotoğraf 3.183. Kat. No: 60.

Çizim 3.230. Kat. No: 60.

Çizim 3.231. Kat. No: 60.

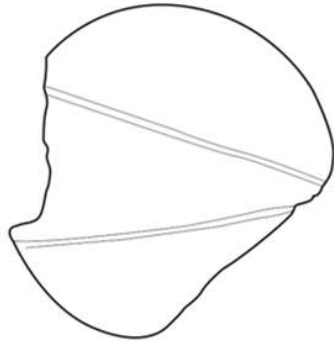
Katalog No: 61			
Fotoğraf No:	3.184.- 3.185.		
Çizim No:	3.232.- 3.233.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.822		
Buluntu Yeri/Tarihi:	13-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.1 cm	Yükseklik:	1.4 cm
Çanak Çapı:	2.6 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	-
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Disk çanaklı lüle tipindedir, çanağın sadece disk bölümü günümüze ulaşmıştır. Diskin üzerinde çapı daha küçük tutulan çanağın yükseldiği anlaşılır. Lülede bezeme unsuru olarak yalnızca alt yüzde sivri omurgayı çevreleyen, birbirine paralel iki çizgiden ibaret, rulet baskı görülür.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Disk çanaklı lüle tipine dahil olması ve kullanılan hamur ile aynı renkte astara sahip olması nedeniyle lüle parçası, 18. yüzyıl sonları ile 19. yüzyıla arasında tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.184. Kat. No: 61.

Fotoğraf 3.185. Kat. No: 61.

Çizim 3.232. Kat. No: 61.

Çizim 3.233. Kat. No: 61.

Katalog No: 62			
Fotoğraf No:	3.186.- 3.188.		
Çizim No:	3.234.- 3.237.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.817		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	6.2 cm	Yükseklik:	4.2 cm
Çanak Çapı:	2.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Koyu kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Kalıp		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağız kırık olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Çanak diskten sonra kademelenme yaparak, silindir formda yükselen gövdeye sahiptir. Duman yolu ile çanak bağlantısı, şişkin tutulan ve üçgen uçla sonlanan omurga ile sağlanmıştır. Silindir formu duman yolu bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmıştır.</p> <p>Lülenin hem alt hem de üst yüzünde, kalıp yapımı olduğunu gösteren birleşme izleri mevcuttur. Çanaktan gövdeye geçişte ve duman yolu üzerinde bombeli bilezikten önce görülen, bezeme amaçlı ince şeritlerin de lüle yapımında kullanılan kalıp ile oluşturulduğu anlaşılmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Disk çanaklı lülelerin en geç örneklerinden birini teşkil eden lüle, malzemesi, büyük boyutlu olması ve tasarımı sebebiyle 19. yüzyılın sonlarına tarihlenir.</p>			

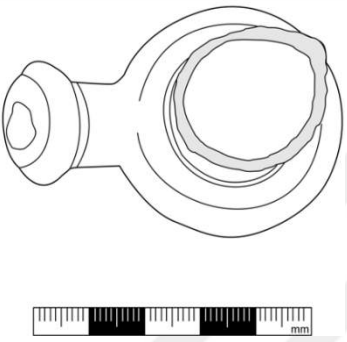
Fotoğraf 3.186. Kat. No: 62.

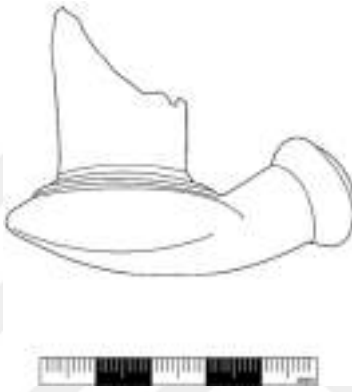
Fotoğraf 3.187. Kat. No: 62.

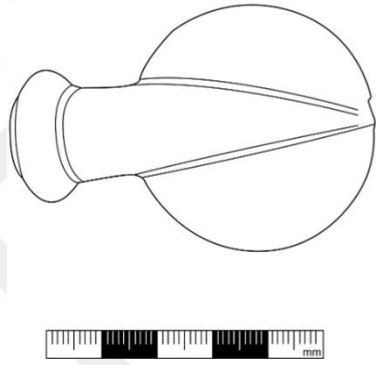
Fotoğraf 3.188. Kat. No: 62.

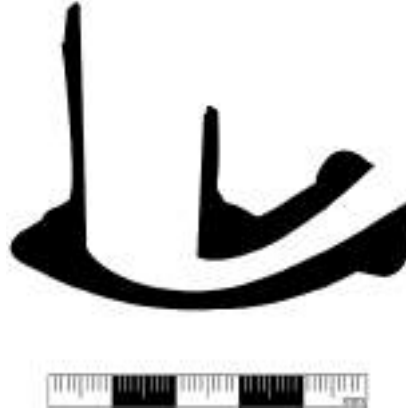
Çizim 3.234. Kat. No: 62.

Çizim 3.235. Kat. No: 62.

Çizim 3.236. Kat. No: 62.

Çizim 3.237. Kat. No: 62.

Katalog No: 63			
Fotoğraf No:	3.189.- 3.191.		
Çizim No:	3.238.- 3.241.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3839		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	5.3 cm	Yükseklik:	3.4 cm
Çanak Çapı:	3.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.5 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Çanak Ağız Çapı:	-
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kırmızı		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak ağız kırık olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Disk biçiminde olan çanak altında kaide oluşturulmuştur. Çanak bombe yaparak, silindirik formda yükselen gövdeye sahiptir. Gövde ile çanak bütünlük arz etmektedir. Doğrudan çanağa bağlanan silindirik formlu duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla nihayetlenmektedir. Çanak ve gövdede herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Duman yolu üzerinde, çanağa yakın noktada ince bir şerit bulunur. Çanak altında, kaidede ise “V” şeklinde uygulanan, dikdörtgen karakterli rulet baskı mevcuttur. Astar da yer yer küçük kırıklıklar görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çanak formu, malzemesi ve ölçüleri sebebiyle, 18. yüzyıl sonları ile 19. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

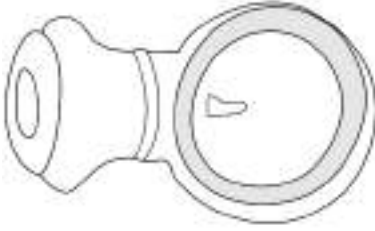
Fotoğraf 3.189. Kat. No: 63.

Fotoğraf 3.190. Kat. No: 63.

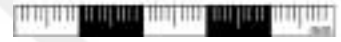
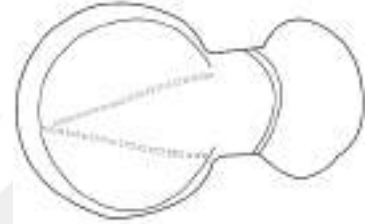
Fotoğraf 3.191. Kat. No: 63.

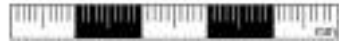
Çizim 3.238. Kat. No: 63.

Çizim 3.239. Kat. No: 63.

Çizim 3.240. Kat. No: 63.

Çizim 3.241. Kat. No: 63.

3.2. Duman Yolu Bulunmayan Kaideli Lüleler

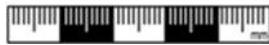
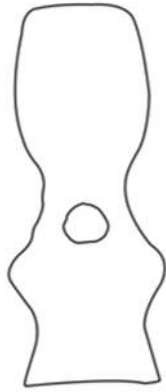
Katalog No: 64			
Fotoğraf No:	3.192.- 3.193.		
Çizim No:	3.242.- 3.244.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3762		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.9 cm	Yükseklik:	7 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Yuva Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.2 cm	Kaide Çapı:	2.4 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan lüle, çanağa doğru daralan çan biçimli kaideye sahiptir. Kaide üzerinde karinalı çanak bulunur. Karinalı çanakta çubuğun takılmasını sağlayan yuva yer alır. Çanak gövdeye doğru daralmakta, 1 cm kadar genişleyen gövde ağza doğru bombe yaparak yükselmektedir. Herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Astarta küçük kırıklar ve yapımında oluşan bozukluklar görülür. Ayrıca lüle yüzeyinde çark yapımı olduğunu gösteren izler mevcuttur.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle, tipi ve çark yapımı olması sebebiyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.</p>			

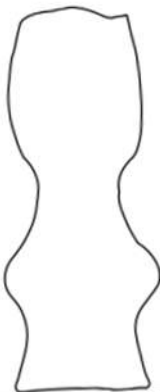
Fotoğraf 3.192. Kat. No: 64.

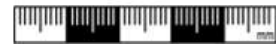
Fotoğraf 3.193. Kat. No: 64.

Çizim 3.242. Kat. No: 64.

Çizim 3.243. Kat. No: 64.

Çizim 3.244. Kat. No: 64.

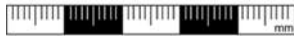
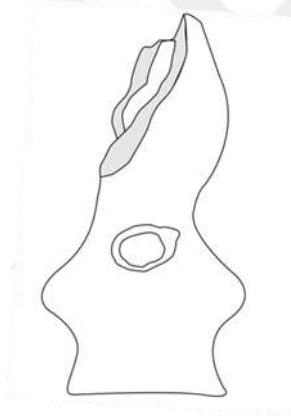
Katalog No: 65			
Fotoğraf No:	3.194.- 3.195.		
Çizim No:	3.245.- 3.247.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	4052		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk arası/2018		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.5 cm	Yükseklik:	6.6 cm
Çanak Çapı:	3.5 cm	Yuva Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Kaide Çapı:	2.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Kahverengi		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan lüle, çanağa doğru daralan çan biçimli kaideye sahiptir. Kaide üzerinde yükselen karinalı çanakta, çubuğun takılmasını sağlayan yuva açıklığı bulunur. Gövdeye doğru daralan çanak, bombe yaparak genişleyen gövdeye sahiptir. Gövdede dikey olarak çanağa uzanan kırıklık mevcuttur.</p> <p>Lülede herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Astar ve çanak içinde kullanıma bağlı is kararmaları görülür. Lüle yüzeyinde çark yapımı olduğunu gösteren izler bulunmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle formu, yapım tekniği ve bezemesiz oluşu sebebiyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl ilk yarısına tarihlendirilmektedir.</p>			

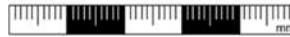
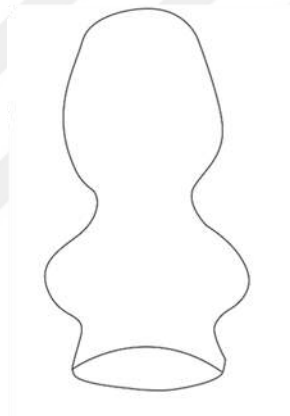
Fotoğraf 3.194. Kat. No: 65.

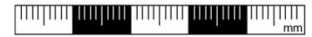
Fotoğraf 3.195. Kat. No: 65.

Çizim 3.245. Kat. No: 65.

Çizim 3.246. Kat. No: 65.

Çizim 3.247. Kat. No: 65.

Katalog No: 66			
Fotoğraf No:	3.196.- 3.198.		
Çizim No:	3.248.- 3.250.		
Bulunduğu Müze:	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi		
Envanter No:	3832		
Buluntu Yeri/Tarihi:	C-2 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.5 cm	Yükseklik:	3.6 cm
Çanak Çapı:	3.5 cm	Yuva Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Kaide Çapı:	2.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Krem		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Bitkisel damga		
Eserin Tanımı			
<p>Sağlama yakın olan lüle, duman yolu bulunmayan, kaideli lüle tipindedir. Disk biçiminde olan kaide üzerinde, basık yuvarlak formlu çanak bulunur. Çanakta çubuğun takılması için açılmış yuva yer alır. Çanak üzerinde silindir formda gövde yükselir. Gövde kademelenme yaparak ağız kısmında dar tutulmuştur.</p> <p>Lüle üzerinde bulunan bezemeler oldukça yoğun ve özenli işçilik gösterir. Çanağın kırılma yaptığı noktada ince bir bilezik çanağı tasarım olarak ikiye ayırmıştır. Bu bileziğin altında ve üstünde yatay olarak uzanan, dikdörtgen karakterli rulet baskı bulunur. Kaideden çanak merkezindeki bileziğe, bilezikten ise gövdeye uzanan, balık sırtı biçimindeki geometrik karakterli şeritler mevcuttur. Çanaktan gövdeye geçişte birbirine paralel, yatay iki sıra şeklinde dikdörtgen karakterli, rulet baskı uygulanmıştır. Kaide altında, merkezde yuvarlak kabara ve bu kabardan etrafa yayılan ışın demetlerinden oluşan, çiçek biçimli bitkisel damga yer alır. Merkezde ki bu damganın etrafını, baskı tekniği ile yapılan sekiz adet stilize çiçek motifi çevrelemektedir.</p>			

Kaidenin en geniş noktasını, uç uca eklenen dilimli yay motifleri ve bu motiflerin içine yerleştirilen lale biçimindeki çiçek motifleri dolaşmaktadır. Lüle sağlam olarak günümüze ulaşmış olsa da özellikle çanak astarında büyük kırıklıklar olduğu görülmektedir. Ayrıca çanak içinde ve çanak ağzında kullanıma bağlı is kararmaları oluşmuştur.

Tarhlendirme

Duman yolu bulunmayan, kaideli tipteki lüle malzemesi, yapım tekniği ve bezemeleri sebebiyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.

Fotoğraf 3.196. Kat. No: 66.

Fotoğraf 3.197. Kat. No: 66.

Fotoğraf 3.198. Kat. No: 66.

Çizim 3.248. Kat. No: 66.

Çizim 3.249. Kat. No: 66.

Çizim 3.250. Kat. No: 66.

Katalog No: 67			
Fotoğraf No:	3.199.- 3.201.		
Çizim No:	3.251.- 3.253.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.856		
Buluntu Yeri/Tarihi:	3 No'lu Burç/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.5 cm	Yükseklik:	3.8 cm
Çanak Çapı:	4.5 cm	Yuva Çapı:	1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Kaide Çapı:	3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Koyu Kahverengi		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan lüle, çan biçimli kaideye sahiptir. Kaide üzerinde gövdeye doğru daralan, çan biçimli çanak bulunur. Çanakta 1 cm çapında, çubuğun takılması için kullanılan, yuva açıklığı yer alır. Çanak üzerinde yükselen gövde kırıktır.</p> <p>Herhangi bir bezeme unsuru bulunmayan lülenin astarında bozukluklar bulunmaktadır. Ayrıca yüzeyde çark yapımı olduğunu gösteren izler mevcuttur.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle tipi, malzemesi ve tasarımı itibariyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl yarasına tarihlenir.</p>			

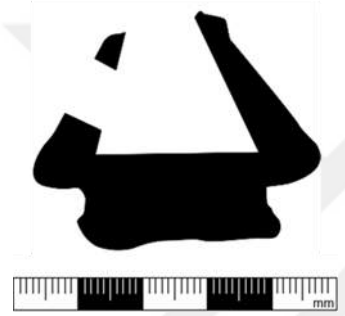
Fotoğraf 3.199. Kat. No: 67.

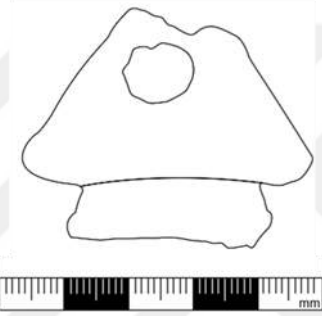
Fotoğraf 3.200. Kat. No: 67.

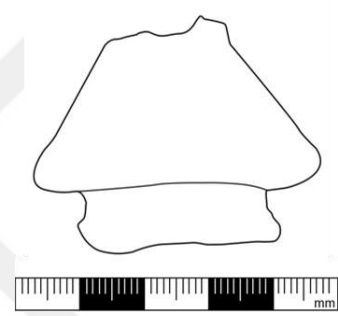
Fotoğraf 3.201. Kat. No: 67.

Çizim 3.251. Kat. No: 67.

Çizim 3.252. Kat. No: 67.

Çizim 3.253. Kat. No: 67.

Katalog No: 68			
Fotoğraf No:	3.202.- 3.204.		
Çizim No:	3.254.- 3.255.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1299		
Buluntu Yeri/Tarihi:	13-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.1 cm	Yükseklik:	5 cm
Çanak Çapı:	4.1 cm	Yuva Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Kaide Çapı:	3.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan lüle, çanağa doğru genişleyen kaideye sahiptir. Çanak gövdeye doğru daralmaktadır ve 0.7 cm çapında olan yuva açıklığına sahiptir. Çanak üzerinde genişleyerek, ağza doğru uzanan gövdenin mevcudiyeti mevcut durumundan anlaşılır.</p> <p>Lülede herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Astar da yapım aşamasında oluşan bozulmaların yanı sıra küçük kırıklar görülür. Ayrıca lüle yüzeyinde çark yapımı olduğunu gösteren izler mevcuttur.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Çark yapımı olan ve herhangi bir bezeme unsuru barındırmayan kaideli lüle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısı arasında üretilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.202. Kat. No: 68.

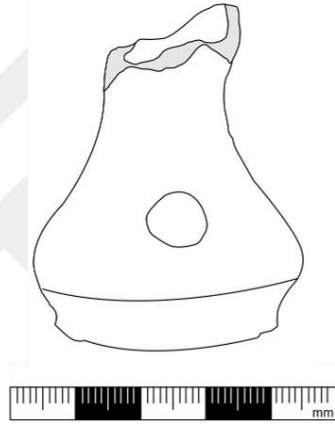
Fotoğraf 3.203. Kat. No: 68.

Fotoğraf 3.204. Kat. No: 68.

Çizim 3.254. Kat. No: 68.

Çizim 3.255. Kat. No: 68.

Katalog No: 69			
Fotoğraf No:	3.205.- 3.207.		
Çizim No:	3.256.- 3.258.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1523		
Buluntu Yeri/Tarihi:	8-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.6 cm	Yükseklik:	2.9 cm
Çanak Çapı:	3.6 cm	Yuva Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Kaide Çapı:	2.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan, kaideli lüle tipindedir. Çanağın üzerinde yükselen gövde günümüze ulaşmamıştır. Kaide, çanak ve gövde bütünlük arz etmektedir. Karınalı çanakta, çubuğun takılması için açılmış, 0.8 cm çapında yuva açıklığı yer alır.</p> <p>Herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Lülenin yüzeyinde yer alan, tüm yüzeyi yatay olarak çevreleyen dairesel izler, lülenin çark yapımı olduğunu göstermektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle tipi, malzemesi ve çark yapımı olması sebebiyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilir.</p>			

Fotoğraf 3.205. Kat. No: 69.

Fotoğraf 3.206. Kat. No: 69.

Fotoğraf 3.207. Kat. No: 69.

Çizim 3.256. Kat. No: 69.

Çizim 3.257. Kat. No: 69.

Çizim 3.258. Kat. No: 69.

Katalog No: 70			
Fotoğraf No:	3.208.- 3.210.		
Çizim No:	3.259.- 3.261.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.951		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.9 cm	Yükseklik:	2.7 cm
Çanak Çapı:	2.9 cm	Yuva Çapı:	0.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Kaide Çapı:	1.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Bej		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan kaideli lüle tipindedir. Kaide üzerinde, gövdeye doğru daralan çan biçimli çanak bulunur. Çanak yüzeyinde, çubuğun çanağa bağlanması için açılmış yuva açıklığı yer alır. Çanak üzerinde yer alan gövde kırık ve noksandır.</p> <p>Herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Yüzeyde yer alan izlerden lülenin çark yapımı olduğu anlaşılır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle formu, malzemesi ve çark yapımı olması sebebiyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.208. Kat. No: 70.

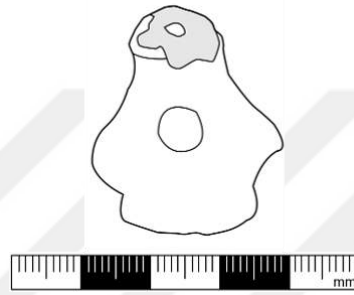
Fotoğraf 3.209. Kat. No: 70.

Fotoğraf 3.210. Kat. No: 70.

Çizim 3.259. Kat. No: 70.

Çizim 3.260. Kat. No: 70.

Çizim 3.261. Kat. No: 70.

Katalog No: 71			
Fotoğraf No:	3.211.- 3.213.		
Çizim No:	3.262.- 3.264.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1311		
Buluntu Yeri/Tarihi:	35-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.1 cm	Yükseklik:	3.3 cm
Çanak Çapı:	3.1 cm	Yuva Çapı:	0.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Kaide Çapı:	2.1 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Bej		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan, kaideli lüle tipindedir. Kaide, çanak ve gövde bütünlük arz eder. Karinalı çanak, gövdeye doğru daralmakta gövde ise kırık durumdadır. Çanakta çubuğun takılması için açılmış 0.7 cm çapında yuva açıklığı bulunur.</p> <p>Lülede herhangi bir bezeme unsuru görülmemekle birlikte, yüzeyinde çark yapımı olduğunu gösteren izler mevcuttur.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle çark yapımı ve duman yolu bulunmayan kaideli tipte olması sebebiyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.</p>			

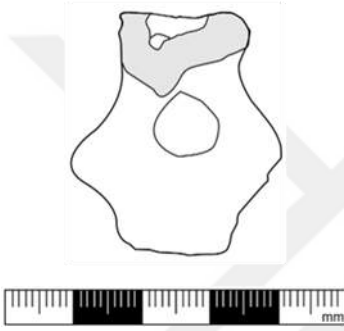
Fotoğraf 3.211. Kat. No: 71.

Fotoğraf 3.212. Kat. No: 71.

Fotoğraf 3.213. Kat. No: 71.

Çizim 3.262. Kat. No: 71.

Çizim 3.263. Kat. No: 71.

Çizim 3.264. Kat. No: 71.

Katalog No: 72			
Fotoğraf No:	3.214.- 3.216.		
Çizim No:	3.265.- 3.267.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1345		
Buluntu Yeri/Tarihi:	5-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.2 cm	Yükseklik:	3.4 cm
Çanak Çapı:	2.2 cm	Yuva Çapı:	0.6 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Kaide Çapı:	2.2 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Bej		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan lüle, çanağa doğru daralan yüksekçe tutulmuş kaideye sahiptir. Kaide üzerinde çan biçimli çanak yer alır. Çanakta çubuğun takılması için açılmış yuva yer alır. Çanak üzerinde yükselen gövde kırık ve noksandır.</p> <p>Çanak yüzeyinde herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Ayrıca çark yapımı olduğu yüzeydeki mevcut izlerden anlaşılmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle sahip olduğu formu, malzemesi ve çark yapımı olması nedeniyle, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.214. Kat. No: 72.

Fotoğraf 3.215. Kat. No: 72.

Fotoğraf 3.216. Kat. No: 72.

Çizim 3.265. Kat. No: 72.

Çizim 3.266. Kat. No: 72.

Çizim 3.267. Kat. No: 72.

Katalog No: 73			
Fotoğraf No:	3.217.- 3.219.		
Çizim No:	3.268.- 3.270.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1B		
Buluntu Yeri/Tarihi:	B-2 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3 cm	Yükseklik:	2.9 cm
Çanak Çapı:	3 cm	Yuva Çapı:	0.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Kaide Çapı:	2.3 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Çark		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Duman yolu bulunmayan kaideli lüle tipindedir. Kaide ve çanak bütünlük arz etmektedir. Çanakta çubuğun takılması için açılmış, 0.8 çapındaki yuva açıklığı yer alır. Çanak üzerinde yükselen gövde kırık ve noksandır.</p> <p>Lüle de herhangi bir bezeme unsuru bulunmamakla birlikte, yüzeyde yer alan izlerden çark yapımı olduğu anlaşılmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle tipi, malzemesi, yapım tekniği ve özensiz işçilik göstermesi bakımından, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.217. Kat. No: 73.

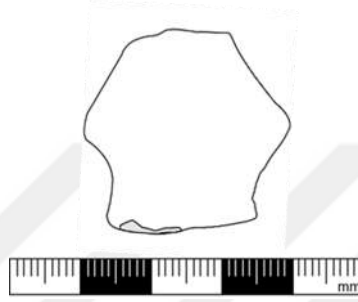
Fotoğraf 3.218. Kat. No: 73.

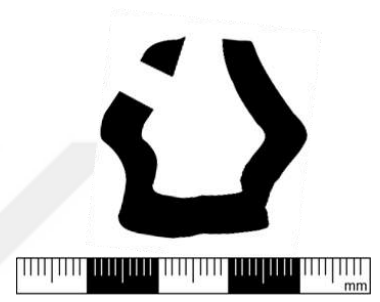
Fotoğraf 3.219. Kat. No: 73.

Çizim 3.268. Kat. No: 73.

Çizim 3.269. Kat. No: 73.

Çizim 3.270. Kat. No: 73.

3.3. Tipi Tespit Edilemeyen Lüle Parçaları

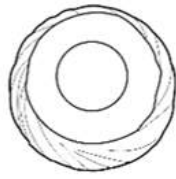
Katalog No: 74			
Fotoğraf No:	3.220.- 3.221.		
Çizim No:	3.271.- 3.273.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1C		
Bulut Yeri/Tarihi:	B-2 Açması/2010		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.3 cm	Yükseklik:	1.3 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Krem		
Astar Rengi:	Krem		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağın tamamı kırık olan lüleden sadece silindirik duman yolu günümüze ulaşmıştır. Duman yolu bombeli bilezik ile ona bitişik basamak halkasıyla sonlandırılmıştır. Bezeme unsuru olarak üç farklı rulet baskı görülür. Duman yolu üzerinde aralıklı uygulanmış, dikey çizgilerden ibaret rulet baskı bulunur. Aynı rulet baskı bombeli bilezik ile basamak halkası arasında da görülür. Bombeli bilezik yüzeyi ise bir sıra çentikten ibaret rulet baskı, bir sıra geometrik karakterli rulet baskının diyagonal olarak dizilmesiyle bezenmiştir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle açık renkli hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra, duman yolu ağız çapının 0.8 cm olması nedeniyle, 17. yüzyıla tarihlenir.</p>			

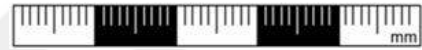
Fotoğraf 3.220. Kat. No: 74.

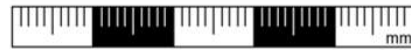
Fotoğraf 3.221. Kat. No: 74.

Çizim 3.271. Kat. No: 74.

Çizim 3.272. Kat. No: 74.

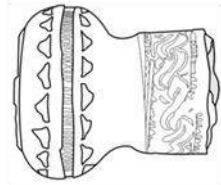

Çizim 3.273. Kat. No: 74.

Katalog No: 75			
Fotoğraf No:	3.222.		
Çizim No:	3.274.- 3.275.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.69		
Buluntu Yeri/Tarihi:	9-A Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.7 cm	Yükseklik:	2.6 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Koyu kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Silindirik duman yolu, bombeli bilezik ile ona bitişik kırık durumda olan basamak halkasıyla sonlanmıştır. Duman yolu üzerinde kare karakterli rulet baskı ile oluşturulmuş yatay bordür yer alır. Bu bordürün içi uç uca eklenen dalga motifleriyle bezelidir. Bombeli bilezik yüzeyinde en geniş noktada rulet baskı bulunur. Bu rulet baskının iki yanına, uç uca eklenen üçgen biçimli baskılar bombeli bileziği çevrelemiştir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle kahverengi tonlarındaki hamur ve astarının yanı sıra, 0.7 cm olan duman yolu ağız çapı sebebiyle, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.222. Kat. No: 75.

Çizim 3.274. Kat. No: 75.

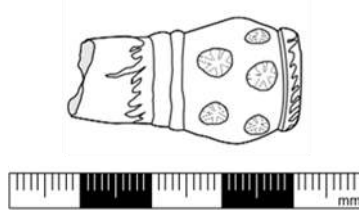

Çizim 3.275. Kat. No: 75.

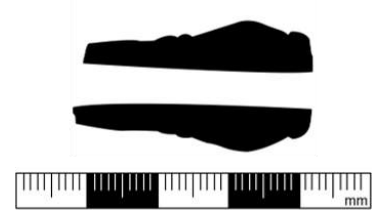
Katalog No: 76			
Fotoğraf No:	3.223.		
Çizim No:	3.276.- 3.277.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.809		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.3 cm	Yükseklik:	1.5 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Silindirik formlu duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlanmaktadır. Bombeli bilezikten hemen önce iki şerit mevcuttur. Bilezik yüzeyi, iki sıra şeklinde uygulanan çiçek biçimli baskılar ile bezenmiştir. Basamak halkası ise eğik çizgiler ile bezelidir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle kahverengi tonlarındaki hamur ve astarının yanı sıra, 0.7 cm olan duman yolu ağız çapı sebebiyle, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.223. Kat. No: 76.

Çizim 3.276. Kat. No: 76.

Çizim 3.277. Kat. No: 76.

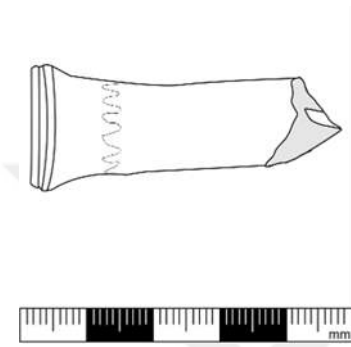
Katalog No: 77			
Fotoğraf No:	3.224.- 3.225.		
Çizim No:	3.278.- 3.280.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.870		
Buluntu Yeri/Tarihi:	7-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.3 cm	Yükseklik:	1.4 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kahverengi		
Astar Rengi:	Koyu kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağın tamamı kırık olan lülenin tipi tespit edilememiştir. Uzun tutulan silindirik formlu duman yolu ağza doğru genişlemekte ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bezeme unsuru olarak, ağza yakın noktada yan yana yerleştirilen “V” şeklindeki baskılar görülür. Ayrıca basamak halkasının, çubuk ile birleştiği yüzünde fazla derin olmayan, küçük bir delik görülmektedir. Hasankeyf kazısı lüle buluntuları arasında da tek deliğe sahip, benzer malzeme gösteren bir örnekle karşılaşılmaktadır; Ayhan bu deliklerin usta ya da atölye mühründen ziyade çubuğun takıldığında sabit durmasını sağladığını ifade etmektedir (Ayhan, 2011: 119-120).</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle malzeme ve duman yolu ağız çapının yanı sıra benzer örnek ile karşılaştırılması sonucunda, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

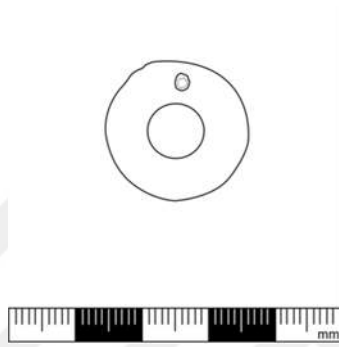
Fotoğraf 3.224. Kat. No: 77.

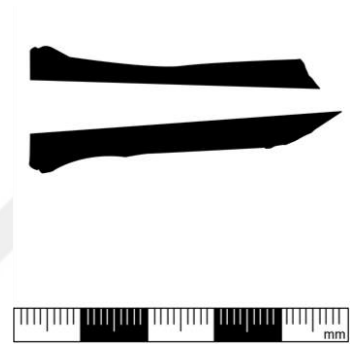
Fotoğraf 3.225. Kat. No: 77.

Çizim 3.278. Kat. No: 77.

Çizim 3.279. Kat. No: 77.

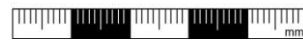
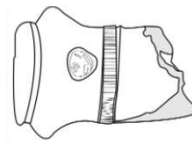

Çizim 3.280. Kat. No: 77.

Katalog No: 78			
Fotoğraf No:	3.226.		
Çizim No:	3.281.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1228		
Buluntu Yeri/Tarihi:	13-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.4 cm	Yükseklik:	2 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1.1 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Kızıl kahverengi		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	Yazılı mühür		
Eserin Tanımı			
<p>Silindirik formlu duman yolu, karınalı bilezik ile ona bitişik basamak halkasından oluşmaktadır. Bezeme unsuru olarak, basit çiziklerden ibaret rulet baskı, tek bir şerit olarak duman yolunu çevreler. Bu rulet baskı ile karınalı bilezik arasında kalan boşlukta, daire kartuş içine alınmış yazılı mühür bulunmaktadır. Mühür oldukça aşınmış durumda olduğundan okunamamıştır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Hamur özellikleri ve duman yolu ağız çapı nedeniyle, 18. yüzyıla tarihlenmektedir.</p>			

Fotoğraf 3.226. Kat. No: 78.

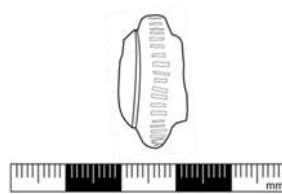

Çizim 3.281. Kat. No: 78.

Katalog No: 79			
Fotoğraf No:	3.227.		
Çizim No:	3.282.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.2126		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Güneybatı sur kalıntısı/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	1.3 cm	Yükseklik:	2.5 cm
Cidar Kalınlığı:	0.2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Kiremit		
Astar Rengi:	Kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sadece duman yolunun ağız kısmı günümüze ulaştığından lülenin tipinin tespit edilmesi mümkün değildir. Duman yolu bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlandırılmıştır. Bezeme unsuru olarak, bilezik yüzeyinde basit çentikler görülmektedir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle parçası, kiremit renkli hamur ve astarının yanı sıra duman yolu ağız çapının 0.8 cm olması nedeniyle, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.227. Kat. No: 79.

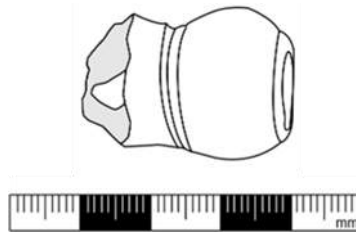

Çizim 3.282. Kat. No: 79.

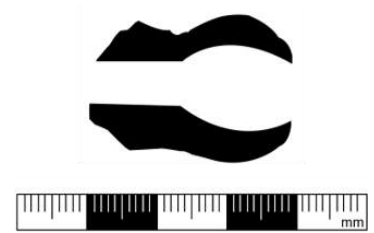
Katalog No: 80			
Fotoğraf No:	3.228.		
Çizim No:	3.283.- 3.284.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.502		
Buluntu Yeri/Tarihi:	Güneybatı sur kalıntısı/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3 cm	Yükseklik:	2.9 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Tipi tespit edilemeyen duman yolu parçası, silindirik formlu olup bombeli bilezik ve ona bitişik, ince olarak tasarlanan basamak halkasından oluşmaktadır. Herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle hamur ve astar renginin yanı sıra, duman yolu ağız tasarımı ile 18. yüzyıl tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.228. Kat. No: 80.

Çizim 3.283. Kat. No: 80.

Çizim 3.284. Kat. No: 80.

Katalog No: 81			
Fotoğraf No:	3.229.- 3.231.		
Çizim No:	3.285.- 3.288.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.806		
Buluntu Yeri/Tarihi:	28-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.8 cm	Yükseklik:	2.4 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Bej		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	Geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağının büyük bölümü kırık olduğundan tipi tespit edilememiştir. Kısa tutulan silindirik duman yolu, doğrudan çanağa bağlanmakta ve bombeli bilezik ile ona bitişik basamak halkası sonlanmaktadır.</p> <p>Çanak yüzeyi dikey çiziklerle bezelidir. Duman yolu üzerinde bombeli bilezikten önce ince bir şerit yer alır. Basamak halkası ile bombeli bilezik arasında ise kare karakterli, rulet baskı bulunur. Lülenin alt yüzünde, çanağın altında geometrik damga mevcuttur. Bu damga elips kartuş içine alınmış “X” şeklindeki damgadan oluşmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle açık renkli hamur ve astarının yanı sıra, duman yolu ağız çapının 0.7 cm olması sebebiyle, 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.</p>			

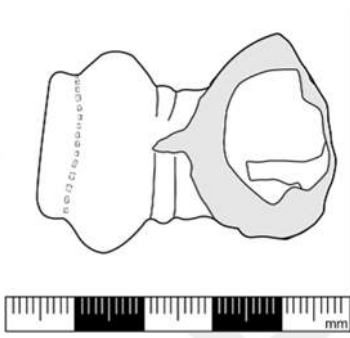
Fotoğraf 3.229. Kat. No: 81.

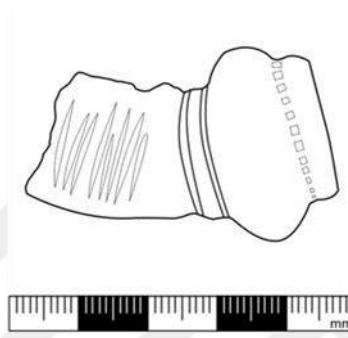
Fotoğraf 3.230. Kat. No: 81.

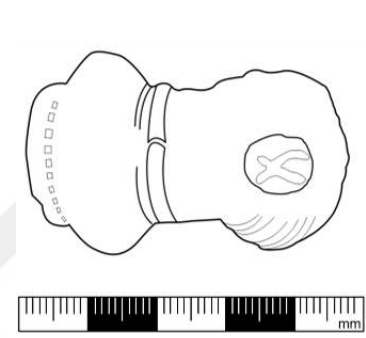
Fotoğraf 3.231. Kat. No: 81.

Çizim 3.285. Kat. No: 81.

Çizim 3.286. Kat. No: 81.

Çizim 3.287. Kat. No: 81.

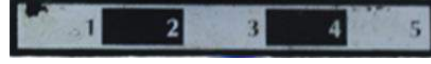

Çizim 3.288. Kat. No: 81.

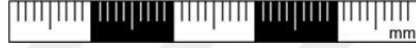
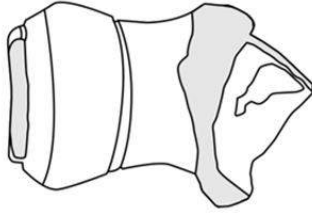
Katalog No: 82			
Fotoğraf No:	3.232.- 3.233.		
Çizim No:	3.289.- 3.290.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.810		
Buluntu Yeri/Tarihi:	36-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.7 cm	Yükseklik:	2.1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanak büyük oranda kırık olduğundan, tipi tespit edilememiştir. Kısa tutulan duman yolu, doğrudan çanağa bağlanmaktadır. Silindirik forma sahip duman yolu, ağza doğru genişleyen bombeli bilezik ve ona bitişik tasarlanan basamak halkası ile sonlanmaktadır.</p> <p>Bombeli bilezikten önce birbirine paralel iki çizgi duman yolunu çevreler. Çanağın alt yüzünde ise kare karakterli rulet baskı, “V” biçiminde uygulanmıştır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle siyah renkli hamur, bordo renkli astar kullanımı ve duman yolu ağız çapının 1 cm olması nedeniyle, 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.</p>			

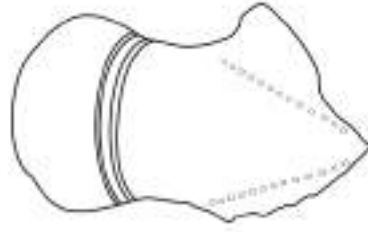
Fotoğraf 3.232. Kat. No: 82.

Fotoğraf 3.233. Kat. No: 82.

Çizim 3.289. Kat. No: 82.

Çizim 3.290. Kat. No: 82.

Katalog No: 83			
Fotoğraf No:	3.234.- 3.236.		
Çizim No:	3.291.- 3.294.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.811		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.3 cm	Yükseklik:	2.3 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Beyaz		
Astar Rengi:	Beyaz		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Sadece duman yolunun ağza yakın kısmı günümüze ulaştığından tipi tespit edilememiştir. Silindir forma sahip olduğu anlaşılan duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlandırılmıştır.</p> <p>Bombeli bilezikten önce ve bombeli bilezik ile basamak halkası arasında eğik çizgi karakterinde rulet baskı görülmektedir. Bombeli bilezik yüzeyi ise iki sıra şeklinde, bir ters bir düz yerleştirilen yaprak motifleri ile bezenmiştir. Basamak halkasının çubuk ile birleştiği yüzünde yan yana yerleştirilen iki küçük delik bulunmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lülede görülen açık renkli hamur ve astar kullanımı 17. yüzyılda yaygındır. Ancak söz konusu parçanın bilezik tasarımı, bezemeleri ve ölçüleri dikkate alınarak eser 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.</p>			

Fotoğraf 3.234. Kat. No: 83.

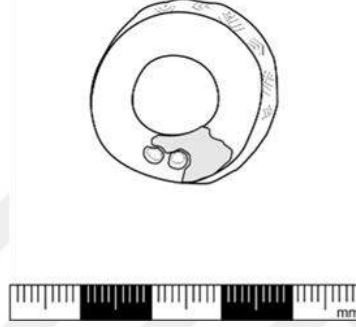
Fotoğraf 3.235. Kat. No: 83.

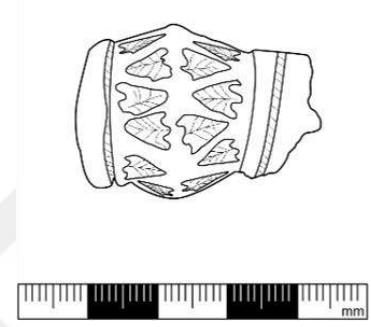
Fotoğraf 3.236. Kat. No: 83.

Çizim 3.291. Kat. No: 83.

Çizim 3.292. Kat. No: 83.

Çizim 3.293. Kat. No 83.

Çizim 3.294. Kat. No: 83.

Katalog No: 84			
Fotoğraf No:	3.237.- 3.239.		
Çizim No:	3.295.- 3.297.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.818		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.8 cm	Yükseklik:	2.4 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.8 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Açık gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı kırık olan lülenin tipi tespit edilememiştir. Silindirik formlu duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasından oluşmaktadır. Lüle parçasında herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Ayrıca arka yüzde lülenin kalıp yapımı olduğunu gösteren birleşme izi mevcuttur.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle parçası, açık renkli hamur ve astarının yanı sıra 0.8 cm olan duman yolu ağız çapı sebebiyle, 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.</p>			

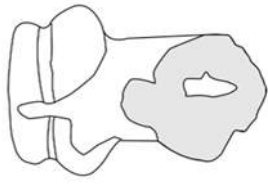
Fotoğraf 3.237. Kat. No: 84.

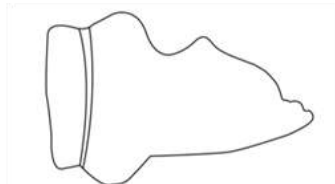
Fotoğraf 3.238. Kat. No: 84.

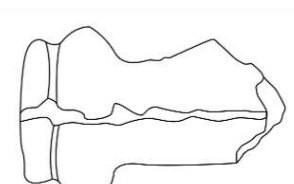
Fotoğraf 3.239. Kat. No: 84.

Çizim 3.295. Kat. No: 84.

Çizim 3.296. Kat. No: 84.

Çizim 3.297. Kat. No 84.

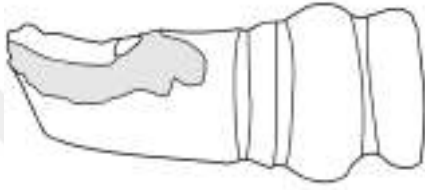
Katalog No: 85			
Fotoğraf No:	3.240.- 3.241.		
Çizim No:	3.298.- 3.299.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.819		
Buluntu Yeri/Tarihi:	30-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.8 cm	Yükseklik:	2 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.9 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Gri		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	-		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı kırık olan lüle parçasının tipi tespit edilememiştir. Silindirik formlu duman yolu üzerinde bombeli bilezik ve ağza doğru açılan basamak halkası mevcuttur. Ayrıca bombeli bilezikten hemen önce bezeme amaçlı ince bir bilezik daha bulunmaktadır. Duman yolu çanağa bağlandığı noktada keskin bir kırılma yapmaktadır. Bu nedenle lülenin karinalı çanaklı bir lüleye sahip olması olasıdır. Lülede herhangi bir bezeme unsuru görülmezken kalıp yapımı olduğu mevcut izlerden anlaşılmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle açık renkli hamur ve astarının yanı sıra duman yolu ağız çapı sebebiyle, 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Çanak kısmı günümüze ulaşmadığı takdirde bile uzunluğu 5 cm'e varan bu parça, uzun tutulan duman yolu nedeniyle de erken dönem özelliği göstermektedir.</p>			

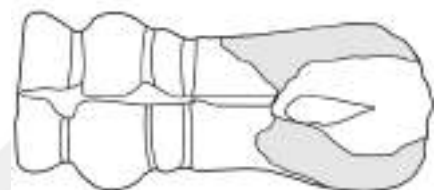
Fotoğraf 3.240. Kat. No: 85.

Fotoğraf 3.241. Kat. No: 85.

Çizim 3.298. Kat. No: 85.

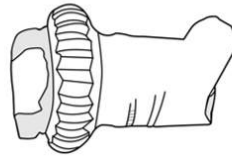

Çizim 3.299. Kat. No 85.

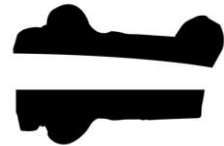
Katalog No: 86			
Fotoğraf No:	3.242.		
Çizim No:	3.300.- 3.301.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.821		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.7 cm	Yükseklik:	1.7 cm
Cidar Kalınlığı:	0.3 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.6 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Beyaz		
Astar Rengi:	Beyaz		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Silindirik formlu duman yolu parçası, bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu üzerinde ve bombeli bilezik ile basamak halkası arasında basit çentiklerden ibaret rulet baskı bulunur. Bombeli bilezik yüzeyi ise dilimlenmiştir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle beyaz renkli hamur ve astarının yanı sıra duman yolu ağız çapının 0.6 cm olması nedeniyle, 17. yüzyıla tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.242. Kat. No: 86.

Çizim 3.300. Kat. No 86.

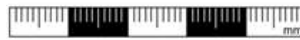
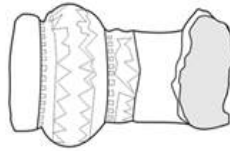

Çizim 3.301. Kat. No 86.

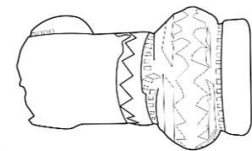
Katalog No: 87			
Fotoğraf No:	3.243.		
Çizim No:	3.302.- 3.303.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1227		
Buluntu Yeri/Tarihi:	13-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	3.6 cm	Yükseklik:	2.3 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Soluk kiremit		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı kırık olan duman yolu parçasının tipi tespit edilememiştir. Duman yolu ağız kısmı, bombeli bilezik ve basamak halkası ile sonlandırılmıştır. Bombeli bilezik öncesinde ve sonrasında kare karakterli, rulet baskı mevcuttur. Duman yolu üzerinde ve bombeli bilezik yüzeyinde ise zikzak biçimli, rulet baskı bulunmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle malzemesi ve ölçüleri nedeniyle 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.243. Kat. No: 87.

Çizim 3.302. Kat. No 87.

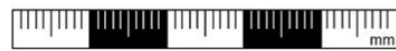
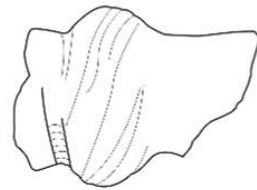

Çizim 3.303. Kat. No 87.

Katalog No: 88			
Fotoğraf No:	3.244.		
Çizim No:	3.304.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1315		
Buluntu Yeri/Tarihi:	32-B Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.8 cm	Yükseklik:	2.1 cm
Cidar Kalınlığı:	0.5 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	0.7 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Gri		
Astar Rengi:	Bej		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, kazıma		
Mühür/Damga:	-		
Eserin Tanımı			
<p>Silindirik formlu duman yolu bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bombeli bilezik ile basamak halkası arasında basit çiziklerden ibaret rulet baskı bulunmaktadır. Bombeli bilezik yüzeyi ise diyagonal çizgilerle hareketlendirilmiştir.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle açık renkli hamur ve astarının yanı sıra 0.7 cm çapındaki duman yolu ağzı sebebiyle 17. yüzyıla tarihlenir.</p>			

Fotoğraf 3.244. Kat. No: 88.

Çizim 3.304. Kat. No 88.

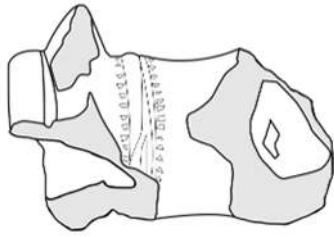
Katalog No: 89			
Fotoğraf No:	3.245.- 3.246.		
Çizim No:	3.305.- 3.306.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1331		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	4.1 cm	Yükseklik:	3.8 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Rulet baskı, baskı		
Mühür/Damga:	Geometrik damga		
Eserin Tanımı			
<p>Silindirik formulu duman yolu, karinalı bilezik ve ona bitişik olan basamak halkası ile sonlandırılmıştır. Çanağı olmadığından tipi tespit edilemediği gibi duman yolu ağzında da kırıklık mevcuttur. Bezeme unsuru olarak, karinalı bilezikten önce birbirine paralel iki sıra şeklinde rulet baskı görülür. Kare karakterli bu rulet baskı, aynı zamanda basamak halkasından öncede uygulanmıştır. Alt yüzde, ağza yakın noktada yuvarlak formulu geometrik damga yer almaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle siyah renkli hamur, bordo renkli astara sahip olmasının dışında, duman yolu ağız çapının 1 cm olması ve karinalı bilezik kullanımı sebebiyle, 18. yüzyıla tarihlenir.</p>			

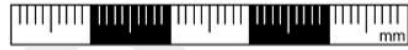
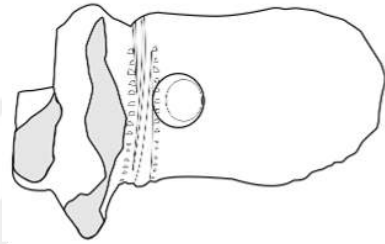
Fotoğraf 3.245. Kat. No: 89.

Fotoğraf 3.246. Kat. No: 89.

Çizim 3.305. Kat. No 89.

Çizim 3.306. Kat. No 89.

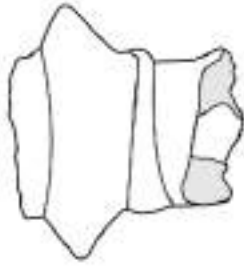
Katalog No: 90			
Fotoğraf No:	3.247.- 3.248.		
Çizim No:	3.307.- 3.309.		
Bulunduğu Müze:	Konya Etnografya Müzesi		
Envanter No:	KSD.15- I.1333		
Buluntu Yeri/Tarihi:	29-C Açması/2015		
Ölçüleri			
Uzunluk:	2.4 cm	Yükseklik:	2.5 cm
Cidar Kalınlığı:	0.4 cm	Duman Yolu Ağız Çapı:	1 cm
Malzeme ve Teknik			
Hamur Rengi:	Siyah		
Astar Rengi:	Bordo		
Yapım Tekniği:	Kalıp		
Bezeme Tekniği:	Baskı		
Mühür/Damga:	Yazılı mühür		
Eserin Tanımı			
<p>Çanağı ve duman yolunun büyük bölümü kırık olan lülenin, tipi tespit edilememiştir. Silindirik formlu olduğu anlaşılan duman yolu, karinalı bilezik ve ona bitişik tasarlanan basamak halkası ile nihayetlenmektedir. Karinalı bilezikten hemen önce bezeme amaçlı ince bir bilezik daha mevcuttur. Lülede herhangi bir bezeme unsuru görülmezken, elips formlu kartuş içine alınmış yazılı mühür bulunmaktadır. Çok aşınmış durumda olması nedeniyle, kesin olmamakla birlikte mühürde “رشد” (Reşid) ismi okunmaktadır.</p>			
Tarihlendirme			
<p>Lüle hamur ve astar renginin yanı sıra mühür barındırması ve duman yolu ağız çapının 1 cm olması nedeniyle, 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.</p>			

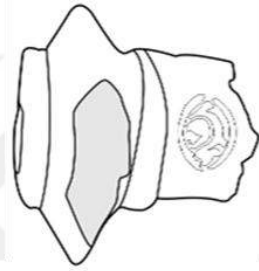
Fotoğraf 3.247. Kat. No: 90.

Fotoğraf 3.248. Kat. No: 90.

Çizim 3.307. Kat. No 90.

Çizim 3.308. Kat. No 90.

Çizim 3.309. Kat. No 90.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazı çalışmaları sırasında bütün, bütüne yakın ve kırık parçalar halinde ele geçirilen 90 adet lüle buluntusu; malzeme ve tektik, form, bezeme teknikleri ve unsurları, mühür ve damgalar başlıkları altında değerlendirilerek, tarihlendirilmiştir. Eserler **2010** (Kat. No: 17-20, 30, 37-40, 42-45, 55, 63-64, 66, 73-74), **2015** (Kat. No: 1-16, 21-29, 31-36, 41, 46-54, 58-62, 67-72, 75-90) ve **2018** (Kat. No: 56-57, 65) yılları olmak üzere üç dönemde yürütülen kazı çalışmaları sırasında ele geçirilmiştir. Buluntu tarihi 2010 ve 2018 olan lüleler günümüzde **Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi**'nde, sayıca fazla olan 2015 yılı lüle buluntuları ise **Konya Etnografya Müzesi**'nde muhafaza edilmektedir.

2009 yılında, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Konya Büyükşehir Belediyesi başkanlığı arasında imzalanan protokol ve Konya Kültür Varlıkları Koruma ve Bölge Kurulu'nun kararıyla; Kılıçaslan Köşkü'nde yapılacak restorasyon çalışmalarına yön vermesi amacıyla, Köşk çevresinde kurtarma kazısı yapılmasına karar verilmiştir. 2010 yılında Müze Müdürlüğü başkanlığında başlayan kazı çalışmaları, 2010 ve 2015 yıllarında beşer aylık süreçlerle yapılmış, elde edilen bulgular sonucunda kazı çalışmaları 2018 yılı sonlarından başlayarak, 2020 yılına denk devam ettirilmiştir (Çelebi, 2021: 207).

Kılıçaslan Köşkü'nün doğu, batı, kuzey ve güney yönlerinde 5x5 metre ebatlarında olacak şekilde, doğudan batıya doğru sırasıyla A, B, C, D, E, F, G, H, İ, J, K, L, M isimleriyle adlandırılan 13 açma oluşturulacak şekilde karolajlama yapılmıştır. Her bir açma kuzey-güney doğrultusunda uzanarak, güneyden kuzeye doğru 1 numaradan başlayarak numaralandırılmıştır. İncelenen lülelerden 11 adeti (Kat. No: 18-19, 38-40, 43, 45, 55, 66, 73-74), 2010 yılında köşkün doğusunda (A, B, C, D, E, F) başlayan kazı çalışmalarında ele geçirilmiştir (Fotoğraf 4.1). Bu alanda Osmanlı dönemine tarihlenen konutların temel kalıntılarına ulaşılmıştır. 2010 yılına tarihlenen diğer lüleler (Kat. No: 17, 20, 30, 37, 42, 44, 63-64) ise köşkün güneyinde yapılan kazı çalışmaları sırasında yüzey buluntusu olarak ele geçirilmiştir (Fotoğraf 4.2.).

Fotoğraf 4.1. II. Kılıçarslan Köşkü'nün doğusundan görünüm (Mehmet Ali Çelebi'den alınmıştır).

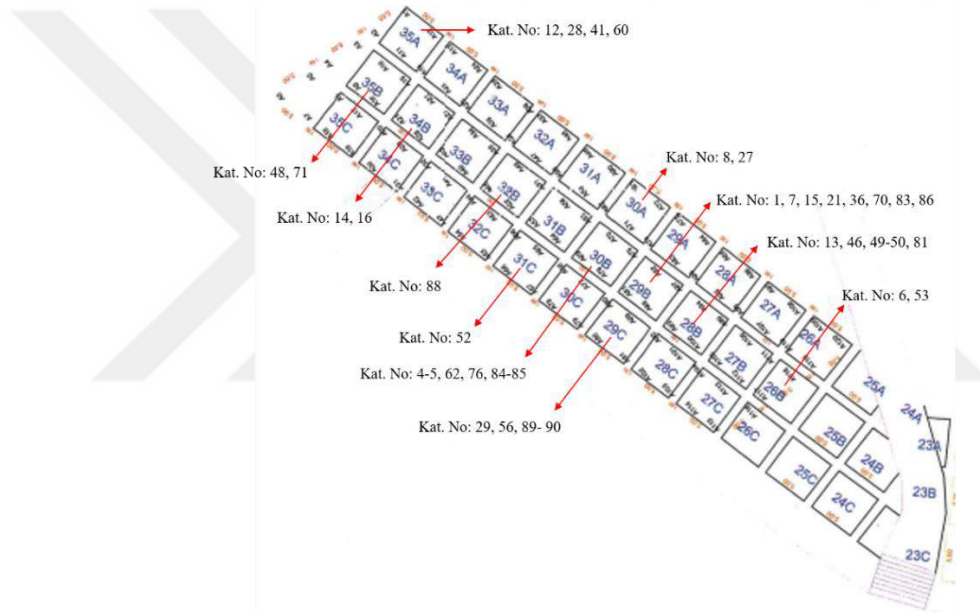

Fotoğraf 4.2. II. Kılıçarslan Köşkü'nün güneyinden görünüm (Çelebi, 2021: 242).

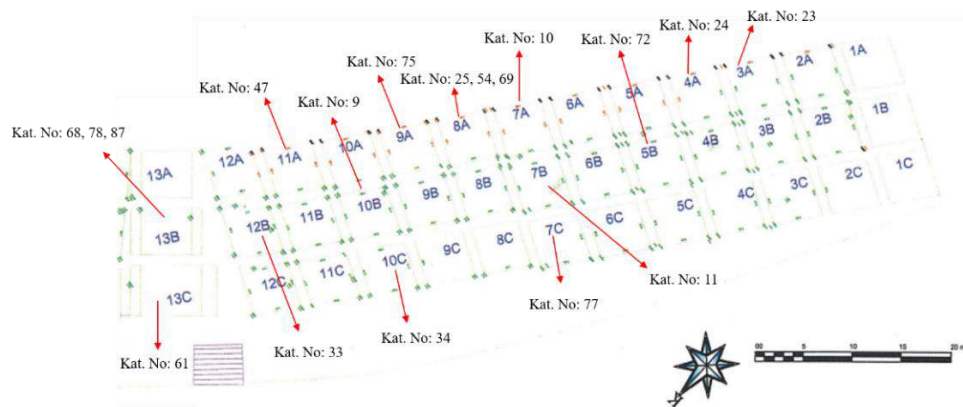
2010 yılında yürütülen kazı çalışmaları sonucunda, Kılıçarslan Köşkü'nün üzerinde bulunduğu İç Kale surlarının, Batı'ya doğru devam ettiği tespit edilmiş ve Müze Müdürlüğü başkanlığında İç Kale surlarının açığa çıkarılması için 2015 yılında kazı çalışmaları sürdürülmüştür (Çelebi, 2021:207). 2015 yılına tarihlenen lülelerin çoğunluğu bu bölgedeki açmalarda ele geçirilmiştir (Çizim 4.1-4.3.). Güneybatı surlarının ön cephesinde dolgu toprağında yürütülen çalışmalarda, incelenen lülelerden 7 adeti (Kat. No: 2, 22, 31, 51, 58, 79, 80), Güneybatı sur kalıntıları arasında bulunmuştur (Çizim 4.4.). Aynı yıl yürütülen kazı çalışmalarında 3 adet lüle (Kat. No: 26, 32, 35) Kılıçarslan Köşkü çevresinde yüzey buluntusu olarak, 1 adet lüle (Kat. No: 3) 2 No'lu Burçta, 1 adet lüle (Kat. No: 67) 3 No'lu Burçta ele geçirilmiştir.

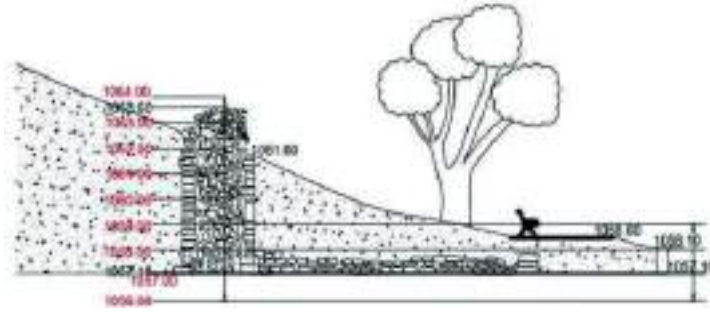
Çizim 4.1. 2015 yılı kazı çalışmaları, açmalar (Mehmet Ali Çelebi'den alınmıştır).

Çizim 4.2. Buluntu tarihi 2015 olan lülelerin açma bilgileri I.

Çizim 4.3. Buluntu tarihi 2015 olan lülelerin açma bilgileri II.

Çizim 4.4. Güneybatıdaki surların kesit görünümü, dolgu toprağı (Çelebi, 2021: 226).

2 No'lu Burcun 130 metre kadar yukarısında, kuzey- güney doğrultusunda uzanarak batıya doğru dönen, geç dönem duvarı tespit edilmiştir (Çelebi, 2021: 228). Katalog numarası 3 olan lülede bu alanda ele geçirilmiştir (Fotoğraf 4.3.) Son olarak, buluntu tarihi 2018 olan 3 lüle buluntusu (Kat. No: 56-57, 65), Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk arasında yürütülen kazı çalışmalarında ele geçirilmiştir (Çizim 4.5.). Selçuklu Sarayı'nın batı köşkünü oluşturan bu ikinci köşk, Kılıçarslan Köşkü'nün 17 metre batısına konumlandırılmıştır (Çelebi, 2021: 255).

Fotoğraf 4.3. 2 No'lu burçtan görünüm (Çelebi, 2021: 229).

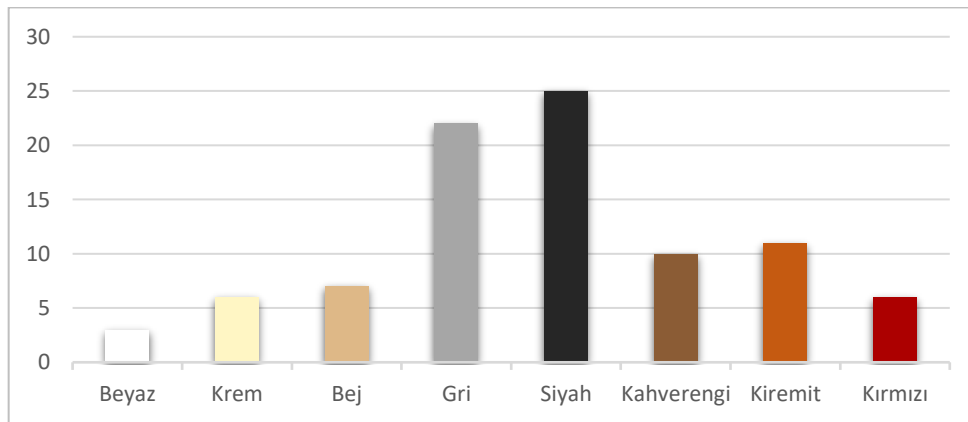
Çizim 4.5. Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk'ün görünümü (A. Emre Sözel).

4.1. Malzeme ve Teknik

Lüleler ağaç, kemik, maden, taş, lüle taşı ve kil gibi oldukça çeşitli malzemelerden üretilmiştir. Ancak günümüze ulaşan örnekler incelendiğinde, en yaygın kullanılan malzemenin kil olduğu görülmektedir. Diğer malzemelere oranla, kilin kolay bulunur olması ve maliyetinin düşük olmasının yanı sıra kolay işlenebilir olması ve farklı renklerde üretilebilir olması, daha çok tercih edilmesini sağlamıştır. Çalışmada ele alınan, Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularının da tamamı kil malzemenin üretilmiştir. Lüle hamurlarının çoğunlukla sert, sık dokulu ve ince gözenekli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca gözenekli ve taşçık katkılı hamura sahip lüle örnekleri ile de karşılaşılmıştır (Kat. No: 14, 16, 24, 33, 45, 52, 53, 55, 67, 68, 78, 85).

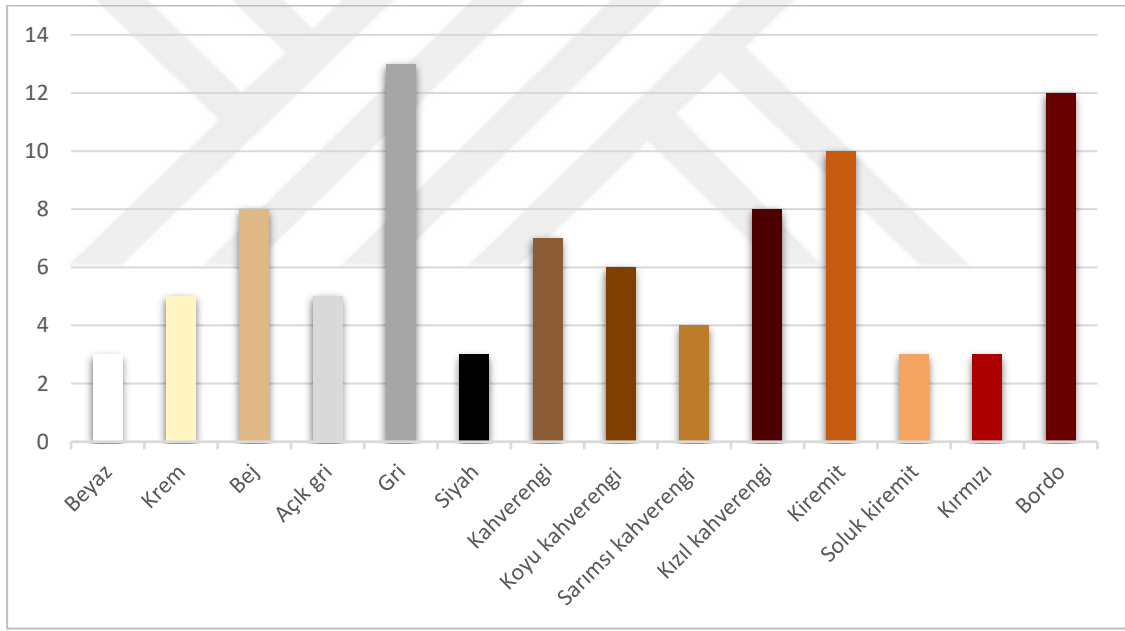
İncelenen lülelerin, hamur renklerinde çeşitlilik olduğu ve bu renklerde ton farklılıklarının olduğu izlenmektedir. Lüleler beyaz (Kat. No: 13, 83, 86), krem (Kat. No: 1, 15, 20, 36, 50, 74), bej (Kat. No: 3-4, 6, 70-72, 81) gri (Kat. No: 2, 10-11, 19, 21, 24, 27, 37-38, 40, 42, 47, 49, 51, 53-54, 56-57, 64, 84-85, 88), siyah (Kat. No: 5, 7-8, 12, 14, 16, 22, 25, 29-31, 33, 35, 39, 41, 48, 55, 62, 66, 78, 80, 82, 87, 89-90), kahverengi (Kat. No: 23, 34, 45-46, 58, 65, 67, 75-77), kiremit (Kat. No: 9, 26, 28, 32, 52, 60-61, 68-69, 73, 79) ve kırmızı (Kat. No: 17-18, 43-44, 59, 63) renkli hamura sahiptir (Tablo 4.1.). En az tercih edilen hamurun beyaz renkli olduğu ve çoğunlukla gri ve siyah renkli hamurun tercih edildiği saptanmıştır (Grafik 4.1.).

Grafik 4.1. Hamur renklerinin dağılımı.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularının tamamı astarlıdır. İncelenen eserlerde, beyaz (Kat. No: 13, 83, 86), krem (Kat. No: 15, 36, 50, 66, 74), bej (Kat. No: 3-4, 6, 70-73, 81, 88), açık gri (Kat. No: 19, 38, 40, 47, 84), gri (Kat. No: 10-11, 24, 37, 42, 49, 51, 53-54, 56-57, 64, 85), siyah (Kat. No: 22, 30, 55), kahverengi (Kat. No: 14, 34, 46, 58, 65, 76), koyu kahverengi (Kat. No: 12, 35, 62, 67, 75, 77), sarımsı kahverengi (Kat. No: 20, 28, 48, 52), kızıl kahverengi (Kat. No: 2, 16, 23, 27, 29, 41, 59, 78), kiremit (Kat. No: 9, 18, 26, 32, 60-61, 68-69, 73, 79), soluk kiremit (Kat. No: 1, 21, 87), kırmızı (Kat. No: 17, 43-44) ve bordo (Kat. No: 5, 7-8, 25, 31, 33, 39, 63, 80, 82, 89-90) renkli astara sahip lüleler ile karşılaşmıştır (Tablo 4.2.). Gri ve bordo renkli astarların daha yoğun kullanıldığı izlenmektedir (Grafik 4.2.).

Grafik 4.2. Astar renklerinin dağılımı.

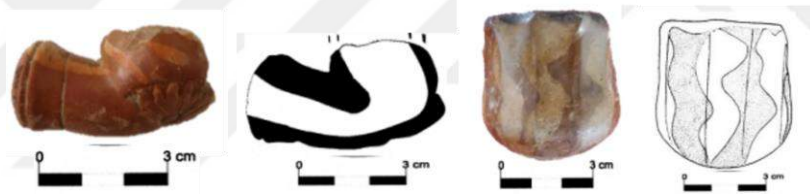

İncelenen lüleler arasında, sadece bir örnek de farklı renkteki astarların bir arada kullanılmasıyla oluşturulan, slip tekniği görülmektedir (Kat. No: 45). Kahverengi ve sarı renklerdeki iki astarın, birbirine münavebeli ve dalga şeklinde kullanılmasıyla çanak yüzeyine, ebruli mermer görünümü kazandırılmıştır (Fotoğraf 4.4.). Benzer örneklere Bitlis Kalesi Kazısı (Sağcan, 2019: 81, 153) ve Divriği Kalesi Kazısı (Budaktaş, 2020: 212, 218) lüle buluntuları arasında da rastlanmıştır (Fotoğraf 4.5.- 4.6.). Ayrıca bazı lülelerin astar renklerinde ton değişiklikleri ve kararmaların olduğu tespit edilmiştir (Fotoğraf 4.7.). Lüle yüzeyinde görülen farklı tonlar, eserin toprak altında uzun süre

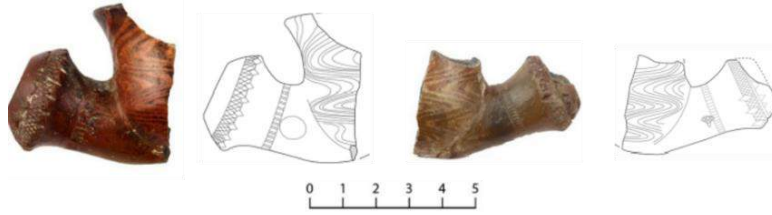
kalmasının ve kullanımının yanı sıra fırınlama aşamasında gerçekleşen ısı değişiminden de kaynaklanmaktadır (Kat. No: 10, 17, 23, 28, 34, 37, 48, 56, 64, 89). Çalışmada incelenen üç lüenin astarının tamamen, yine fırınlama aşamasında oluşan ısı değişiminden dolayı gerçek rengini vermediği görülmektedir (Kat. No: 1, 21, 87). Özellikle lülelerin çanak ve çanak ağzında karşılaşılan kararmaların ise kullanıma bağlı olduğu anlaşılmaktadır (Kat. No: 2, 18, 19, 20, 26, 31, 39, 41, 65, 66).

Fotoğraf 4.4. Slip tekniği ile astarlanan lüle.

Fotoğraf 4.5. Bitlis Kalesi Kazısı, slip tekniği ile astarlanan lüle örnekleri (Sağcan, 2019: 81, 153).

Fotoğraf 4.6. Divriği Kalesi Kazısı, slip tekniği ile astarlanan lüle örnekleri (Budaktaş, 2020: 212, 218).

Fotoğraf 4.7. Astar renginde kararmalar ve farklı renk tonları olan lülelerden örnekler.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularının çoğunluğu (Kat. No: 1-63, 74-90) kalıp tekniği ile üretilmiştir (Tablo 4.3.). Bu eserlerden bazılarında kalıp yapımı olduğunu gösteren birleşme izi, duman yolunun ön ve arka yüzünde net bir şekilde görülmektedir (Fotoğraf 4.8.). Duman yolu bulunmayan, kaideli tipteki 10 lülenin ise çark yapımı olduğu saptanmıştır (Kat. No: 64-73). Bu tip lülelerin yüzeyinde, yatay doğrultuda lüleyi çevreleyen ince çizgiler şeklinde görülen izler, eserlerin çark yapımı olduğunu göstermektedir (Fotoğraf 4.9.).

Fotoğraf 4.8. Kalıp izi bulunan lülelerden örnekler.

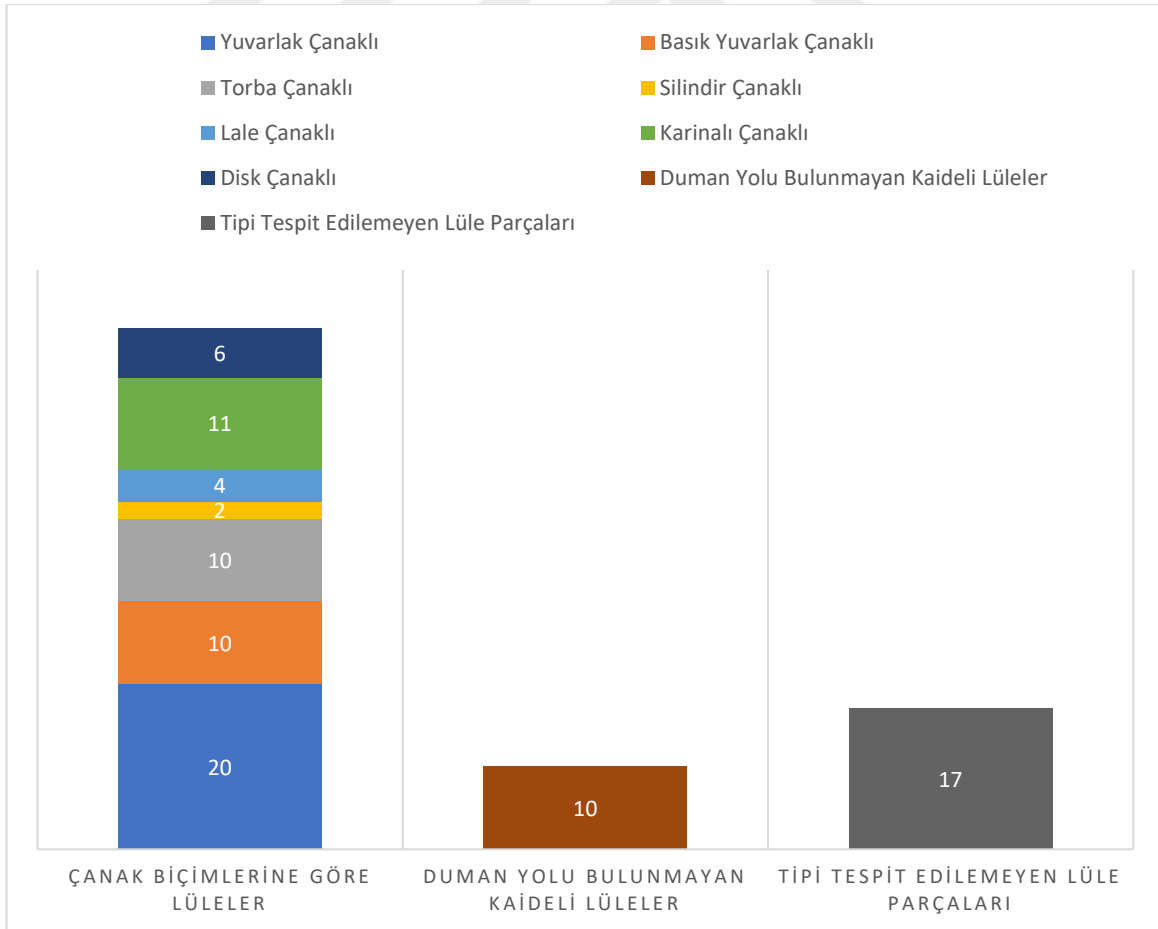

Fotoğraf 4.9. Çark izi bulunan lülelerden örnekler.

4.2. Form

Lülelerin tasnifinin yapılarak değerlendirilmesi, daha sağlıklı bir şekilde incelenmesini ve tarihlendirilmesini sağlamaktadır. Çalışmanın “*Lüle Formları ve Tipolojisi*” bölümünde belirttiğimiz üzere, araştırmacıların farklı tipoloji yöntemleri kullandığı görülmektedir. Kullanılan bu yöntemler de dikkate alınarak, çalışma kapsamında incelenen lülelerin tipolojisinin oluşturulmasında, duman yolu mevcudiyeti ve çanak formu belirleyici unsur olmuştur. Bu bağlamda Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları, **çanak biçimlerine göre lüleler, duman yolu bulunmayan kaideli lüleler ve tipi tespit edilemeyen lüle parçaları** olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmiştir (Tablo 4.4.). Çanak biçimine göre incelenen 63 adet lüle buluntusu; yuvarlak çanaklı, basık yuvarlak çanaklı, torba çanaklı, silindir çanaklı, lale çanaklı, karinalı çanaklı, karinalı çanaklı ve disk çanaklı olmak üzere yedi gruba ayrılmaktadır (Grafik 4.3.).

Grafik 4.3. Lüle formlarının dağılımı.

Yuvarlak çanaklı lüleler, incelenen eserler arasında en yoğun grubu oluşturmaktadır (Kat. No: 1-20). Farklı ölçülerdeki bu tipin örneklerinde en belirgin özellik, yuvarlak formlu çanağa sahip olmasıdır (Fotoğraf 4.10.). Çanak çapları 2.4 cm ile 3.6 cm arasında değişmekte olup, sağlamaya yakın durumda olan dört eserde çanak üzerinde yükselen gövde görülmektedir (Kat. No: 5, 10, 19, 20). Kısa tutulan, silindirik formlu duman yolu ile çanak bağlantısı çoğunlukla doğrudan sağlanmıştır. Sadece beş lülede omurga kullanımı görülmektedir (Kat. No: 10, 15, 17, 18, 20). Bu tipteki lülelerin, çoğunlukla duman yollarının bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlandığı saptanmıştır. Bileziklerin karinalı (Kat. No: 1-2, 5-6, 8, 11-12) ve bombeli (Kat. No: 3, 7, 10, 13-15, 19-20) şekilde tasarlandığı örnekler bulunur. Sadece üç lülede, basamak halkası olmaksızın duman yollarının bombeli bilezik ile sonlandığı görülmektedir (Kat. No: 4, 17-18). Yuvarlak çanaklı tipteki lülelerin duman yolu ağız çapları, 0.7 cm ile 1.6 cm arasında değişmektedir (Tablo 4.5.). İncelenen eserler arasında, iki eserin duman yolunun kırık olmasından dolayı tasarımı ve duman yolu ağız çapı tespit edilememiştir (Kat. No: 9, 16).

Fotoğraf 4.10. Yuvarlak çanaklı lüle örnekleri.

Çalışma kapsamında incelenen 10 adet lülenin, **basık yuvarlak çanaklı** tipte olduğu saptanmıştır (Kat. No: 21-30). Bu örnekler ilk bakışta yuvarlak çanaklı lüleleri andırırsa da çanaklarının daha basık tutulması ve bombeli olması nedeniyle ayırt edilmektedir (Fotoğraf 4.11.). Ağıza doğru daralan, basık yuvarlak çanakların çapı 2.5-3.3 cm arasında değişmektedir ve çoğunlukla çanakların üzerinde yükselen gövde görülür. Katalog numarası 25 olan lülenin çanağı, basık yuvarlak tipte olmasının yanı sıra derin yivler ile, dilimlere ayrılmış ve çanağa böylelikle bir çiçek görünümü kazandırılmıştır. Bu tipe dahil edilen lülelerin tümünde, silindirik formlu duman yolu kullanılmıştır. Duman yolu ile çanak bağlantısı dört örnekte (Kat. No: 21, 23, 28-29) doğrudan sağlanmış, altı örnekte ise çanak ile duman yolunu bağlayan şişkin omurga kullanımı görülür (Kat. No:

22, 24-27, 30). Söz konusu tipteki lülelerin duman yolu ağız çapları, 0.7 cm ile 1 cm arasında değişmektedir. Katalog numarası 21 olan lülenin yalnızca çanağı günümüze ulaştığından duman yolu tasarımı ve ağız açıklığı tespit edilememiştir.

Fotoğraf 4.11. Basık yuvarlak çanaklı lüle örnekleri.

Torba çanaklı lüleler, yuvarlak ve basık yuvarlak çanaklı lülelerden, çanaklarının alt kısımdan başlayarak daha geniş ve duman yolunun karşı aksında daha şişkin tutulmasıyla ayırt edilmektedir (Fotoğraf 4.12.). Çalışmada torba çanaklı lüle tipinde 10 adet lüle bulunmaktadır (Kat. No: 31-40). Ağıza doğru daralan çanakların çapı 2.6 cm ile 3.6 cm arasında değişmekte olup, çoğunlukla çanakların üzerinde çapı daha dar tutulan gövde yükselmektedir. Katalog numarası 32 olan lülenin, çanak ile gövdesi bir bütün olarak tasarlanmıştır bu nedenle, gruptaki benzer örnekleri ile ayrılmaktadır. Çanak, duman yoluna çoğunlukla doğrudan (Kat. No: 31, 33-38, 40) bağlandığı gibi iki lülede, omurga (Kat. No: 32, 39) kullanımı da görülmektedir.

Bu tip lülelerin tümünde duman yolu kısa tutularak, silindirik formda tasarlanmıştır. Duman yolu üzerinde bilezik ve ona bitişik tasarlanan basamak halkası mevcuttur. Altı lülede bombeli bilezik (Kat. No: 32, 34, 36-38, 40), dört lülede ise karıneli bilezik (Kat. No: 31, 33, 35, 39) kullanılmıştır. Ayrıca katalog numarası 32 olan lülenin, basamak halkası olmaksızın bilezik ile nihayetlendiği görülmektedir. Torba çanaklı lülelerin duman yolu ağız çapı, 0.8 cm ile 1.3 cm arasında değişmektedir (Tablo 4.5.).

Fotoğraf 4.12. Torba çanaklı lüle örnekleri.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında iki adet, **silindir çanaklı** lüle bulunmaktadır (Kat. No: 41-42). Çanak ile bir bütün olarak tasarlanan ve silindirik olarak yükselen, uzun gövde bu tipin belirleyici unsurudur. Ancak iki lülede birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Katalog numarası 41 olan lüle çanağı herhangi bir bombe olmaksızın, boru şeklinde yükselen gövdeye sahiptir. Katalog numarası 42 olan eserde ise yine boru şeklinde yükselen gövdenin, çanak ağzına doğru dışbükey olarak açıldığı görülür. Her iki lülenin duman yolu silindirik formudur ve duman yolu ağız çapları 1.5 cm'dir. Katalog numarası 41 olan lülede, çanak ile duman yolu bağlantısı hafif şişkin tutulan omurga ile sağlanmış, 42 numaralı eserde ise çanak doğrudan duman yoluna bağlanmıştır (Fotoğraf 4.13.).

Fotoğraf 4.13. Silindir çanaklı lüleler.

Lale çanaklı lülelerin, çanak ile gövdesi bütünlük arz etmektedir; Alt tarafta şişkin tutulan çanak, gövdeye doğru daralmakta gövde ise ağıza kadar genişleyerek, adeta lale gibi açılmaktadır (Fotoğraf 4.14.). Bu formdaki lülelerin bazı çalışmalarda "Zambak" şekilli olarak da adlandırıldığı görülmektedir (Robinson, 1985: 154, Tanrıveren, 2015: 276-278). Çalışmada dört adet lale çanaklı lüle tespit edilmiştir (Kat. No: 43-46). Bu

eserlerin çanak çapları, 2.6 cm ile 3.3 cm arasında değişmektedir. İncelenen iki lülenin çanakları pahlanarak, çokgen formlu ağız ile nihayetlendirilmiştir (Kat. No: 44-45). Tüm örneklerde silindirik formda görülen duman yolu, çanağa bir örnek dışında (Kat. No: 46) omurga ile bağlanmıştır. İki örnekte (Kat. No: 45-46) duman yolunun, bombeli bilezik ve ona bitişik tasarlanan basamak halkasıyla sonlandığı, diğer iki örnekte ise (Kat. No: 43-44) basamak halkası olmaksızın bilezik ile sonlandığı saptanmıştır. Lale çanaklı lülelerin, duman yolu ağız çapı 1.1 cm ile 1.7 cm arasında değişmektedir.

Fotoğraf 4.14. Lale çanaklı lüle örnekleri.

Katalog bölümünde incelenen 11 eser, **karinalı çanaklı** lüle tipidir (Kat. No: 47-57). Çanak formu fark etmeksizin çanakta görülen keskin kırılma bu tipin karakteristik özelliğidir. Söz konusu kırılma, çoğunlukla çanak merkezinde olduğu gibi omurgaya yakın noktada da bulunabilmektedir. Çanak çapları 2 cm ile 3.4 cm arasında değişmekte olup, genellikle çanakların üzerinde gövde yükselir. Karinalı olmasının yanı sıra çanakların geniş tutularak ve oldukça basık yuvarlak biçimde olması nedeniyle dört eserin (Kat. No: 47, 49, 51, 53) birbirine benzediği tespit edilmiştir. (Fotoğraf 4.15.). Bu eserler kısa tutulan silindirik formlu duman yolu üzerinde, bombeli bilezik ile ona bitişik tasarlanan basamak halkasıyla sonlandırılmıştır. Ancak katalog numarası 51 olan lülenin, basamak halkası olmaksızın, ağza doğru genişleyen bombeli bilezik ile sonlandığı görülür. Bu dört lülenin çanak ile duman yolu bağlantısı, üçgen uçla sonlanan şişkin omurga ile sağlanmıştır (Fotoğraf 4.16.).

Fotoğraf 4.15. Karinalı çanaklı lüle örnekleri.

Fotoğraf 4.16. Karinalı çanaklı lülelerde omurga kullanımı.

Çanak formunun yanı sıra duman yolu tasarımı ile katalog numarası 56 ve 57 olan iki lüle birbirine benzemektedir; karinalı çanağı üzerinde, silindirik formlu gövde yükselir (Fotoğraf 4.17). Her iki örnekte de uzun tutulan duman yolu, poligonal formda olup bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanan tasarıma sahiptir. Duman yolu, çanak altında keskin bir kırılma yapan omurga ile çanağa bağlanmıştır.

Fotoğraf 4.17. Karinalı çanaklı lüle örnekleri.

Yukarıda benzerliğini tespit ettiğimiz örnekler dışında kalan lülelerden, ikisinin karinalı çanağı üzerinde yükselen, silindirik gövde mevcuttur (Kat. No: 48, 50). Söz konusu bu örnekler, katalog numarası 50 olan eser dışında silindirik formlu duman yoluna sahiptir. İki eserde (Kat. No: 48, 52) bombeli bilezik ve ona bitişik tasarlanan basamak halkası görülürken, kalan üç eserin kırık olmasından dolayı duman yolu tasarımı tespit edilememiştir (Kat. No: 50, 54, 55). Karinalı çanaklı lülelerde genel olarak, şişkin tutulan omurga kullanımı söz konusudur ve bu tip lülelerin duman yolu ağız çapları, 0.7 cm ile 0.9 cm arasında değişmektedir (Tablo 4.5.).

Çanak biçimine göre incelenen son altı lüle, **disk çanaklı** lüle tipindedir (Kat. No: 58-63). Disk çanaklı lülelerin erken örneklerinde, çanak altları dairesel formda olup adeta kaide şeklinde tasarlanmıştır (Kat. No: 58-59, 63). Bu üç örnekte kısa tutulan, silindirik formlu duman yolu doğrudan çanağa bağlanmakta, sadece 58 katalog numaralı eser bombeli bilezik ile sonlanırken, diğer iki lülenin bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkası ile sonlandığı görülmektedir. Katalog numarası 63 olan lülenin, çanak ile gövdesi bir bütün olarak tasarlandığından benzerleri ile ayrılmaktadır; İnce bir kaide şeklinde düzenlenen çanak altı, hafif şişkin çanak ve silindirik gövdeye sahiptir (Fotoğraf 4.18.).

Fotoğraf 4.18. Disk çanaklı lüle örnekleri.

Disk çanaklı lülelerin gelişmiş örneklerin de ise, çanak altı yine disk biçiminde olup çapları genişletilerek, daha belirgin bir form kazanması sağlanmıştır. (Kat. No: 60-62). Bu örnekler arasında aynı tasarıma sahip iki lülenin yalnızca disk bölümü günümüze ulaşmıştır (Kat. No: 60-61). Katalog numarası 62 olan eser, bu tip lülelerin en gelişmiş örneğini sergilemektedir. Oldukça geniş tutulan disk biçimli çanağın üzerinde, kademelenme yaparak daralan ve ağza doğru silindirik formda yükselen gövde mevcuttur. Silindirik duman yolu ile çanak bağlantısı omurga ile sağlanmıştır.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında, **duman yolu bulunmayan kaideli lüle** tipinde 10 adet eser tespit edilmiştir (Kat. No: 64-73). Bu tip lüleler genel olarak, kaide üzerinde yükselen çanak ve çanaktan çapı daha dar tutulan yüksek gövdeden oluşmaktadır (Fotoğraf 4.19.). Çubuğun takılacağı duman yolu mevcut olmadığından çanak ile çubuk bağlantısı, doğrudan çanağa açılmış yuva ile sağlanmıştır. İncelenen eserlerin yuva çapı, 0.6 cm ile 1 cm arasında değişmektedir (Tablo 4.6.). Kaidelerin çoğunlukla çanaktan genişleyerek, açılan çan biçimli olduğu saptanmıştır (Kat. No: 64-65, 67-73) Bu örnekler arasında katalog numarası 72 olan lülenin kaidesi, daha yüksek tutulduğu için benzerlerinden ayrılmaktadır. Sadece bir örnekte kısa tutulan disk biçimli kaide ile karşılaşılmıştır (Kat. No: 66). Söz konusu örnek basık yuvarlak biçimli çanağı ile de diğer örneklerden ayrılmaktadır. İncelenen lülelerin genel olarak, kaideye doğru genişleyen kürevi formda çanaklara sahip olduğu görülmektedir. Bu tip lülelerin ağırlığı çanakta olduğu için, çoğunlukla gövde bölümünü kırık olarak günümüze ulaşmıştır (Kat. No: 67-73).

Fotoğraf 4.19. Duman yolu bulunmayan kaideli lüle örnekleri.

Konuyla ilgili çalışmalarda, duman yolu bulunmayan kaideli lüle formuna benzerliği tespit edilen lülelerin, çanağında süzgeç bulunduğu görülmektedir (Fotoğraf 4.20.). Bu nedenle söz konusu yayınlar da bu tip lüleler, “*kaideli süzgeç çanaklı*” başlığı altında incelenmiştir (Ayhan, 2011: 66-68; Ayhan, 2015: 42-45; Karaaslan, 2019: 240; Berge, 2020: 134-135). Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında süzgeç çanaklı lüle bulunmamaktadır. Form açısından benzerlik gösteren bir diğer örnek ise, Manisa/Akhisar- Thyateria Antik Kenti Kazıları lüle buluntuları arasında tespit edilmiş olup, araştırmacı tarafından “*hazneli lüleler*” başlığı altında değerlendirilmiştir (Şahin, 2019: 594). Osmanlı Filistin’inde bulunan benzer formdaki örnekleri inceleyen

4.3. Bezeme Teknikleri ve Unsurları

Lülelerin bezenme işlemini iki farklı yöntem ile yapılabilmektedir. İlk yöntem, lülenin yapımında kullanılacak olan kalıba işlenen desenlerin, presleme esnasında lüle yüzeyine aktarılmasıdır. Bir diğer yöntem ise kalıp veya çark yapımı olması fark etmeksizin formu kazandırılan lülenin, hamuru kurumadan hemen önce kazıma, baskı, rulet baskı gibi çeşitli tekniklerin bir veya birkaçının beraberce lüle yüzeyine uygulanmasıdır. Araştırmacılar bu iki yöntemin ayırt edilmesinin pek mümkün olmadığı üzerinde durmaktadır (Ayhan, 2011: 81; Tanrıveren, 2015: 285; Budaktaş, 2020: 66). Ancak, Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında beş adet lülenin bezemelerinin kalıp yapımı olduğu tespit edilmiştir (Kat. No: 36, 40, 42, 47, 62). Bu tespit bezmeler üzerinden geçen, kalıbın birleşme izi sayesinde saptanmıştır.

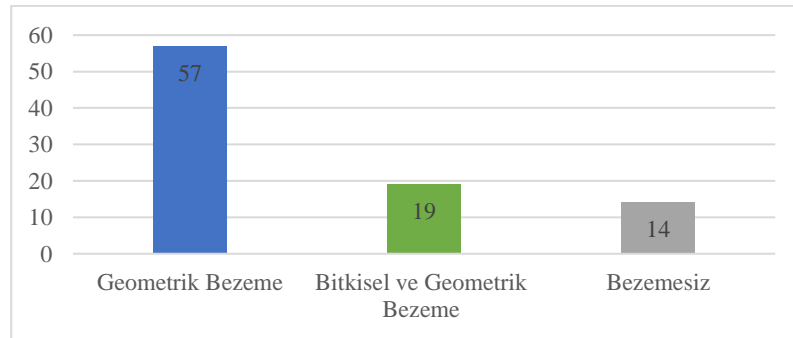
İncelenen örnekler arasında kalıp yöntemi ile bezenen lülelerin, kalıptan çıkarıldıktan sonra rulet baskı (Kat. No: 36) ve baskı tekniği (Kat. No: 42) ile tekrardan süslendiği görülmektedir. Kalıp ile bezeme yöntemi sınırlı olmakla beraber, Cizre İç Kalesi lüle buluntuları arasında da görülmektedir (Karaaslan, 2019: 255-256). Çalışma kapsamında incelediğimiz lülelerden ve konuyla ilgili çalışmalardan yola çıkarak, söz konusu tekniğin aynı tasarıma sahip birçok lülenin üretilmesini sağlayacağından, çok tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüleleri baskı, rulet baskı, kazıma ve slip tekniklerinin bir veya birkaçının kullanılmasıyla bezenmiştir (Tablo 4.8.). Bu teknikler arasında en yoğun kullanılan tekniğin, **rulet baskı** olduğu görülmektedir. Lüleler üzerinde süreklilik gösteren motifler, çanağı dilimlere ayıran ince şeritler ve çanak ile omurga birleşimini gösteren motif veya ışınsal çizgiler bu teknik ile yapılmıştır. Duman yolu üzerinde de uygulanan bu teknik, bazı örneklerde tek başına (Kat. No: 1, 3, 9-10, 12, 14, 20-21, 23, 25, 27, 29, 33, 38, 46, 56, 56-61, 63, 74, 87) kullanıldığı gibi bazı örneklerde de baskı (Kat. No: 6, 8, 24, 32, 34, 37, 41, 43, 51, 55, 75, 78, 83, 89) ve kazıma tekniği (Kat. No: 2, 22, 28, 82, 86, 88) ile beraber kullanılmıştır.

Baskı ve **kazıma** teknikleri lülelerin çanak, gövde ve duman yolu fark etmeksizin her bölümünde uygulama alanı bulmuştur. Tipi tespit edilemeyen, iki lüle parçası sadece baskı tekniği ile bezenmiştir (Kat. No: 77, 90). Söz konusu parçaların eksik bölümlerinde, diğer tekniklerinde kullanılmış olabileceği yüksek ihtimaldir. Sadece kazıma tekniği ile bezeli örneklerde bulunmaktadır (Kat. No: 54, 79). Ayrıca baskı, rulet baskı ve kazıma olmak üzere üç tekniğin de bir arada kullanılarak bezendiği lülelere, yaygın olarak karşılaşılmaktadır (Kat. No: 5, 7, 11, 13, 15-19, 26, 30-31, 35, 39, 44-45, 49-50, 53, 57-58, 66, 76, 81). Bu örnekler arasında katalog numarası 45 olan lüle farklı olarak astar boyama olarak da bilinen, **slip** tekniği ile bezenmiştir.

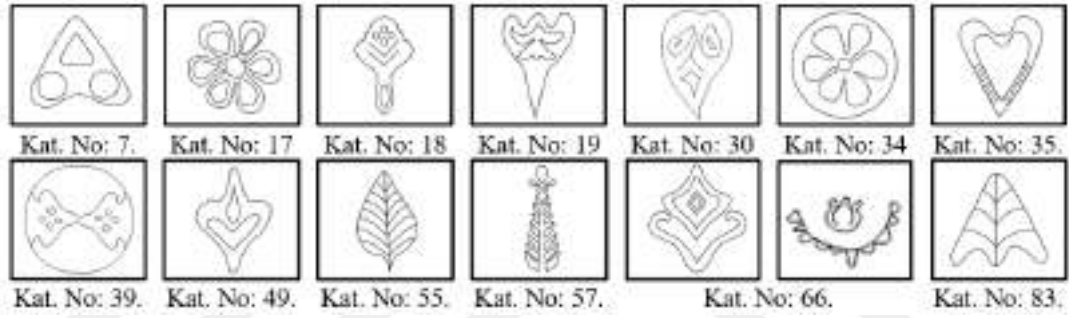
Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularının çoğunluğunda süslemeye yer verilmiştir. Bezemelerin çanak başta olmak üzere, gövde ve duman yolu ağzına yakın noktada yoğunlaştığı görülmektedir. Bezeme unsurlarında ise lülelerin hemen hepsinde geometrik süsleme kullanılırken, daha sınırlı olmakla birlikte geometrik motifler ile bitkisel motiflerin bir arada kullanıldığı lülelere rastlanmaktadır (Grafik 4.4.). Katalogda ele alınan 90 adet lüleden, 14 tanesinde herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır (Kat. No: 4, 48, 52, 64-65, 67-73). Çark yapımı olan, duman yolu bulunmayan kaideli tipteki lülelerin çoğunlukla bezemesiz, sade bırakıldığı saptanmıştır. Ayrıca incelenen lülelerde yazılı mühürler ile geometrik ve bitkisel unsurlu damgalar ile karşılaşılmıştır. Çoğunlukla çanakların alt yüzüne uygulanan bu damgalar, bezeme unsuru olmasının yanı sıra usta ve atölyeye ilişkin bir sembol olması bakımından ayrı bir başlık (Mühür ve Damgalar) altında değerlendirilmiştir

Grafik 4.4. Bezeme unsurlarının dağılımı.

4.3.1. Bitkisel Bezeme

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularında bitkisel bezemeli lülelere, geometrik motifli örneklere oranla daha az rastlanmıştır (Kat. No: 7, 13, 15, 18-19, 30-31, 34-35, 39, 42, 49-50, 55-57, 66, 76, 83). Ayrıca bitkisel bezemeye sahip lülelerin tümünde, geometrik bezemeye de yer verildiği görülmektedir. İncelenen lülelerde papatya benzeri stilize çiçek (Kat. No: 13, 34, 76), tomurcuklu çiçek (Kat. No: 18), palmet (Kat. No: 19, 49-50), lale ve lotus (Kat. No: 66), fyonk motifi (Kat. No: 15, 31, 42), stilize ağaç (Kat. No: 57) ve yaprak (Kat. No: 7, 30, 35, 39, 55-56, 83) motifleri kullanılmıştır (Çizim 4.6.).

Çizim 4.6. Bitkisel motifler.

Bitkisel motiflerin çoğunluğu baskı tekniği ile yapılmış olup söz konusu motifler, ince şeritler ile dilimlenen çanaklarda, her dilime birer tane olmak üzere (Kat. No 7, 18, 19, 35, 55) yerleştirildiği gibi eşit aralıklarla, çanağı çevreleyecek şekilde de yerleştirilmiştir (Kat. No: 13, 30, 34, 39, 49, 50). Ayrıca katalog numarası 19 olan lülede, çanağı dilimlere ayıran şeritlerin gövdeye geçişte, palmet motifi ile sonlandırıldığı görülmektedir. Çanakta iki sıra şeklinde uygulanan papatya benzeri stilize yaprak motifi, aynı zamanda lülenin alt yüzünde, duman yolu ile çanağının birleştiği noktada da uygulanmıştır (Kat. No: 13). Fyonk motifleri, çanakta dikey olarak üst üste sıralanmış şekilde (Kat. No: 15), gövde de ise yatay doğrultuda uzanan, bir bordür içerisinde uygulama alanı bulmuştur (Kat. No: 31-42).

İncelenen lüleler arasında bitkisel motifin, duman yolu üzerinde uygulandığı bir örnek ile karşılaşmıştır; (Kat. No: 57) lülenin poligonol formlu duman yolu üzerinde, her yüze birer tane olmak üzere sekiz adet, stilize ağaç motifi yerleştirilmiştir (Fotoğraf 4.22).

Benzer tasarıma sahip bir eser (Fotoğraf 4.23.), Hasankeyf Kalesi Kazı çalışmalarında ele geçirilmiştir (Ayhan, 2011: 91).

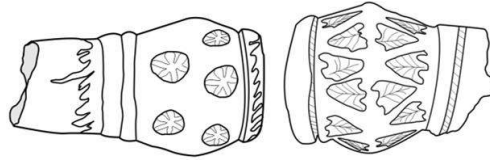

Fotoğraf 4.22. Duman yolu üzerinde görülen stilize ağaç motifi.

Fotoğraf 4.23. Stilize ağaç motiflerinin yer aldığı duman yolu parçası (Ayhan, 2011: 91).

Bitkisel motifin kaidede uygulandığı bir örnek ile karşılaşılmıştır; Kaide merkezinde yer alan bitkisel damganın etrafında daire formunu oluşturacak şekilde, yan yana eklenen lotus motifleri görülür (Kat. No: 66). Yine aynı lüenin kaidesinin en geniş noktasında, yay motifleri içerisine alınmış lale motifleri bulunmaktadır. Lülelerin bilezik yüzeylerinde de bitkisel motifler ile karşılaşılmıştır; katalog numarası 76 olan lüede iki sıra stilize çiçek motifi, katalog numarası 83 olan lüede ise yine iki sıra olarak bir ters bir düz yerleştirilmiş, yaprak motifi bulunmaktadır (Çizim 4.7.).

Kat. No: 76.

Kat. No: 83.

Çizim 4.7. Bilezik yüzeyinde görülen bitkisel motifler.

Sadece bir örnekte bitkisel bezemenin, rulet baskı tekniği ile yapıldığı tespit edilmiştir (Kat. No: 56). Çanaktan gövdeye geçişte ve duman yolu üzerinde, peş peşe eklenen stilize yaprak motiflerinden oluşan, ince bir bordür olarak uygulanmıştır (Çizim

4.8.). Bu örnek motifin uygulanacağı alanın, tekniği de etkilediğini göstermektedir. Söz konusu motiflerde akstan kaymaların olduğu gözlemlenmektedir. Bu probleme, geometrik karakterli rulet baskılarda da sık karşılaşılmaktadır.

Çizim 4.8. Rulet baskı ile oluşturulan bitkisel bordürlü lüle.

İncelenen lülelerde karşılaşılan palmet ve papatya benzeri çiçek motiflerinin benzerlerine; Hasankeyf Kalesi, Bitlis Kalesi, Mardin Müzesi ve Divriği Kalesi lüle buluntuları arasında rastlanmıştır (Ayhan, 2011: 89, Sağcan, 2019: 229; Erdoğan, 2019: 155; Budaktaş, 2020: 68). Yuvarlak çanaklı tipteki lülenin, çanağının dilimleri içerisine yerleştirilen tomurcuklu çiçek motifinin (Kat. No: 18) benzerleri; Mardin Müzesi ve Hoşap Kalesi Kazısı lüleleri arasında görülmektedir (Erdoğan, 2019: 106; Berge, 2020: 55).

Duman yolu bulunmayan kaideli lüle tipindeki, örnekte (Kat. No: 66) görülen küçük lale motifinin benzerlerine; Edirne Yeni Saray Kazıları buluntuları, Akşehir Nasrettin Hoca ve Etnografya Müzesi lüleleri ve Bitlis Kalesi Kazısı lüleleri arasında karşılaşılmıştır (Cengiz, 2011: 73; Tanrıveren, 2015: 118; Sağcan, 2019: 92). Çam ağacına benzer şekilde tasarlanan stilize ağaç motifinin benzerleri ise; Hasankeyf Kalesi Kazısı ve Divriği Kalesi Kazısı lüle buluntuları arasında mevcuttur (Ayhan, 2011: 89; Budaktaş, 2020: 134).

Çalışma kapsamında incelenen lülelerde ve konuyla ilgili çalışmalarda, lülelerde görülen bitkisel bezemelerin çoğunlukla yaprak motifi şeklinde tercih edildiği görülmektedir (Ayhan, 2011: 88; Erdoğan, 2019: 155; Sağcan, 2019: 229; Berge, 2020: 150). Bu durum lülelerin tütün yapraklarının yakılarak, tüketilmesi için tasarlanan bir alet olması sebebiyle ilişkilendirilebilir.

4.3.2. Geometrik Bezeme

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında, herhangi bir bezeme unsuru barındırmayan örnekler dışında, tüm lülelerde geometrik bezemeye yer verilmiştir. Geometrik tasarıma sahip motiflerin oluşturulmasında, başta rulet baskı olmak üzere kazıma ve baskı teknikleri kullanılmıştır. Motifin uygulanacağı alan tekniği etkilemesinden dolayı çanakta ve gövdede, tek başına ya da eşit aralıklarla yerleştirilen geometrik motiflerin, baskı tekniği kullanarak oluşturulduğu görülür. Peş peşe dizilen, tekrara dayalı geometrik şekiller ise rulet baskı tekniği kullanılarak yapılmıştır. Rulet baskı tekniği daha önce de değindiğimiz üzere, lülelerin bezeme işleminde en yaygın kullanılan tekniktir. Bu teknik ile lüle yüzeyine oluşturulan bordürlerde görülen çeşitlilik dikkat çekicidir.

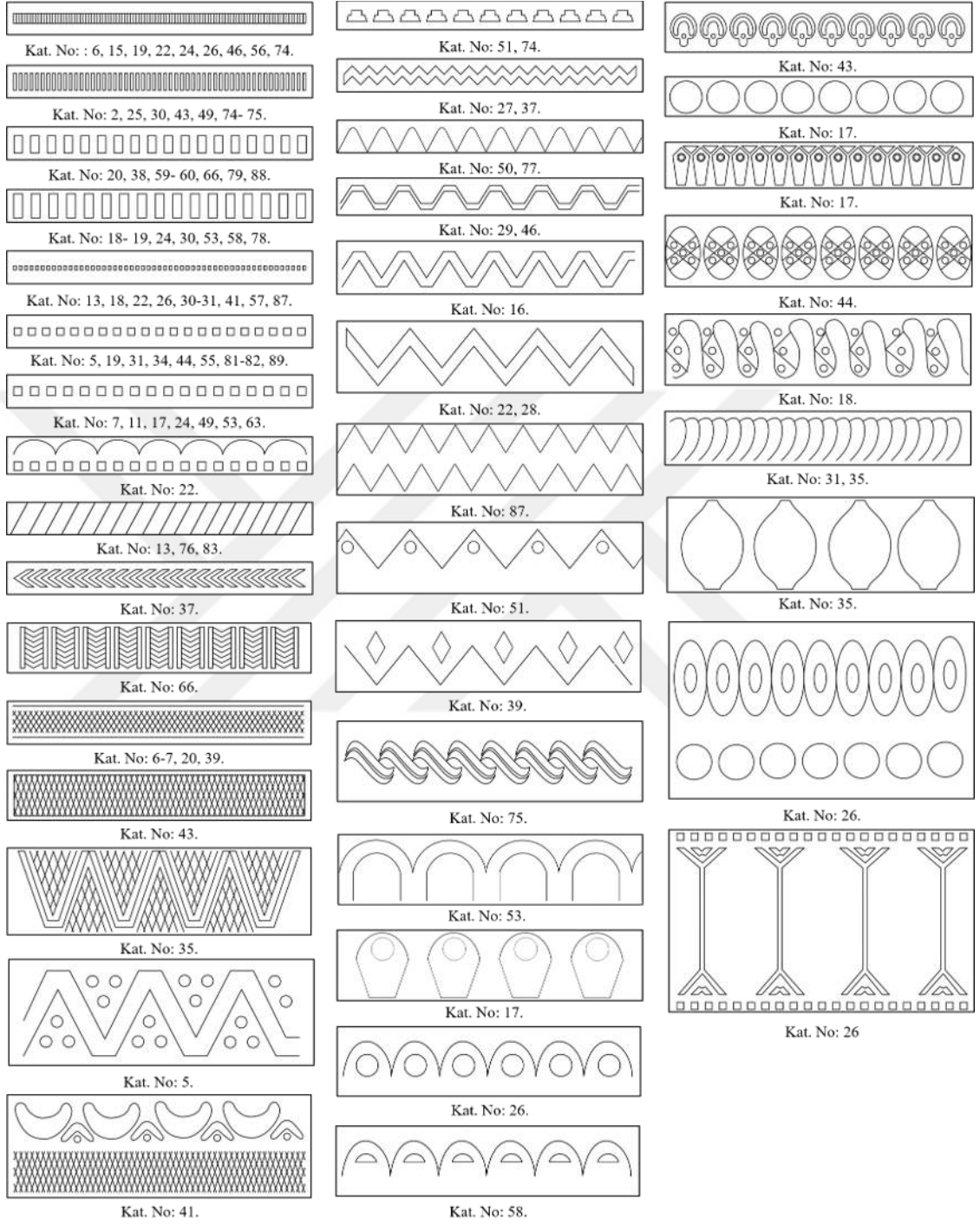
İncelenen lülelerde çanağı dilimlere ayıran, dikey ve diyagonal yivlere sıklıkla karşılaşılmaktadır (Kat. No 1-3, 5, 8-12, 14-15, 18-20, 22-25, 27-29, 32-33, 35-36, 42, 46, 55). Yuvarlak ve basık yuvarlak çanaklı tipteki lülelerde yiv kullanımının yaygın olduğu, karinalı ve disk çanaklı lülelerde ise hiç tercih edilmediği görülür. Çoğunlukla lülenin alt yüzünden başlayarak çanak ağzına doğru uzanan, basit tek çizgiden veya birbirine paralel iki çizgiden ibaret olan yivlerin, derinlikleri ve kalınlıkları oldukça değişkendir (Fotoğraf 4.24.). Ancak incelenen örnekler arasında bir lülenin (Kat. No: 25) yivleri oldukça derin tutularak, çanağa adeta bir çiçek formu kazandırılması açısından benzerlerinden ayrılmaktadır. Yivler çoğunlukla diğer geometrik motiflerle birlikte kullanıldığı gibi, tek başına uygulandığı lülelere de rastlanmaktadır (Kat. No: 1, 3, 9-10, 14, 23, 25, 36). Ayrıca diyagonal yivler, lülelerin bombeli bileziklerini bezemek içinde tercih edilmiştir (Kat. No: 13, 17, 37, 57, 88). Yivlerin rulet baskı ve kazıma teknikleri başta olmak üzere özellikle çanakta görülenlerin, kalıp yöntemiyle de yapıldığı tespit edilmiştir.

Fotoğraf 4.24. Yivli çanağı bulunan lülelerden örnekler.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularının çoğunluğunda geometrik tasarıma sahip bordürlere yer verilmiştir (Çizim 4.9.). Rulet baskı tekniği kullanılarak oluşturulan geometrik bordürlerde ağırlıklı olarak, basit çentiklerden ibaret düz çizgiler (Kat. No: 6, 15, 19, 22, 24, 26, 46, 56, 74), eğik çizgiler (Kat. No: 13, 76, 83), eşit aralıklarla yerleştirilen üç farklı boyutta dikdörtgen motifi (Kat. No: 2, 18-20, 24-25, 30, 38, 43, 49, 53, 58-60, 66, 74-75, 78-79, 88) ve yine eşit aralıklarla yerleştirilen üç farklı boyutta olan kare motifi (Kat. No: 5, 7, 11, 13, 17-19, 22, 24, 26, 30-31, 34, 41, 44, 49, 53, 55, 57, 63, 81-82, 87, 89) kullanılmıştır. Söz konusu bu bordürler çanak ile duman yolunun birleşiminde, duman yolu üzerinde bilezikten önce ve bilezik ile basamak halkası arasında ve sıklıkla omurgayı çevreleyen “V” şeklinde bordür olarak görülmektedir.

Geometrik tasarıma sahip bordürlerde, yaygın kullanılan diğer bir motif zikzaklardır. Farklı genişliklere sahip zikzak motifli bordürler, bilezikten hemen önce duman yolunu çevreler (Kat. No: 22, 27, 29, 46, 77, 87). Bileziği bezemek içinde kullanılan bu motif, bombeli bilezik yüzeyinde (Kat. No: 87) birbirine paralel uzanan iki sıra şeklinde kullanılırken, karinalı bileziğin duman yolu ile birleştiği geniş yüzünde, tek sıra olarak kullanılmıştır (Kat. No: 39). Ayrıca zikzak motifine; çanakta (Kat. No: 51), çanaktan gövdeye geçişte, yatay olarak uzanan dar (Kat. No: 50) veya geniş (Kat. No: 5, 28) tutulan bordürler olarak, gövde yüzeyinde yatay olarak uzanan üç sıra bordür olarak (Kat. No: 37), çanak ile duman yolu birleşiminde ve çanak altında “V” şeklinde uygulanan bordür olarak karşılaşılmıştır (Kat. No: 16). Bazı örneklerde, zikzaklar arasına baskı tekniği ile yapılmış daire (Kat. No: 5, 51) ve eşkenar dörtgen (Kat. No: 39) motifleri bulunmaktadır.

Çizim 4.9. Geometrik motifli bordürler.

Geometrik bezeme açısından oldukça zengin ve kaliteli işçilik gösteren, torba çanaklı lüenin gövdesinde zikzak motifli geniş bir bordür bulunur (Kat. No 35). Bordür içerisinde kalan boşluklar, kafes tarama olarak tanımladığımız birbirine geçmeli çizgiler ile taranmıştır. Bitkisel motiflerle bezeli bordürlerin boş yüzeylerinin de aynı şekilde tarandığı örnekler ile karşılaşılmıştır (Kat. No: 7, 39). Kafes tarama şeklinde düzenlenen bordürler; çanak ağız kenarında (Kat. No: 43), çanak altında (Kat. No: 6), gövdede ve bilezik yüzeyinde de (Kat. No: 20) kullanılmıştır (Çizim 4.10.). Silindir çanaklı lüenin bileziğine uygulanan kafes tarama motifinin üzerinde, eşit aralıklarla yerleştirilen baskı tekniği ile yapılmış yarım ay motifleri mevcuttur (Kat. No: 41).

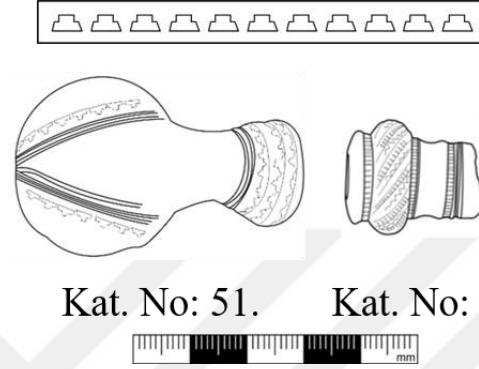
Çizim 4.10. Kafes tarama motifiyle bezeli lüle örnekleri.

Peş peşe eklenen “V” şekillerinin oluşturduğu balık sırtı motifine; iki lüenin çanağında, dikey olarak uzanan şeritler olarak karşılaşılmıştır (Kat. No: 37, 66). Bu motifler iki lülede tasarım açısından farklılık göstermekle birlikte, rulet baskı tekniği ile oluşturulmuştur (Fotoğraf 4.25.).

Fotoğraf 4.25. Balık sırtı motifiyle bezeli lüle örnekleri.

Form açısından tanımlanamayan geometrik karakterli aynı rulet baskının, iki lülede kullanıldığı saptanmıştır (Kat. No 51, 74). Söz konusu rulet baskı, karınalı çanaklı lülenin çanak altında “V” biçimde, bilezik yüzeyinde ise yatay olarak uzanan üç sıra şerit olarak kullanılırken, büyük oranda kırık olan lüle parçasının bilezik yüzeyinde, diyagonal şeritler halinde kullanılmıştır (Çizim 4.11.).

Çizim 4.11. Aynı geometrik rulet baskı ile bezenen lüle örnekleri.

İncelenen örnekler arasında sadece bir lülede, uç uca eklenen dalga motifleri ile oluşturulmuş örgüyü andıran, geometrik bordür duman yolunu çevrelemektedir (Kat. No: 75). Yay motiflerinin yan yana eklenmesiyle oluşturulan tasarım, Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı lüle buluntuları arasında yaygın kullanılan bir diğer geometrik bezemedir. Rulet baskı tekniği ile oluşturulan yay motiflerinin içine, yuvarlak (Kat. No: 17, 26) ve yarım yuvarlak (Kat. No: 58) motiflerinin baskı yöntemi ile uygulandığı kompozisyonlar bulunduğu gibi, kare formlu rulet baskı ile birlikte (Kat. No: 22) kullanımı da mevcuttur. Yay motiflerinin bilezik üzerinde kullanımı iki biçimde olmuştur, bazı bilezikler üzerinde uç uca eklenen yaylar görülmekte (Kat. No: 26, 44), bazı örneklerde ise kazıma tekniği ile yapılan ve eşit aralıklarla yerleştirilen yay motifleri, bilezik yüzeyini dilimlemek için kullanılmıştır (Kat. No: 18, 37).

Lülelerin çanakları üzerinde, kazıma tekniği ile oluşturulan yay motifleri ile bezeli bordürler de bulunmaktadır (Kat. No: 31, 35). Çanakların gövdeye yakın noktasında, yatay uzanan bordürler olarak kullanılan bu motifler, daha dar ve sık tutularak, dikey olarak yerleştirilmiştir (Fotoğraf 4.26.). Rulet baskı ile oluşturulan yay motifleri yan yana eklenirken, kazıma tekniği ile oluşturulan yay motifleri art arda eklenmesi ve daha özensiz işçilik göstermesi bakımından kolaylıkla ayırt edilebilmektedir.

Fotoğraf 4.26. Yay motifiyle bezeli lüle örnekleri.

Baskı tekniği ile oluşturulan geometrik bordürler, çok yaygın olmamakla birlikte boyut açısından daha geniş tutulan çanak ve gövdeye sahip lülelerde tercih edilmiştir. Motiflerin eşit aralıklarla yerleştirilmesiyle bordürler oluşturulmuştur. Bordürlerin kullanım yerlerine ve motiflere bakıldığında, çanak ağız kenarında (Kat. No: 18) ve çanakta (Kat. No: 26) tek sıra şeklinde uygulanan daire motifleri görülmektedir. Torba çanaklı lülenin, çanak ağız kenarını çevreleyen geniş bordür, eşit aralıklarla yerleştirilen basık küresel motiflerle bezenmiştir (Kat. No: 35). Basık yuvarlak çanaklı lülenin gövdesine, kare formlu rulet baskı kullanılarak geniş bir bordür oluşturulmuştur (Kat. No: 26). Bu bordür içerisine baskı tekniği ile uygulanan, iki uçlu ok olarak tanımlayabileceğimiz motifler, eşit aralıklarla dikey olarak yerleştirilmiştir (Fotoğraf 4.27.).

Fotoğraf 4.27. Farklı geometrik bordürlere sahip lüle örneği.

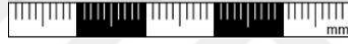
Çanağı ve gövdesi bir bütün olarak tasarlanan, lale çanaklı lülelerin bezemeleri herhangi bir sınırlama olmaksızın baskı tekniği ile uygulanan geometrik motiflerle

bezenmiştir (Kat. No: 43-44). Katalog numarası 43 olan lülenin yüzeyinde çanaktan, ağza kadar dört sıra şeklinde uygulanan damla motifi bulunmaktadır. Katalog numarası 44 olan lülenin yüzeyi pahlanarak dilimlenmiş, dilimler içerisine elips formlu kartuş içerisine alınmış geometrik motifler yerleştirilmiştir.

İncelenen örneklerde görüldüğü üzere geometrik motifler, uç uca veya eşit aralıklarla yerleştirilerek, çoğunlukla bir bordür oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak katalog numarası 16 olan yuvarlak çanaklı tipteki lülenin, çanağının bir yan yüzünde baskı tekniği ile uygulanmış, üst üste yerleştirilen üçgenler görülmektedir (Fotoğraf 4.28.)

Kat. No: 16.

Fotoğraf 4.28. Geometrik baskı motifli lüle örneği.

4.4. Mühür ve Damgalar

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lülelerinde, bezeme amacının yanı sıra üretici ve üretim yeri hakkında bilgi veren yazılı mühür ve damgalar ile karşılaşmıştır (Tablo 4.9.). Yazılı mühürler, silindir mühür ve damga mühür olmak üzere iki farklı teknikte uygulanmıştır. Aynı atölyede veya aynı usta tarafından üretilen lülelerde bir mührün defalarca kullanılması ve lülelerin yapım malzemesi olan kilin kolay aşınabilir bir malzeme olması, yazıların okunmasını güç hale getirmiştir.

Yazılı mühürlerin yanı sıra incelenen lülelerde geometrik ve bitkisel tasarımlı damgalar tespit edilmiştir. Bu damgalar, tıpkı yazılı mühürler gibi atölyeye veya ustaya ilişkin bilgi içeren, işaret ve sembollerdir. Osmanlı dönemi lüleleri üzerine yapılmış yayınların bazılarında, geometrik ve bitkisel tasarımlı damgaların “*geometrik mühürler/bitkisel mühürler*” olarak değerlendirildiği görülmüştür (Ayhan, 2011: 114-121; Cengiz, 2011: 215-216; Doğanay, 2019: 96; Erdoğan, 2019:158). Konuyla ilgili bazı yayınlarda ise söz konusu damgalar ayırt edilmeksizin diğer bezeme unsurları ile bir arada incelenmiştir (Akbay, 2017: 229-234; Berge, 2020: 150;). Her iki yöntemden faydalanarak ve tespit edilen damgaların, söz konusu yayınlardaki damgalar ile karşılaştırılması yapılarak, ayrı bir başlık altında (Bitkisel Damgalar/Geometrik Damgalar) değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmada ele alınan lüleler arasında iki adet lülenin (Kat. No: 77, 83), basamak halkasının çubuk ile birleştiği yüzünde; derin olmayan, toplu iğne ucu büyüklüğünde delikler ile karşılaşmıştır (Fotoğraf 4.29.). Her iki lülenin de çanağı kırık ve noksan olduğundan formu tespit edilememiştir. Kahverengi tonlarında hamura ve astara sahip uzun tutulan duman yolunun (Kat. No: 77), basamak halkası üzerinde tek delik bulunurken, sadece duman yolunun ağza yakın bir kısmı günümüze ulaşan beyaz tonlarındaki hamura ve astara sahip lüle parçasının (Kat. No: 83), basamak halkası üzerinde iki delik bulunmaktadır. Hasankeyf Kalesi Kazısı ve Divriği Kalesi Kazısı lüle buluntularında benzer, tek ve çift oyuga sahip lüleler ile karşılaşmıştır (Fotoğraf 4.30.-4.31.) Ayhan, söz konusu deliklerin çubuğun takıldığında sabit durmasını sağladığını ifade etmektedir, Budaktaş ise bu deliklerin üreticiye ya da üretim yerine ait işaretler olduğunu belirtmektedir (Ayhan, 2011: 134; Budaktaş, 2020: 70).

Fotoğraf 4.29. Basamak halkasında delik bulunan lüleler.

Fotoğraf 4.30. Hasankeyf Kalesi Kazısı, basamak halkasında delik bulunan lüleler (Ayhan, 2011: 120).

Fotoğraf 4.31. Divriği Kalesi Kazısı, basamak halkasında delik bulunan lüleler (Budaktaş, 2020: 246-247).

4.4.1. Yazılı Mühürler

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında sekiz adet lülede yazılı mühür ile karşılaşılmıştır (Kat. No: 8, 16, 34-35, 45, 57, 78, 90). Bu mühürlerin çoğunluğu baskı tekniği ile yapılmış damga mühürlerdir. İncelenen örnekler arasında sadece bir lülede rulet baskı tekniği ile yapılan, silindir mühür mevcuttur; (Kat. No: 57) Karinalı çanaklı lülenin duman yolu üzerinde, bilezikten hemen önce yüzeyi çevreleyen beyit şeklindeki silindir mühürde; “لقاء المحبوب بالمحوب” (Lekâ al-Mahbûb-bîl Mahbûb) “Sevenin sevdiği ile kavuşması/ buluşması” ifadesi yer almaktadır (Fotoğraf 4.32.). Aynı ifadenin yer aldığı, silindir mühürlü lüle örneklerine Rusya, Azov Museum, Osmanlı lüleleri koleksiyonunda ve Macaristan, Wosinsky Mór Museum, Türk dönemi lüleleri arasında karşılaşılmıştır (Gaál, 2010: 50-51; Khalil ve Gusach, 2018: 258-259). Söz konusu bu lüleler, katalog bölümünde değerlendirdiğimiz lüle ile aynı beyti taşımasının yanı sıra form açısından da benzerlik göstermektedir (Fotoğraf 4.33.-4.34.).

Fotoğraf 4.32. Silindir mühürlü lüle.

Fotoğraf 4.33. Benzer silindir mühürlü lüle örneği (Gaál, 2010: 51).

Fotoğraf 4.34. Benzer silindir mühürlü lüle örneği (Khalil ve Gusach, 2018: 259).

Toplam yedi lülede görülen yazılı damga mühürlerden ikisi yuvarlak çanaklı tipteki lülede (Kat. No: 8, 16), iki tanesi torba çanaklı tipteki lülede (Kat. No: 34-35), bir tanesi lale çanaklı tipteki lülede (Kat. No: 45), diğer ikisi ise sadece duman yolu günümüze ulaşan ve bu nedenle tipi tespit edilemeyen iki lüle parçası üzerinde (Kat. No: 78, 90) tespit edilmiştir (Fotoğraf 4.35.). Mühürlerin çoğunluğu duman yolunun bir yan yüzeyine uygulanmıştır. Lale çanaklı lülenin duman yolu üzerinde görülen ve oldukça aşınmış durumda olan, daire kartuş içine alınmış mühür çanağa yakın bir noktada görülmektedir (Kat. No: 34). Tipi tespit edilemeyen iki lüle parçasında mühürler, duman yolunun yan yüzüne bilezikten hemen önce uygulanmıştır (Kat. No: 78, 90). Yuvarlak çanaklı tipteki ve torba çanaklı tipteki iki lülede mührün, duman yolunun alt yüzüne yine bilezikten hemen önce uygulandığı görülmektedir (Kat. No: 8, 35). Bir diğer yuvarlak çanaklı tipteki lülenin mührü ise çanak ile omurganın birleştiği noktada yer alır (Kat. No: 16). Arap alfabesi ile yazılan bu mühürlerin tamamı bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Çerçeveler çoğunlukla dairesel formda olduğu gibi bir örnekte altı kollu yıldız, mührü çevrelemektedir (Kat. No: 8).

Fotoğraf 4.35. Damga mühürlü lüleler.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularının tamamının kil malzemeden üretilmiş olması, uygulanan mühürlerin birden fazla lülede defalarca kullanılması, yazılı damga mühürlerin okunmasını zorlaştırmaktadır. Osmanlı dönemi lüleleri üzerine yapılan çalışmalarda damga mühürlü lüle örneklerine az rastlandığı,

bununla birlikte araştırmacıların mühürlerin okunmasında sorum yaşadığı anlaşılmaktadır. Aynı problem çalışmada ele alınan mühürlü lüle örnekleri içinde geçerlidir. Toplamda yedi adet lülede mühür tespit edilmiş olmasına karşın, kesin olmamakla birlikte sadece üç lülenin mührü okunabilmiştir. Yuvarlak anaklı lülede, Türkçe karşılığı “ışık/aydınlık” olan, “انر” (Anar/Anr) ifadesi okunmaktadır (Kat. No: 8). Torba anaklı lülede, “erkekler/erkekler için” anlamındaki “رجالي” (Ricali) ifadesi okunmaktadır (Kat. No: 34). Tipi tespit edilemeyen, duman yolu parçası üzerinde ise ustaya yahut atölyeye ait olduğu dşnlen “رشد” (Reşid) ismi okunmaktadır (Kat. No: 90).

4.4.2. Bitkisel Damgalar

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında yuvarlak çanaklı tipteki iki lülede (Kat. No: 11, 19) torba çanaklı (Kat. No: 37), lale çanaklı (Kat. No: 45), disk çanaklı (Kat. No: 58), ve duman yolu bulunmayan kaideli tipteki (Kat. No: 66) lülelerde birer tane olmak üzere, toplamda altı adet lülede bitkisel damga ile karşılaşmıştır (Fotoğraf 4. 36.). Bitkisel damgalar çoğunlukla lülelerin alt yüzünde, çanak ile duman yolunun birleştiği noktada uygulanmıştır. Farklı olarak disk çanaklı lülede gülbezek şeklindeki mührün, duman yolunun yan yüzüne uygulandığı görülmektedir (Kat. No: 58). Duman yolu bulunmayan kaideli tipteki lülede ise mühür alt yüzde kaidenin tam merkezine konumlandırılmıştır (Kat. No: 66). Ayrıca söz konusu mührü çevreleyen bitkisel baskılar ile kaidede büyük bir çiçek motifi oluşturulmuştur.

Fotoğraf 4.36. Bitkisel damgalı lüleler.

Bitkisel mühürlerin çoğunluğu stilize çiçek motifi şeklinde olup, yuvarlak çerçeve ile sınırlandırılmıştır. İncelenen örneklerde görülen bu tip bitkisel damgaların benzerlerine Rusya, Azov Museum, Tarsus Müzesi ve Mardin Müzesi Osmanlı dönemi lüleleri arasında ve Cizre İçkale Kazısı ile Hasankeyf Kalesi Kazısı Lüle buluntuları arasında karşılaşmıştır (Khail ve Gusach, 2018: 258; Doğanay, 2019: 96; Erdoğan, 2019: 158; Karaaslan, 2019: 259; Ayhan, 2011: 115). Sadece bir örnekte herhangi bir çerçeve olmaksızın, saplı ve yapraklı bir stilize çiçek motifi şeklindeki bitkisel damga mevcuttur

4.4.3. Geometrik Damgalar

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntularında bitkisel damganın yanı sıra geometrik tasarımlı damgalara sahip lüle örnekleri de mevcuttur (Fotoğraf 4.37.). Geometrik damgalar, yuvarlak çanaklı tipteki (Kat. No: 6, 8, 17) lüleler başta olmak üzere basık yuvarlak çanaklı (Kat. No: 24), torba çanaklı (Kat. No: 31) ve karinalı çanaklı (Kat. No: 57) tipteki lülelerde görülmektedir. Ayrıca çanak bölümü kırık durumda olan, tipi tespit edilemeyen iki eserde de geometrik damga mevcuttur (Kat. No: 81, 89).

Fotoğraf 4.37. Geometrik damgalı lüleler.

Karinalı çanaklı tipteki (Kat. No: 57) lüle dışında geometrik damgalar lülelerin alt yüzünde, duman yolu ile çanağın birleştiği noktada ve duman yolu üzerinde bilezikten hemen önce kullanılmıştır. Torba çanaklı tipteki lülenin alt yüzünde hem çanak altında hem de duman yolu üzerinde, bilezikten hemen önce geometrik damga kullanılmıştır (Kat. No: 31). Baskı tekniği ile oluşturulan geometrik damgalar çoğunlukla tek veya iç içe geçmiş basit yuvarlak motiflerden ibarettir. Bu tasarıma sahip benzer damgalara; Hasankeyf Kalesi Kazısı, Bitlis Kalesi Kazısı lüle buluntuları ile Niğde, Nevşehir ve Eskişehir Müzeleri'nde bulunan lüle örnekleri arasında karşılaşılmıştır (Ayhan, 2011: 117; Akbay, 2017: 230; Sağcan, 2019: 226). Karinalı çanaklı lülede görülen damga, tasarım ve damganın uygulandığı bölüm bakımından oldukça farklıdır; çanağın kırılma yaptığı noktasının üzerine yerleştirilen hilal motifinin iki yanında ve üstünde kazıma tekniği ile işleniş “3” sayısı benzeri motif bulunmaktadır (Kat. No: 57). Çanağı büyük oranda kırık olduğundan tipi tespit edilemeyen lülenin (Kat. No: 89) alt yüzünde ise diğer geometrik damgalardan farklı olarak, “X” harfi benzeri motifin elips formlu çerçeve ile sınırlandırıldığı görülmektedir.

4.5. Tarihlendirme

Lüleler taşınabilir, küçük etnografik eserler olması bakımından kazı çalışmaları sırasında dönem fark etmeksizin, hemen hemen her tabakadan ele geçirilmektedir. Bu nedenle eserlerin tarihlendirilmesini tabakaya bağlı yapmak yanlış olacaktır. Konuyla ilgili yayınlarda, lülelerin tarihlendirilmesinde form ve hamur renginin esas alındığı görülmektedir (Hayes, 1992: 391-395; Baram, 2004: 160; Tanrıveren, 2015: 272-282; Karaaslan, 2019: 239; Budaktaş, 2020: 82).

Çalışmada da dikkate aldığımız bu kriterler belli sorunları içermektedir. Örneğin lüle formlarının gelişimi, Osmanlı gibi geniş topraklara yayılan bir imparatorluk için eş zamanlı olması pek mümkün değildir. Tek başına hamur renginin de tarihlendirmede belirleyici unsur olması yanlış olacaktır. Lüle yapımında kullanılacak kilin, üretimi yapılan bölgeye göre çeşitlilik göstermesi yahut gelişmiş kentlerdeki atölyelerin malzemeyi farklı kentlerden ithal edebilir olması, taşrada bulunan küçük atölyelerin ise bölgedeki hammadde ile yetiniyor olması göz ardı edilemez. Bu nedenle Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları; form, hamur ve astar rengi, çanak ve duman yolu ağız çapı gibi farklı ölçütler dikkate alınarak tarihlendirilmiştir. Ayrıca dönemi tespit edilen mevcut örnekler ile buluntuların karşılaştırılması tarihlendirmede etkili olmuştur.

17. yüzyılın başlarına tarihlenen en erken lülelerin, form açısından batı tarzındaki lülelere benzer küçük çanaklı, uzun duman yoluna sahip olduğu bilinmektedir (Baram, 2004: 160). 17. yüzyıl lülelerin genel özelliklerine bakıldığında, çoğunlukla krem ya da gri renkli hamura sahip olduğu, topraklara henüz yeni girmiş olan tütünün maliyetli olmasından dolayı çanakların küçük ölçekli olduğu ve duman yolu ağız çaplarının 1 cm'in üzerine çıkmadığı görülmektedir. Bombeli bilezik ile ona bitişik tasarlanan basamak halkasının birlikte kullanımı da bu dönemin genel özellikleri arasındadır (Robinson, 1985: 163-164; Baram, 2004: 160).

Çalışmada ele alınan karinalı çanaklı tipteki lülelerin (Kat. No: 47-57), çoğunlukla açık renkli (Gri ve krem) hamura sahip olması, çanak çaplarının ortalama 3 cm civarında, duman yolu ağız çaplarının ise 0.7 cm ile 0.9 cm arasında olması sebebiyle, bu tip lüleler 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kaynaklarda 17. yüzyılın erken örneklerinin, ortak özelliği

olarak kabul edilen uzun tutulan duman yolu, karinalı çanaklı tipteki iki lülede görülmektedir (Kat. No: 56-57). Duman yolunun uzun tutulması nedeniyle uzunlukları 7.6 cm'e kadar ulaşan bu iki lülenin, 17. yüzyılın başı ile ortasına kadar olan süreçte üretilmiş olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilgili yayınlarda da karinalı çanaklı lülelerin çoğunlukla 17. yüzyıla tarihlendiriliyor olması, ele aldığımız bu tip lülelerin gösterdiği özellikler bakımından aynı yüzyıla tarihlendirilmesini doğrular niteliktedir (Hayes, 1992: 393; Khalil ve Gusach, 2018: 258; Aytaç, 2019: 583).

Duman yolu ile çanak bağlantısını sağlayan, omurga 17. yüzyıl sonlarından itibaren kullanılmıştır. R. Robinson, bu dönemden itibaren yuvarlak çanaklı lülelerin üretildiğini belirtmektedir (Robinson, 1983: 270). 18. yüzyıla gelindiğinde giderek yaygınlaşan tütün kullanımı, lüle formlarının ve renklerinin çeşitlenmesine sebep olmuş, daha çok kırmızımsı toprak renginde, geniş çanaklara ve zengin bezemelere sahip lüleler üretilmiştir (Baram, 2004: 160). Genişleyen çanaklara paralel olarak, duman yolu ağız çapları 1 cm'in üzerine çıkmış, yaygınlaşan omurga kullanımı ise dekoratif bir anlam kazanmıştır (Yener, 2005: 99).

İncelenen eserler arasında en yoğun grubu oluşturan, yuvarlak çanaklı lüleler arasında açık renkli hamura (krem/bej) sahip örnekler 17. yüzyılın sonuna tarihlendirilmiştir (Kat. No: 1, 3, 6, 13, 15). Bu eserlerin çanak çaplarının 3 cm'den az, duman yolu ağız çaplarının ise 1 cm'in altında olduğu görülmektedir. Duman yolu ağız çapı 1 cm'den az veya 1 cm olmasına karşın gri, kahverengi, kızıl kahverengi, kiremit gibi farklı hamur ve astar renklerine sahip yuvarlak çanaklı tipteki lüleler, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir (Kat No: 2, 9-12, 14). Siyah hamurlu olup, bordo astara sahip lüleler (Kat. No: 5, 7-8, 16) ile kendi hamur renginde astarlanan lülelerde (Kat. No: 17-19) özellikle çanak kısmında görülen bezeme yoğunluğu, ölçüleri ve karinalı bilezik kullanımından yola çıkarak, bu eserler 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bordo astarlı lülelerden ikisinde (Kat. No: 8, 16) 19. yüzyılda yaygınlaşacak olan yazılı damga mühür mevcuttur. Yuvarlak çanaklı lüleler arasında, duman yolu ağız çapı 1.6 cm (Kat. No: 4) ve 1.4 cm (Kat. No: 20) olan iki lüle boyutları sebebiyle 19. yüzyıla tarihlenmektedir.

Yuvarlak çanaklı tipteki lülelerin 17. yüzyıl sonundan başlayarak, 19. yüzyıla kadar üretiminin yapıldığı anlaşılmaktadır. Formun sürekliliğinin yanı sıra boyutlarda görülen

artış, malzeme ve bezeme yoğunluğu tarihlendirmede yol göstermektedir. Araştırmacılar bu tip lüleleri 18. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasına (Sağcan, 2019: 240), 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl aralığına (Ayhan, 2011: 127) ve 17. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasına tarihlemektedir (Robinson, 1985: 194; Tanrıveren, 2015: 275; Akbay, 2017: 236).

Basık yuvarlak çanaklı lüleler (Kat. No: 20-30) gri, siyah, kahverengi ve kiremit olmak üzere çeşitli hamur renklerine sahiptir. Hamur renklerinde görülen bu çeşitliliğin yanı sıra bezemelerde görülen zenginlik, lülelerin 18. yüzyılda üretildiğini düşündürmektedir. Ancak bu tipin örneklerinin, çanaklarının küçük ölçekli olması ve duman yolu ağız çaplarının, 0.7 cm ile 1 cm arasında değişmesi nedeniyle eserler, 17. yüzyıl sonları ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Hasankeyf Kalesi, Divriği Kalesi ve Bitlis Kalesi lüle buluntularında benzer örnekleri ile karşılaştığımız, basık yuvarlak çanaklı lülelerin araştırmacılar tarafından da 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirildiği görülmektedir (Ayhan, 2011: 127; Budaktaş, 2020: 82; Şen ve Karasu, 2020: 430).

Torba çanaklı lüleler arasında, çanak çaplarının 3 cm altında, duman yolu ağız çaplarının ise 1 cm altında olduğu tespit edilen lüleler, 17. yüzyıl sonları ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir (Kat. No: 33, 36, 38, 40). Krem ve gri olmak üzere açık renkli hamurlara sahip bu lülelerin, bezemelerinin sade olduğu görülmektedir. Duman yolu ağız çapı 1 cm'in altında olmasına rağmen katalog numarası 34 olan lüle, mühür barındırmasından ve bezemelerinde görülen yoğunluk sebebiyle 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Torba çanaklı forma sahip lüleler arasında duman yolu ağız çapı 1 cm'den fazla, çanak çaplarının ise 3.6 cm'e kadar ulaştığı lüleler, 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Kat. No: 31-32, 35, 37, 39). Büyük ölçülerdeki bu eserlerin, zengin geometrik ve bitkisel motiflere sahip olmasının yanı sıra iki örnekte damga (Kat. No: 31, 37) bir örnekte ise yazılı mühür (Kat. No: 35) tespit edilmiş olması eserlerin, 18. yüzyılda üretilmiş olduğunu göstermektedir. Konuyla ilgili yayınlarda torba çanaklı lüleler, 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir (Baram, 2004: 160; Ayhan, 2011: 126; Akbay, 2017: 237; Budaktaş, 2020: 82; Şen ve Karasu, 2020: 429).

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları arasında silindir çanaklı forma sahip iki lüle bulunmaktadır (Kat. No: 41-42). Söz konusu lüleler form, malzeme, boyutları ve özellikle duman yolu ağız çaplarının 1.5 cm olması nedeniyle 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Baram'ın lüleleri kronolojik olarak tasniflendirdiği çalışmasında, silindir çanaklı lüleler 18. yüzyıl başlığı altında değerlendirilmiştir (Baram, 2004:160). Bu tip lüleler araştırmacılar tarafından 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir (Ayhan, 2011: 126; Aytaç, 2019: 588; Erdoğan, 2019: 147). Söz konusu çalışmalarda 17. yüzyıla tarihlendirilen lülelerin, duman yolu ağız çaplarının 1 cm'den fazla olmadığı görülmektedir.

19. yüzyılın başlarında üretilen lülelerde ortak bir karakter oturmaya başlamış, daha çok kırmızımsı kahverengi tonlarında, yuvarlatılmış ve disk biçimli çanaklara sahip lüleler üretilmiştir (Baram, 2004: 160). Robinson, 19 yüzyıl ile 20.yüzyıl arasına tarihlendirdiği disk çanaklı lülelerin, erken örneklerinin 18. yüzyılda üretilmiş olabileceği ihtimali üzerinde durmaktadır (Robinson, 1983: 271). Nitekim çalışmada ele alınan disk çanaklı lüleler arasında duman yolu ağız çaplarının 1.5 cm'i geçmediği kahverengi, kırmızı, kiremit renkli hamura sahip örnekler 18. yüzyıl sonları ile 19. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir (Kat. No: 58-61, 63). Bu tip lüleler arasında siyah hamurlu, koyu kahverengi astarlı lüle; boyutu (6.2 x 4.2 cm) ve tasarımı sebebiyle 19. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmiştir (Kat. No: 62).

19. yüzyılın ortasından itibaren, disk çanaklı lülelerin yerini daha az bezeme unsuru barındıran lale çanaklı lüleler almıştır (Baram, 2004: 160). 19. yüzyıl lülelerinin 1.5 cm olan duman yolu ağız çapları, geç örneklerde 1.7 cm'e kadar artmıştır (Robinson, 1985: 161). Çalışmada ele alınan lale çanaklı lülelerin, kahverengi ve kırmızı renkli hamura sahip olduğu, duman yolu ağız çaplarının ise 1.7 cm'e kadar ulaştığı tespit edilmiştir. Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları arasında sınırlı sayıda karşılaşılan lale çanaklı lüleler, gösterdiği özellikler bakımından ve benzer örnekler ile karşılaştırılması sonucunda 19. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir (Kat. No: 43-46).

19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında üretilen son lüle örneklerinin, boyutlarının arttığı ancak işçilik kalitesinin düştüğü gözlemlenmektedir. Bu dönemde lülelerin, kalın cidarlı, çoğunlukla kahverengi hamurlu, astarsız ve bezemesiz olduğu bilinmektedir

(Baram, 2004: 160). Disk çanaklı lülelerde de belirttiğimiz üzere, katalog numarası 62 olan lüle, Baram'ın ifade ettiği bu bilgiler ile örtüşmektedir. Lüle ile tütün içiminin son yıllarında çark çapımı olan, duman yolu bulunmayan kaideli tipteki lüleler gelişmiştir (Yener, 2005: 112-113). Bu tip lüleler çoğunlukla kiremit renkli hamura ve astara sahip, özenli işçilik göstermeyen, bezeme unsuru barındırmayan lülelerdir. Çalışmada duman yolu bulunmayan kaideli lüleler, yapım tekniği, formu ve benzer örnekler ile karşılaştırılması sonucunda 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl ilk yarısına tarihlendirilmiştir (Kat. No: 64-73).

Tipi tespit edilemeyen lüle parçasının tarihlendirmesi, hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra duman yolu ağız çapı dikkate alınarak yapılmıştır. Duman yolu ağız çapı 0.6 cm ile 0.8 cm aralığında olan, açık renkli hamura sahip lüle parçaları 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Kat. No: 74, 81, 84-86, 88). Duman yolu ağız çapları 0.9 cm ile 1.1. cm arasında olan siyah hamurlu, bordo renkli astara lüleler ise 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Kat. No: 78, 80, 82, 89-90). Beyaz renkli hamur ve astara sahip duman yolu parçası, 0.9 cm ağız çapının yanı sıra bezeme yoğunluğu ve bilezik tasarımı sebebiyle 18. yüzyıla tarihlenmektedir (Kat. No: 83). Tipi tespit edilemeyen diğer duman yolu parçalarının ağız çapları 0.7 cm ile 0.8 cm aralığında olup, bu eserler 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına tarihlenmektedir (Kat. No: 75-77, 79, 87).

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazıları lüle buluntuları genel olarak, 17. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlendirilmiştir (Tablo 4.10.). Değerlendirme bölümünün girişinde, detaylı şekilde ele aldığımız eserlerin buluntu yerine ilişkin veriler doğrultusunda, lülelerin çoğunlukla İç Kale surlarının ön cephesindeki geç döneme tarihlenen yapı temelleriyle ve yüzeyden yaklaşık olarak 1 metre ile 2 metre arasındaki dolgu toprağından ele geçirilmiş olması, yapılan tarihlendirmeleri doğrular niteliktedir.

SONUÇ

Anadolu Selçuklu Dönemi İç Kalesini ve Selçuklu Sarayı'nı üzerinde barındıran Alaeddin Tepesi, tarih öncesi çağlardan başlayarak önemini hiç yitirmeden, gelişim göstermiştir ve halen Konya kentinin, merkezini oluşturmaktadır. Tepenin etrafını kuşatan ilk kale Romalılar tarafından yaptırılmış, Bizans ise surları güçlendirerek, içine dini ve sivil yapılar inşa ettirmiştir. Konya'nın Anadolu Selçukluları tarafından fethedilerek, başkent yapılmasıyla gelişim açısından zirveye ulaşan bölge, 1466 yılında Fatih Sultan Mehmet'in, Karamanoğulları hakimiyetine son vermesiyle, Osmanlı hakimiyetine girmiş ve önemini yitirmeden ilave ve onarımlarla varlığını sürdürmüştür.

Araştırma kapsamında, Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı'nda 2010, 2015 ve 2018 yıllarında yürütülen kazı çalışmalarında tüm, tüme yakın ve parçalar halinde ele geçirilen, 90 adet lüle buluntusu incelenmiştir. Tamamı kil malzemeden üretilen lülelerin, hamur ve astar renklerinde çeşitlilik olduğu görülmektedir. İncelenen lülelerin çoğunluğu kalıp tekniğinde üretilmiş olmakla beraber, duman yolu bulunmayan kaideli tipteki 10 adet lülenin, çark yapımı olduğu tespit edilmiştir.

Konya İç Kale ve Selçuklu Sarayı Kazısı'nda bulunan lüleler oldukça çeşitli formlara sahiptir. Lülelerin tipolojisinin oluşturulmasında, duman yolu mevcudiyeti ve çanak formu belirleyici unsur olmuştur. Bu bağlamda lüleler; çanak biçimlerine göre lüleler, duman yolu bulunmayan kaideli lüleler ve tipi tespit edilemeyen lüle parçaları olmak üzere, üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. Çanak biçimine göre incelenen lüleler; yuvarlak çanaklı, basık yuvarlak çanaklı, torba çanaklı, silindir çanaklı, lale çanaklı, karinalı çanaklı ve disk çanaklı olmak üzere yedi farklı tipe ayrılmıştır. Lülelerin formu fark etmeksizin, hemen hemen her lülede kullanıma bağlı izler görülmektedir.

Lülelerin çoğunluğu rulet baskı tekniği başta olmak üzere, kazıma ve baskı teknikleri kullanılarak, zengin geometrik ve bitkisel motifler ile bezenmiştir. Çark yapımı olan, duman yolu bulunmayan kaideli tipteki lüleler, bezemesiz olup katalogdaki diğer tiplere oranla daha kaba işçilik göstermektedir. Bezeme amacının yanı sıra üretici ve üretim yerine ilişkin bilgi veren, yazılı mühür ve damgalar ile karşılaşılmıştır. Yazılı mühürler, silindir mühür ve damga mühür olmak üzere iki farklı teknikte uygulanmıştır.

Erken döneme tarihlenen bir lülede, yazılı silindir mühür bulunmaktadır. Toplamda yedi lülede yazılı damga mühür ile karşılaşılmış, ancak bunlardan sadece üç tanesinin mührü okunabilmiştir. Lülelerde yazılı mühür dışında yine atölye veya ustaya ilişkin bilgi içeren sembol şeklindeki, geometrik ve bitkisel tasarımlı damgalar ile karşılaşılmıştır.

Lülelerin tarihlendirilmesinde form, hamur ve astar rengi, çanak ve duman yolu ağız çapı gibi farklı ölçütler dikkate alınmıştır. Ayrıca dönemi tespit edilen, benzer örnekler ile de karşılaştırılarak, 17. yüzyıl ile 20. yüzyıl başı arasına tarihlendirilen lülelerin buluntu yerleri ve bulunduğu tabaka, yapılan tarihlendirmeyi doğrular niteliktedir.

Tüm bu bulgular doğrultusunda ve lülelerin mevcut örneklerle karşılaştırılması sonucunda, Konya lüle buluntularının üretim yeri hakkında net bilgi vermek mümkün olmamıştır. Yapılan kazı çalışmalarında bölgede lüle üretimine dair herhangi bir atölyeye rastlanılmamıştır. İncelenen lülelerin çoğu halk tipi olarak adlandırılan, hemen hemen her atölyede üretilebilecek eserler olması bakımından, çevre atölyelerden gelme ihtimali yüksektir. Anadolu'da lüle buluntuları üzerine yapılan çalışmaların henüz çok yeni olması sebebiyle terminolojiden başlayarak, form, tarihlendirme ve üretim yerleri gibi pek çok konuda bilgilerimiz kısıtlıdır. İlerleyen süreçte Osmanlı dönemi lüleleri üzerine yapılacak çalışmaların artması ile bilgilerimiz muhakkak yenilenecektir.

KAYNAKÇA

ABDÜLAZİZ BEY (1995). **Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri**, Cilt: 1, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

AKBAY, Elif (2017). **Niğde Nevşehir ve Eskişehir Müzeleri'nde Bulunan Lüle Örnekleri**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

AKOK, Mahmut (1968).” Konya’da Alâiddin Köşkü Selçuk Saray ve Köşkleri”, **Türk Etnografya Dergisi**, 61, 47-75.

AKOK, Mahmut (1975). “Konya Şehri İçindeki Alaeddin Tepesinde Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Arkeolojik Kazıların Mimari Buluntuları”, **Belleten**, 39, 157, 217-224.

ALUS, Sermet Muhtar (2011). “Çubuk”, Ehlikeyfin Kitabı, 2. Baskı, **İstanbul: Kitabevi**, 307-310.

AMICIS, Edmondo De (1993). **İstanbul (1874)**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

ARABACI, Caner (2016). **Kısa Konya Tarihi**, Konya: Makine Mühendisleri Odası.

ARBİCEL, Mustafa R. (1987). “Konya Alaeddin Camii'nde Yapılan Onarımlar ve Zemin Güçlendirme Çalışmaları ile Alaeddin Tepesinin Sorunları" **Vakıf Haftası Dergisi**, 5, 27-51.

ARSEVEN, Celal Esat (1943). “Çubuk Maddesi”, **Sanat Ansiklopedisi**, Cilt: I, İstanbul: Maarif Matbaası, 421-422.

ARSEVEN, Celal Esat (1950). “Lüle Maddesi”, **Sanat Ansiklopedisi**, Cilt: III, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1245.

ARSLAN, Muhammet (2021). “Konya’nın Günümüze Ulaşamayan Selçuklu Mescitleri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 45, 182-196.

ATÇEKEN, Zeki (1994). "Sultan Alaeddin Sarayı ve Konya Köşkü Hakkında." **Vakıflar Dergisi**, 23, 103-112.

ATÇEKEN, Zeki (2003). “Selçukluların Konya’da Camiye Çevirdikleri İlk Mabet: Eflatun Kilisesi”, **İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi Konya Kitabı VI**, Konya: Konya Ticaret Odası, 3-12.

AYBET, Gülgün Üçel (2003). **Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)**, İstanbul: İletişim Yayınları.

AYHAN, Gökben (2006). **Çeşitli Müzelerde Bulunan Örnekleriyle Osmanlı Lüleleri**, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

AYHAN, Gökben (2009). “Başur Höyük Kazısı Lüle Buluntuları”, **XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri**, Pamukkale Üniversitesi, 49-57.

AYHAN, Gökben (2011). **Hasankeyf Kazısı Lüle Buluntuları**, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

AYHAN, Gökben (2014). “Lüle Terminolojisinin Sorunları Üzerine Görüşler”, **XVI. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri**, Cumhuriyet Üniversitesi, Cilt: 1, 53-63.

AYHAN, Gökben (2015). “Ayasuluk İç Kalesi “Süzgeç Çanaklı” Ve “Kaideli Süzgeç Çanaklı” Lüle Buluntuları”, **Mustafa Büyükkolancı’ya Armağan**, İstanbul: Ege Yayınları, 41-53.

AYTAÇ, İsmail (2019). “Harput İç Kale Kazılarında 2015-2016 Yıllarında Bulunan Tütün Lülelerinin Değerlendirilmesi”, **Yaşar Erdemir’e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları**, Konya: Literatürk Academia, 567-608.

BAĞCI, Serpil ve diğerleri (2006). **Osmanlı Resim Sanatı**, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

BAHAR, Hasan (2015). “Eskiçağ’da Konya”, **Şehirlerin Sevdalısı İbrahim Hakkı Konyalı Armağanı**, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 7, 271-297.

BAHAR, Hasan (2017). “Tarih Öncesinden Bizans Dönemine Kadar Konya Ulaşımı ve Balkayalar-Bağirsıkdere Kalesi”, **Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi**, 7, 125-140.

BAKLA, Erdinç (1993). **Tophane Lüleçiliği**, İstanbul: Dışbank.

BAKLA, Erdinç (2007). **Tophane Lüleçiliği Osmanlı Tasarımındaki Yaratıcılığı ve Yaşam Keyfi**, İstanbul: Antik A.Ş Yayınları.

BALIK, İbrahim (1998). “Anadolu Selçukluları Döneminde Konya’nın Başkent Oluşu ile İlgili Genel Bir Değerlendirme”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1, 147-154.

BARAM, Uzi (1995). “The Clay Tobacco Pipes of Cyprus”, **Report of The Department of Antiquities Cyprus**, 1995, 299–309.

BARAM, Uzi (2004). “Filistin Geçmişinden Dolaşık Objeler”, **Osmanlı Arkeolojisi**, 1, İstanbul: Kitap Yayınevi, 142–163.

BARIŞTA, H. Örcün (2002). “Ankara Eyne Bey Hamamı Kazısında Bulunan Lüleler Üzerine”, **Uluslararası Sanat Tarihi Sempozyumu Prof. Dr. Gönül Öney’e Armağan Bildirileri**, Ege Üniversitesi, 71-81.

BAYKARA, Rüsuhi (2011). “Osmanlı Devleti’nde İlk Tütün İçme Yasağı ve İktisadi Sebebi”, *Ehlikeyfin Kitabı*, 2. Baskı, **İstanbul: Kitabevi**, 301- 304.

BAYKARA, Tuncer (2002). “Konya”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 26, Ankara, 182-187.

BEKIĆ, Luka (2010). “A Brief Introduction to Clay Pipe Finds in Croatia With Special Attention to Local Pipes Found at Fort Čanjevo in The Kalnik Hills”, **Journal of the Académie Internationale de la Pipe**, 3, 1-7.

BERGE, Sinan (2020). **Hoşap Kalesi Kazısı Tütün Lüleleri (2007-2015)**, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

BLUHM, Detlef (2001). **Colombus’tan Davidoff’a Tütün ve Kültür**, 1. Baskı, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

BOZDEMİR, Mustafa (2011). **Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Endüstriyel Mirasımız**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Ekonomik ve Sosyal Tarih Yayınları.

BUDAKTAŞ, Yunus (2020). **Divriği Kalesi Kazısı Lüle Buluntuları (2006-2017)**, Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

CANTAY, Gönül (2003). “Edirne Sarayı Kazısı Lüle Buluntuları”, **Sanat Tarihi Defterleri 7**, 15-24.

CENGİZ, Aysun (2011). **Edirne Yeni Saray Kazılarında Ele Geçen Lüleler**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

CEYLAN, İ. Çoşkun (1995). **Türkiye’de Tütün Politikasının Tarihsel Gelişimi**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

CORTİ, Egon Ceasar Conte (1946). **Tütün Keyfi Tütün İçmenin Menşei, Mücadele ve Zaferi**, İstanbul: Tekel Tütün Enstitüsü Yayınları.

ÇAĞBAYIR, Yaşar (2007). “Çubukçu”, **Ötüken Türkçe Sözlük**, I, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 1294.

ÇELEBİ, Mehmet Ali (2021). “Konya İç Kalesi ve Anadolu Selçuklu Sarayı”, **Selçuklu Dönemi Saraylar ve Köşkler**, I. Cilt, Konya: Selçuklu Belediyesi, 190-298.

D’OHSSON, M.de M (1980). **18. Yüzyıl Türkiyesinde Örf ve Adetler**, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser Yayınları.

DOĞAN, Nurullah (2018). **1629-1631 Tarihleri Arasında Konya’nın Sosyal ve Ekonomik Durumu (22 Numaralı Konya Şer’iye Siciline Göre)**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

DOĞANAY, Müzeyyen (2019). **Tarsus Müzesi'nde Bulunan Lüleler**, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ERDOĞAN, Aysun Kübra (2019). **Mardin Müzesi'nde Bulunan Lüleler**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EVREN, Burçak (1996). **Eski İstanbul'da Kahvehaneler**, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

EYİCE, Semavi (1971). "Konya'nın Alaeddin Tepesinde Selçuklu Öncesine Ait Bir Eser: Eflatun Mescidi", **Sanat Tarihi Yıllığı**, 4, 269-302.

GAÁL, Atilla (2010). "Pipes from the Time of the Turkish Occupation in the Collection of Wosinsky Mór Museum", **Journal of the Académie Internationale de la Pipe**, 3, 35-55.

GOODMAN, Jordan (1993). **Tobacco in History: The Cultures of Dependence**, I, New York: Routledge.

GÖKPINAR, İhsan Arif (2011). "Enfiye", **Ehlikeyfin Kitabı**, Baskı, İstanbul: Kitabevi, 337-339.

GÖKYAY, Orhan Şaik (1986). **Kâtip Çelebi**, 1. Baskı, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

GUSAR, Karla (2008). "Archaeological Finds Of Clay Tobacco Pipes From The Collection Of The Zadar National Museum", **Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu**, 25, 135-154.

HAYES, John W (1992). "Excavations on Saraçhane in İstanbul", **The Pottery**, 2, Princeton, 391-395.

HAZARFEN HÜSEYİN EFENDİ (1998). **Telhisü'l Beyan fi Kavanin-i Al-i Osman**, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İŞPİRLİ, Mehmet ve Mustafa İsmet UZUN (1991). "BAHÂÎ MEHMED EFENDİ", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 4, İstanbul, 463-464.

KARAASLAN, Gizem Saldırgan (2019). **Cizre İçkale Kazısı Lüle Buluntuları (2013-2016)**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KARAGÖZ, Fatma gül (2020). "17. Yüzyılda Mühimme Defterleri ve Ayntâb/Antep Şer'İye Sicilleri Örneklerinde Kahvehânelerin Kapatılması ve Tütün Yasaklarının Uygulanması", **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, 10, 2, 494-554.

KARAMAN, Seyit Ali ve Yücel DAĞLI (2003). **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul**, Cilt:1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

KARPUZ, Haşim (2012). "Ortaya Çıkan Konya Sur ve Kalıntıları Yok Edilmemelidir", **Akademik Sayfalar Dergisi**, 12, 29, 449-464.

KÂTİP ÇELEBİ (2016). **Fezleke Osmanlı Tarihi (1000-1065/1591-1655) II**, İstanbul: Çamlıca Basım Yayın.

KHALİL, Walid Ali ve Irina Rudolfovna GUSACH (2018). “The Collec The Collection Of O Tion Of Ottoman Tobacco Pipes From Az Cco Pipes From Azov Museum-Reserve In Russia”, **Journal Of The General Union Of Arab Archaeologists**, 3, 1, 227-266.

KIRIMLI, Yüksel (2007). “Rol, Statü ve Sigara Kullanma Alışkanlığı”, **Tütün Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul: Kitabevi, 536-554.

KOCABAŞ, Hüseyin (1963). “Tophane Lüleçiliği”, **Türk Etnografya Dergisi**, V, 12-13.

KOÇU, Reşad Ekrem (1965). “Cibali Yangınları”, **İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt: 7, İstanbul, 3554-3556.

KOÇU, Reşad Ekrem (1966). “Çubuk”, **İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt: 8, İstanbul, 4133-4139.

KONYALI, İbrahim Hakkı (2007). **Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi**, Yeni Transkripsiyonla 3. Baskı, Konya.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf (2018). “Konya’da Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Darülahdisler, Vakıfları ve Vakfiyeleri”, **Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 1, 1-31.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf ve Caner ARABACI ve M. Serhat YENİCE (2020). “Tarihî Süreç İçinde Konya Şehrinin Fiziki Gelişimi”, **Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5, 1-38.

METE, Zekai (2004). **XV. ve XVI. Yüzyıllarda Muğla ve Yöresi**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

METİN, Nurcan Yazıcı (2019). “Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı Lüle Buluntuları (2010-2015)”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, 28, 81-102.

NAİMA MUSTAFA EFENDİ (1967). **Naima Tarihi**, Cilt: 1, İstanbul: Bahar Matbaası.

NAS, Emine (2005). **Günümüz Konya’sında Yaşayan Bazı Sanatlar**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

OSTROGORSKY, Georg (1981). **Bizans Devleti Tarihi**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

ÖCAL, Tülay (2003). **Konya Şehir Coğrafyası**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖNGE, Mustafa (2015). “19. Yüzyıldan Günümüze Değişen ve Dönüşen Bir Kültür Mirası Olarak Konya Alâeddin Tepesi”, **Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi**, 13, 125-143.

ÖNGE, Yılmaz (1988). “Alaaddin Keykubad Döneminde Konya'da İnşa Edilmiş Mimarlık Eserleri”, **Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi**, 3, 49-60.

ÖRNEK, Demet (2014). “Türk El Sanatları İçerisinde Sigara Ağzıkları ve Tabakalarının Yeri ve Önemi”, **Turkish Studies**, 9, 10, 797-807.

ÖZCAN, Koray ve M. Serhat **YENİCE** (2008). “Arkeolojik Mirasın Sürdürülebilirliği: Koruma–Geliştirme Stratejileri İçin Bir Yöntem Önerisi Konya Alaaddin Tepesi, Türkiye Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 5, 1, 5-16.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). “Lüle”, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 372.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1993a). “Çubuk”, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I**, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 383.

PEÇEVİ, İbrahim Efendi (1981). **Peçevi Tarihi I**, 1. Baskı, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ROBİNSON, Rebecca C. W. (1983). “Clay Tobacco Pipes from the Kerameikos”, **Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Institutes Athenische Abteilung**, 98, 265-285.

ROBİNSON, Rebecca C. W. (1985). “Tobacco Pipes of Corinth and of the Athenian Agora”, **The American School of Classical Studies at Athens**, 54, 2, 149-203.

SAĞCAN, Kamile (2019). **Bitlis Kalesi Kazısı Tütün Lüleleri (2011-2015)**, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

SAKAOĞLU, Necdet (2011). “XVII. Yüzyılda Tütün Haram, İçenler İdamlık ve Cehennemlikti”, **Ehlikeyfin Kitabı**, Baskı, İstanbul: Kitabevi, 285-300.

SÖNMEZ, Yüksel (2020). **Osmanlı Devleti'nde Tütün Üretimi ve Sinop Sancağı Örneği**, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop.

STANAEVA, M. (1972). “La Collection de Pipes du Musée de Varna”, **Bulletin Du Musée National de Varna**, VII, XXIII, 81-99.

ŞAHİN, Mustafa Kemal (2019). “Manisa/Akhisar- Thyateria Antik Kenti Kazılarında Ele Geçen Lüle Buluntuları”, **Akdeniz Sanat Dergisi**, 13, 585-614.

ŞEN, Korkmaz ve Yunus Emre **KARASU** (2020). “Bitlis Kalesi Osmanlı Dönemi Lülelerinin Değerlendirilmesi (2018 Yılı Kazı Sezonu)”, **Art-Sanat Dergisi**, 14, 413-440.

ŞEN, Metin (2007). “Tütün ve Tütünle İlgili Kelimeler Üzerine”, **Tütün Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul: Kitabevi, 203-220.

ŞİKARİ (2005). “Karamanoğulları Tarihi”, **Karaman Tarihi ve Kültürü**, II, Karaman: İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 29-391.

TANRIVEREN, Fatih Mehmet (2015). **Konya ve Çevresindeki Müzelerde Bulunan Osmanlı Dönemi Tütün Kültürüne Ait Etnografik Objeler**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

TAXEL, Itımar (2008) “An Uncommon Type of Smoking Implement from Ottoman Palestine”, **Palestine Exploration Quarterly**, 140,1 39-53.

TEXIER, Charles (2002). **Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi**, Cilt: III, Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.

TURAN, Fikret (2013). “Elyazması Mecmualarda Gündelik Hayat, Güncel Sorunlar ve Günlük Dil: 18. Yüzyıl Osmanlı Edebiyatında Mahallileşmenin Kapsamı”, **FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, 2, 343-365.

UÇAR, Hasan ve Akın ERSOY (2021). “Smyrna/İzmir Agorası Kazısı’ndan Osmanlı Dönemi Taş Tütün Lüleleri”, **TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi**, 29, 57-72.

ULUER, Cihat (2007). “Tütün Yasakları”, **Tütün Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul: Kitabevi, 615-616.

UZ, Mehmet Ali ve Muhammed DOĞAN (2017). **Belgelerle Adım Adım Konya**, 2. Baskı, Konya: Meram Belediyesi.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (2003). **Osmanlı Tarihi (II. Selim’in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar)**, Cilt: III, 6. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ÜÇER, Müjgan (2011). “Folklorumuzda Tütün ve Sivas’ta Tütün Etnografyası”, **Ehlikeyfin Kitabı**, Baskı, İstanbul: Kitabevi, 319-333.

ÜNAL, Metin (2007). “Tütünün Dört Yüz Yılı”, **Tütün Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul: Kitabevi, 17-33.

ÜNVER, Süheyl (1963). “Türkiye’de Kahve ve Kahvehaneler”, **Türk Etnografya Dergisi**, V, 39-84.

VANZAN, Anna (2007). “Türk Gibi Tütün İçmek”. **Tütün Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul: Kitabevi, 431-445.

YASA, Azize (1996). **Anadolu Selçukluları Döneminde Türk- İslam Şehri Olarak Konya**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

YENER, Azize (2005). “Tütün Lüleleri ve Antalya Kaleiçi’nde Bulunan Örnekler”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, 119, İstanbul: Arkeoloji Sanat Yayınları, 94-113.

YILDIRIM, Mustafa (2000). “Konya’da Erken Dönem Türk İslam Eserlerinden Örnekler”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, IX, 265-285.

YILMAZ, Aliye (2010). **Bitlis Kazısı'nda Ortaya Çıkarılan (2004–2008) Tütün Lüleleri**, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

YILMAZ, Fehmi (2005). **Osmanlı İmparatorluğu'nda Tütün: Sosyal, Siyasi ve Ekonomik Tahlili (1600-1883)**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

YILMAZ, Fehmi (2007). “Tütün Üzerine Düşünceler: Batıda ve Bizde”, **Tütün Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul: Kitabevi, 3-16.

YÖRÜK, Doğan (2006). “Karaman Eyaletinde Osmanlı Tımar Düzeninin Tesisi (1483)”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 25, 40, 177-202.

Gergef işleyen kadınlar (lüle kullanırken), Suna ve İnan Kırac Vakfı Oryantalist Resim Koleksiyonu, Pera Müzesi, https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Vanmour (Erişim Tarihi: 18.04.2023).

EK-1

Kat. No	HAMUR RENKLERİ							
	Beyaz	Krem	Bej	Gri	Siyah	Kahverengi	Kiremit	Kırmızı
1		X						
2				X				
3			X					
4			X					
5					X			
6			X					
7					X			
8					X			
9							X	
10				X				
11				X				
12					X			
13	X							
14					X			
15		X						
16					X			
17								X
18								X
19				X				
20		X						
21				X				
22					X			
23						X		
24				X				
25					X			
26							X	
27				X				
28							X	
29					X			
30					X			
31					X			
32							X	
33					X			
34						X		
35					X			
36		X						
37				X				
38				X				
39					X			
40				X				
41					X			
42				X				
43								X
44								X
45						X		
46						X		
47				X				
48					X			
49				X				
50		X						

51				X				
52							X	
53				X				
54				X				
55					X			
56				X				
57				X				
58						X		
59								X
60							X	
61							X	
62					X			
63								X
64				X				
65						X		
66					X			
67						X		
68							X	
69							X	
70			X					
71			X					
72			X					
73							X	
74		X						
75						X		
76						X		
77						X		
78					X			
79							X	
80					X			
81			X					
82					X			
83	X							
84				X				
85				X				
86	X							
87					X			
88				X				
89					X			
90					X			

Tablo 4.1. Hamur renkleri.

EK-2

Kat. No	ASTAR RENKLERİ													
	Beyaz	Krem	Bej	Açık gri	Gri	Siyah	Kahverengi	Koyu Kahverengi	Sarımsı Kahverengi	Kızıl Kahverengi	Kiremit	Soluk kiremit	Kırmızı	Bordo
1												X		
2										X				
3			X											
4			X											
5														X
6			X											
7														X
8														X
9											X			
10					X									
11					X									
12								X						
13	X													
14							X							
15		X												
16										X				
17													X	
18											X			
19				X										
20									X					
21												X		
22						X								
23										X				
24					X									
25														X
26											X			
27										X				
28									X					
29										X				
30						X								
31														X
32											X			
33														X
34							X							
35								X						
36		X												
37					X									
38				X										
39														X
40				X										
41										X				
42					X									
43													X	
44													X	
45							X							
46							X							

47				X										
48									X					
49					X									
50		X												
51					X									
52									X					
53					X									
54					X									
55						X								
56					X									
57					X									
58							X							
59										X				
60											X			
61											X			
62								X						
63														X
64					X									
65							X							
66		X												
67								X						
68											X			
69											X			
70			X											
71			X											
72			X											
73											X			
74		X												
75								X						
76							X							
77								X						
78									X					
79										X				
80														X
81			X											
82														X
83	X													
84				X										
85					X									
86	X													
87											X			
88			X											
89														X
90														X

Tablo 4.2. Astar renkleri.

EK-3

Kat. No	YAPIM TEKİKLERİ		Kat. No	YAPIM TEKİKLERİ	
	Kalıp	Çark		Kalıp	Çark
1	X		46	X	
2	X		47	X	
3	X		48	X	
4	X		49	X	
5	X		50	X	
6	X		51	X	
7	X		52	X	
8	X		53	X	
9	X		54	X	
10	X		55	X	
11	X		56	X	
12	X		57	X	
13	X		58	X	
14	X		59	X	
15	X		60	X	
16	X		61	X	
17	X		62	X	
18	X		63	X	
19	X		64		X
20	X		65		X
21	X		66		X
22	X		67		X
23	X		68		X
24	X		69		X
25	X		70		X
26	X		71		X
27	X		72		X
28	X		73		X
29	X		74	X	
30	X		75	X	
31	X		76	X	
32	X		77	X	
33	X		78	X	
34	X		79	X	
35	X		80	X	
36	X		81	X	
37	X		82	X	
38	X		83	X	
39	X		84	X	
40	X		85	X	
41	X		86	X	
42	X		87	X	
43	X		88	X	
44	X		89	X	
45	X		90	X	

Tablo 4.3. Yapım teknikleri.

EK-4

Kat. No.	Çanak Biçimlerine Göre Lüleler							Duman yolu bulunmayan kaideli lüleler	Tipi tespit edilemeyen lüle parçaları
	Yuvarlak çanaklı lüleler	Basık yuvarlak çanaklı lüleler	Torba çanaklı lüleler	Silindir çanaklı lüleler	Lale çanaklı lüleler	Karinalı Çanaklı lüleler	Disk çanaklı lüleler		
1	X								
2	X								
3	X								
4	X								
5	X								
6	X								
7	X								
8	X								
9	X								
10	X								
11	X								
12	X								
13	X								
14	X								
15	X								
16	X								
17	X								
18	X								
19	X								
20	X								
21		X							
22		X							
23		X							
24		X							
25		X							
26		X							
27		X							
28		X							
29		X							
30		X							
31			X						
32			X						
33			X						
34			X						
35			X						
36			X						
37			X						
38			X						
39			X						
40			X						
41				X					
42				X					
43					X				
44					X				
45					X				
46					X				
47						X			

48						X			
49						X			
50						X			
51						X			
52						X			
53						X			
54						X			
55						X			
56						X			
57						X			
58							X		
59							X		
60							X		
61							X		
62							X		
63							X		
64								X	
65								X	
66								X	
67								X	
68								X	
69								X	
70								X	
71								X	
72								X	
73								X	
74									X
75									X
76									X
77									X
78									X
79									X
80									X
81									X
82									X
83									X
84									X
85									X
86									X
87									X
88									X
89									X
90									X

Tablo 4.4. Lüle formları.

EK-5

YUVARLAK ÇANAKLI LÜLELER						
Kat. No.	Uzunluk	Yükseklik	Çanak çapı	Çanak ağız çapı	Duman yolu ağız çapı	Cidar kalınlığı
1	4.8 cm	2.1 cm	2.4 cm	2.3 cm	1 cm	0.4 cm
2	5 cm	2.5 cm	2.9	2.6 cm	1 cm	0.4 cm
3	4.6 cm	2.6 cm	2.5 cm	2.6 cm	-	0.3 cm
4	4.7 cm	2.6 cm	-	-	1.6 cm	0.4 cm
5	5.2 cm	4.2 cm	3 cm	2.8 cm	0.9 cm	0.3 cm
6	4.2 cm	2.3 cm	2.9 cm	2.6 cm	0.9 cm	0.4 cm
7	4.6 cm	2.7 cm	2.4 cm	-	1 cm	0.3 cm
8	4.8 cm	2.1 cm	2.5 cm	-	0.9 cm	0.3 cm
9	3.3 cm	2.4 cm	3.1 cm	2.5 cm	-	0.3 cm
10	4.9 cm	3.9 cm	3 cm	2.5 cm	0.8 cm	0.3 cm
11	4.8 cm	3.9 cm	2.9 cm	2.6 cm	0.9 cm	0.3 cm
12	5 cm	2.2 cm	2.9 cm	2.7 cm	1 cm	0.4 cm
13	5 cm	1.7 cm	2.5 cm	1.9 cm	0.8 cm	0.4 cm
14	5 cm	2.2 cm	2.8 cm	2.2 cm	0.9 cm	0.3 cm
15	4.9 cm	2.2 cm	3.1 cm	2.6 cm	0.7 cm	0.3 cm
16	4.4 cm	3 cm	3.3 cm	2.6 cm	-	0.3 cm
17	5.9 cm	3.6 cm	3.6 cm	3.2 cm	1 cm	0.4 cm
18	5.2 cm	2.3 cm	3.4 cm	2.3 cm	1 cm	0.3 cm
19	4.8 cm	3.3 cm	2.9 cm	2.4 cm	0.9 cm	0.3 cm
20	5.7 cm	4.2 cm	3.4 cm	3.6 cm	1.4 cm	0.3 cm
BASIK YUVARLAK ÇANAKLI LÜLELER						
Kat. No.	Uzunluk	Yükseklik	Çanak çapı	Çanak ağız çapı	Duman yolu ağız çapı	Cidar kalınlığı
21	2.9 cm	2.1 cm	3.2 cm	2.3 cm	-	0.3 cm
22	4.2 cm	1.8 cm	2.8 cm	1.8 cm	0.7 cm	0.3 cm
23	4.8 cm	2.1 cm	3.2 cm	2.8 cm	1 cm	0.4 cm
24	5.3 cm	2.5 cm	3.3 cm	1.9 cm	0.9 cm	0.3 cm
25	5.1 cm	2.1 cm	3 cm	2.2 cm	0.9 cm	0.3 cm
26	5.3 cm	4.9 cm	3.2 cm	2.2 cm	1 cm	0.3 cm
27	5.3 cm	1.9 cm	3.2 cm	2.4 cm	1 cm	0.4 cm
28	5 cm	2.3 cm	3.1 cm	1.9 cm	0.8 cm	0.3 cm
29	5.2 cm	2.2 cm	2.5 cm	1.7 cm	0.9 cm	0.4 cm
30	5 cm	2.4 cm	2.9 cm	2 cm	1 cm	0.3 cm
TORBA ÇANAKLI LÜLELER						
31	5 cm	4.8 cm	3 cm	3 cm	1 cm	0.3 cm
32	5.7 cm	3.1 cm	3.6 cm	2.7 cm	1.1 cm	0.3 cm
33	4.4 cm	1.9 cm	2.7 cm	2.4 cm	0.8 cm	0.3 cm
34	4.7 cm	2 cm	2.7 cm	2 cm	0.8 cm	0.3 cm
35	5.1 cm	4.6 cm	3.1 cm	2.4 cm	-	0.3 cm
36	4.6 cm	2.5 cm	2.8 cm	2.4 cm	0.8 cm	0.4 cm
37	5.3 cm	3.9 cm	2.8 cm	2.8 cm	1.2 cm	0.4 cm
38	4.5 cm	3.2 cm	2.6 cm	2.3 cm	0.9 cm	0.3 cm
39	4.8 cm	3.1 cm	2.9 cm	2.3 cm	1.3 cm	0.3 cm
40	5 cm	3.7 cm	3 cm	2.2 cm	0.9 cm	0.3 cm
SİLİNDİR ÇANAKLI LÜLELER						
41	4.2 cm	4.4 cm	2.9 cm	2.6 cm	1.5 cm	0.4 cm
42	4.7 cm	3.9 cm	2.8 cm	3 cm	1.5 cm	0.3 cm

LALE ÇANAKLI LÜLELER						
43	5.7 cm	4 cm	3.3 cm	3.9 cm	1.3 cm	0.4 cm
44	5.2 cm	4.3 cm	2.6 cm	3.4 cm	1.4 cm	0.4 cm
45	6.5 cm	4.3 cm	3.3 cm	4.2 cm	1.7 cm	0.4 cm
46	5.6 cm	3 cm	2.9 cm	-	1.1 cm	0.4 cm
KARİNALI ÇANAKLI LÜLELER						
47	6.7 cm	2.9 cm	3 cm	-	0.8 cm	0.3 cm
48	4.8 cm	3.2 cm	2.9 cm	2.2 cm	0.7 cm	0.4 cm
49	5.4 cm	3.2 cm	2.8 cm	1.9 cm	0.8 cm	0.2 cm
50	2.5 cm	4.1 cm	3.1 cm	2.4 cm	-	0.4 cm
51	4.9 cm	2.2 cm	3.2 cm	2 cm	0.7 cm	0.3 cm
52	5.8 cm	2.4 cm	3 cm	2.1 cm	0.7 cm	0.4 cm
53	5.2 cm	2.9 cm	3.3 cm	2.1 cm	0.8 cm	0.3 cm
54	4 cm	2.5 cm	2.7 cm	1.6 cm	0.7 cm	0.2 cm
55	4.9 cm	2.4 cm	3.1 cm	2 cm	-	0.3 cm
56	6 cm	2.9 cm	2 cm	2 cm	0.9 cm	0.4 cm
57	7.6 cm	4.2 cm	3.4 cm	2.5 cm	0.8 cm	0.4 cm
DİSK ÇANAKLI LÜLELER						
58	4 cm	1.8 cm	3.4 cm	-	1.3 cm	0.3 cm
59	4.2 cm	1.9 cm	3.1 cm	2 cm	1.4 cm	0.4 cm
60	3.4 cm	2.9 cm	1.2 cm	-	-	0.4 cm
61	3.1 cm	1.4 cm	2.6 cm	-	-	0.4 cm
62	6.2 cm	4.2 cm	2.4 cm	-	1.1 cm	0.3 cm
63	5.3 cm	3.4 cm	3.3 cm	-	1.5 cm	0.4 cm

Tablo 4.5. Çanak formuna göre lülelerin ölçüleri.

EK- 6

DUMAN YOLU BULUNMAYAN KAİDELİ LÜLELER						
Kat. No.	Uzunluk	Yükseklik	Çanak çapı	Kaide çapı	Yuva çapı	Cidar kalınlığı
64	2.9 cm	7 cm	2.9 cm	2.4 cm	0.7 cm	0.2 cm
65	3.5 cm	6.6 cm	3.5 cm	2.6 cm	0.8 cm	0.4 cm
66	3.5 cm	3.6 cm	3.5 cm	2.7 cm	0.7 cm	0.3 cm
67	4.5 cm	3.8 cm	4.5 cm	3 cm	1 cm	0.5 cm
68	4.1 cm	5 cm	4.1 cm	3.2 cm	0.7 cm	0.3 cm
69	3.6 cm	2.9 cm	3.6 cm	2.2 cm	0.8 cm	0.5 cm
70	2.9 cm	2.7 cm	2.9 cm	1.9 cm	0.9 cm	0.4 cm
71	3.1 cm	3.3 cm	3.1 cm	2.1 cm	0.7 cm	0.4 cm
72	2.2 cm	3.4 cm	2.2 cm	2.2 cm	0.6 cm	0.5 cm
73	3 cm	2.9 cm	3 cm	2.3 cm	0.8 cm	0.5 cm

Tablo 4.6. Duman yolu bulunmayan kaideli lülelerin ölçüleri.

TİPİ TESPİT EDİLEMİYEN LÜLE PARÇALARI				
Kat. No.	Uzunluk	Yükseklik	Duman yolu ağız çapı	Cidar kalınlığı
74	2.3 cm	1.3 cm	0.8 cm	0.4 cm
75	2.7 cm	2.6 cm	0.7 cm	0.4 cm
76	3.3 cm	1.5 cm	0.7 cm	0.4 cm
77	4.3 cm	1.4 cm	0.7 cm	0.4 cm
78	3.4 cm	2 cm	1.1 cm	0.4 cm
79	1.3 cm	2.5 cm	0.8 cm	0.2 cm
80	3 cm	2.9 cm	0.9 cm	0.4 cm
81	3.8 cm	2.4 cm	0.7 cm	0.5 cm
82	3.7 cm	2.1 cm	1 cm	0.3 cm
83	3.3 cm	2.3 cm	0.9 cm	0.5 cm
84	3.8 cm	2.4 cm	0.8 cm	0.5 cm
85	4.8 cm	2 cm	0.9 cm	0.4 cm
86	2.7 cm	1.7 cm	0.6 cm	0.3 cm
87	3.6 cm	2.3 cm	0.7 cm	0.5 cm
88	2.8 cm	2.1 cm	0.7 cm	0.5 cm
89	4.1 cm	3.8 cm	1 cm	0.4 cm
90	2.4 cm	2.5 cm	1 cm	0.4 cm

Tablo 4.7. Tipi tespit edilemeyen lüle parçalarının ölçüleri.

EK-7

Kat. No.	SÜSLEME TEKNİKLERİ					Kat. No.	SÜSLEME TEKNİKLERİ				
	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Slip	Kalıp		Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Slip	Kalıp
1		X				46		X			
2		X	X			47					X
3		X				48					
4						49	X	X	X		
5	X	X	X			50	X	X	X		
6	X	X				51	X	X			
7	X	X	X			52					
8	X	X				53	X	X	X		
9		X				54			X		
10		X				55	X	X			
11	X	X	X			56		X			
12		X				57	X	X	X		
13	X	X	X			58	X	X	X		
14		X				59		X			
15	X	X	X			60		X			
16	X	X	X			61		X			
17	X	X	X			62					X
18	X	X	X			63		X			
19	X	X	X			64					
20		X				65					
21		X				66	X	X	X		
22		X	X			67					
23		X				68					
24	X	X				69					
25		X				70					
26	X	X	X			71					
27		X				72					
28		X	X			73					
29		X				74		X			
30	X	X	X			75	X	X			
31	X	X	X			76	X	X	X		
32	X	X				77	X				
33		X				78	X	X			
34	X	X				79			X		
35	X	X	X			80					
36		X			X	81	X	X	X		
37	X	X				82		X	X		
38		X				83	X	X			
39	X	X	X			84					
40					X	85					
41	X	X				86		X	X		
42	X				X	87		X			
43	X	X				88		X	X		
44	X	X	X			89	X	X			
45	X	X	X	X		90	X				

Tablo 4.8. Süsleme teknikleri.

EK-8

Kat. No.	MÜHÜR VE DAMGALAR			Kat. No.	MÜHÜR VE DAMGALAR		
	Yazılı Mühür	Bitkisel Damga	Geometrik Damga		Yazılı Mühür	Bitkisel Damga	Geometrik Damga
1				46			
2				47			
3				48			
4				49			
5				50			
6			X	51			
7				52			
8	X		X	53			
9				54			
10				55			
11		X		56			
12				57	X		X
13				58		X	
14				59			
15				60			
16	X			61			
17			X	62			
18				63			
19		X		64			
20				65			
21				66		X	
22				67			
23				68			
24			X	69			
25				70			
26				71			
27				72			
28				73			
29				74			
30				75			
31			X	76			
32				77			
33				78	X		
34	X			79			
35	X			80			
36				81			X
37		X		82			
38				83			
39				84			
40				85			
41				86			
42				87			
43				88			
44				89			X
45	X	X		90	X		

Tablo 4.9. Mühür ve damgalar.

EK-9

TARİHLENDİRME			
Kat. No.	Envanter No:	Bulutnu Yeri/Tarihi:	Tarihlendirme
YUVARLAK ÇANAKLI LÜLELER			
1	KSD.15- I.802	29-B Açması/2015	17. yüzyılın sonları
2	KSD.15- I.47	Güneybatı sur kalıntısı/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
3	KSD.15- I.858	2 No'lu Burç/2015	17. yüzyılın sonları
4	KSD.15- I.820	30-B Açması/2015	19. yüzyıl
5	KSD.15- I.813	30-B Açması/2015	18. yüzyıl
6	KSD.15- I.885	26-B Açması/2015	17. yüzyılın sonları
7	KSD.15- I.950	29-B Açması/2015	18. yüzyıl
8	KSD.15- I.947	30-A Açması/2015	18. yüzyıl
9	KSD.15- I.80	10-B Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
10	KSD.15- I.314	7-A Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
11	KSD.15- I.489	7-B Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
12	KSD.15- I.588	35-A Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
13	KSD.15- I.801	28-B Açması/2015	17. yüzyılın sonları
14	KSD.15- I.800	34-B Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
15	KSD.15- I.816	29-B Açması/2015	17. yüzyılın sonları
16	KSD.15- I.954	34-B Açması/2015	18. yüzyıl
17	3834	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	18. yüzyıl
18	3835	C-2 Açması/2010	18. yüzyıl
19	3837	E-3 Açması/2010	18. yüzyıl
20	3846	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	19. yüzyıl
BASIK YUVARLAK ÇANAKLI LÜLELER			
21	KSD.15- I.805	29-B Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
22	KSD.15- I.1623	Güneybatı sur kalıntısı/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
23	KSD.15- I.171	3-A Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
24	KSD.15- I.226	4-A Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
25	KSD.15- I.313	8-A Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
26	KSD.15- I.470	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
27	KSD.15- I.538	30-A Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
28	KSD.15- I.859	35-A Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
29	KSD.15- I.1334	29-C Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
30	3847	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
TORBA ÇANAKLI LÜLELER			
31	KSD.15- I.78	Güneybatı sur kalıntısı/2015	18. yüzyıl
32	KSD.15- I.158	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2015	18. yüzyıl
33	KSD.15- I.272	12-B Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
34	KSD.15- I.463	10-C Açması/2015	18. yüzyıl
35	KSD.15- I.803	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2015	18. yüzyıl
36	KSD.15- I.814	29-B Açması/2015	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
37	3840	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	18. yüzyıl
38	3841	C-2 Açması/2010	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
39	3842	B-3 Açması/2010	18. yüzyıl
40	3843	B-3 Açması/2010	17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl
SİLİNDİR ÇANAKLI LÜLELER			
41	KSD.15- I.587	35-A Açması/2015	18. yüzyıl
42	3838	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	18. yüzyıl
LALE ÇANAKLI LÜLELER			
43	3833	B-3 Açması/2010	19. yüzyılın ortaları
44	3836	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	19. yüzyılın ortaları

45	3844	C-2 Açması/2010	19. yüzyılın ortaları
46	KSD.15- I.812	28-B Açması/2015	19. yüzyılın ortaları
KARİNALI ÇANAKLI LÜLELER			
47	KSD.15- I.67	11-A Açması/2015	17. yüzyıl
48	KSD.15- I.586	35-B Açması/2015	17. yüzyıl
49	KSD.15- I.804	28-B Açması/2015	17. yüzyıl
50	KSD.15- I.815	28-B Açması/2015	17. yüzyıl
51	KSD.15- I.916	Güneybatı sur kalıntısı/2015	17. yüzyıl
52	KSD.15- I.868	31-C Açması/2015	17. yüzyıl
53	KSD.15- I.918	26-B Açması/2015	17. yüzyıl
54	KSD.15- I.1524	8-A Açması/2015	17. yüzyıl
55	3845	B-2 Açması/2010	17. yüzyıl
56	4050	Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk arası/2018	17. yüzyıl
57	4051	Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk arası/2018	17. yüzyıl
DİSK ÇANAKLI LÜLELER			
58	KSD.15- I.1A	Güneybatı sur kalıntısı/2015	18. yüzyıl sonu-19. yüzyıl
59	KSD.15- I.1335	29-C Açması/2015	18. yüzyıl sonu-19. yüzyıl
60	KSD.15- I.585	35-A Açması/2015	18. yüzyıl sonu-19. yüzyıl
61	KSD.15- I.822	13-C Açması/2015	18. yüzyıl sonu-19. yüzyıl
62	KSD.15- I.817	30-B Açması/2015	19. yüzyılın sonları
63	3839	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	18. yüzyıl sonu-19. yüzyıl
DUMAN YOLU BULUNMAYAN KAİDELİ LÜLELER			
64	3762	Kılıçarslan Köşkü ve çevresi/2010	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
65	4052	Kılıçarslan Köşkü ile II. Köşk arası/2018	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
66	3832	C-2 Açması/2010	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
67	KSD.15- I.856	3 No'lu Burç/2015	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
68	KSD.15- I.1299	13-B Açması/2015	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
69	KSD.15- I.1523	8-A Açması/2015	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
70	KSD.15- I.951	29-B Açması/2015	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
71	KSD.15- I.1311	35-B Açması/2015	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
72	KSD.15- I.1345	5-B Açması/2015	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
73	KSD.15- I.1B	B-2 Açması/2010	19.- 20. yüzyıl ilk yarısı
TİPİ TESPİT EDİLEMİYEN LÜLE PARÇALARI			
74	KSD.15- I.1C	B-2 Açması/2010	17. yüzyıl
75	KSD.15- I.69	9-A Açması/2015	17. yüzyıl- 18. yüzyıl
76	KSD.15- I.809	30-B Açması/2015	17. yüzyıl- 18. yüzyıl
77	KSD.15- I.870	7-C Açması/2015	17. yüzyıl- 18. yüzyıl
78	KSD.15- I.1228	13-B Açması/2015	18. yüzyıl
79	KSD.15- I.2126	Güneybatı sur kalıntısı/2015	17. yüzyıl- 18. yüzyıl
80	KSD.15- I.502	Güneybatı sur kalıntısı/2015	18. yüzyıl
81	KSD.15- I.806	28-B Açması/2015	17. yüzyıl
82	KSD.15- I.810	36-C Açması/2015	18. yüzyıl
83	KSD.15- I.811	29-B Açması/2015	18. yüzyıl
84	KSD.15- I.818	30-B Açması/2015	17. yüzyıl
85	KSD.15- I.819	30-B Açması/2015	17. yüzyıl
86	KSD.15- I.821	29-B Açması/2015	17. yüzyıl
87	KSD.15- I.1227	13-B Açması/2015	17. yüzyıl- 18. yüzyıl
88	KSD.15- I.1315	32-B Açması/2015	17. yüzyıl
89	KSD.15- I.1331	29-C Açması/2015	18. yüzyıl
90	KSD.15- I.1333	29-C Açması/2015	18. yüzyıl

Tablo 4.10. Tarihlendirme.